

Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce

RAPORT KOŃCOWY

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO**

IBS
INSTYTUT BADAŃ STRUKTURALNYCH

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej.

AUTORZY:

Łukasz Skrok
Piotr Bartkiewicz
Jakub Growiec
Maciej Lis
Łukasz Marć
Karol Pogorzelski
Andrzej Regulski

REDAKCJA:

Jakub Growiec
Julian Zawistowski

KOORDYNACJA:

Julian Zawistowski

OPRACOWANE DLA MINISTERSTWA ROZWOJU REGIONALNEGO PRZEZ:

Instytut Badań Strukturalnych
ul. Rejtana 15 lok. 24, 25
02-516 Warszawa, Polska

TEL. +48 22 629 33 82
FAX: +48 22 395 50 21
E-MAIL: ibs@ibs.org.pl

www.ibs.org.pl

3	 	WPROWADZENIE
		1. KONTEKST BADANIA
5	 	1.1. EKONOMICZNY SENS POLITYKI SPÓJNOŚCI
7	 	1.2. POLITYKA SPÓJNOŚCI UE
8	 	1.2.1. Polityka spójności UE w Europie od roku 2004
12	 	1.2.2. Realizacja polityki spójności UE w Polsce
14	 	1.3. OCZEKIWANE KANAŁY WPŁYWU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE NA KRAJE UE-15 ORAZ NA KRAJE BĘDĄCE PŁATNIKAMI NETTO
16	 	1.3.1. Efekty krótkookresowe
16	 	1.3.2. Efekty długookresowe
		2. OCENA KORZYŚCI BEZPOŚREDNICH UZYSKIWANYCH PRZEZ FIRMY Z PAŃSTW UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE
17	 	2.1. CEL BADANIA
18	 	2.2. WYNIKI BADANIA
19	 	2.2.1. Alokacja środków w ramach polityki spójności ogółem
22	 	2.2.2. Korzyści bezpośrednie firm z krajów UE-15
27	 	2.3. PODSUMOWANIE
		3. OCENA KORZYŚCI CAŁKOWITYCH (BEZPOŚREDNICH I POŚREDNICH) UZYSKIWANYCH PRZEZ PAŃSTWA UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE
28	 	3.1. CEL I ZAKRES BADANIA
30	 	3.2. WYNIKI BADANIA
30	 	3.2.1. Dodatkowy popyt na dobra i usługi importowane z krajów UE-15
34	 	3.2.2. Dodatkowy popyt skierowany na dobra i usługi importowane w poszczególnych sektorach gospodarek krajów UE-15
37	 	3.2.3. Wpływ na wzrost zysków i funduszy płac firm z krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych
40	 	3.2.4. Wpływ na wzrost zysków i funduszy płac firm z poszczególnych sektorów gospodarek krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych
43	 	3.2.5. Zmiany wartości i struktury dóbr i usług eksportowanych przez kraje UE-15 do Polski wskutek pojawienia się dodatkowego popytu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego
44	 	3.2.6. Wpływ dodatkowego popytu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego na strukturę całkowitego eksportu krajów UE-15
46	 	3.2.7. Wpływ zwiększenia wymiany handlowej z Polską na PKB oraz zatrudnienie w krajach UE-15
50	 	3.2.8. Zwiększenie importu z krajów UE-15 – Prognoza w zależności od makroekonomicznego scenariusza prognostycznego dla gospodarki polskiej
52	 	3.3. KORZYŚCI CAŁKOWITE – PODSUMOWANIE I WNIOSKI
		4. EFEKTY ZEWNĘTRZNE REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE ODCZUWANE PRZEZ FIRMY Z PAŃSTW UE-15
53	 	4.1. CEL I ZAKRES BADANIA
54	 	4.2. WPŁYW INWESTYCJI W INFRASTRUKTURĘ PODSTAWOWĄ NA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ ZAGRANICZNYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE
56	 	4.3. KORZYŚCI W WYNIKU REALIZACJI PROJEKTÓW W RAMACH WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ
57	 	4.4. WPŁYW POLITYKI SPÓJNOŚCI NA ROZWÓJ FIRM MAJĄCYCH SWE SIEDZIBY W POLSCE, LECZ POSIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZANIA KAPITAŁOWE W KRAJACH UE-15

60	5. PODSUMOWANIE
	6. ZAŁĄCZNIK METODOLOGICZNY
62	6.1. ZASADNOŚĆ ZAŁOŻEŃ POLITYKI SPÓJNOŚCI UE WEDŁUG LITERATURY EKONOMICZNEJ
63	6.2. METODOLOGIA BADANIA ANKIETOWEGO CAWI
64	6.2.1. Identyfikacja zadań wykonanych przez wykonawców pod kątem sektorów gospodarki
65	6.2.2. Sektory NACE uwzględnione w badaniu CAWI
66	6.2.3. Badanie CAWI – aspekty techniczne
67	6.2.4. Realizacja próby
68	6.2.5. Wyznaczenie wag analitycznych
70	6.2.6. Szczegółowe wyniki badania CAWI
71	6.2.7. Metodologia ekstrapolacji na lata 2009-15
72	6.3. METODOLOGIA BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO
73	6.3.1. Wykorzystane dane
75	6.3.2. Problemy z dostępnością danych i imputacje
76	6.3.3. Omówienie założeń badania
78	6.3.4. Badanie makroekonomiczne krok po kroku
81	6.4. IDENTYFIKACJA EFEKTÓW ZEWNĘTRZNYCH REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE: METODOLOGIA WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH ORAZ WYBRANE STUDIA PRZYPADKÓW
81	6.4.1. Metodologia wywiadów pogłębionych
84	6.4.2. Wybrane studia przypadków, służące identyfikacji efektów zewnętrznych inwestycji w infrastrukturę podstawową
86	6.4.3. Wybrane studia przypadków, służące identyfikacji efektów zewnętrznych realizacji projektów w ramach współpracy terytorialnej
87	6.5. ANALIZA DOKUMENTACJI
87	6.5.1. Wybór próby do analizy dokumentacji
89	6.5.2. Wyniki analizy dokumentacji
89	6.5.3. Fundusz Spójności i SPO Transport
92	6.5.4. Pozostałe programy
94	6.5.5. Analiza dokumentacji dodatkowych 20 projektów
96	6.5.6. Podsumowanie
96	6.6. PROGNOZA MIKROEKONOMICZNA
99	6.7. TABLICE STATYSTYCZNE PRZEDSTAWIAJĄCE WYNIKI BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO
106	6.8. PROGNOZA MAKROEKONOMICZNA NA LATA 2009-15
106	6.8.1. Struktura sektorowa prognozowanego importu w okresie 2009-2015
108	6.8.2. Wpływ na strukturę sektorową wymiany handlowej krajów UE-15 z Polską w okresie 2009-15
110	6.8.3. Rezultaty prognozy w zależności od przyjętego kursu euro i scenariusza prognozy makroekonomicznej
111	6.9. KORZYŚCI KRAJÓW UE-15 A SCENARIUSZ WPŁYWU POLITYKI SPÓJNOŚCI NA POLSKĄ GOSPODARKĘ

Niniejszy raport prezentuje wyniki kompleksowego badania, przeprowadzonego przez Instytut Badań Strukturalnych dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, poświęconego **korzyściom, jakie osiągają kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce**. Analizę objęte zostały zarówno korzyści osiągane bezpośrednio przez firmy z tych krajów z tytułu uczestnictwa w realizacji polityki spójności, jak i całych ich gospodarek – w badaniu zastosowano bowiem zarówno podejście mikro-, jak i makroekonomiczne do analizowanego zagadnienia. **Należy przy tym podkreślić, że badanie nie obejmowało całkowitego wpływu akcesji Polski do UE, który z pewnością jest znacznie większy, a jedynie wyizolowany efekt realizacji polityki spójności.**

Korzyści osiągane przez kraje UE-15 zostały podzielone na bezpośrednie i pośrednie. Przez pierwsze z nich rozumiemy sytuację, w której firma z kraju UE-15 jest wykonawcą realizowanego w Polsce projektu współfinansowanego przez fundusze unijne. W takiej sytuacji, kontrybucje państw UE-15 na rzecz funduszy wracają do państw-płatników w formie zapłaty za dostarczone Polsce towary i usługi. Zgodnie z zawartymi w niniejszym opracowaniu szacunkami, dzieje się tak z 5 proc. wydatkowanych w Polsce środków. Bezpośrednia korzyść, jaką w latach 2000-08 odniosły z tego tytułu kraje UE-15, zamyka się więc w kwocie 4,6 mld złotych (1,18 mld euro), w cenach stałych z 2008r.

Wielokrotnie większe są jednak korzyści pośrednie, wynikające ze zwiększonego – dzięki realizacji polityki spójności UE – popytowi Polski na dobra i usługi importowane. Import ten jest trojakiego rodzaju: produkcyjny (tj. import dóbr i usług wykorzystywanych w procesach produkcyjnych w Polsce), konsumpcyjny oraz inwestycyjny. Jego występowanie związane jest zarówno z faktem, że realizacja projektów współfinansowanych z funduszy unijnych generuje zapotrzebowanie na podwykonawstwo oraz dostarczanie dóbr i usług na potrzeby projektu, jak i z bardziej długofalowymi efektami modernizacji gospodarki Polski i zwiększenia jej potencjału produkcyjnego, skutkującego wzrostem popytu na różnego rodzaju dobra i usługi. Wedle zamieszczonych w niniejszym opracowaniu szacunków, całkowite (tj. bezpośrednio i pośrednio) korzyści uzyskane w latach 2004-08 przez kraje UE-15 dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce stanowią kwotę 11,81 mld złotych (3,2 mld euro) w cenach z 2008r., czyli 18,5 proc. łącznej wartości środków przepływających do Polski w ramach tej polityki.

Należy jednak pamiętać, że **omawiane korzyści są nierównomiernie rozłożone w czasie.** Dzieje się tak ze względu na to, że kwoty finansowania przyśługujące Polsce w okresie programowania 2004-06 (wydatkowane do 2008 r.) były znacznie niższe niż kwoty przypadające na lata 2007-13. Istotnym czynnikiem jest też występowanie opóźnień, z jakimi pojawiają się efekty pośrednie, zwłaszcza te wynikające ze wzrostu potencjału nabywczego Polski. Dlatego też, według zawartych w niniejszym raporcie prognoz, należy się spodziewać, że **w latach 2004-15, korzyści krajów UE-15 wyniosą w sumie aż 87,63 mld zł (24,9 mld euro), w cenach stałych z 2008 r.** Dotychczas zaobserwowany efekt stanowiłby więc zaledwie 13 proc. wartości spodziewanej za cały okres 2004-15. W miarę upływu czasu, wzrastać będzie też rola efektów pośrednich: według prognoz, do roku 2015 stanowią one będą łącznie aż 86,5 proc. wszystkich obserwowanych efektów.

Jednocześnie, wpływ indukowanego eksportu na agregaty makroekonomiczne w krajach UE-15 jest niewielki, co wynika przede wszystkim z małej skali prowadzenia polityki spójności w Polsce w porównaniu do wielkości gospodarek tych krajów. Dodatkowy import Polski znacznie obniża jednak realny koszt finansowania interwencji przez badane kraje. W szczególności, z każdego euro wydanego na realizację polityki spójności w Polsce, kraje UE-15 otrzymują w postaci dodatkowego eksportu dóbr i usług z powrotem 25 centów, a jeżeli odliczymy od kosztu ich własne wypłaty w ramach polityki spójności, to jest to 32 centy.

Wymienione powyżej wyniki sumaryczne uzyskane zostały poprzez agregację wyników cząstkowych, charakteryzujących się, w przypadku niniejszego projektu, **znacznym stopniem dezagregacji.** W poszczególnych rozdziałach omówione zostały rezultaty w podziale na poszczególne kraje UE-15, lata oraz sektory gospodarki, według klasyfikacji NACE. Należy też podkreślić, że **są to oszacowania konserwatywne.** Metodologia badania konstruowana była tak, aby przede wszystkim unikać błędów przeszacowania. Dlatego też możliwe jest, że obserwowane w rzeczywistości efekty są nieco silniejsze niż wskazania niniejszego raportu. Mimo to, jak widać, oczekiwane korzyści krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce są znaczne.

Na koniec niniejszego wprowadzenia, dla uniknięcia nieporozumień, podkreślimy jeszcze fakt, że **oszacowane w niniejszym badaniu korzyści krajów UE-15, uzyskane dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, stanowią efekt dodatkowy, występujący równoległe z wielokrotnie większymi korzyściami osiąganymi w tym samym czasie przez Polskę.** Zdecydowanie największe korzyści z realizacji współfinansowanych projektów osiągają oczywiście polskie firmy oraz polscy obywatele.

Struktura niniejszego raportu jest następująca. W rozdziale pierwszym zarysowane zostało tło ekonomiczne dla dalszych rozważań. Omówiono zatem literaturę ekonomiczną dostarczającą uzasadnienia dla polityki spójności UE oraz pokazującą jej konsekwencje w szerszym kontekście, następnie przedstawiono fakty dotyczące realizacji polityki spójności UE ze szczególnym uwzględnieniem jej implementacji w Polsce, na koniec zaś zaprezentowano oczekiwane kanały wpływu polityki spójności UE na gospodarki krajów UE-15, w tym w szczególności na kraje będące płatnikami netto.

W rozdziale drugim przedstawiono oszacowanie wielkości korzyści bezpośrednich, jakie osiągane są przez kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Oszacowania te omówiono szczegółowo, uwzględniając podział na kraje, lata oraz sektory gospodarki, według klasyfikacji NACE. Sformułowano także prognozę wpływu polityki spójności UE na firmy z krajów UE-15 w latach 2009-15. Korzyści bezpośrednie skwantyfikowane zostały w niniejszym badaniu dzięki ankiecie internetowej, którą objęto projekty o łącznej wartości równej jednej trzeciej całkowitej kwoty finansowania. Warto zaznaczyć, że wyniki badania ankietowego, przeprowadzonego na bardzo dużą skalę, dostarczają szczegółowych informacji na temat struktury

sektorowej wydatków z funduszy strukturalnych w Polsce (w tym, w podziale na programy operacyjne NPR 2004-2006), które są bardzo istotne dla analiz wpływu funduszy UE na gospodarkę polską, nie tylko w kontekście niniejszego projektu.

W rozdziale trzecim – bez wątpienia najważniejszym dla tego opracowania – scharakteryzowano osiągnięte przez kraje UE-15 korzyści całkowite, obejmujące zarówno oddziaływanie bezpośrednie, jak i pośrednie, realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wszystkie oszacowania wykonane zostały na poziomie sektorów NACE, dzięki czemu uzyskano dużą szczegółowość analiz oraz możliwość odpowiedzi na pytania badawcze związane ze specyficznymi aspektami oddziaływania funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski oraz (pośrednio) gospodarki krajów UE-15. Wyniki zaprezentowane zostały w podziale na poszczególne kraje, lata oraz sektory gospodarki. Oprócz wpływu funduszy unijnych na gospodarkę krajów UE-15 w okresie 2004-08, skwantyfikowany został też ich oczekiwany wpływ w latach 2009-15. W rozdziale trzecim zaprezentowane zostały wyniki dla pierwszego okresu lub całego okresu łącznie. Metodologia badania służącego oszacowaniu korzyści pośrednich oparta została na tablicach przepływów międzygałęziowych oraz sektorowych rachunkach handlu zagranicznego. Mimo znacznego stopnia dezagregacji, miało ono więc charakter makroekonomiczny.

Rozdział czwarty stanowi uzupełnienie wyników uzyskanych w rozdziale drugim i trzecim. Zaprezentowano w nim dane jakościowe służące ocenie siły, z jaką na firmy z krajów UE-15, prowadzące działalność gospodarczą w Polsce, oddziałują efekty zewnętrzne realizacji projektów współfinansowanych z funduszy europejskich w zakresie infrastruktury podstawowej. Dane te zebrane zostały w ramach 20 wywiadów pogłębionych. Przeanalizowano też, w jaki sposób na kraje UE-15 wpływają inwestycje w ramach współpracy terytorialnej, realizowane przy wsparciu programu Interreg. Omówiono także konsekwencje realizacji polityki spójności UE dla firm mających siedzibę w Polsce, lecz obciążonych zobowiązaniami kapitałowymi na rzecz krajów UE-15.

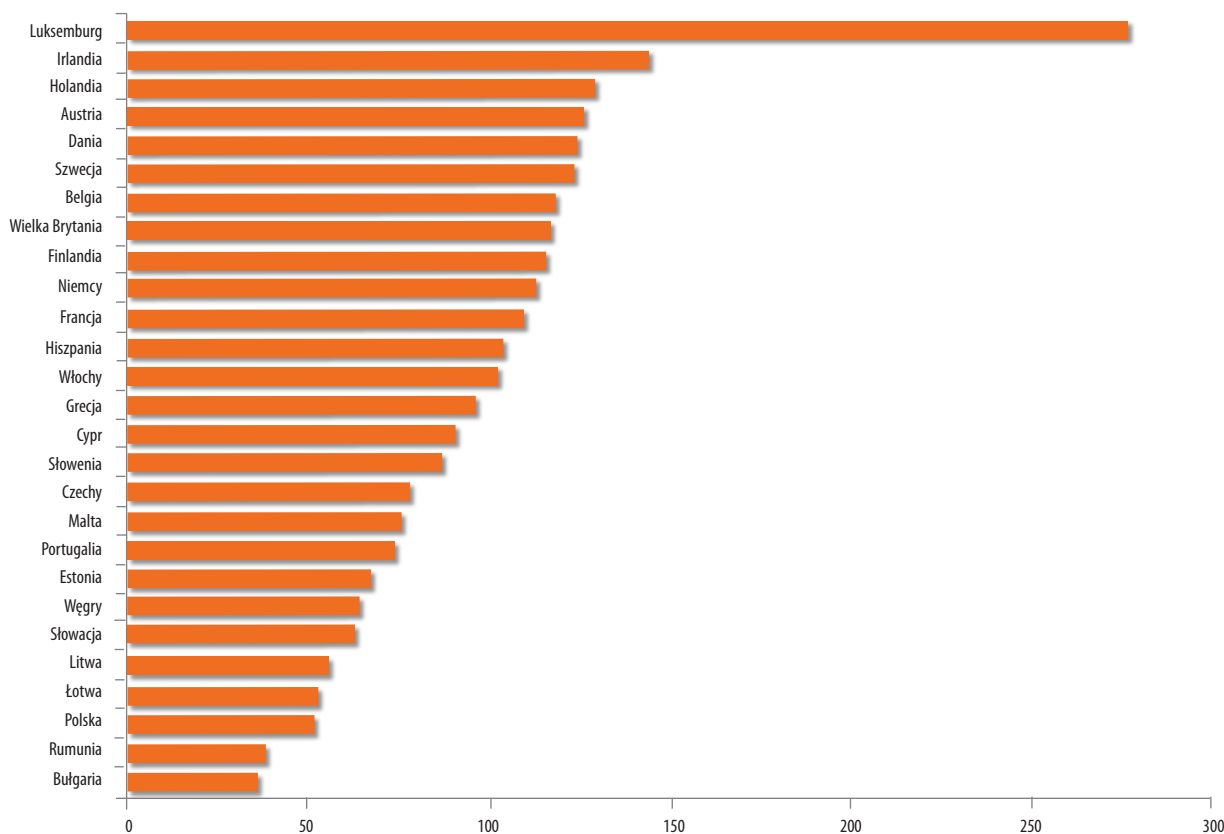
Rozdział piąty stanowi podsumowanie.

Na końcu opracowania znajduje się **załącznik zawierający szczegółowy opis wykorzystanej metodologii oraz szczegółowe wyniki przeprowadzonych analiz**. W kolejności podrozdziałów, zawiera on (i) szczegółowe omówienie literatury ekonomicznej uzasadniającej koncepcję polityki spójności, (ii) omówienie metodologii badania ankietowego, wraz z wyszczególnieniem sposobu identyfikacji sektora NACE dla poszczególnych wykonawców, opisem konstrukcji ankiety oraz metody doboru wag analitycznych, a także załączeniem bardziej szczegółowych wyników niż te przedstawione w rozdziale drugim, (iii) omówienie metodologii badania makroekonomicznego, służącego ocenie korzyści pośrednich, wraz z prezentacją źródeł danych, omówieniem sposobu radzenia sobie z ich brakami oraz opisem „krok po kroku” przeprowadzonej procedury, (iv) przedstawienie metodologii badań jakościowych wraz ze scenariuszem wywiadu pogłębionego oraz prezentacją wybranych studiów przypadku, (v) opis analizy dokumentacji wybranych 70 projektów, wraz ze szczegółowym opisem uzyskanych wyników, (vi) omówienie szczegółów prognozy mikroekonomicznej, (vii) wykaz wyników badania makroekonomicznego na poziomie zdezagregowanym, (viii) omówienie szczegółów prognozy makroekonomicznej oraz (ix) omówienie kwestii scenariuszy wpływu polityki spójności na polską gospodarkę.

1.1. EKONOMICZNY SENS POLITYKI SPÓJNOŚCI UE

Fundamentalną przyczyną, dla której Wspólnota Europejskie zdecydowały się wdrożyć politykę spójności UE jest **chęć wspomagania zrównoważonego wzrostu gospodarczego na całym terenie (wszystkich krajów członkowskich) Unii Europejskiej**. Aby móc osiągnąć taki efekt, niezbędne jest jednak najpierw wyrównanie różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi krajami i ich regionami, tak by podstawy dla długofalowego wzrostu gospodarczego stworzone zostały również tam, gdzie dochód na osobę jest najniższy. W tym sensie, **polityka spójności ma przyspieszać i ułatwiać procesy konwergencji realnej pomiędzy regionami**. O jej realnej potrzebie świadczy dysproporcja pomiędzy krajami członkowskimi w produkcji na jednego mieszkańca (wykres 1.1).

WYKRES 1. 1. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO PER CAPITA W KRAJACH UE-27, W 2007 ROKU
(MIERZONY PARYTETEM SIŁY NABYWCZEJ, UE-27=100).

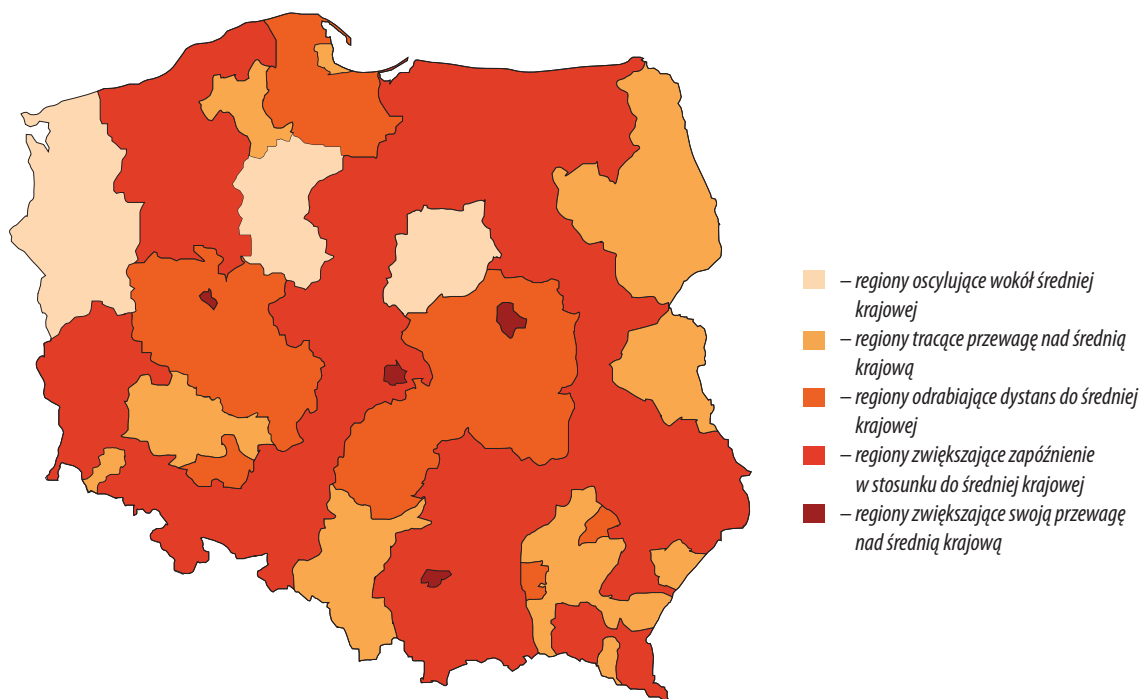

Źródło: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Polityka spójności UE ma **charakter regionalny**, tj. jako podstawową jednostkę terytorialną przyjmuje się w niej regiony, a nie całe kraje. Pozwala to na udzielanie pomocy nie tylko biedniejszym krajom, ale także regionom z poważnymi problemami strukturalnymi, znajdującym się w krajach wysoko rozwiniętych.

O możliwości wystąpienia dużych nierówności pomiędzy regionami w obrębie poszczególnych krajów świadczy także przykład Polski w okresie przedakcesyjnym:

RYSUNEK 1.1. PROCES KONWERCENJI I DYWERCENJI POLSKICH REGIONÓW (OKRES 1995-2004),
MIERZONY POZIOMEM PKB NA MIESZKAŃCA

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie danych z Banku Danych Regionalnych GUS.

Zasadniczym pytaniem, w kontekście uzasadnienia przydatności polityki spójności, obok istniejących dysproporcji rozwojowych, jest **kwestia doboru instrumentów polityki gospodarczej oraz ich skuteczność i efektywność**. W miejscu tym posłużyć się można ustaleniami teorii ekonomii.

Kluczowym kanałem ekonomicznym, przez który środki unijne oddziaływać mają na przyspieszenie procesu konwergencji realnej, jest **umożliwienie zwiększenia inwestycji w (szeroko rozumiany) kapitał**. Zgodnie z predykcyjami niemal wszystkich modeli z zakresu teorii wzrostu gospodarczego (od modelu Solowa z 1956r. począwszy, a skończywszy na współczesnych teoriach endogenicznego i semi-endogenicznego wzrostu), **kraje o niższym poziomie rozwoju konwergować będą bowiem w kierunku gospodarek wyżej rozwiniętych, dzięki szybszej akumulacji kapitału fizycznego**, której źródło tkwi w ponadprzeciętnie wysokich stopach zwrotu. Konwergencja realna wymaga jednocześnie usunięcia barier, takich jak niedostateczny rozwój infrastruktury podstawowej lub wysokie ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto, z uwagi na ograniczenia mobilności, dostosowania następują z zasady stopniowo. Pomoc z funduszy strukturalnych, adresowana do relatywnie najsłabiej rozwiniętych gospodarczo regionów UE, likwidująca wspomniane bariery, dostarczająca niezbędnej infrastruktury, a także dostarczająca dodatkowych bodźców do inwestycji prywatnych, może więc wydatnie przyspieszać proces konwergencji.

Analogiczny **mechanizm konwergencyjny** może również dotyczyć **akumulacji kapitału ludzkiego** (por. np. Mankiw, Romer i Weil, 1992; por. z dyskusją poniżej). Ponieważ różnica w zasobach kapitału ludzkiego jest istotnie jedną z ważnych przyczyn dystansu rozwojowego Polski względem najbogatszych krajów UE, środki unijne wspierające rozwój kapitału ludzkiego w Polsce – w szczególności środki wydatkowane przez SPO Rozwój Zasobów Ludzkich – mogą w znaczący sposób przyspieszyć konwergencję Polski względem tych krajów.

Przyspieszenie inwestycyjne wymaga jednak w krótkim okresie ograniczenia konsumpcji, a wraz z modernizacją kapitału fizycznego (zob. Greenwood, Hercowitz i Krusell, 1997) może się ono wiązać także z dezaktualizacją kwalifikacji części siły roboczej, skutkującą spadkiem realnych wynagrodzeń oraz (potencjalnie) wzrostem bezrobocia. Celem polityki spójności jest więc **ułatwienie uboższym krajom i regionom UE przejścia przez ten okres przejściowy** związanej z modernizacją.

Dalsze omówienie powiązanej z niniejszym badaniem literatury ekonomicznej umieszczono w załączniku. Podsumowując ją pokrótce, należy podkreślić, że znaczenie polityki spójności dla procesu konwergencji gospodarczej jest analogiczne do wpływu inwestycji publicznych lub subsydiowania inwestycji prywatnych, dodatkowo rozszerzone o redystrybucję na poziomie międzynarodowym. **Kanałami wpływu polityki spójności UE na gospodarkę w średnim i długim okresie są:**

- subsydia inwestycji prywatnych, ukierunkowane na zwiększenie akumulacji nowoczesnych form kapitału fizycznego;

- inwestycje publiczne w szeroko rozumianą infrastrukturę, podnoszące krańcową produktywność kapitału prywatnego;
- wspieranie inwestycji w kapitał ludzki, czyli zwiększanie produktywności pracy;
- wspieranie badań naukowych, prowadzących w długim okresie (dzięki implementacji uzyskanych innowacji) do zwiększenia produktywności wszystkich czynników produkcji.

Przejęciowo mogą wystąpić też **efekty mnożnikowe** po stronie popytowej, wynikające ze zwiększenia konsumpcji lub inwestycji publicznych. Efekty te, choć krótkookresowe, mogą być silne, jeżeli gospodarstwa domowe nie będą obawiać się zwiększenia podatków w przyszłości, wynikającego ze zwiększenia wydatkowania publicznego w okresie bieżącym, finansowanego długiem publicznym. W przypadku napływu środków zewnętrznych (to jest pochodzących od innych krajów Wspólnot Europejskich) jest to uzasadnione, a zatem efekt ten może być silniejszy, niż ma to miejsce w przypadku działań finansowanych środkami krajowymi.

Teoria ekonomii wskazuje więc na szereg kanałów potencjalnie pozytywnego wpływu interwencji z Funduszy Strukturalnych na gospodarkę subsydiowaną. **Niezbędne jest jednak skierowanie środków w inwestycje zwiększające produktywność**, do których możemy zaliczyć np. podnoszenie jakości kapitału ludzkiego – zwłaszcza w zakresie dziedzin ścisłych i inżynierskich, czy wydatki na badania i rozwój. Istotne znaczenie ma również koncentracja geograficzna pomocy, w zależności od zamierzonych efektów. Zgodnie z wnioskami płynącymi z analiz empirycznych, **najsilniejszy wpływ na tempo konwergencji** pomiędzy regionami UE mają, wśród obszarów gospodarki wspieranych przez politykę spójności UE, **inwestycje w infrastrukturę drogową oraz w kapitał ludzki**.¹ Wpływ ten, przy skali funduszy takiej, jaka ma miejsce w przypadku Polski w okresie 2004-2013, może spowodować wzrost poziomu produktu krajowego brutto (PKB) o 3,5 proc. Oznacza to, że **korzyści uzyskane dzięki funduszom są większe od środków na nie przeznaczonych** (szerzej patrz rozdział 1.2, wykresy 1.6 i 1.7), co w skali Unii Europejskiej oznacza dodatni efekt netto.

Polityka spójności UE realizuje także cele polegające na wspieraniu rynku pracy. **Stwarzanie bodźców dla zwiększenia stopy zatrudnienia wśród populacji lub zmiany struktury sektorowej zatrudnienia w poszczególnych regionach może bowiem wydatnie przyczynić się do zwiększenia tempa konwergencji pod względem PKB per capita**, a także (w krótkim okresie) tempa rozwoju gospodarczego całego obszaru. Oprócz wpływu na tempo konwergencji, działalność ta ma jednak dodatkowe poważne uzasadnienie ekonomiczne. W przypadku istnienia w jednym organizmie gospodarczo-społecznym, jaki stanowią Wspólnoty Europejskie, zapóźnienia gospodarczego wybranych regionów, konsekwencją może być bowiem opuszczenie tych terenów przez osoby najbardziej mobilne (które na ogół dysponują jednocześnie największym zasobem kapitału ludzkiego), dążące do poprawienia warunków swojego życia. W skali całej gospodarki, proces taki jest korzystny, pozwala bowiem na zwiększenie efektywności alokacji siły roboczej; prowadzić może jednak także do częściowego wyludnienia biedniejszych regionów oraz, przede wszystkim, do dalszej ich marginalizacji oraz wykluczenia społecznego osób zamieszkujących te tereny. Ponieważ perspektywa taka stanowi potencjalne zagrożenie dla integralności całej Unii Europejskiej, rola polityki spójności UE wydaje się niezwykle istotna.

Zmniejszaniu różnic pomiędzy regionami Unii, poprzez wzmacnianie współpracy regionów sąsiadujących, sprzyjać ma (w szczególności) realizacja Inicjatyw INTERREG.

Szczególnej uwagi wymaga także polityka promująca ochronę środowiska naturalnego. Pozwala ona ograniczyć skalę zanieczyszczenia środowiska przez poszczególne kraje, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, kiedy zanieczyszczenia te wpływają niekorzystnie również na kraje sąsiedzkie.

1.2. POLITYKA SPÓJNOŚCI UE

Przekonanie o konieczności prowadzenia działań na rzecz zwiększania spójności społeczno-ekonomicznej Europy na poziomie międzynarodowym zarysowane zostało już w Traktatach Rzymskich z 1957 roku. Realizacja tego zadania miała zostać wsparta dzięki utworzeniu w 1958r. dwóch pierwszych funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Społecznego, którego zadaniem było finansowanie działań na rynku pracy, i Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, mającego wspierać procesy restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa oraz rozwoju obszarów wiejskich.

W późniejszym okresie, przyjmowanie do Wspólnot Europejskich kolejnych krajów o różnym poziomie rozwoju powodowało zwiększanie się rozpiętości pomiędzy poszczególnymi regionami wchodzącymi w jej skład, co doprowadziło do intensyfikacji działań na rzecz zwiększania spójności na obszarze wspólnotowym. Towarzyszyły temu kolejne reformy systemu: przy okazji akcesji Danii, Irlandii i Wielkiej Brytanii w 1973r., utworzono Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, którego zadaniem było wspieranie obszarów słabiej rozwiniętych, szczególnie przemysłowych. Oznaczało to zapoczątk-

¹ „Reakcja gospodarki polskiej na fundusze strukturalne w latach 2007-2013 – wnioski dla Polski”, Instytut Badań Strukturalnych, 2007.

kowanie bezpośredniej redystrybucji środków pomiędzy lepiej i słabiej rozwiniętymi regionami Wspólnoty. Akcesja Grecji, Hiszpanii i Portugalii w roku 1986 poprzedziła natomiast głęboką reformę funduszy strukturalnych, rozpoczętą w 1989r. **Sformułowane zostały wówczas oficjalne cele prowadzonej polityki:**

- wspieranie wzrostu gospodarczego w najbiedniejszych regionach Wspólnoty;
- wspieranie przedsiębiorczości i poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarach przemysłowych;
- elastyczne programy koncentrujące się na politykach rynku pracy;
- przyspieszenie dostosowań strukturalnych rolnictwa do reform w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

W roku 1992 utworzony został Fundusz Spójności, mający wspomagać duże inwestycje publiczne – głównie infrastrukturalne i dotyczące ochrony środowiska – w słabiej rozwiniętych krajach członkowskich. Zdecydowano, by Fundusz Spójności miał zasięg krajowy, a nie regionalny, w przeciwieństwie do pozostałych funduszy strukturalnych.

Akcesji do UE Austrii, Finlandii i Szwecji w roku 1995 towarzyszyło natomiast utworzenie Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa.

Kolejna reforma systemu prowadzenia polityki spójności przeprowadzona została w roku 1999 i wiązała się z przygotowaniem do akcesji 10 krajów (w tym Polski), która miała miejsce w 2004 roku. Przeformułowane zostały następujące cele:

- rozwój i dostosowania strukturalne regionów słabiej rozwiniętych;
- ekonomiczne i społeczne zmiany w regionach doświadczających problemów strukturalnych;
- adaptacja i modernizacja polityk narodowych oraz systemów edukacji, szkoleń i zatrudnienia.

Do 2006r. włącznie, **środki pochodzące z funduszy strukturalnych wydatkowane były za pośrednictwem Programów Operacyjnych i Inicjatyw**, ukierunkowanych na rozwiązywanie konkretnych problemów, wpisujących się w cele polityki spójności. Środki z Funduszu Spójności przeznaczano natomiast bezpośrednio na finansowanie inwestycji publicznych w uprawnionych krajach.

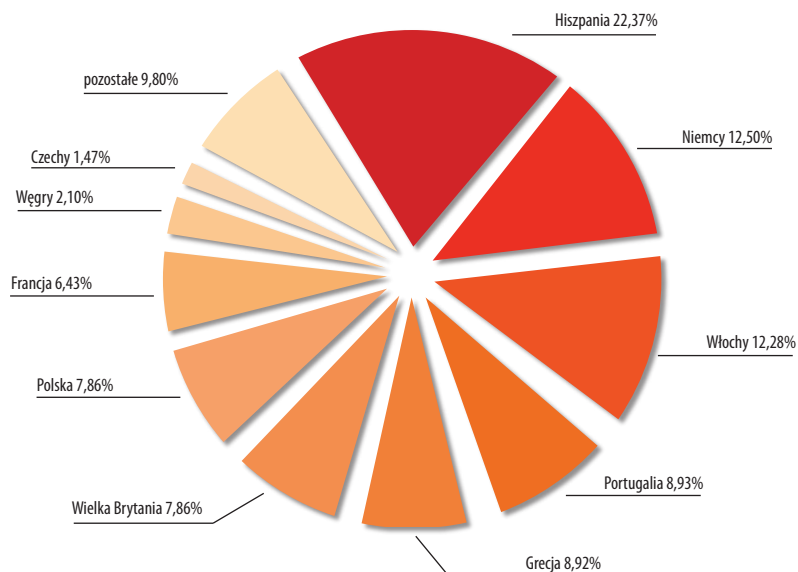
Przy opracowaniu perspektywy 2007-13, **Fundusz Spójności został jednak zintegrowany z funduszami strukturalnymi**. Sformułowano nowe cele (konwergencja, konkurencyjność regionalna i zatrudnienie, kooperacja), przy czym, zdecydowana większość środków (ok. 80%) ma zostać przeznaczona na realizację pierwszego z tych celów, polegającego na wspieraniu konwergencji realnej najslabiej rozwiniętych regionów UE. W celu zwiększenia spójności pomiędzy poziomami rozwoju poszczególnych regionów, obok współfinansowania inwestycji infrastrukturalnych, wspierana ma być także przedsiębiorczość, uelastycznianie rynków pracy oraz zmiana systemów edukacyjnych. Modernizacji podlegać mają także metody prowadzenia strukturalnych polityk na poziomie narodowym. Ponadto, podjęte mają zostać również działania na rzecz jakości środowiska naturalnego w obszarach zindustrializowanych. Dbłość o stan naturalnych zasobów środowiska realizowana jest także w ramach programów skierowanych do sektorów rolnictwa i rybołówstwa.

Reformom struktury polityki spójności na przestrzeni lat towarzyszył także stopniowy wzrost wielkości środków przeznaczonych na jej realizację.

1.2.1. POLITYKA SPÓJNOŚCI UE W EUROPIE OD ROKU 2004

Okres 2004-2006, przypadający na ostatnie lata perspektywy planowania 2000-2006 oraz akcesję 10 nowych krajów członkowskich do Wspólnot Europejskich, charakteryzował się dominacją krajów UE-15 w strukturze beneficjentów polityki spójności (wykres 1.2). Szczególnie silne dofinansowanie kierowane było do relatywnie biednych krajów śródziemnomorskich: Hiszpanii, Portugalii i Grecji, a także do Włoch (wsparcie rozwoju regionów południowych) oraz do Niemiec (przede wszystkim regiony byłej NRD).

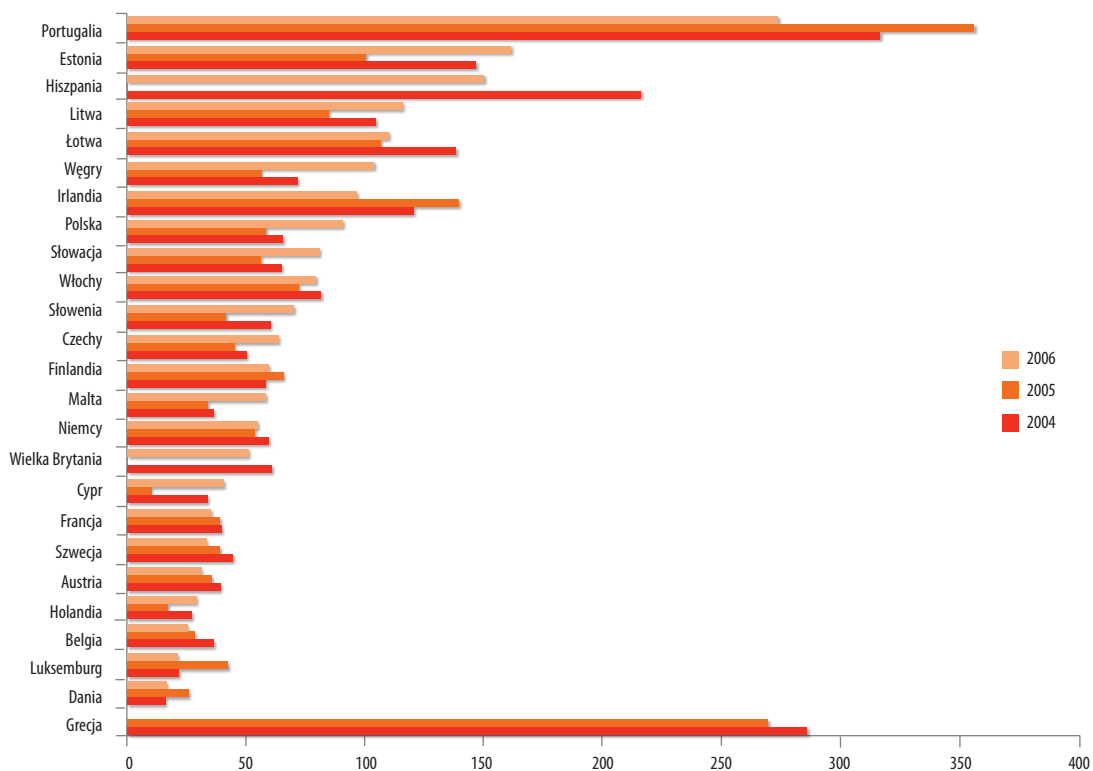
WYKRES 1. 2. PODZIAŁ ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA POLITYKĘ SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2004-2006.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy.

Obraz dominacji wybranych (biedniejszych) krajów UE-15 w okresie 2004-2006 wyłania się także z danych dotyczących wydatków w ramach polityki spójności UE w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Największe kwoty przypadają w tym okresie na mieszkańców Grecji i Portugalii. Wysokie kwoty per capita kierowane były też do Hiszpanii oraz do krajów bałtyckich, które do UE dołączyły w 2004r.

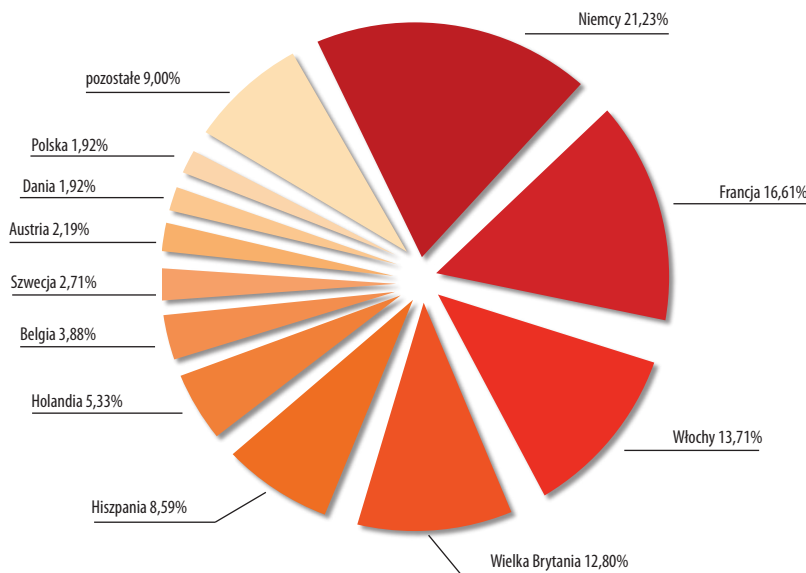
WYKRES 1. 3. WYDATKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI NA JEDNEGO MIESZKAŃCA (W EURO, CENY STAŁE Z 2008 ROKU).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Jednocześnie, budżet wspólnotowy w latach 2004-2006, na który w około jednej czwartej składały się wydatki na politykę spójności, został też w bardzo dużej części sfinansowany przez kraje UE-15.

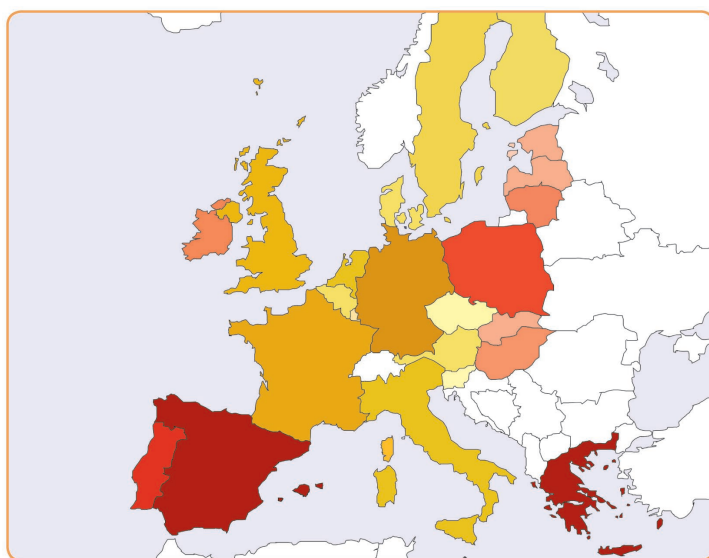
WYKRES 1. 4. UDZIAŁ WPŁAT DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO W OKRESIE 2004-2006.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie <http://ec.europa.eu/>

Biorąc pod uwagę, z jednej strony, całkowite wpłaty do budżetu, a z drugiej strony – sumę wszystkich korzyści (w tym także otrzymywane płatności bezpośrednie dla rolników), większość krajów UE była płatnikami netto; beneficjentami netto w okresie 2004-2006 było tylko dziesięć krajów. Największy beneficjent netto w tym okresie to Hiszpania (ponad 9 miliardów euro, w cenach z 2008r.), natomiast największym płatnikiem netto były Niemcy (w przybliżeniu 160 miliardów euro, w cenach z 2008 roku). Spośród krajów UE-15, beneficjentami netto były tylko: Hiszpania, Grecja, Portugalia i Irlandia. Spośród krajów przyjętych w roku 2004, beneficjentami były: Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Słowacja i Węgry. Pozostałe nowe kraje członkowskie, tj. Słowenia, Czechy, Cypr i Malta, były płatnikami netto.

RYSUNEK 1. 2. KRAJE CZŁONKOWSKIE UE - BENEFICJENCI I PŁATNIKI NETTO W OKRESIE 2004-2006.

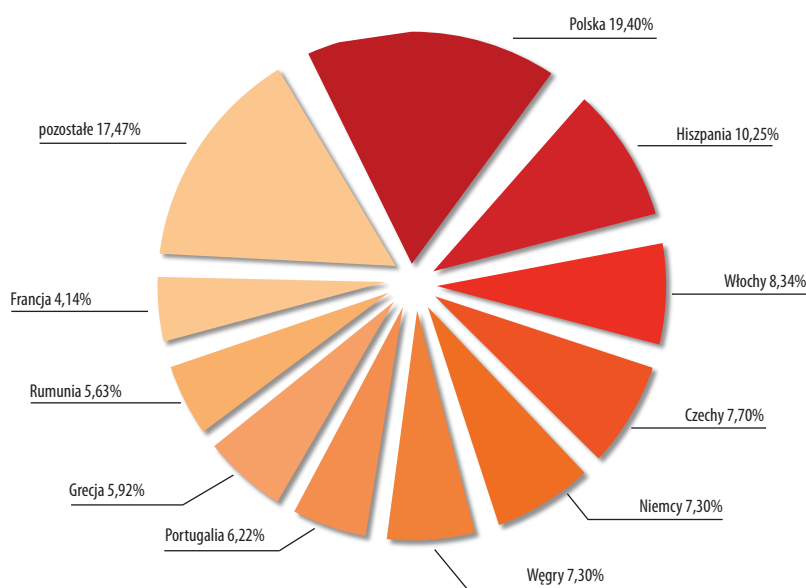
Na czerwono i różowo oznaczone zostały kraje będące beneficjentami netto. Na żółto - kraje będące płatnikami netto. Większa intensywność koloru oznacza większą różnicę pomiędzy wpłatami do budżetu a uzyskiwanymi korzyściami.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy

Co więcej, rozkład bezpośrednich korzyści i obciążeń wynikających z polityki spójności zmieni się w perspektywie 2007-2013 na niekorzyść większości krajów UE-15. Pomimo że wybrane państwa UE-15 nadal będą istotnymi beneficjentami środków z funduszy strukturalnych, zauważalna jest znacznie większa koncentracja wydawanych środków w nowoprzyjętych krajach członkowskich.

Oznacza to, że udział w korzyściach realizacji polityki spójności przez kraje UE-15 zostanie ograniczony, co jest naturalnym rezultatem rozszerzenia Wspólnot Europejskich o 10 krajów (a w 2007r. o dalsze dwa – Rumunię i Bułgarię), z których większość charakteryzuje się niższym niż w UE-15 poziomem produktywności, czy PKB per capita. Można się przy tym spodziewać, że udział większości krajów UE-15 w finansowaniu budżetu wspólnotowego pozostanie na wysokim poziomie (przynajmniej w odniesieniu do liczby ludności), co wynika z oparcia wysokości składek na wielkości produktu krajowego brutto. Dopóki zatem polityka spójności nie odniesie w pełni swego podstawowego celu, tj. konwergencji regionów, najbogatsze kraje UE-15 będą zmuszone finansować większe części budżetu wspólnotowego.

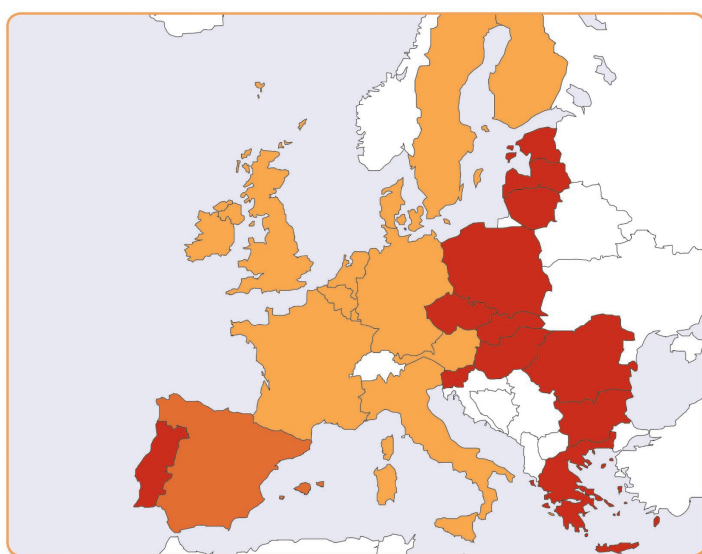
WYKRES 1. 5. ALOKACJA ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA POLITYKĘ SPÓJNOŚCI W RAMACH PERSPEKTYWY 2007-2013.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie <http://ec.europa.eu/>

Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa Fundusz Spójności, który, poprzez wspieranie inwestycji publicznych o charakterze infrastrukturalnym i środowiskowym, wspierać ma stabilizację gospodarek najsłabiej rozwiniętych. W perspektywie 2007-2013, środki z tego funduszu otrzymywać będą tylko kraje, które przystąpiły do Unii Europejskiej od roku 2004 oraz Grecja i Portugalia (Rysunek 1.3). W okresie przejściowym, wynikającym z otrzymywania wsparcia w ramach Funduszu do roku 2006, znajdować się będzie Hiszpania, która zgodnie z zasadą „n+2” otrzymuje środki do końca roku 2008.

RYСУNEK 1. 3. KRAJE CZŁONKOWSKIE UE – BENEFICJENCI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2007-2013.

Kolorem czerwonym oznaczone zostały kraje, które są beneficjentami środków z Funduszu Spójności w perspektywie 2007-2013. Kolorem żółtym – pozostałe kraje Unii Europejskiej

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy/

Podsumowując, informacje zaprezentowane w tym punkcie sugerują niską opłacalność uczestnictwa w systemie dużych krajów UE-15, szczególnie Niemiec. Należy jednak zauważyć, że wspomaganie rozwoju gospodarek biedniejszych prowadzi do zacieśniania współpracy międzynarodowej, w tym także intensyfikacji handlu. Może to doprowadzić do sytuacji, w której pośrednie korzyści równoważą bezpośrednie niekorzyści dotyczące płatników netto. Na pytanie, jak się ma zwiększenie strumienia handlu międzynarodowego pomiędzy Polską a krajami UE-15 do finansowania przez te kraje budżetu wspólnotowego, odpowiedzi pozwoli udzielić analiza będąca przedmiotem niniejszego raportu.

1.2.2. REALIZACJA POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE

Polityka spójności UE, finansowana w ramach funduszy strukturalnych, była realizowana w Polsce w latach 2004-2006 za pośrednictwem sześciu Sektorowych Programów Operacyjnych oraz Dwóch Inicjatyw Wspólnotowych. Ponadto, środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekazywano do Polski także za pośrednictwem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych współfinansowano także Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich. Szczegółową strukturę finansowania programów przedstawia tabela.

TABELA 1. 1. REALIZACJA POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE W PERSPEKTYWIE 2004-2006.

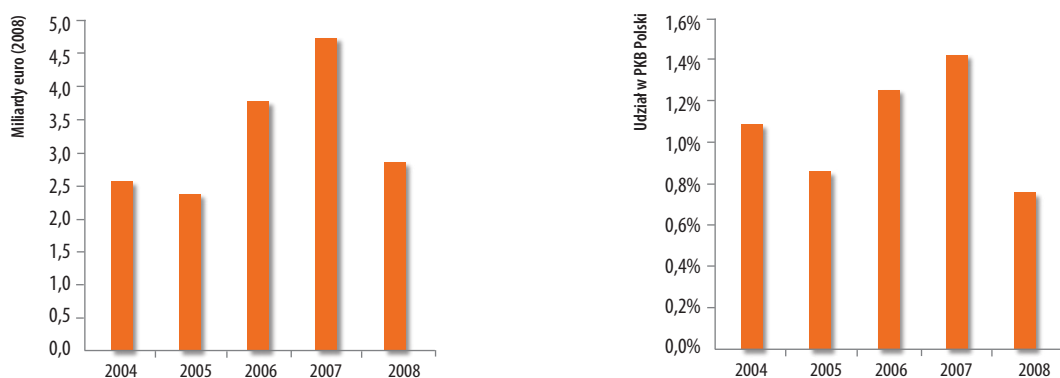
	EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO (EFRR)	EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY (EFS)	EUROPEJSKI FUNDUSZ ORIENTACJI I GWARANCJI ROLNYCH (EFOiGR)	FINANSOWY INSTRUMENT ORIENTACJI RYBOŁÓWSTWA (FIOR)
IW Equal				
IW Interreg				
Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich				
PO Pomoc techniczna				
SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich				
SPO Rozwój Zasobów Ludzkich				
SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb				
SPO Transport				
SPO Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw				
SPO Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego				

Źródło: www.mrr.gov.pl.

Środki z Funduszu Spójności nie były wydatkowane w perspektywie 2004-06 za pośrednictwem programów operacyjnych. Wydatki zostały jedynie podzielone na kategorie „Transport” i „Środowisko”.

Środki, jakie napływały do Polski w perspektywie 2004-06, uległy znacznemu zwiększeniu dopiero w 2006 roku. Pomimo dłuższej obecności w Unii Europejskiej w roku 2005 niż w roku 2004, łączna wartość środków pozostała na zbliżonym poziomie. Środki, jakie Polska otrzymała w latach 2004-08, stanowiły niewielką część jej PKB

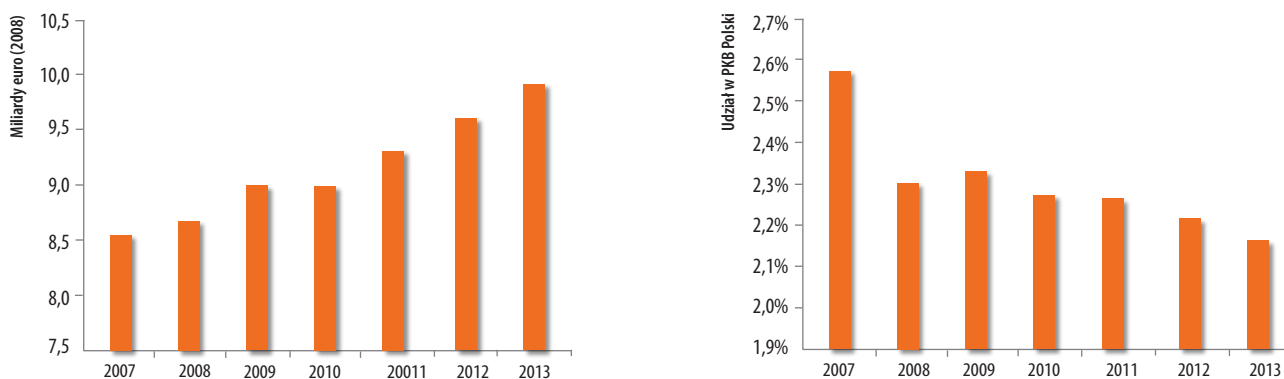
WYKRES 1. 6. WIELKOŚĆ ŚRODKÓW NAPŁYWAJĄCYCH DO POLSKI W OKRESIE 2004-2008 W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy www.mrr.gov.pl² oraz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W perspektywie 2007-2013, alokacja środków przeznaczonych dla Polski ma jednak ulec istotnemu zwiększeniu, co sprawi, że Polska stanie się największym odbiorcą środków pomocowych spośród wszystkich krajów UE-27. W odniesieniu do rozmiarów polskiej gospodarki, oznacza to więcej niż podwojenie dotychczasowej pomocy. Można zatem spodziewać się znacznie większego wpływu polityki spójności w Polsce na gospodarkę naszego kraju. Efekt ten może osłabnąć dopiero w końcowych latach okresu 2007-2013, z uwagi na szybszy od przyrostu alokacji środków pomocowych prognozowany wzrost gospodarczy (wykres 1.7). W kontekście importu z krajów UE-15, oznacza to, że część wpływu wywołanego środkami z funduszy wspólnotowych zostanie zastąpiona autonomicznym rozwojem gospodarczym.

WYKRES 1. 7. ALOKACJA ŚRODKÓW DLA POLSKI W PERSPEKTYWIE 2007-2013 W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI (W MLD EURO I JAKO PROC. PKB).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz prognozy makroekonomicznej IBS

² Dane 2007 dotyczą zaliczki otrzymanej z Komisji Europejskiej w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 i pochodzą z Informacji Miesięcznej za grudzień 2007 r. o Wykorzystaniu środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013. Pozostałe dane dotyczą finansowej realizacji środków i pochodzą z Rocznych Raportów Komisji Europejskiej o Funduszach Strukturalnych oraz Rocznych Raportów o Funduszu Spójności

W perspektywie 2007-2013 zreformowana została także organizacja systemu realizacji polityki spójności w Polsce. Większy nacisk niż w latach 2004-06 położono na rozwój regionów, co odpowiada większemu znaczeniu, jakie przypisano celowi konwergencji w samych założeniach polityki spójności. W przypadku Polski, przejawia się to w wydzieleniu rozdzielnych programów regionalnych dla każdego z województw, a także utworzenia Programu Rozwój Polski Wschodniej (wszystkie te programy finansowane są ze środków EFRR). Ponadto, większy nacisk położono na wspieranie innowacyjności oraz rozwój kapitału ludzkiego, a mniejszy – na bezpośrednie działania pomocowe. Ze środków EFRR będą finansowane także, obok już wymienionych, Program Innowacyjna Gospodarka oraz Program Infrastruktura i Środowisko (współfinansowany przez Fundusz Spójności). Ze środków EFS finansowany będzie natomiast Program Kapitał Ludzki.

Obok zwiększenia wielkości pomocy, do wzmocnienia pozytywnego wpływu na polską gospodarkę powinno przyczynić się także odmienne jej kierowanie, zgodnie z wnioskami płynącymi z rozdziału 1.1. Powinno to przełożyć się także na większy dodatkowy import towarów i usług z krajów UE-15.

Jednocześnie, środki przekazywane do polskiej gospodarki, pochodzące z wpłat krajów UE-15, stanowią znikomy odsetek produktu krajowego brutto tych krajów, co obrazuje tabela 1.2. Oznacza to, że przepływ środków powinien skutkować silniejszym efektem pozytywnym dla polskiej gospodarki niż negatywnym dla gospodarek UE-15, nawet bez uwzględnienia efektów zwrotnych w postaci zwiększenia wymiany handlowej.

TABELA 1. 2. ODNIESIENIE WPŁAT DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO W CZĘŚCI PRZEZNACZANEJ NA REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE W ODNIESIENIU DO PKB KRAJÓW UE-15.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010
Austria	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Belgia	0,03%	0,03%	0,04%	0,10%	0,10%	0,12%	0,12%	0,08%
Dania	0,02%	0,02%	0,03%	0,08%	0,08%	0,09%	0,09%	0,06%
Finlandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,08%	0,07%	0,05%
Francja	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,08%	0,08%	0,05%
Grecja	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,09%	0,09%	0,06%
Hiszpania	0,02%	0,02%	0,03%	0,09%	0,09%	0,10%	0,10%	0,06%
Holandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,08%	0,09%	0,10%	0,10%	0,07%
Irlandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,08%	0,08%	0,05%
Luksemburg	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Niemcy	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Portugalia	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,09%	0,08%	0,06%
Szwecja	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,06%	0,07%	0,07%	0,05%
Wielka Brytania	0,01%	0,01%	0,02%	0,05%	0,05%	0,06%	0,06%	0,04%

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz danych i prognoz PKB Eurostat.

1.3. OCZEKIWANE KANAŁY WPLYWU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE NA KRAJE UE-15 ORAZ NA KRAJE BĘDĄCE PŁATNIKAMI NETTO

Koncepcja polityki spójności nie ogranicza się jednak do redystrybucji środków pomiędzy poszczególnymi regionami UE, lecz obejmuje także **oczekiwanie korzystnych efektów gospodarczych dla całej Unii**, z jej bogatszymi krajami i regionami będącymi płatnikami netto włącznie.

Opis zależności ekonomicznych, w ramach których korzyści te mogą się pojawić, najłatwiej zrozumieć przez pryzmat podstawowego równania bilansowego

$$Y = C + I + G + X - Z,$$

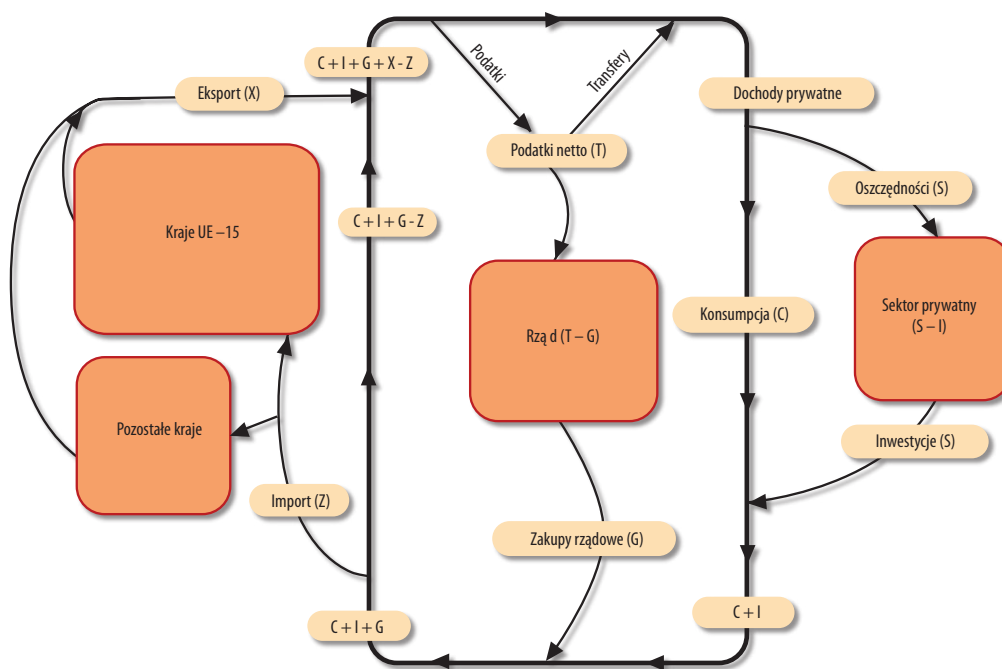
zgodnie z którym produkt do dyspozycji (a zatem produkt wytworzony w kraju Y wraz z łącznym importem Z) dzielony jest pomiędzy konsumpcję C, inwestycje I, wydatki rządowe G oraz eksport X. Po niewielkich przekształceniach tożsamość ta przybiera postać:

$$(S - I) + (T - G) = (X - Z),$$

w której saldo handlu zagranicznego ($X - Z$) jest tożsamościowo równe nadwyżce oszczędności prywatnych nad inwestycjami ($S - I$), zsumowanej z nadwyżką budżetu centralnego ($T - G$). Jeśli zatem do Polski napłyną z krajów UE-15 strumień funduszy (poprzez sektory rządowe tych krajów), zasilających polskie inwestycje (prywatne I lub rządowe G), to przy założeniu, że w krótkim okresie oszczędności i przychody podatkowe rządu będą w przybliżeniu stałe, płatności netto przychodzące do Polski muszą wrócić za granicę – w szczególności zaś do krajów UE-15 – w postaci dodatkowego importu dóbr i usług (por. rysunek 4). Oczywiście, oddziaływanie tego efektu nie musi być proporcjonalne do środków zainwestowanych przez poszczególne kraje UE-15. Istotną rolę odgrywać będzie tu bowiem struktura inwestycji dofinansowywanych w ramach polityki spójności, a także struktura polskiego handlu zagranicznego – w szczególności zaś udział importu z poszczególnych krajów UE-15 przez poszczególne sektory polskiej gospodarki.

Dodatkowych korzystnych efektów realizacji polityki spójności UE w Polsce dla krajów UE-15 należy spodziewać się również w dłuższym okresie. Efekty te omówione zostaną szczegółowo w poniższych akapitach; to właśnie owe długofalowe efekty, choć tylko pośrednie, są wszak podstawowym powodem (oprócz poczucia ponadpaństwowej i ponadregionalnej solidarności), dla którego bogatsze kraje UE-15 godzą się być płatnikami netto Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności UE.

RYSUNEK 1. 4. SCHEMAT CYKLU OKRĘŻNEGO PRODUKTU W GOSPODARCE.

Źródło: opracowanie własne IBS.

Należy zatem podkreślić, iż analizowane w niniejszym badaniu mechanizmy wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarki krajów UE-15 opierają się zarówno na zjawiskach krótko-, jak i długookresowych.³ W krótkim okresie, główny efekt polega na tym, że dodatkowe impulsy inwestycyjne (publiczne lub prywatne) przełożą się na dodatkowy popyt na dobra i usługi, które są oczywiście po części importowane, i to w dużej mierze z efektami rzeczowymi realizacji polityki spójności UE, tj. rzeczywistymi zmianami struktury sektorowej gospodarki, rozwojem nowoczesnych gałęzi przemysłu i usług, zwiększeniem siły nabywczej konsumentów w regionach wspieranych funduszami strukturalnymi, itd. Z punktu widzenia krajów UE-15, bardzo ważne są też długookresowe efekty zewnętrzne realizacji polityki spójności UE w Polsce, tj. dodatkowe korzyści będące „skutkiem ubocznym” jej realizacji, ale których występowanie nie było przyczyną, dla którego sam proces został uruchomiony. Efekty te obejmują: (i) zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku – w tym rynków lokalnych i regionalnych – przez dobra i usługi dostarczane przez firmy z krajów UE-15, (ii) zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej UE-15, w tym z byłymi republikami radzieckimi, (iii) obniżenie kosztów działalności firm z krajów UE-15 w Polsce.⁴

³ Niestety, ze względu na fakt, iż dostępne dane pierwotne obejmują jedynie okres 2004-07, a więc okres zbyt krótki, by efekty długookresowe zdążyły się w pełni zmanifestować, w części mikroekonomicznej badania zidentyfikowane zostaną, przede wszystkim, efekty krótkookresowe. W części makroekonomicznej, której omówienie stanowi znaczącą część niniejszego raportu cząstkowego, sformułowana zostanie natomiast długookresowa prognoza, uwzględniająca także efekty długofalowe.

⁴ Bardzo ważnym, choć niemożliwym do wyrażenia w kategoriach ekonomicznych, efektem zewnętrznym związanym ze skuteczną realizacją polityki spójności – tj. efektywnym zmniejszeniem różnic rozwojowych w obrębie Unii Europejskiej – jest zwiększenie stabilności społecznej, ekonomicznej i politycznej Unii jako całości, zmniejszanie prawdopodobieństwa wystąpienia konfliktów na tle ekonomicznym oraz zwiększanie integracji państw członkowskich, również w wymiarze pozaekonomicznym.

1.3.1. EFEKTY KRÓTKOOKRESOWE

Należy oczekiwać, że dodatkowe inwestycje w Polsce, selektywnie wspierane w ramach Polityki Spójności UE, spowodują rozwój nowoczesnych sektorów polskiej gospodarki. Oznaczać to będzie (skoncentrowany wokół wybranych gałęzi) wzrost popytu produkcyjnego i inwestycyjnego, a pośrednio również popytu konsumpcyjnego. To zaś oznacza w szczególności wzrost popytu na dobra i usługi importowane, zwłaszcza te pochodzące z krajów UE-15. **Efekt kreacji handlu zagranicznego** to w istocie główny kanał, poprzez który realizowane są korzyści bezpośrednie dla krajów innych niż bezpośredni beneficjent funduszy.

Inwestycje wspierane w ramach realizacji polityki spójności UE w Polsce spowodują więc zmianę struktury polskiej produkcji oraz importu. Ze względu na strukturę kierunków polskiego importu (nowoczesne sektory, wspierane przez politykę spójności UE, wymagają importu znacznych ilości dóbr i usług z sektorów średniej i wysokiej technologii; zdecydowana większość takich dóbr i usług importowana jest do Polski z krajów UE-15), należy się spodziewać, że zmiana ta wywoła dodatkowy wzrost importu z krajów UE-15, kosztem – w sensie odsetków, a nie łącznych wartości (mamy bowiem do czynienia z efektem kreacji handlu, a nie wypierania jednych kierunków przez inne) – krajów trzecich, zwłaszcza takich, z których importowane są wyłącznie produkty nisko przetworzone. Kluczowe jest zatem udzielenie w tym punkcie odpowiedzi na pytanie: które kraje UE-15 i które sektory ich gospodarek odniosły, bądź odniosą w przyszłości, największe bezpośrednie korzyści wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce.

Aby lepiej zrozumieć, jakie firmy z krajów UE-15 najbardziej skorzystają na realizacji polityki spójności UE w Polsce, należy wyodrębnić trzy kategorie takich firm. Po pierwsze, niektóre firmy z krajów UE-15 mogą korzystać z funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności UE bezpośrednio – jako **wykonawcy** realizowanych w Polsce projektów współfinansowanych przez te fundusze. Drugą kategorię stanowią „beneficjenci pośredni”, czyli **dostawcy dóbr i usług, na które realizowane projekty wygenerowały dodatkowy popyt**. Trzecią kategorię firm stanowią wszystkie te przedsiębiorstwa, które ani bezpośrednio, ani pośrednio nie uczestniczyły w realizacji projektu, ale mimo to odczuwają **pozytywne efekty zewnętrzne projektów**, takie jak zwiększony wolumen handlu z Polską wskutek rozwoju polskiego rynku wewnętrznego, czy też wzrost wartości handlu Polski z innymi krajami, w tym – krajami spoza UE. Mogą to być też firmy korzystające z obniżenia kosztów działalności w Polsce, np. wskutek realizacji projektów infrastrukturalnych.

Przy wykorzystaniu jedynie metod makroekonomicznych, wszystkie trzy powyższe kategorie beneficjentów polityki spójności traktowane byłyby łącznie; ich rozróżnienie możliwe jest dzięki przeprowadzeniu badania w skali mikro. Dokładność oszacowania siły wpływu funduszy strukturalnych na poszczególne kategorie firm będzie jednak malała wraz ze spadkiem bezpośredniości tego wpływu i, co za tym idzie, stopnia mierzalności efektu. Co więcej, wpływ na dostawców dóbr pośrednich, a zwłaszcza na firmy odczuwające pozytywne efekty zewnętrzne projektów może ujawnić się z pewnym opóźnieniem (jest to w istocie efekt długofalowy), tym większym, im słabiej dana firma jest związana z omawianym projektem. Niestety, w niniejszym badaniu dynamiczny charakter omawianego zjawiska nie będzie mógł zostać w pełni zidentyfikowany, gdyż dostępne na chwilę bieżącą dane obejmują jedynie 5 lat obserwacji (2004-08).

1.3.2. EFEKTY DŁUGOOKRESOWE

O ile, w krótkim okresie, kluczowym mechanizmem wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarkę krajów UE-15, w tym krajów będących płatnikami netto (jak np. Niemcy), jest efekt kreacji oraz realokacji sektorowej handlu zagranicznego, tak w długim okresie znaczną rolę odgrywać będą przede wszystkim efekty pośrednie, związane z modernizacją struktury sektorowej gospodarki Polski, poprawą jej infrastruktury podstawowej, akumulacją dodatkowych zasobów kapitału fizycznego i ludzkiego oraz adaptacją nowszych technologii. Państwa UE-15 mogą (pośrednio) osiągać korzyści z tych zjawisk dzięki funkcjonowaniu co najmniej czterech różnych mechanizmów.

Pierwszy mechanizm, który zasygnalizowano już w poprzednim podrozdziale, opiera się na **efektach wewnętrznych realizacji dodatkowych inwestycji**, w tym zwłaszcza inwestycji w infrastrukturę podstawową. Do skutków ubocznych takich inwestycji zalicza się bowiem zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku przez dobra i usługi dostarczane przez firmy zagraniczne (w tym z krajów UE-15), zwiększenie wewnętrznej (poprzez efekty mnożnikowe zapoczątkowane przez bezpośredni efekt kreacji dodatkowego handlu z Polską) i zewnętrznej wymiany handlowej UE-15, w tym z byłymi republikami radzieckimi, a także obniżenie kosztów działalności w Polsce firm zagranicznych, w tym z krajów UE-15. Oczywiście, **tego rodzaju efekty zewnętrzne obserwowane będą ze znacznym opóźnieniem względem pierwotnego procesu inwestycyjnego**. Opóźnienia owe mogą powstawać ze względu na znaczny czas realizacji inwestycji, czas potrzebny na rozpoczęcie działalności, wieloetapowość niektórych inwestycji, czas potrzebny na realizowanie efektów mnożnikowych, itd.

Drugi mechanizm długofalowego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarkę krajów UE-15 opiera się natomiast na wzroście zamożności Polaków, bowiem oznacza on, w skali makroekonomicznej, **wzrost zagregowanego popytu na dobra i usługi, w tym importowane, w szczególności z krajów UE-15**. Aby omawiany efekt mógł jednak zadziałać, konieczne jest, by zrealizowane z pomocą funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności inwestycje przełożyły się najpierw na wzrost całkowitej produktywności czynników produkcji w Polsce. To zaś wymaga, po pier-

wsze, czasu, a po drugie, by środki unijne były lokowane w tych sektorach gospodarki Polski, których rozwój spowoduje wzrost przeciętnego poziomu produktywności w naszym kraju. W przypadku inwestycji infrastrukturalnych, kluczowe jest też, by korzyści związane z poprawą infrastruktury wzmocniły bodźce firm prywatnych do zwiększenia swoich inwestycji na tyle silnie, aby całkowita produktywność w skali kraju (bądź regionu) mogła wzrosnąć. W świetle dotychczasowych doświadczeń związanych z realizacją polityki spójności w innych krajach UE, widać, że była ona w stanie znacznie przyspieszyć akumulację oraz modernizację kapitału i, co za tym idzie, konwergencję realną. Świadczy o tym, przede wszystkim, przypadek Irlandii, a także Hiszpanii. Niestety, efekt ten nie jest w stu procentach gwarantowany: Grecja, południowe regiony Włoch oraz wschodnie regiony Niemiec dostarczyły bowiem przykładów, że inwestycje strukturalne bywają również marnotrawione.

Trzeci mechanizm bazuje, z kolei, na **korzyściach związanych z poprawą jakości technologii stosowanych w poszczególnych gałęziach gospodarki Polski**. Modernizacja kapitału fizycznego oraz akumulacja kapitału ludzkiego – oba te efekty wspierane są w ramach polityki spójności UE – prowadzą nie tylko do wzrostu produktywności pracy w Polsce, ale i do wzrostu innowacyjności polskich firm i instytucji publicznych. W sytuacji wyższej innowacyjności Polski możliwy jest, w dalszej perspektywie, transfer technologii z naszego kraju do Państw UE-15, pozytywnie wpływający na ich produktywność. Jak dotąd, obserwujemy wyłącznie zjawisko odwrotne; fakt ten związany jest jednak bezpośrednio z dystansem technologicznym, jaki dzieli nasz kraj od najbardziej zaawansowanych technologicznie krajów UE-15.

Czwarty mechanizm opiera się natomiast na **pełniejszej integracji gospodarczej Polski z pozostałymi krajami UE**. Dzięki pełniejszej integracji, poszczególne rynki UE powinny stać się bardziej konkurencyjne i efektywne; większa będzie też szansa na pełniejsze wykorzystanie lokalnie rosnących korzyści skali w tych gałęziach przemysłu i usług, gdzie one występują. Już teraz, ze względu na włączenie Polski do grupy państw-sygnatariuszy traktatu z Schengen, postępy na drodze do pełnego wdrożenia Wspólnego Rynku UE oraz trwały trend wzrostowy wymiany handlowej między Polską a krajami UE-15, stopień integracji gospodarczej między naszym krajem a pozostałymi krajami UE jest coraz wyższy. Dopiero jednak pełna konwergencja realna oraz wejście Polski do strefy euro będą mogły spowodować, że integracja ta będzie mogła się w pełni dokonać. Jeśli więc realizacja polityki spójności UE w Polsce przyspiesza jej realną konwergencję, to korzyści z wynikającej z tego integracji gospodarczej odczują z pewnością również Państwa UE-15.

Wszystkie wymienione powyżej mechanizmy długofalowego wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na gospodarkę krajów UE-15 działają w sposób pośredni. **Bardzo trudna – a przy zaledwie pięcioletnim zakresie czasowym danych dostępnych na potrzeby niniejszej analizy, wręcz niemożliwa – jest więc dokładna kwantyfikacja siły ich oddziaływania**. W części mikroekonomicznej badania uwaga skupiona będzie zatem przede wszystkim na efektach krótkookresowych; w przypadku szóstego pytania badawczego, mowa będzie też o pierwszym spośród wymienionych powyżej efektów długookresowych – opartym o efekty zewnętrzne inwestycji w infrastrukturę podstawową. W części makroekonomicznej, ze względu na wykorzystanie w niej długoterminowych prognoz makroekonomicznych oraz przyjęcie założeń modelu Leontiewa w odniesieniu do poszczególnych lat badania, możliwe będzie także dodatkowe uwzględnienie efektu długofalowego, opartego o wzrost zagregowanego popytu na dobra i usługi, w tym importowane z krajów UE-15. Siła działania trzeciego i czwartego z omówionych powyżej mechanizmów pozostaje, przy możliwych do zebrania w chwili bieżącej danych, niestety nieweryfikowalna.

2. OCENA KORZYŚCI BEZPOŚREDNICH UZYSKIWANYCH PRZEZ FIRMY Z PAŃSTW UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE

2.1. CEL BADANIA

Celem ogólnym omawianego w niniejszym rozdziale badania jest **ocena korzyści bezpośrednich** uzyskiwanych przez firmy z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności w Polsce. W poniższych akapitach określone zostanie zatem, **jaka wielkość środków** wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE **została bezpośrednio zakontraktowana do firm z krajów UE-15, które zostały wykonawcami tychże inwestycji**. Stwierdzimy także, jaka była **liczba firm** z krajów UE-15, które podjęły się (całkowitego lub częściowego) wykonawstwa tych projektów.

Skala bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15, wyrażona w złotych polskich oraz w euro (ceny stałe z 2008r.), przedstawiona zostanie w bieżącym rozdziale w podziale na poszczególne kraje UE-15, poszczególne lata okresu 2004-08 oraz na poszczególne sektory gospodarki wg klasyfikacji NACE.⁵ Na podstawie uzyskanych wyników możliwe będą także porównania struktury sektorowej inwestycji w ramach poszczególnych funduszy strukturalnych oraz porównania struktury sektorowej środków wydatkowanych ogółem oraz środków przepływających do firm z krajów UE-15.

⁵ Klasyfikacja NACE (franc. *Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne* – Statystyczna Klasyfikacja Działalności Gospodarczych w Unii Europejskiej) dzieli gospodarkę krajów UE – wg wersji oznaczonej „Rev. 1.1” – na 59 sektorów. Najnowsza, obowiązująca od 1 stycznia 2008r. wersja klasyfikacji NACE to wersja „Rev. 2”; dostępne w bazach Eurostatu dane dotyczące przepływów międzygałęziowych oraz struktury sektorowej handlu zagranicznego bazują jednak na starszej metodologii „Rev. 1.1”. Dlatego też zdecydowano się przeprowadzić w oparciu o tę (starszą) metodologię całe badanie. Unikamy dzięki temu konieczności pracowania na dwóch klasyfikacjach równocześnie. Co więcej, podejście takie jest tym zasadniejsze, że zgodnie z informacją podaną na stronie Eurostatu, sektorowe rachunki narodowe według nowej metodologii NACE Rev. 2 udostępnione będą dopiero we wrześniu 2011r. W przypadku Polski, niektóre kategorie sektorowe zostały dodatkowo zagregowane, przez co badanie bazować będzie ostatecznie na podziale na 55, a nie 59 sektorów. Opis metodologii i podstawa prawna dostępne są na stronie Komisji Europejskiej – http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/nace_en.htm.

Przedstawione w niniejszym rozdziale dane pochodzą z przeprowadzonej przez IBS na przełomie 2008 r. i 2009 r. ankiety internetowej CAWI (ang. Computer Aided Web Interview). W ramach tego badania rozesłano ankiety do wszystkich koordynatorów projektów, do których udało się uzyskać prawidłowy i aktualny adres e-mail. Badanie objęło zatem swym zasięgiem 24 631 projektów; w odpowiedzi otrzymano 6 187 wypełnionych ankiet, co oznacza realizację próby na poziomie 25 proc. populacji. Dzięki ankietom zgromadzono dane dotyczące wartości poszczególnych projektów, wartości umów z wykonawcami oraz krajów ich pochodzenia. Badane projekty realizowane były od roku 2004 w przypadku programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych oraz od roku 2000 w przypadku dofinansowania z ISPA i Funduszu Spójności.⁶

Skumulowana wartość dofinansowania finalnej próby projektów stanowi 33 proc. łącznej kwoty funduszy wspólnotowych wydanych w Polsce w latach 2000-2008 w ramach polityki spójności UE. Takie pokrycie populacji i liczebność próby są w pełni wystarczające do wnioskowania o całości populacji projektów. Do poszczególnych programów i priorytetów zastosowano wagi analityczne. Szczegółowy opis konstrukcji metodologii badania dostępny jest w załączniku 6.2.

W niniejszym rozdziale udzielimy zatem odpowiedzi na następujące pytania badawcze:⁷

1. Jaka wartość środków z funduszy strukturalnych została zaabsorbowana przez firmy zagraniczne z krajów UE-15 będące wykonawcami projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE?
2. Jaka liczba firm z krajów UE-15 była wykonawcą projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, realizowanych w Polsce do roku 2008?

Należy równocześnie nadmienić, iż wybór formularzy internetowych jako podstawowego narzędzia pozyskiwania danych ma też związek ze specyfiką badanej populacji – przede wszystkim z jej **dużą liczebnością oraz znacznym rozproszeniem kluczowych dla badania informacji**, które utrudnia zbieranie ich w oparciu o analizę dokumentacji. Stąd też, najważniejsze informacje, w kontekście oceny bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15, uzyskanych dzięki realizacji w Polsce polityki spójności UE, uzyskane zostały w oparciu o badanie ankietowe.

Dodatkowo, dla wybranej próby 70 projektów – w tym 20 wybranych po zrealizowaniu badania ankietowego CAWI – przeprowadzona została analiza dokumentacji. Dostępną dokumentację projektową przeanalizowano pod kątem identyfikacji wykonawców z krajów UE-15 oraz określenia wartości zleceń, które przez firmy te zostały zrealizowane. Dzięki takiej analizie zyskujemy bowiem dodatkową informację odnośnie firm realizujących niektóre – zwłaszcza te największe – projekty: możemy m.in. wyodrębnić w kontekście omawianych inwestycji grupę firm mających siedzibę w Polsce, lecz będących częścią grup kapitałowych z bazą w jednym z krajów UE-15. Szczegółowy opis wyników analizy dokumentacji zawarto w załączniku na końcu niniejszego raportu

2.2. WYNIKI BADANIA

Zanim odpowiemy szczegółowo na dwa kluczowe pytania badawcze niniejszego rozdziału, **scharakteryzujemy pokrótce wyniki badania pod kątem sposobu rozdysponowania środków napływających do Polski w ramach polityki spójności UE, zarówno w ramach poszczególnych funduszy strukturalnych, jak i dla całej polityki spójności UE**, traktowanej łącznie. Jest to szczególnie cenne ze względu na fakt, że analiza wydatków z funduszy wspólnotowych nie została dotąd przeprowadzona na tak zagregowanym poziomie. Co więcej, uzyskana w badaniu CAWI **struktura sektorowa łącznego popytu indukowanego przez fundusze wspólnotowe** pozwoli w bardziej wiarygodny sposób ocenić ich pośredni wpływ na firmy zagraniczne w części makroekonomicznej, omówionej w rozdziale 3.

W tym miejscu warto podkreślić również, że wykonawcy zagraniczni byli identyfikowani w badaniu CAWI ze względu na kraj, w którym mieści się siedziba wykonawcy podpisującego umowę. W związku z tym **firmy zagraniczne są tu definiowane w sposób konserwatywny**: część podmiotów

⁶ ISPA – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej oraz Fundusz Spójności cechują się wspólną, ciągłą sprawozdawczością, przez co niemożliwe jest rozgraniczenie finansowania z nich. Jak wskazuje wykres 2.4, środki wydankowane w okresie 2000-2003 stanowią niewielką część ogólnych rezultatów badania.

⁷ W kwestionariuszu badania uwzględniona została także ewentualność, by firmy lub inne jednostki z krajów UE-15 były bezpośrednimi beneficjentami realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wszyscy ankietowani wnioskodawcy projektów deklarowali jednak, że są podmiotami polskimi.

zagranicznych, które w Polsce mają tylko sieć dystrybucji, mogło zostać zakwalifikowane tu jako firmy polskie, natomiast żadna firma polska nie mogła zostać zakwalifikowana jako zagraniczna. Bieżąca analiza abstrahuje też całkowicie od struktury kapitałowej podmiotów. Z jednej strony, była to jedyna możliwa do przyjęcia na poziomie operacyjnym definicja. Z drugiej strony, w przeciwieństwie do przepływów towarów i usług, kraj pochodzenia kapitału przedsiębiorstw nie wpływa na podstawową kategorię rachunków narodowych, jaką jest produkt krajowy brutto. Nie należy także na podstawie struktury kapitałowej przedsiębiorstw wnioskować o skłonności do reinwestowania zysków na terenie kraju ich uzyskania. Przyjęcie definicji przedsiębiorstwa zagranicznego opartej na kryterium siedziby ma zatem uzasadnienie zarówno metodologiczne, jak też merytoryczne. Dla porównania, przeprowadzona analiza dokumentacji, a także analiza zobowiązań z tytułu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (rozdział 4.4) pokazują, jak zmiana definicji podmiotu zagranicznego wpływa na wyniki badania.

Ostrożność oceny korzyści bezpośrednich w niniejszym rozdziale wynika też z faktu, że w badaniu CAWI niemożliwym było uwzględnienie korzyści, jakie odnoszą firmy zagraniczne jako beneficjenci końcowi projektów, czyli wynikające np. z tego, że pracownicy tych firm uczestniczą w dofinansowanych szkoleniach. Brak ten uzupełnia częściowo omówione w rozdziale 4 badanie jakościowe, w którym te korzyści są identyfikowane. Podsumowując, można stwierdzić, że badanie CAWI w sposób bardzo konserwatywny ocenia bezpośrednie korzyści, które odnoszą firmy z państw UE-15, raczej niedoszacowując rzeczywiste efekty, niż je przeszacowując.

W dalszej części bieżącego rozdziału opisany zostanie dotychczasowy wpływ funduszy unijnych na firmy z krajów UE-15. Wyniki badania ilościowego zostaną również uzupełnione o analizę dokumentacji wybranych projektów. W rezultacie, przedstawiony zostanie pełny obraz bezpośredniego wpływu polityki spójności na firmy zagraniczne i umożliwi to przejście do makroekonomicznej analizy wpływu pośredniego w rozdziale trzecim.

Dodatkowo, w załączniku, zaprezentowana zostanie prognoza bezpośredniego wpływu polityki spójności UE na przedsiębiorstwa z krajów UE-15 w latach 2009-15 (załącznik 6.6).

2.2.1. ALOKACJA ŚRODKÓW W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI OGÓLEM

Realizacja projektów współfinansowanych ze środków z funduszy programów europejskich wymaga zwykle zaangażowania firm zewnętrznych jako wykonawców. **W ramach wszystkich funduszy zawarto w latach 2000-2008 łącznie 81,6 tys. umów z 66,4 tys. wykonawcami w prawie 40 tys. projektów.**⁸

Średnia wartość projektu (razem z dofinansowaniem) wyniosła 1,6 mln zł. Projekty były dofinansowane ze środków wspólnotowych przeciętnie w 64 proc.⁹

W ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności w latach 2000-2008 do wykonawców projektów trafiło 35 mld zł, czyli 9 mld euro, w cenach z 2008r. Kwota ta stanowi ok. 80 proc. wartości całego dofinansowania, które wyniosło łącznie 47,8 mld zł (12,3 mld euro).¹⁰ Pozostałe 20 proc. mogło zostać wydane w ramach mniejszych umów z wykonawcami¹¹ oraz na inne cele, tj. wynagrodzenia, wynajem sal, itp. Ze względu na charakter tych wydatków można, z dużym prawdopodobieństwem, przyjąć, że trafiły one do podmiotów krajowych. **Oznacza to, że przeprowadzoną w niniejszym badaniu analizą, koncentrującą się na wykonawcach projektów kontraktowanych przez wnioskodawców, objęto zdecydowaną większość środków wydatkowanych w Polsce w ramach realizacji polityki spójności.**

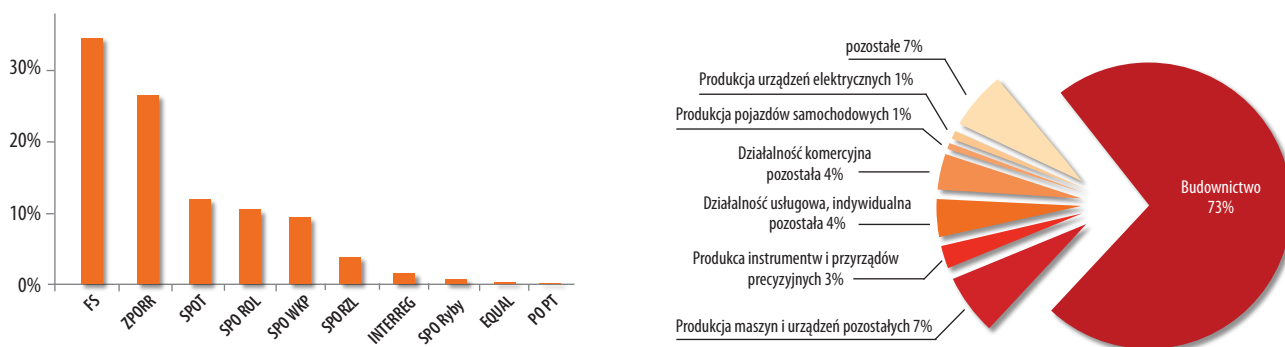
⁸ Wyłączając projekty zrealizowane w ramach SPO Rolnego (SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich), spośród których znaczną część stanowiły projekty indywidualne, których przebadanie za pomocą ankiety internetowej CAWI było niemożliwe, wielkość próby po uwzględnieniu wag analitycznych wyniosła 39864 projektów. Cała baza, obejmująca wszystkie zrealizowane w tym okresie projekty liczyła natomiast, wyłączając projekty SPO Rolnego, 36724 projektów. Biorąc pod uwagę, że przyjęte wagi oparte zostały o wartości projektów, jest to dopuszczalna rozbieżność. Podkreślimy też, że uwzględnienie w badaniu wyłącznie projektów instytucjonalnych i wartościowe ich przeważenie prowadzi do zaniżenia liczby projektów w tych programach. Projekty indywidualne są bowiem z reguły dużo mniejsze od instytucjonalnych.

⁹ W przypadku bazy danych opisującej faktyczny stan realizacji poszczególnych projektów, średnia wartość projektów wyniosła 1,1 mln zł. Obserwowana różnica wynika przede wszystkim z niemożności uwzględnienia w badaniu ankiety CAWI indywidualnych projektów rolnych, które cechują się niską przeciętną wartością. Jeżeli wykluczmy projekty realizowane w ramach SPO Rolnego, uzyskujemy przeciętne wartości projektów na poziomie 1,6 mln zł (badanie CAWI) oraz 2,2 mln zł (stan realizacji projektów). Różnica ta wynika z wyżej wymienionej mniejszej liczebności projektów oraz większej wartości sumarycznej w przypadku dostępnej bazy projektów, co z kolei wynika z braku w próbie badawczej CAWI projektów z Osi priorytetowej 3 SPO RZL (Pomoc Techniczna) oraz Osi Priorytetowej 2 i 5 SPO Ryby.

¹⁰ Wartości te wyrażone są w cenach stałych z 2008 roku. Z uwagi na brak w próbie projektów z Osi priorytetowej 3 SPO RZL oraz Osi priorytetowych 2 i 5 SPO Ryby, w badaniu nie zostały wzięte pod uwagę projekty o łącznej wartości 123 mln euro (w cenach z 2008), których dofinansowanie ze środków wspólnotowych miało wartość 64,6 mln euro.

¹¹ W formularzu CAWI pytano tylko o 5 największych wykonawców.

WYKRES 2. 1. STRUKTURA WARTOŚCI UMÓW WEDŁUG PROGRAMÓW/INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH (LEWY WYKRES) I SEKTORÓW WYKONAWCÓW (PRAWY WYKRES)

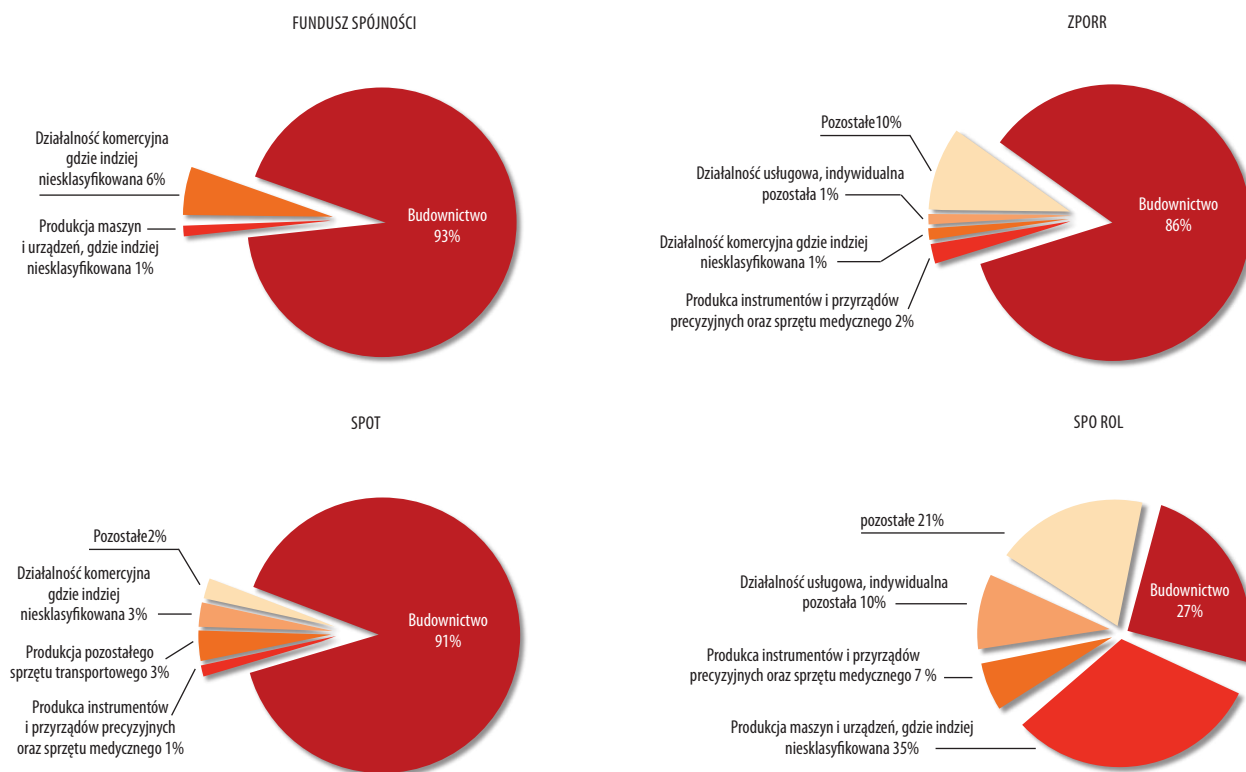

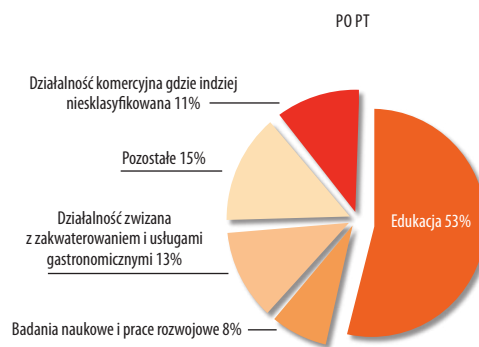
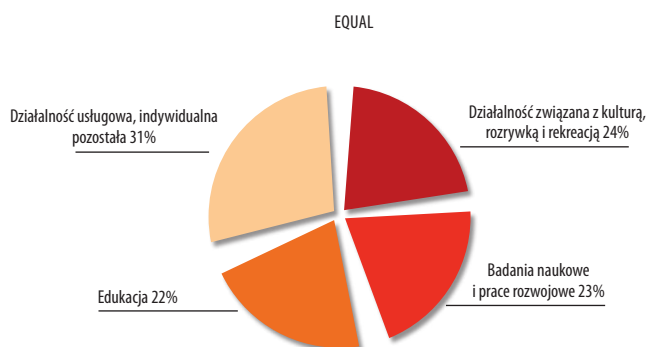
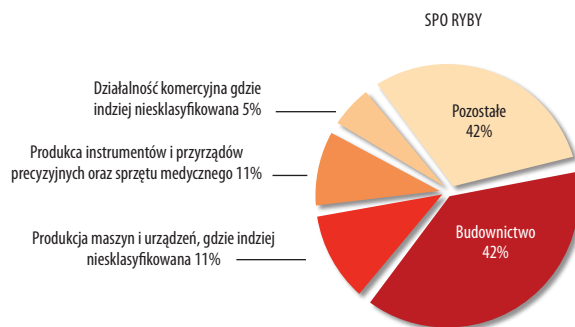
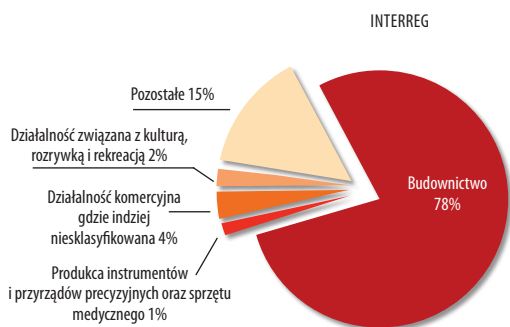
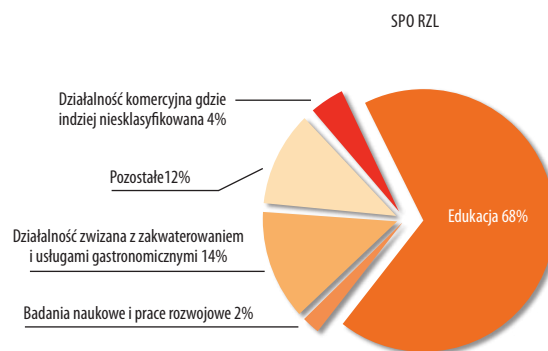
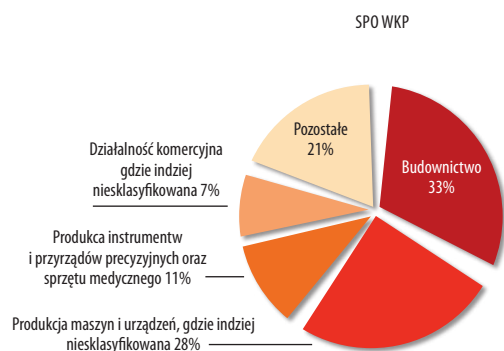
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Wykresy dotyczą struktury środków wspólnotowych w rozdysponowanych przy pomocy umów. Do „pozostałych” zakwalifikowano wszystkie sektory, których udział nie przekroczył 1 proc.

W ramach większości programów operacyjnych, **dominująca część środków została przeznaczona na roboty budowlane** (aż 73 proc. ogółu) oraz zakup maszyn i urządzeń (15 proc.). Zauważalną rolę stanowią też usługi dla biznesu oraz szkolenia (po 4 proc.) Pozostałe branże w znikomym stopniu partycypowały w bezpośredniej absorpcji środków europejskich.

WYKRES 2. 2. ROZDYSPONOWANIE ŚRODKÓW W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY WEDŁUG STRUKTURY BRANŻOWEJ WYKONAWCÓW.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Dla każdego programu pokazano 4 najistotniejsze pod względem wartościowym kategorie sektorowe NACE.

Warto zwrócić uwagę, że roboty budowlane stanowiły ok. 90 proc. łącznej wartości środków w trzech największych pod względem wartościowym funduszach, a więc Funduszu Spójności, ZPORR i SPOT. Jest to związane z ukierunkowaniem tych programów na rozwój infrastruktury fizycznej. W większości pozostałych funduszy zauważalna część środków została natomiast poświęcona na zakup maszyn i urządzeń, a w szczególności urządzeń precyzyjnych, czyli na branżę silnie związane z importem. Usługi były bardziej istotne w przypadku mniejszych wartościowo programów, jak SPO RZL czy SPO WKP. Należy też stwierdzić, że struktura wydatków z poszczególnych funduszy jest zgodna z ich założeniami (por. wykres 2.2).

2.2.2. KORZYŚCI BEZPOŚREDNIE FIRM Z KRAJÓW UE-15

Jak wynika ze struktury wykonawców w ramach poszczególnych funduszy, **zdecydowana większość środków wydatkowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE trafiła do firm polskich.**¹² Firmy te zaabsorbowały łącznie aż 93 proc. wszystkich środków. **Wśród wykonawców zagranicznych dominowały podmioty z krajów UE 15:** zaledwie 0,5 proc. alokowanych w Polsce środków europejskich otrzymały firmy z innych krajów.

W tabeli 2.1 przedstawiono różne wskaźniki charakteryzujące udział firm zagranicznych w absorpcji funduszy wspólnotowych. Jak widać, wykonawcy z państw UE-15 stanowili 2,3 proc. wszystkich wykonawców i uczestniczyli w 3,6 proc. realizowanych projektów. Realizowali oni ponadto większe niż przeciętne zlecenia pod względem wartości, o czym świadczy ich 7,8-procentowy udział w wartości wszystkich podpisanych umów. Oznacza to, że **4,8 proc. środków wspólnotowych, już na poziomie wykonawców projektów, trafiło do firm z państw UE-15.**

TABELA 2.1. LICZBA WYKONAWCÓW Z PAŃSTW UE-15, Z KTÓRYMI ZAWARTO UMOWY W RAMACH PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH ORAZ WARTOŚĆ POWIERZONYCH IM ZLECEŃ W LATACH 2004-08 (FUNDUSZ SPÓJNOŚCI: 2000-08)

	OGÓŁEM		WYKONAWCY Z UE-15		UDZIAŁ FIRM Z UE-15
LICZBA					
• projektów	45 940		1 460		3,2%
• projektów z umowami	40 075		1 460		3,6%
• umów	81 636		1 909		2,3%
• firm	66 407		1 552		2,3%
WARTOŚĆ	MLD EURO (2008)	MLD ZŁ (2008)	MLD EURO (2008)	MLD ZŁ (2008)	
• wszystkich projektów	20,21	78,34	1,18	4,61	5,8%
• umów	15,13	58,72	1,18	4,61	7,8%
• łącznego dofinansowania z funduszy wspólnotowych	13,05	50,65	0,62	2,44	4,8%
• dofinansowania umów z funduszy wspólnotowych	9,66	37,55	0,62	2,44	6,4%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Tabela przedstawia udział liczbowy i wartościowy partycypacji firm z UE-15 w wykonywaniu polityki spójności w Polsce.

W przeliczeniu na złote oraz euro w cenach stałych, oznacza to, że **wartość dodatkowych kontraktów** zawartych przez firmy z krajów UE-15, uzyskanych dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce w latach 2004-2008, zamykają się w kwocie **4,6 mld złotych, czyli 1,18 mld euro.**

Po odjęciu środków stanowiących wkład polski i uwzględnieniu jedynie wartości finansowania z funduszy europejskich, kwota ta zmniejsza się do **2,44 mld złotych, czyli 624 mln euro.** Wielkość tę należy uznać za **najdokładniejsze przybliżenie korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15,** osiągniętych dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce.

Najwięcej środków do firm z UE-15 trafiło z projektów przeprowadzanych w ramach Funduszu Spójności: niemal 0,3 mld euro, czyli ponad 1 mld zł (w cenach z 2008r.). Wynikało to zarówno z faktu, że fundusz ten cechował się wysoką wartością wydatkowanych środków, jak i z relatywnie dużego udziału wykonawców z krajów UE-15 w realizacji projektów współfinansowanych przez FS. Wysoką łączną wartością umów cechowały się także projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zdecydowana większość z nich realizowana była w ramach SPO Wsparcie Konkurencyjności Przedsiębiorstw. W jego ramach, niemal 1/8 środków trafiła do krajów UE-15 (por. wykres 2.3). W połączeniu z faktem, że prawie 40 proc. tego funduszu zostało wydane na zakup maszyn i urządzeń, należy stwierdzić, że, w dużej mierze, to właśnie na ich import z państw UE-15 przeznaczano te środki. Wspomaganie konkurencyjności przedsiębiorstw polskich polegało więc w części na transferze zaawansowanych technologicznie produktów

¹² W celu stwierdzenia, skąd pochodzi dany wykonawca, koordynatorów projektów pytano o siedzibę firmy-wykonawcy. Oznacza to, że za podmioty polskie były uznawane wszystkie firmy, które mają swą siedzibę na terenie RP. Struktura kapitałowa firm zidentyfikowanych jako polskie na bazie kryterium siedziby została scharakteryzowana dla projektów objętych analizą dokumentacji. Dyskusję efektów zobowiązań kapitałowych firm polskich z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich pochodzących z krajów UE-15 zawarto także w podrozdziałach 3.2.3 i 3.2.4.

z bardziej rozwiniętych państw UE-15. Podmioty z krajów UE-15 miały natomiast najmniejszy udział w wykonywaniu projektów z SPO RZL oraz ZPORR. O ile w przypadku SPO RZL jest to spowodowane dużym udziałem usług edukacyjnych (w języku polskim), to dla tego drugiego trudno znaleźć uzasadnienie w strukturze sektorowej, gdyż jest ona podobna do Funduszu Spójności. Wydaje się to wynikać stąd, że ZPORR był programem regionalnym i przeważały w nim mniejsze projekty, w ramach których rzadziej korzystano z wykonawstwa podmiotów zagranicznych. Wartość umowy z wykonawcą w ZPORR była średnio 20 razy mniejsza niż w FS.

Oceniając udział kontraktów dla wykonawców w wartości dofinansowania na poziomie funduszy wspólnotowych, należy zauważyć praktyczny brak takich w przypadku Europejskiego Funduszu Społecznego.

WYBRANE WYNIKI ANALIZY DOKUMENTACJI PROJEKTÓW WSPÓLFINANSOWANYCH Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

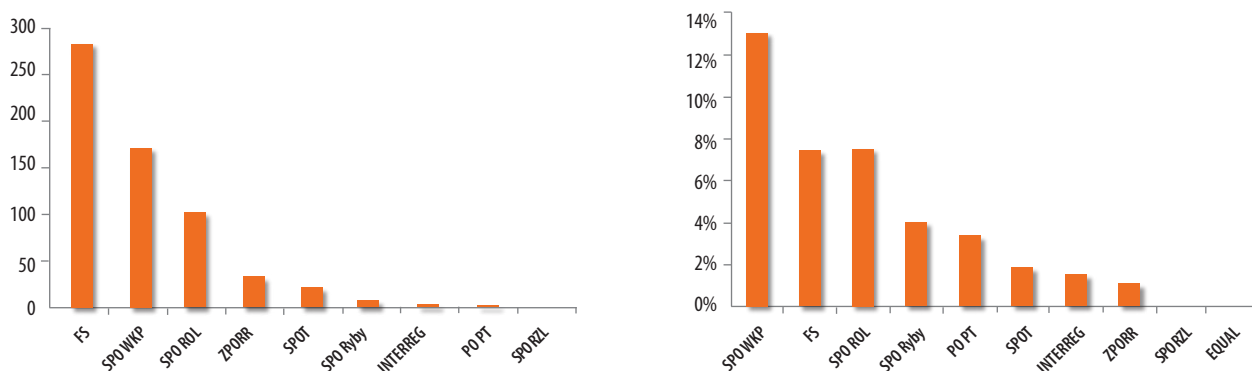
Największe pod względem wartościowym projekty realizowane były przy wsparciu Funduszu Spójności. Projekty te charakteryzowały się też ponadprzeciętną przeciętną liczbą wykonawców oraz ponadprzeciętnym udziałem wykonawców zagranicznych.

Do analizy dokumentacji wylosowano 14 projektów, spośród których 9 dotyczyło obszaru ochrony środowiska a, 5 – sektora transportowego. W wylosowanej grupie projektów podpisanych zostało od jednej do 18 umów z podwykonawcami. Często podwykonawcami były konsorcja złożone z 2, 3 lub 4 firm, zarówno polskich jak i zagranicznych.

Łączna wartość kontraktów z podwykonawcami wyniosła 1 155 milionów euro (4 562 mln zł), a w realizacji kontraktów brały udział firmy z 12 państw. Kontrakty o największej sumarycznej wartości podpisano z firmami polskimi, które otrzymały łączną zapłatę 419 milionów euro (1,66 mld złotych). Z krajów Unii Europejskiej największymi beneficjentami były firmy niemieckie i austriackie, które otrzymały odpowiednio 307 i 242 miliony euro.

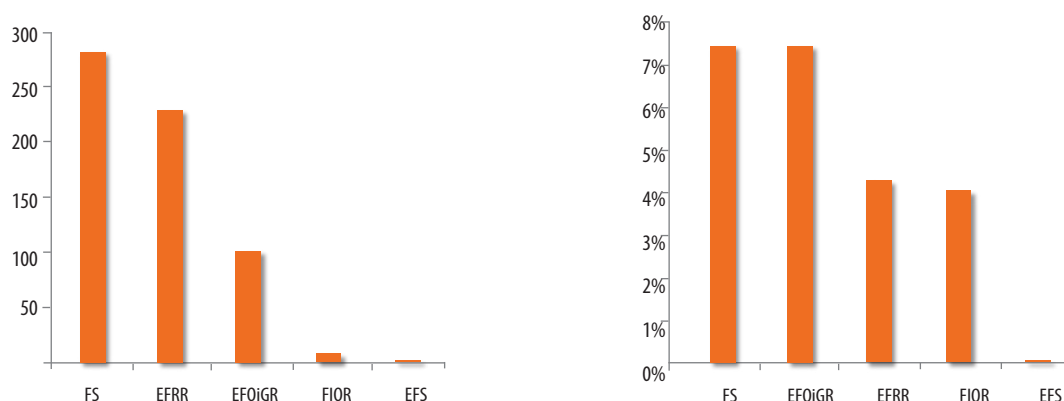
Ponad 96% wydatków z Funduszu Spójności, które trafiły do wykonawców zagranicznych, dotyczyło wydatków w zakresie budownictwa. W tej grupie największymi beneficjentami były firmy niemieckie i austriackie, które odpowiadały za ponad trzy czwarte wydatków. Inne zlecenia dotyczyły wydatków związanych z administracją i nadzorem robót budowlanych, przygotowaniem studiów wykonalności, itp., a także z dostarczaniem maszyn i urządzeń.

WYKRES 2. 3. WARTOŚĆ ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH KTÓRE TRAFIŁY DO WYKONAWCÓW Z UE-15 W MLN EURO Z 2008R. (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z UE-15 W WARTOŚCI ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH W DANYM PROGRAMIE/INICJATYWIE WSPÓLNOTOWEJ (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.
Uwagi: W programie EQUAL nie stwierdzono wykonawców zagranicznych

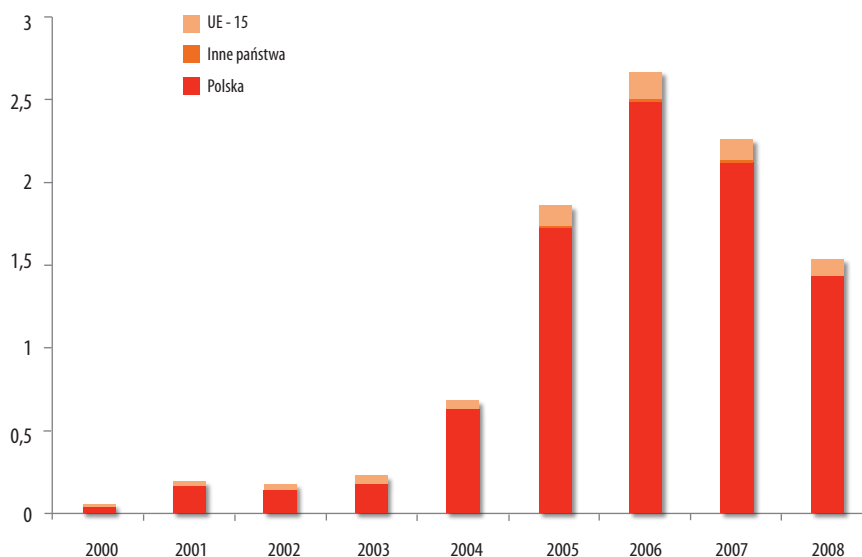
WYKRES 2. 4. WARTOŚĆ ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH KTÓRE TRAFIŁY DO WYKONAWCÓW Z UE-15 W MLN EURO Z 2008R. (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z UE-15 W CAŁOŚCI WYDATKOWANYCH ŚRODKÓW Z DANEGO FUNDUSZU (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Patrząc na rozkład finansowania projektów w ramach funduszy programów europejskich w czasie, należy podkreślić, że **skokowy wzrost absorpcji funduszy europejskich zaobserwowano w roku 2005**. Łączna wielkość absorpcji tychże środków osiągnęła w tym roku **9,7 mld zł**. W kolejnych latach, 2006-2008, wartości te były już nieco mniejsze, choć raczej nieznacznie. Udział wykonawców z państw UE-15 utrzymywał się natomiast na stabilnym poziomie 5-7 proc. przez cały rozpatrywany okres (por. wykres 2.5).

WYKRES 2. 5. WIELKOŚĆ ZAKONTRAKTOWANYCH ŚRODKÓW Z FUNDUSZY EUROPEJSKICH WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA WNIOSKODAWCÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH (W MLN EURO Z 2008R.).

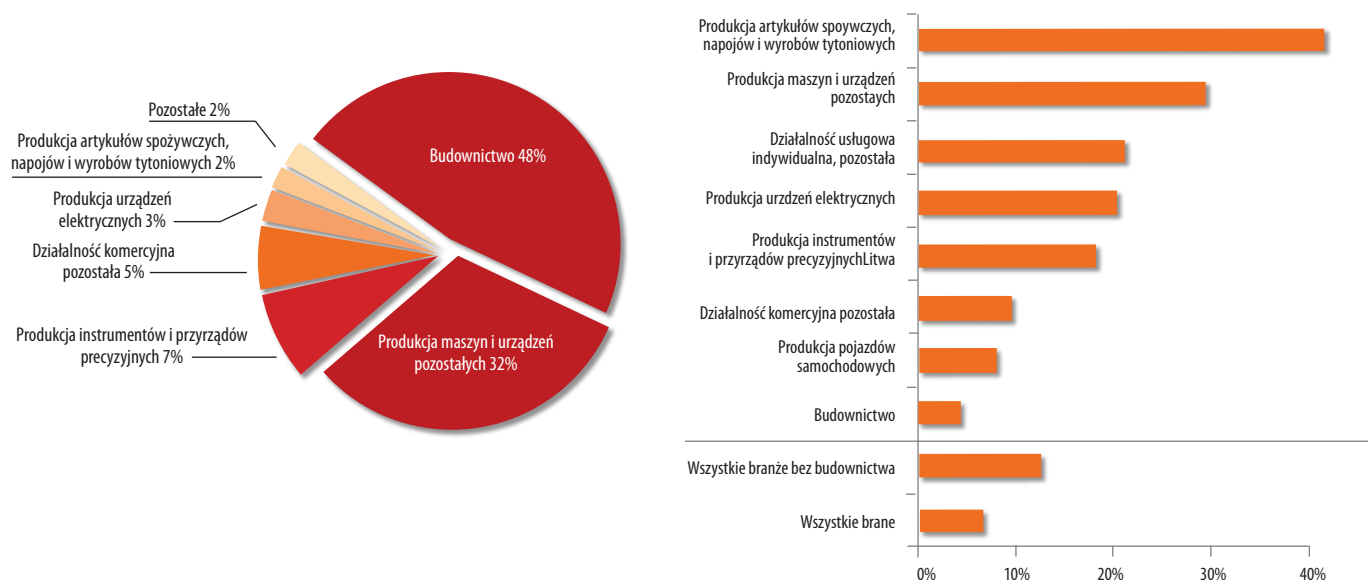

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Udział wykonawców zagranicznych wyniósł 7,8 proc. całej wartości dofinansowania z funduszy UE.

Struktura sektorowa wykonawców pochodzących z krajów UE-15 odbiega istotnie od tej dla ogółu wykonawców. Zdecydowanie mniejszą, choć nadal dominującą, rolę odgrywają tu roboty budowlane. Większe znaczenie ma natomiast produkcja maszyn, mechanika precyzyjna oraz produkcja urządzeń elektrycznych. Wskazuje to na znaczną komplementarność zaangażowania podmiotów zagranicznych względem krajowych – wykonują one te części projektów, których nie potrafią wykonać podmioty krajowe, np. w postaci dostarczenia specjalistycznych maszyn czy urządzeń (por. wykres 2.6).¹³

WYKRES 2. 6. STRUKTURA WARTOŚCI ZLECEŃ FINANSOWANYCH Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH WEDŁUG BRANŻ WYKONAWCÓW Z KRAJÓW UE-15 (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z UE-15 W POSZCZEGÓLNYCH BRANŻACH (PRAWY WYKRES).

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

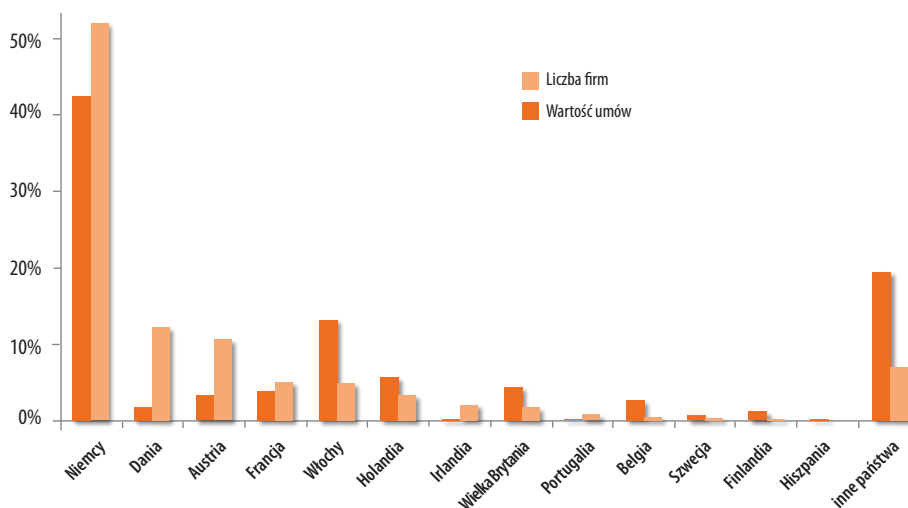
Choć budownictwo stanowi większość wartości umów również wśród wykonawców zagranicznych pochodzących z krajów UE-15, wynik ten odzwierciedla jednak wyłącznie fakt zdecydowanej dominacji tej branży w ogóle zaalokowanych środków. Jak pokazuje wykres 2.6, w tej branży firmy zagraniczne stanowiły jedynie 4 proc. wartości umów, a po wyłączeniu budownictwa, udział podmiotów z UE-15 zwiększa się z 6,5 do 13 proc. Z drugiej strony, w przypadku, np. sektora produkcji maszyn i urządzeń, udział wykonawców z UE-15 przekroczył 20 proc. Oznacza to, że niewielki udział podmiotów z UE-15 w bezpośrednim wykorzystaniu środków wynika w znacznej mierze z dominacji robót budowlanych, które są wykonywane głównie przez podmioty krajowe.

Rozkład korzyści bezpośrednich wynikających z realizacji polityki spójności UE w Polsce pomiędzy poszczególne kraje UE-15 jest nierównomierny, co wiąże się ze zróżnicowaną wielkością oraz zastaną strukturą powiązań w handlu zagranicznym. Ponad połowa środków zakontraktowanych podmiotom zagranicznym przypadła na Niemcy, 12 proc. na Danię i 11 proc. na Austrię. Firmy z pozostałych krajów odegrały natomiast mniejszą rolę (por. wykres 2.7).

Analiza liczby firm z poszczególnych krajów UE-15, które zostały wykonawcami projektów, daje podobne efekty, pozwalając jednocześnie zauważyć dodatkowe zjawiska. Otóż udział firm niemieckich pod względem wartości projektów przekroczył ich udział mierzony liczbą firm, co prowadzi do wniosku, że firmy z Niemiec realizowały stosunkowo duże kontrakty. Efekt ten jest jeszcze mocniejszy w przypadku firm z Danii i Austrii. Zjawisko odwrotne daje się natomiast zauważyć wśród firm z Holandii, Włoch i Wielkich Brytanii, które realizowały dużo stosunkowo małych projektów.

¹³ Szczegółowe tabele dotyczące wartości umów w poszczególnych branżach są dostępne w załączniku.

WYKRES 2. 7. STRUKTURA WARTOŚCI I LICZBY UMÓW WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA WYKONAWCÓW ZAGRANICZNYCH

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Udział wykonawców zagranicznych wyniósł 7,8 proc. całej wartości dofinansowania z funduszy UE. Na wykresie nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, ponieważ kraje te nie wystąpiły w badaniu CAWI.

Niemcy, z których pochodzą firmy dominujące wśród zagranicznych kontraktów są też największymi płatnikami netto do budżetu UE. Już na tym etapie analizy daje się więc zauważyć, że firmy z państw o największym wkładzie w finansowanie polityki spójności UE w Polsce mają też największy udział w bezpośrednim wykonywaniu tych projektów.

WYBRANE WYNIKI ANALIZY DOKUMENTACJI PROJEKTÓW WSPÓŁFINANSOWANYCH Z SPO TRANSPORT

W ramach SPO Transport wspierane były projekty infrastrukturalne, takie jak budowa lub modernizacja dróg, linii kolejowych, mostów czy portów, jak również zakup pojazdów transportu publicznego.

Wylosowane projekty charakteryzowały się **mniejszą liczbą podwykonawców niż projekty z Funduszu Spójności, rzadziej były też realizowane przez konsorcja firm**. W 10 wylosowanych projektach łączna wartość umów podpisanych z wykonawcami równa była 995 mln złotych.

Wykonawcy pochodzili z 6 państw. W przeciwieństwie do grupy projektów wylosowanych z puli Funduszu Spójności, w projektach SPO Transport uczestniczyło relatywnie mniej wykonawców z krajów Unii Europejskiej. **Z ogólnej sumy 995 milionów złotych, na firmy niemieckie, austriackie, brytyjskie, francuskie i włoskie przypadło jedynie 145 milionów, co stanowi 15%**. Ponownie największymi beneficjentami były: firma niemiecka (11% i ponad 100 mln zł) i austriacka (2% i 19 mln zł). Firmy niemiecka, austriacka i brytyjska realizowały projekty budowy dróg, natomiast firma francuska i włoska zajmowały się administracją.

WYBRANE WYNIKI ANALIZY DOKUMENTACJI PROJEKTÓW WSPÓŁFINANSOWANYCH W RAMACH POZOSTAŁYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

Udział wykonawców zagranicznych w programach operacyjnych innych niż FS i SPOT, ze względu na skalę i typ tych projektów, **jest na ogół znacznie mniejszy niż w wypadku zaprezentowanych powyżej projektów z Funduszu Spójności i SPO Transport**. Wyjątkiem jest tu jedynie SPO Wsparcie Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Z **SPO Rozwój Zasobów Ludzkich** do analizy dokumentacji wylosowano 5 projektów. W czterech z tych pięciu wylosowanych projektów nie brali udziału żaden wykonawcy zagraniczni. W piątym projekcie o wartości 156 milionów, dom mediowy z USA i Irlandii realizował zadania promocyjno-informacyjne na sumę 5 mln 300 tys. zł, co stanowiło 3% wartości całego projektu.

Z programów **PO Pomoc Techniczna i Interreg** wylosowano po jednym projekcie. W realizacji pierwszego z nich nie brały udziału firmy zagraniczne. W programie Interreg, w projekcie szkoleniowym o wartości 630 tys. zł, kursy językowe za 93 tys. zł przeprowadziła firma niemiecka.

Większość projektów w ramach programu SPO **Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb** dotyczyła złomowania kutrów rybackich lub premii dla rybaków zaprzestających działalności. Były to więc projekty nie mające żadnego bezpośredniego wpływu na gospodarki krajów UE-15.

Z **SPO Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa** do analizy dokumentacji wylosowano 10 projektów. Całkowita wartość wszystkich 10 projektów równa była niemal 80 mln złotych. W wypadku 6 projektów wykonawcami były firmy polskie. W największym projekcie o wartości 50 mln złotych ponad 99% wartości kontraktu przypadło firmie z Wielkiej Brytanii, która dostarczyła maszyny. W pozostałych trzech projektach, firmy zagraniczne (dwie niemieckie i jedna duńska) były również dostawcami maszyn, a z 15,7 mln złotych wartości tych projektów otrzymały odpowiednio niemal 8 mln zł (firmy niemieckie) i 270 tys. zł (firma duńska).

Ze **Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR)** wylosowano 10 projektów. 4 wylosowane projekty dotyczyły stypendiów naukowych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a więc nie miały one bezpośredniego wpływu na gospodarki krajów UE-15. 5 projektów zaklasyfikować można do sektora budowlanego: 2 z nich dotyczyły robót drogowych, dwa budowy budynków, a jeden budowy urządzeń kanalizacyjnych. W żadnym z tych projektów nie brali udziału wykonawcy zagraniczni. Ostatni projekt dotyczył dostawy sprzętu medycznego na kwotę 1,9 mln zł, beneficjentem była firma zagraniczna, ale ze Stanów Zjednoczonych.

Z **SPO Wsparcie Konkurencyjności Przedsiębiorstw** wylosowano 7 projektów. W trzech z nich nie brali udziału żaden podwykonawcy zagraniczni i nie były zakupywane dobra zagraniczne. W przypadku czterech projektów w realizacji brali udział podwykonawcy zagraniczni, w tym w trzech – podwykonawcy z krajów UE-15 (Włochy, Niemcy, Austria), którzy byli producentami zakupionych maszyn bądź obsługiwali realizację projektu od strony finansowej. Największa kwota przypadła bankowi austriackiemu (1,75 mln zł). Włoski dostawca maszyn podpisał natomiast umowę na 470 tys. zł, a niemiecki – na 266 tys. zł.

2.3. PODSUMOWANIE

NAJWAŻNIEJSZE REZULTATY BADANIA MIKROEKONOMICZNEGO

- Bezpośredni wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na firmy z krajów UE-15, będące wykonawcami projektów w latach 2000-08 wyniósł 1,18 mld euro, czyli 4,6 mld zł.
- Powyższy wpływ stanowi 5,1% łącznej kwoty zakontraktowanej do wykonawców, co przy znikomym udziale wykonawców zagranicznych spoza UE-15, oznacza znaczący wpływ realizacji polityki spójności w Polsce na polskie przedsiębiorstwa.
- Można oczekiwać, że w latach 2009-15 wartość wpływu bezpośredniego na przedsiębiorstwa z krajów UE-15 zwiększy się prawie 4-krotnie – o 2,8 mld euro (9,8 mld zł), przy odsetku łącznej kwoty pozostającym na poziomie 4,6 proc.
- Największymi beneficjentami (poza polskimi) omawianego wpływu były i będą firmy niemieckie oraz firmy sektora budowlanego.
- Istotną rolę w dodatkowym imporcie wywołanym bezpośrednio przez realizację polityki spójności w Polsce odgrywają nowoczesny kapitał produkcyjny, z jednej strony podnoszący wydajność polskiej gospodarki, a z drugiej dostarczający też dużych korzyści dostawcom z wysoce produktywnych gałęzi gospodarki.
- Przedsiębiorstwa z krajów UE-15 są wykonawcami tym częściej, im większe są projekty.
- Projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego praktycznie nie korzystają z towarów i usług wytwarzanych przez przedsiębiorstwa z krajów UE-15.

Reasumując, należy stwierdzić, że bezpośredni wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na firmy z krajów UE-15, będące wykonawcami projektów, jest – na poziomie wielkości bezwzględnych – znaczący.

Zdecydowana większość środków z funduszy programów europejskich została przekazana na roboty budowlane (73%), w tym zwłaszcza na roboty finansowane w ramach Funduszu Spójności oraz ZPORR. Wskutek niewielkiego, bo zaledwie czteroprocentowego udziału wykonawców pochodzących z krajów UE-15 w łącznej wartości kontraktów budowlanych, stanowili oni ogółem **2,3 proc. wykonawców pod względem liczebności firm oraz 6,5 proc. pod względem wartości umów**. Istotny pod względem procentowym był zwłaszcza ich udział w dostarczaniu maszyn i urządzeń. W największym stopniu korzystali oni ze środków Funduszu Spójności (największego pod względem wartościowym) oraz SPO ROL i SPO WKP. W zdecydowanej większości były to firmy niemieckie, chociaż istotna część funduszy trafiła też do firm duńskich i austriackich.

Wynika stąd, że **bezpośredni udział firm zagranicznych, a w szczególności tych z państw UE 15, był w bezpośrednim wykorzystaniu funduszy wspólnotowych niewielki**. Ich udział polegał w większości na dostarczaniu maszyn i urządzeń, które prawdopodobnie trudno byłoby uzyskać na rynku krajowym.

Ponadto, większa część wpływu bezpośredniego polityki spójności na firmy z krajów UE-15, prognozowanego na lata 2004-15, dopiero nastąpi (szereż patrz prognoza zawarta w załączniku 6.6).

Warto pamiętać, że jest to konserwatywny szacunek wpływu bezpośredniego, abstrahujący od wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce, na zyski kapitałowe przedsiębiorstw zagranicznych (por. rozdział 4.4), definiujący firmy zagraniczne w sposób przedstawiony na wstępie rozdziału 2.2 oraz nieuwzględniający firm zagranicznych jako beneficjentów końcowych (por. rozdz. 4.2).

Ponadto, **wpływ bezpośredni obejmuje tylko niewielką część całkowitego wpływu, jaki realizacja polityki spójności UE w Polsce wywiera na firmy z krajów UE-15**. Proces produkcyjny jest złożony i wieloetapowy, a więc często wymaga kontrahentów dostarczających półproduktów, podwykonawców, poddostawców, czy też firm zewnętrznych, świadczących rozmaite usługi, z których część stanowią firmy zagraniczne, w tym firmy z krajów UE-15. Nie bez znaczenia jest też dodatkowy impuls popytowy, łączący się, m.in., ze wzrostem zapotrzebowania na import konsumpcyjny oraz inwestycyjny, który to impuls generowany jest dzięki napływowi dodatkowych środków unijnych do Polski. Dla skwantyfikowania sumarycznego efektu wszystkich wspomnianych składników konieczne jest jednak przejście na poziom makroekonomiczny. Oprócz struktury sektorowej popytu indukowanego otrzymanego w badaniu CAWI, wykorzystano w nim także dane z rachunków narodowych oraz rachunku wymiany międzynarodowej. Badanie takie, dające całościowy obraz wpływu polityki spójności na firmy z państw UE-15, opisano w rozdziale trzecim.

3. OCENA KORZYŚCI CAŁKOWITYCH (BEZPOŚREDNICH I POŚREDNICH) UZYSKIWANYCH PRZEZ PAŃSTWA UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE

Ocena łącznych korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce dokonana została na dwóch poziomach analizy: **mikroekonomicznym** (badanie CAWI, analiza dokumentacji, wywiady pogłębione) oraz **makroekonomicznym** (wykorzystanie tablic przepływów międzygałęziowych, macierzowych danych odnośnie handlu zagranicznego oraz rachunków narodowych). Jedynie łączne uwzględnienie obu tych poziomów – co jest przedmiotem tego rozdziału – pozwala na kompletną, rzetelną i szczegółową ocenę korzyści pośrednich, jakie Państwom UE-15 przynosi realizacja polityki spójności w Polsce. Podstawą do wyciągnięcia wniosków, odnoszących się do korzyści pośrednich, są wyniki badania ankietowego, opisane w rozdziale 2, jednak zastosowana tu metodologia wykorzystuje, przede wszystkim, model przepływów międzygałęziowych. Uwzględnia ona zatem również szeroki zakres alternatywnych źródeł danych (wtórnych), a przeprowadzone wnioskowanie ma charakter pośredni.

3.1. CEL BADANIA

Celem ogólnym omawianego w bieżącym rozdziale badania jest ocena **korzyści pośrednich** oraz – po zsumowaniu z korzyściami bezpośrednimi – **całkowitych korzyści** uzyskiwanych przez gospodarki krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności w Polsce. Tak sformułowany cel ogólny dzieli się na dwa cele szczegółowe.

Pierwszym celem szczegółowym jest kwantyfikacja wpływu środków wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na wzrost popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego w Polsce oraz jego wpływ na zwiększenie importu dóbr i usług z Państw UE-15, w tym krajów będących płatnikami netto polityki spójności UE. Cel ten wymaga przeprowadzenia analiz o charakterze makroekonomicznym: uwaga skupiona będzie na całościowych charakterystykach gospodarek, a także na wskaźnikach związanych z ich strukturą sektorową.

Drugim celem szczegółowym badania jest przeprowadzenie bezpośredniej ewaluacji na poziomie firm, mającej na celu identyfikację pośrednich korzyści uzyskiwanych przez firmy z UE-15, wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na dobra i usługi importowane dzięki wydatkowaniu w Polsce środków z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności UE. Analizie poddany zostanie w szczególności wpływ realizacji Polityki Spójności UE na zyski i fundusze płac firm z krajów UE-15 oraz podatki płacone przez nie w krajach macierzystych.

Sformułowany powyżej cel badania określa jego zakres tematyczny, a także, w dużej części, determinuje wybór stosowanych w jego ramach narzędzi badawczych. Metodologia niniejszego badania została skonstruowana tak, by umożliwić kompleksową odpowiedź na przedstawione pytania. W odniesieniu do badania na poziomie makroekonomicznym, ewaluacja oparta zostanie zatem o analizę danych dotyczących zagregowanych charakterystyk gospodarek oraz wskaźników gospodarczych w rozbiciu na ich poszczególne sektory, wyodrębnione zgodnie z klasyfikacją NACE.

Zakres prac badawczych w części makroekonomicznej badania sformułowany został w kontekście pierwszego celu szczegółowego oraz poszczególnych pytań ewaluacyjnych, składających się na ten cel. Szczegóły metodologiczne oraz opisy wykorzystywanych w badaniu zbiorów danych zostaną zaprezentowane w kolejnym podrozdziale.

Zakres czasowy badania obejmuje wpływ funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE na gospodarkę Państw UE-15 w latach 2004-08, w ramach wszystkich programów operacyjnych w okresie programowania 2004-06 oraz z uwzględnieniem (w ramach wniosków, rekomendacji i prognoz) okresu programowania 2007-13, którego realizacja rozciągać się będzie do 2015r.

Zgodnie z przyjętymi (omówionymi szczegółowo w załączniku) założeniami badawczymi, **analiza na poziomie „makro”** abstrahuje od konkretnych mechanizmów wpływu polityki spójności UE na firmy z krajów UE-15. Na etapie tym skwantyfikowana została jedynie **łączna wartość wpływu pośredniego oraz wpływu całkowitego** oraz ich **dekompozycja pomiędzy poszczególne sektory gospodarki**.

Należy zatem pamiętać o oddzieleniu efektów bezpośrednich od efektów pośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wykorzystano w tym celu wyniki analizy mikroekonomicznej, przedstawionej w rozdziale 2. Na tym etapie dokonano też podziału firm korzystających na realizacji projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności UE na trzy kategorie: (i) wykonawców projektów, (ii) dostawców dóbr i usług pośrednich, niezbędnych przy realizacji projektów oraz (iii) firm korzystających dzięki efektom zewnętrznym związanym z realizacją projektów.

W analizach wpływu środków wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na wzrost popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego w Polsce i jego wpływu na zwiększenie importu dóbr i usług z państw będących płatnikami, przyjmowana będzie perspektywa następujących **szczęgółowych pytań badawczych**:

1. Jaka wielkość dodatkowego popytu (produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego), wygenerowanego przez realizację polityki spójności w Polsce skierowana jest na dobra i usługi importowane z (poszczególnych sektorów gospodarki) krajów UE-15?
2. Jaki jest wpływ projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE w Polsce na wzrost zysków i funduszy płac firm z (poszczególnych sektorów gospodarki) krajów UE-15 dostarczających (a) dobra, (b) usługi niezbędne do realizacji tych projektów oraz podatki płacone przez nie w krajach macierzystych?
3. Jak zmieniła się w latach 2004-2008 wartość i struktura dóbr i usług eksportowanych przez kraje UE-15 do Polski, wskutek pojawienia się dodatkowego popytu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego, dzięki realizacji polityki spójności?
4. Jaki wpływ na PKB oraz zatrudnienie w krajach UE-15 ma zwiększenie wymiany handlowej z Polską (na skutek wzrostu popytu uzyskanego dzięki realizacji polityki spójności w Polsce)?

Spośród powyższych pytań, jedynie pytanie trzecie wymaga explicite rozważenia **struktury sektorowej importu gospodarki Polski** (lub tego jej wyinka, którego rozwój był współfinansowany przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności UE). Okazuje się jednak, iż wykorzystanie danych nt. szczegółowej dekompozycji sektorowej gospodarki Polski pozwoli na dokładniejsze oszacowania siły wpływu polityki spójności w Polsce na kraje UE-15 również w pytaniach pierwszym, drugim i czwartym. Dlatego też, jak zostało to omówione w załączniku metodologicznym, dekompozycja ta była wykorzystywana podczas udzielania odpowiedzi na wszystkie cztery powyższe pytania badawcze.

Szczegółowy opis kwestii metodologicznych zawarto w załączniku niniejszego opracowania.

Prezentacja wyników badania makroekonomicznego przeprowadzona zostanie w podziale na dwa okresy czasu:

- a) **okres 2004-08**, dla którego dokonana została diagnoza wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na kraje UE-15, sformułowana w postaci odpowiedzi na cztery wymienione powyżej szczegółowe pytania badawcze;
- b) **okres 2009-15**, na który sporządzona została prognoza, sformułowana przy pomocniczym wykorzystaniu prognozy mikroekonomicznej (zob. załącznik 6.6).

W niniejszym rozdziale analizowane są łącznie efekty bezpośrednie, wynikające z zawierania kontraktów z wykonawcami z krajów UE-15 przez wykonawców projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych oraz efekty pośrednie, wynikające ze zwiększania się, dzięki skutkom realizacji tych projektów, potrzeb importowych polskiej gospodarki.

Dodatkowy import, złożony z importu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego, oszacowany został przy wykorzystaniu tablic przepływów międzygałęziowych. Metoda ta pozwala na obliczenie, jak wzrost wartości dodanej, wytwarzanej w polskich sektorach, uzyskany dzięki realizacji polityki spójności UE, wpłynie na strukturę popytu globalnego (uwzględniającego import). Metoda ta opisana została w sposób szczegółowy w załączniku (rozdział 6.3).

W niniejszym podrozdziale uwaga skupi się na efektach już zaobserwowanych oraz sumarycznych w całym okresie 2004-2015; szczegółowa prognoza siły oddziaływania tych zjawisk w przyszłości zaprezentowana zostanie natomiast w załączniku (część 6.8). **W niektórych przypadkach zasadne jest jednak traktowanie okresu badania i okresu prognozy łącznie, bez odrębnych analiz okresów 2004-2008 i 2009-2015** – zwłaszcza tam, gdzie pytania dotyczą prognozy całkowitego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na eksport, PKB i zatrudnienie w poszczególnych krajach UE-15.

Różnice metodologiczne pomiędzy oszacowaniem wpływu historycznego a opracowaniem prognoz wpływu w przyszłości są niewielkie. Wynikają one jedynie z:

- wykorzystania rezultatów badania CAWI dla uzyskania struktury sektorowej wpływu funduszy unijnych na polską gospodarkę oraz bezpośrednio wywołanego przez nie dodatkowego popytu na dobra i usługi importowane w okresie 2004-2008 oraz konieczności ekstrapolacji tych rezultatów na lata 2009-2015, przy uwzględnieniu różnic w strukturze alokacji środków w perspektywach programowania 2004-2006 (środki wydatkowane w latach 2004-08) oraz 2007-2013 (środki wydatkowane w latach 2009-15);
- wykorzystania makroekonomicznych danych historycznych dla lat 2004-2008 oraz prognoz dla lat 2009-15.¹⁴

Przy wyznaczaniu wartości dodatkowego importu dla okresu 2009-2015, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, przyjęty został bazowy scenariusz prognozy makroekonomicznej Instytutu Badań Strukturalnych dla polskiej gospodarki. Rezultaty dla alternatywnych scenariuszy, uwzględniających zróżnicowany stopień odbicia się na gospodarce realnej kryzysu finansowego z roku 2008, przedstawione zostaną w punkcie 3.2.7 raportu.

Dla okresu 2009-2015 przyjęty został kurs euro na poziomie 3,5 zł/euro. Zakładamy, że w całym tym okresie średnioroczny kurs nie powinien być wyższy. Ponieważ wszystkie obliczenia przeprowadzane są w złotych, założenie takiego kursu ma charakter konserwatywny, z punktu widzenia zaprezentowanych wartości w euro. Niemniej jednak, w załączniku przedstawione zostały także rezultaty dla jeszcze bardziej konserwatywnego założenia, to jest kursu euro na poziomie 4 zł/euro, a także dla kursu na poziomie 3 zł/euro. Należy więc zaznaczyć, że gdyby kurs ten pozostał jednak trwale wyższy niż 3,5 zł/euro – co może mieć miejsce np. w przypadku szybkiego wejścia Polski do mechanizmu ERM2 przy aktualnym kursie wymiany – wówczas denominowane w euro efekty byłyby nieco niższe od oszacowanych w poniższym scenariuszu bazowym (przy niezmiennych wartościach w złotych).

3.2.1. DODATKOWY POPYT NA DOBRA I USŁUGI IMPORTOWANE Z KRAJÓW UE-15

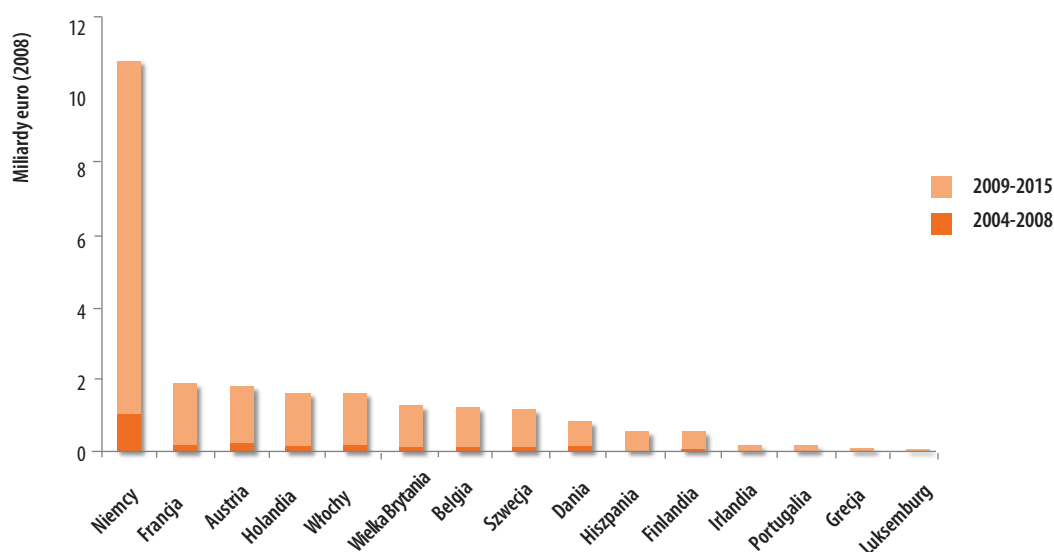
Przeprowadzona, zgodnie z opisaną szczegółowo w załączniku metodologiczną procedurą, analiza wskazała na **istotny wpływ** wydatkowania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na polski import z krajów UE-15. W sumie, **w całym okresie 2004-15 polityka spójności UE stanowić będzie przyczynę zwiększenia eksportu ze wspomnianej grupy krajów do Polski o łączną kwotę niemal 24,9 miliardów euro (87,63 mld zł)**, w cenach z 2008 roku. Kwota ta obejmuje zarówno efekty bezpośrednie, jak i pośrednie. Silnie asymetryczny rozkład owego dodatkowego importu w czasie powoduje jednak, **że do 2008 roku włącznie zaobserwować można było – zgodnie z szacunkami – zwiększenie importu o ponad 11,81 mld zł (3,2 mld euro)**,

¹⁴ Z uwagi na opóźnienia w zbieraniu i publikacji danych przez wyspecjalizowane instytucje (np. Eurostat), dla wybranych kategorii makroekonomicznych (jak np. wielkości przepływów międzygałęziowych) również wartości dla okresu historycznego 2004-08 są szacowane.

a więc zaledwie około 13 proc. całkowitego efektu. Jednocześnie kwota taka stanowi 18,5 proc. kwoty dofinansowania dla Polski w ramach polityki spójności w okresie 2004-2008. W całym okresie 2004-2015 wartość tego współczynnika wyniesie 30 proc.

Należy pamiętać o tym, że liczby powyższe odnoszą się do efektu całkowitego, a więc wspomniane 3,2 mld euro wpływu całkowitego stanowi sumę 525 mln euro¹⁵ wpływu bezpośredniego (wynikającego wprost z dostaw towarów i usług przez firmy z UE-15 w ramach projektów finansowanych z funduszy europejskich, skorygowanych o wkład środków polskich we współfinansowane inwestycje), analizowanego szczegółowo w ramach omówienia rezultatów badania CAWI oraz 2,67 mld euro wpływu pośredniego, wynikającego ze zwiększenia popytu na import produkcyjny (tj. import dóbr i usług pośrednich, zgłaszany przez firmy polskie związane z realizacją projektów w ramach polityki spójności UE), konsumpcyjny oraz inwestycyjny.

WYKRES 3. 1. OSZACOWANIE DODATKOWEGO EKSPORTU Z KRAJÓW UE-15 DO POLSKI, WYWOŁANEGO PRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2004-2015 (MILIARDY EURO, CENY Z 2008 ROKU) – PODZIAŁ WEDŁUG KRAJÓW.

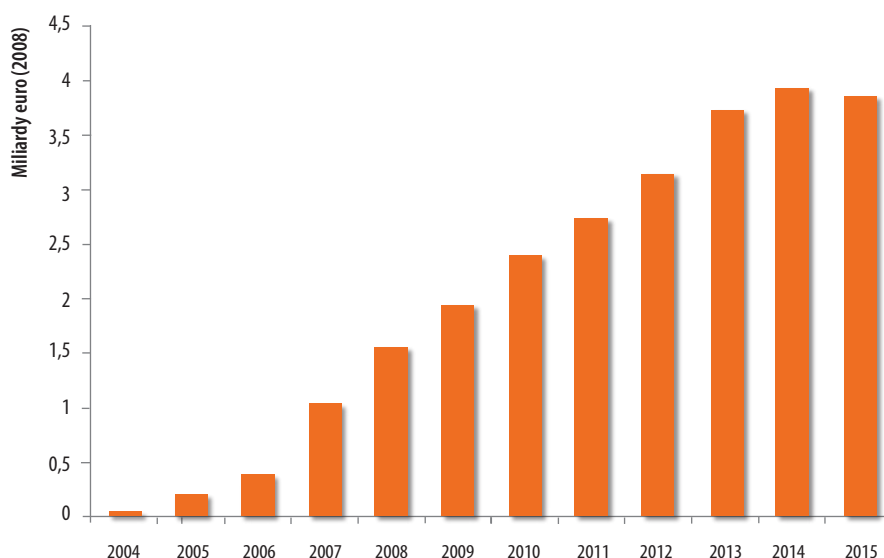
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Zgodnie z szacunkami, największym beneficjentem zwiększenia popytu polskiej gospodarki na dobra i usługi importowane będzie gospodarka niemiecka (zob. wykres 3.1). Wynika to z faktu, że, z jednej strony, wśród wykonawców kontraktów realizowanych w ramach projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych dominują, poza polskimi, przedsiębiorstwa posiadające siedzibę w tym kraju (szerzej patrz rozdział 2.2), z drugiej natomiast, Niemcy są najistotniejszym partnerem Polski w handlu zagranicznym, co znajduje odbicie w szacunkach wpływu pośredniego. Nie należy się spodziewać, by sytuacja ta mogła ulec zmianie w najbliższych latach, toteż otrzymany rezultat jest w pełni zgodny z intuicją.

Jednocześnie, wykresy 3.1 i 3.2 obrazują silnie asymetryczny rozkład w czasie dodatkowego importu indukowanego przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności. Do 2008 roku (włącznie), zgodnie z szacunkami, zrealizowane zostało jedynie 12,9 proc. całkowitego wpływu prognozowanego na okres 2004-15, przy czym duża część tej kwoty (6,2 proc. całkowitego wpływu) przypada na rok 2008. Oznacza to, że w przyszłości spodziewać się należy silniejszego niż dotąd zwiększenia importu, a dotychczasowe doświadczenia odnośnie intensyfikacji eksportu do Polski z krajów UE-15 nie ukazują w pełni nasilenia zjawiska. Absolutne wartości dodatkowego importu w okresie 2004-2008 w podziale na kraje UE-15 prezentuje tabela 3.1.

¹⁵ Wartość ta jest niższa od całkowitej wartości kontraktów wnioskodawców projektów z wykonawcami posiadającymi siedzibę w krajach UE-15, oszacowanej na podstawie badania CAWI (624,5 mln euro), ponieważ część projektów w próbie (finansowanych z Funduszu Spójności) realizowana była także w latach 2000-2003 (ze środków funduszu ISPA). Uwzględnienie także tych projektów w badaniu wynika z prowadzenia ciągłej sprawozdawczości w obydwu okresach.

WYKRES 3. 2. OSZACOWANIE DODATKOWEGO EKSPORTU Z KRAJÓW UE-15 DO POLSKI, WYWOŁANEGO PRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE W OKRESIE 2004-2015 (MILIARDY EURO, CENY Z 2008 ROKU) - PODZIAŁ WEDŁUG LAT.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Zgodnie z szacunkami, **około 86,5 proc. całkowitego wzrostu importu z krajów UE-15 w całym okresie 2004-2015 stanowią będą efekty pośrednie**, a więc korzyści powstałe w wyniku rozwoju polskiej gospodarki dzięki napływowi środków unijnych (wykres 3.3). Opisane w rozdziale 2 efekty bezpośrednie – stanowiące pozostałe 13,5 proc. efektu całkowitego – stanowią więc zaledwie „wierzchołek góry lodowej”.

Należy w tym miejscu zauważyć, że wpływ bezpośredni miał relatywnie większe znaczenie w okresie 2004-2008 (16,4 proc.) niż, zgodnie z prognozami, będzie miał w okresie 2009-2015 (12,9 proc.). Wynika to z równoczesnego występowania następujących efektów:

- zmniejszenia się udziału wykonawców z krajów UE-15 w całkowitym wydatkowaniu środków strukturalnych w Polsce (co zostało podkreślone w załączniku 6.6);
- znaczącej intensyfikacji wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę, zgodnie z prognozami opartymi na modelu EUImpactMod.

Co więcej, **niemal dwie trzecie owego wpływu pośredniego ma charakter produkcyjny**, tj. odnoszący się do popytu na dobra i usługi pośrednie, potrzebne firmom polskim podczas wytwarzania dóbr i usług finalnych (lub dóbr i usług pośrednich wyższego rzędu). Rozpatrywanie jedynie kwot za kontraktowanych przez przedsiębiorstwa z krajów UE-15 (wpływ bezpośredni), poszerzonych tylko o dodatkowy popyt inwestycyjny oraz konsumpcyjny oznaczałoby zatem znacząco niedoszacowanie wartości indukowanego eksportu z krajów UE-15 do Polski.¹⁶

Wykres 3.4 pokazuje, jaka jest ogólna importochłonność polskiej gospodarki. Wartość znajdująca się po lewej stronie pokazuje, jaka część dóbr i usług dostępnych na rynku jako dobra końcowe została wytworzona w krajach UE-15. Wykres prawy z kolei wskazuje analogiczną zależność dla dóbr pośrednich, to jest zużywanych w procesach produkcyjnych w polskiej gospodarce.

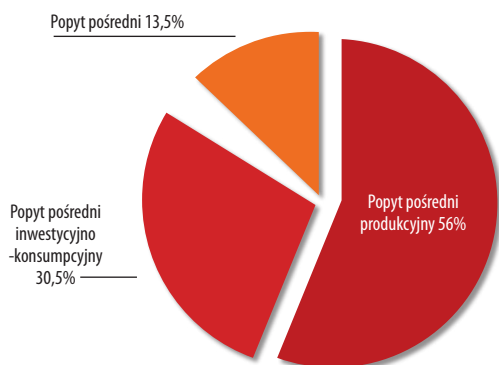
O korzystnej, z punktu widzenia gospodarek krajów UE-15, alokacji sektorowej środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce świadczy różnica pomiędzy szacunkami całkowitej wartości dodatkowego importu indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce dla dwóch założeń:

- wpływ środków wspólnotowych, rozłożony zgodnie z zastaną strukturą sektorową polskiej gospodarki (założenie służące tylko celom kontrolnym);¹⁷
- wpływ środków wspólnotowych, rozłożony zgodnie ze strukturą sektorową implikowaną przez rezultaty badania CAWI (założenie przyjęte w badaniu).

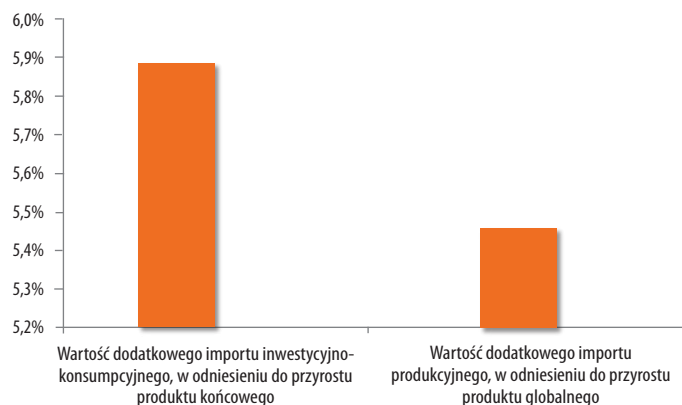
¹⁶ Jednocześnie, dodatkowy import konsumpcyjno-inwestycyjny stanowi niemal 6 proc. całkowitego wzrostu produktu końcowego w polskiej gospodarce, podobnie jak dodatkowy import produkcyjny produktu globalnego w polskiej gospodarce (patrz wykres 3.4). Wskazuje to na relatywnie wysoką importochłonność gałęzi polskiej gospodarki, na które oddziałuje realizacja polityki spójności w Polsce.

¹⁷ Zgodnie z danymi dotyczącymi 2004 roku. Założenie to było przyjmowane na etapie raportu częściowego niniejszego badania, w celu uzyskania pierwszego przybliżenia skali korzyści firm z krajów UE-15, osiągniętych dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce.

WYKRES 3. 3. DODATKOWY EKSPORT DO POLSKI KRAJÓW UE-15 W OKRESIE 2004-2015 WEDŁUG CHARAKTERU POPYTU.

WYKRES 3. 4. DODATKOWY (WYWOŁANY POŚREDNIO) IMPORT Z KRAJÓW UE-15 ODNIESIONY DO PRZYROSTU POPYTU POLSKIEJ GOSPODARKI (OKRES 2004-2015).

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

W drugim z wymienionych przypadków, dodatkowy popyt pośredni na produkty gospodarek krajów UE-15 jest o 12 proc. wyższy, pomimo że oszacowana bezwzględna wartość wpływu realizacji polityki spójności w Polsce jest (z założenia) w obydwu przypadkach taka sama.¹⁸

TABELA 3. 1. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2008 W PODZIALE NA GOSPODARKI EKSPORTUJĄCE I LATA.

	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)					MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Austria	39,9	70,9	127,9	333,0	484,0	8,8	17,6	32,8	88,0	137,6
Belgia	1,3	19,8	55,0	209,5	296,0	0,3	4,9	14,1	55,4	84,2
Dania	8,5	137,7	157,6	111,5	154,4	1,9	34,2	40,5	29,5	43,9
Finlandia	0,4	6,4	18,7	65,6	101,4	0,1	1,6	4,8	17,4	28,8
Francja	13,6	47,0	103,6	345,7	478,8	3,0	11,7	26,6	91,4	136,2
Grecja	0,0	1,1	2,9	11,9	17,7	0,0	0,3	0,7	3,1	5,0
Hiszpania	0,3	9,2	24,8	97,5	140,9	0,1	2,3	6,4	25,8	40,1
Holandia	9,4	36,3	103,7	277,7	397,5	2,1	9,0	26,6	73,4	113,0
Irlandia	7,0	8,6	11,8	26,9	37,3	1,6	2,1	3,0	7,1	10,6
Luksemburg	0,0	1,3	3,5	14,1	22,1	0,0	0,3	0,9	3,7	6,3
Niemcy	119,6	342,9	662,7	1706,0	2349,1	26,4	85,2	170,1	451,0	668,0
Portugalia	2,4	5,1	9,5	30,4	48,1	0,5	1,3	2,4	8,0	13,7
Szwecja	0,6	19,0	46,6	183,8	282,9	0,1	4,7	12,0	48,6	80,4
Wielka Brytania	1,8	22,8	60,0	204,0	284,1	0,4	5,7	15,4	53,9	80,8
Włochy	3,9	61,2	100,0	260,3	350,5	0,9	15,2	25,7	68,8	99,7

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

¹⁸ W pierwszym przypadku, jedynie 4,4 proc. produktu globalnego stanowił dodatkowy import produkcyjny (wobec 5,4 proc. w przypadku drugim), a dodatkowy import inwestycyjny i konsumpcyjny stanowił 4,97 proc. produktu końcowego (wobec 5,89 proc.).

Wyniki przedstawione w tabeli 3.1 obrazują **wielkość dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski, jaki pojawił się w latach 2004-08, wskutek realizacji polityki spójności UE w naszym kraju**. Łatwo zauważyć, oprócz wyraźnego trendu wzrostowego z roku na rok, także duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi krajami UE-15. Dodatkowy import z Niemiec jest niemal pięciokrotnie większy niż z drugiego w kolejności kraju, Austrii, i stanowi ponad 44 proc. całości. Tylko w przypadku Niemiec i Austrii dodatkowy import do roku 2008 łącznie przekroczył, co do wartości, kwotę miliarda złotych. Jak wspomniano już wcześniej, prognozowane korzyści z realizacji polityki spójności UE w Polsce będą jednak w późniejszych latach o wiele większe.

3.2.2. DODATKOWY POPYT SKIEROWANY NA DOBRA I USŁUGI IMPORTOWANE WYTWARZANE W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH GOSPODAREK KRAJÓW UE-15

Obok całkowitej wartości strumienia dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez implementację polityki spójności UE, obliczanego w podziale na poszczególne kraje oraz lata 2004-15, istotna jest także **struktura sektorowa badanych przepływów**. Przyjęta w niniejszym badaniu metodologia sprawia, że rozbięcie efektów ogółem pomiędzy poszczególne sektory wg klasyfikacji NACE nie nastrocza szczególnych trudności.

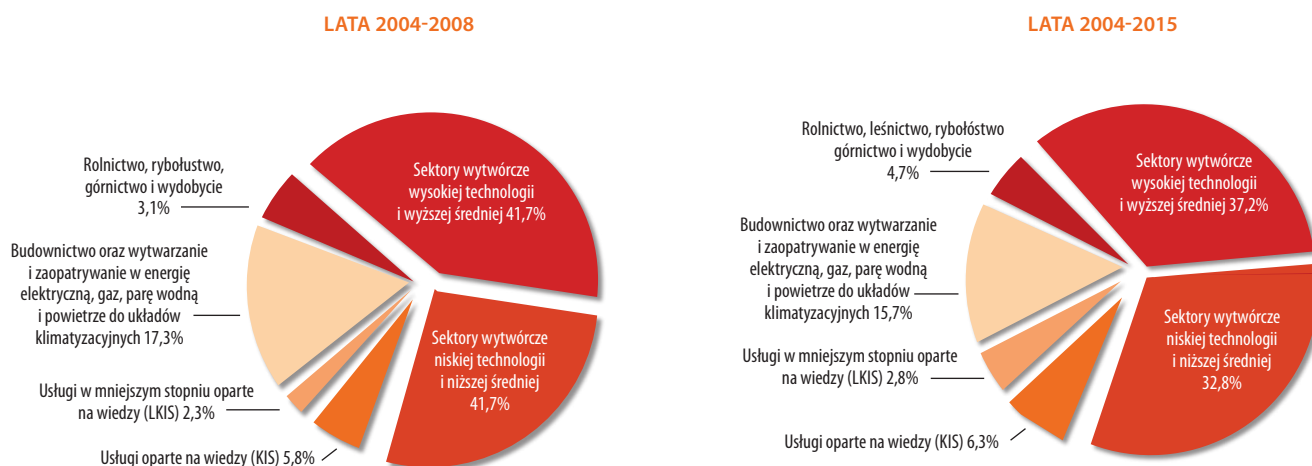
Po pierwsze, naturalna jest zależność pomiędzy zwiększeniem się eksportu a rozwojem danego sektora gospodarki eksportującej. W bieżącym badaniu zakładamy, że szacowane przyrosty polskiego importu są równoznaczne ze zwiększeniem się polskiego popytu na dane towary i usługi z krajów UE-15, co, w zależności od zachodzenia ewentualnych sztywności po stronie podażowej oraz cenowej, przenosić się będzie na wzrost cen lub wielkość produkcji. Z uwagi na średniookresowy horyzont analizy oraz relatywną otwartość rynków krajów UE-15, spodziewać się należy raczej większej intensywności drugiego procesu. Zwiększenie **produkcji (jak też wyższe ceny) przekładać się będą na wyższe wynagrodzenia i/lub większe zatrudnienie w danym sektorze**. W przypadku gałęzi młodych i rozwijających się, spodziewać się można również dodatkowego przyspieszenia rozwoju, wskutek zwiększenia się zainteresowania daną gałęzią przez pracowników i przedsiębiorców. Do sektorów o takim charakterze należą w szczególności sektory wysokich technologii oraz sektor usług biznesowych, odznaczające się bardzo wysoką produktywnością czynników wytwórczych. Relatywnie szybki rozwój takich gałęzi oznacza więc wzrost przeciętnej produktywności oraz, co za tym idzie, dobrobytu społecznego. Z tej przyczyny, **dodatkowy popyt zewnętrzny jest szczególnie pożądany w przypadku gałęzi nowoczesnej gospodarki** – przede wszystkim właśnie sektorów przetwórczych wysokich technologii oraz usług biznesowych.

Powyższe stwierdzenie nie oznacza jednak, że dodatkowy import towarów i usług wytwarzanych w sektorach niskiej technologii jest zjawiskiem negatywnym dla gospodarki eksportującej. W szczególności, dodatkowy popyt zewnętrzny może złagodzić, co jest szczególnie istotne w przypadku siły roboczej, rezultaty stopniowego zmniejszania się popytu wewnętrznego na dobra i usługi wytwarzane w tradycyjnych sektorach.

Silny pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy, mierzony przyrostami PKB, udziału eksportu produktów pochodzących z sektorów wysokiej technologii wykazany został w pracy empirycznej Crespo-Cuaresmy i Wörza (2005). W pracy tej stwierdzono też, że słabszy, ale w dalszym ciągu pozytywny i statystycznie istotny, wpływ na PKB ma także eksport dóbr i usług wytwarzanych w sektorach nieprzetwórczych. Wartość eksportu produktów sektorów niskiej technologii nie wpływa natomiast istotnie na wzrost PKB.

W przypadku bieżącego badania, agregacja poszczególnych sektorów gospodarki w grupy gałęzi według poziomu zaawansowania technologicznego (zgodnie z klasyfikacją Eurostatu) wskazuje na **wysoki udział towarów wysokiej lub wyższej średniej technologii w dodatkowym eksporcie z krajów UE-15 do Polski**. Łącznie z usługami opartymi na wiedzy, stanowią one niemal połowę wartości dodatkowego eksportu krajów EU-15 do Polski. W kontekście wpływu dodatkowego eksportu na rozwój gospodarczy krajów eksportujących, należy taką sytuację ocenić pozytywnie. Oznacza bowiem ona nie tylko znaczny wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na rozwój firm z krajów UE-15, ale w dodatku wpływ sprzyjający szybszemu rozwojowi sektorów „przyszłościowych”. Biorąc pod uwagę cały okres 2004-2015, udział wysokich i wyższych średnich technologii jest mniejszy, większy jest natomiast udział usług, co obrazuje wykres 3.5.

WYKRES 3. 5. DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW EU-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA POZIOM TECHNOLOGICZNEGO ZAAWANSOWANIA GAŁĘZI PRODUKUJĄCYCH TOWARY I USŁUGI EKSPORTOWANE.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI, danych opisanych w załączniku oraz klasyfikacji poziomu technologicznego gałęzi NACE Eurostat - http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/htec/htec_agg_nace.pdf.

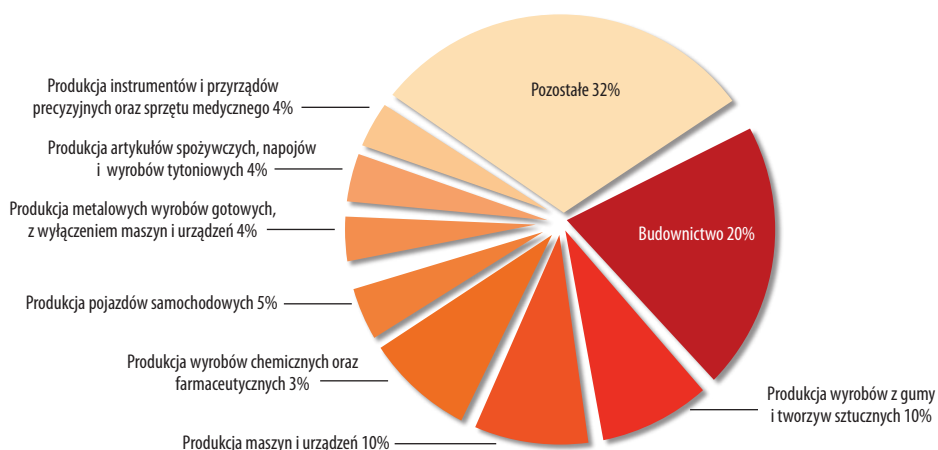
Wartość dodatkowego importu z krajów UE-15 w okresie 2004-2008 oraz 2009-2015 (dla dominujących sektorów gospodarki), przedstawiona została na wykresie 3.6. Struktura sektora eksportu dla największych beneficjentów omawianego wpływu zaprezentowana została na wykresach 3.7-3.9. Dane dla wszystkich sektorów, podobnie jak łączny, dwuwymiarowy podział na sektory i kraje, a także sektory i lata, z uwagi na czytelność raportu, zamieszczone zostały w załączniku (tablica 6.20).

WYKRES 3. 6. DODATKOWY EKSPORT POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLD EURO Z 2008 R.)

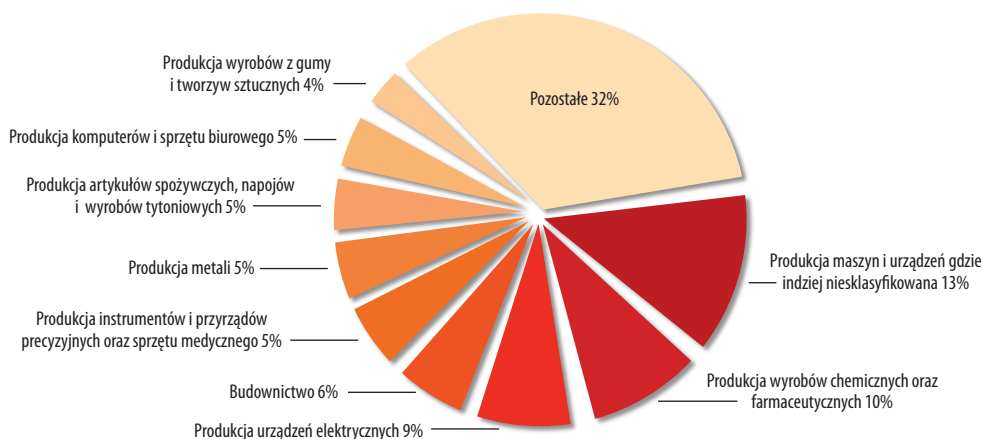
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 3. 7. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z NIEMIEC (2004-2015)

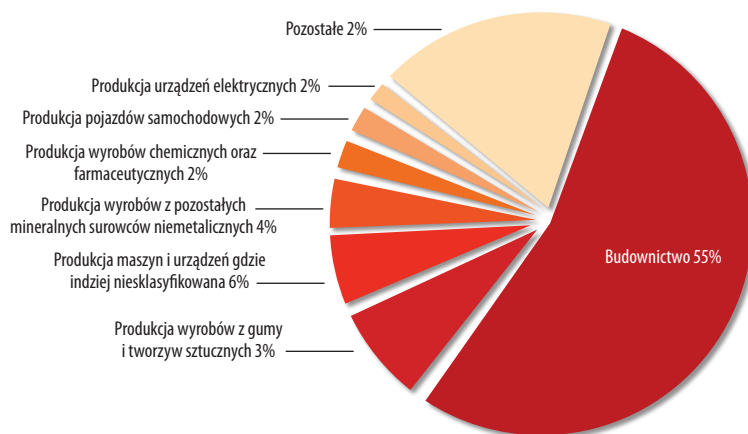
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 3. 8. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z FRANCJI (2004-2015)

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 3. 9. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z AUSTRII (2004-2015)

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

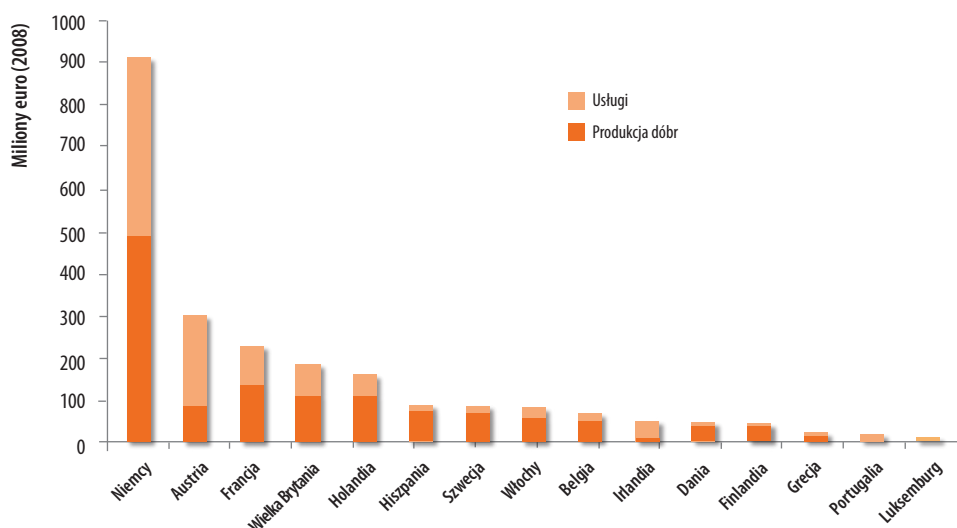
Opisany i scharakteryzowany w powyższym podrozdziale całkowity przyrost popytu Polski na dobra i usługi importowane, wynikający z realizacji polityki spójności UE w naszym kraju, przekładający się na wzrost eksportu z krajów UE-15 do Polski, ma bezpośrednie przełożenie na sferę mikroekonomiczną gospodarek tych krajów. Jednym z celów niniejszego badania jest zmierzenie tego wpływu w kontekście **wzrostu zysków przedsiębiorstw** (aprosymowanych nadwyżką operacyjną netto), **ich funduszy płac** (w tym obciążenia czynnika pracy podatkami oraz składkami społecznymi) oraz, **płaconych przez nie w krajach macierzystych, podatków netto**. Należy przy tym pamiętać, że wszystkie te kategorie zawierają się w oszacowanym wzroście eksportu do Polski. Oznacza to, że podrozdział ten opisuje, jak dodatkowy popyt zostaje rozdzielony pomiędzy zyski przedsiębiorstw, wynagrodzenia netto siły roboczej oraz podatki i inne dochody instytucji publicznych.

Efekty te można łatwo obliczyć przyjmując założenie, że są one na tyle małe, że nie zaburzają znacząco struktury rynków, w których działają poszczególne firmy (a więc nie zwiększają np. ich konkurencyjności, co zaowocowałoby zmniejszeniem proporcji zysku do kosztów). Porównując skalę uzyskanych efektów krańcowych do całkowitej wielkości rynków, w których firmy te działają, należy to założenie uznać za zasadne.

Omawiane efekty skwantyfikowane zostały na podstawie dwojakiego rodzaju danych: efektów całkowitych oszacowanych w pozostałych podrozdziałach niniejszego rozdziału oraz, wyliczonej na podstawie danych sektorowych (w ramach poszczególnych krajów i lat), zawartych w bazie Eurostatu, proporcji zysków, funduszy płac oraz podatków netto do produktu globalnego w poszczególnych krajach UE-15. Do oszacowania obciążenia podatkowego czynnika pracy wykorzystane zostały dane dotyczące klina podatkowego, również udostępniane przez Eurostat.

Wyniki odnoszące się do dodatkowych zysków zostały zaprezentowane na wykresie 3.10 oraz w tabeli 6.21 (w załączniku).

WYKRES 3. 10. SUMARYCZNY PRZYROST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

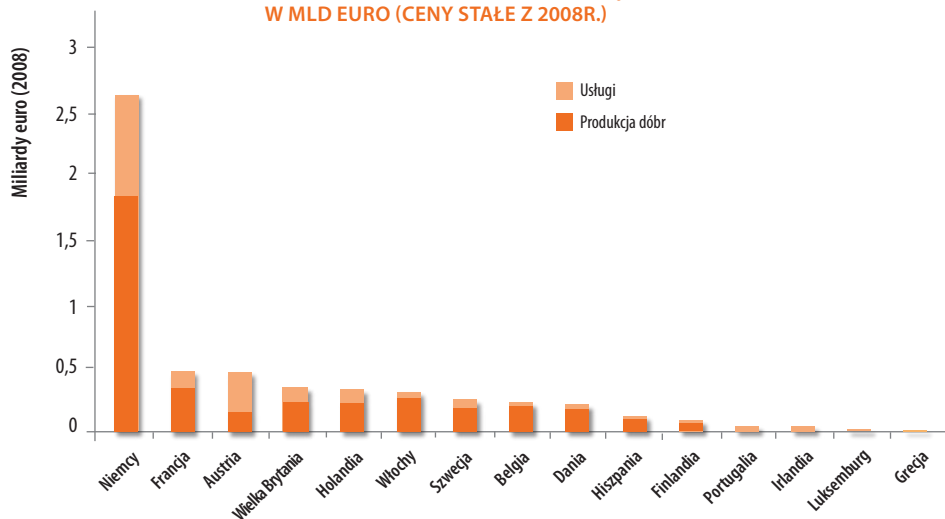

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Jak widać na wykresie 3.10, **oczekiwany wzrost eksportu do Polski w okresie 2004-15 w największym stopniu zwiększy zyski przedsiębiorstw niemieckich** (o ok. 909 mln euro, czyli 3,2 mld złotych), austriackich (ok. 303 mln euro, czyli 1,1 mld zł), francuskich (227 mln euro czyli 800 mln zł) i holenderskich (ok. 161 mln euro czyli 567 mln zł). Oczywiście, struktura geograficzna strumienia dodatkowych zysków przedsiębiorstw jest w dużej mierze odzwierciedleniem rozmiarów poszczególnych gospodarek oraz skali ich wymiany handlowej z Polską. Wyodrębnienie sektora produkcyjnego¹⁹ i usługowego pozwala przy tym na stwierdzenie **niejednorodności spodziewanych przyrostów**: na jednym krańcu skali znajdują się kraje, w których 80-90% dodatkowych zysków w latach 2004-15 trafi do przedsiębiorstw sektora produkcyjnego. Są to kraje skandynawskie, Grecja i Hiszpania. Na drugim końcu znajdują się zaś gospodarki, których sektor usługowy przejmie do 73% puli dodatkowych zysków przedsiębiorstw: Irlandia, Austria oraz Luksemburg.

¹⁹ W którego skład wchodzi wszystkie dziedziny nie klasyfikowane jako usługi, a więc zarówno wszystkie gałęzie przemysłu, jak i rolnictwo oraz górnictwo.

WYKRES 3. 11. SUMARYCZNY PRZYRÓST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW W LATACH 2004-15 W MLD EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

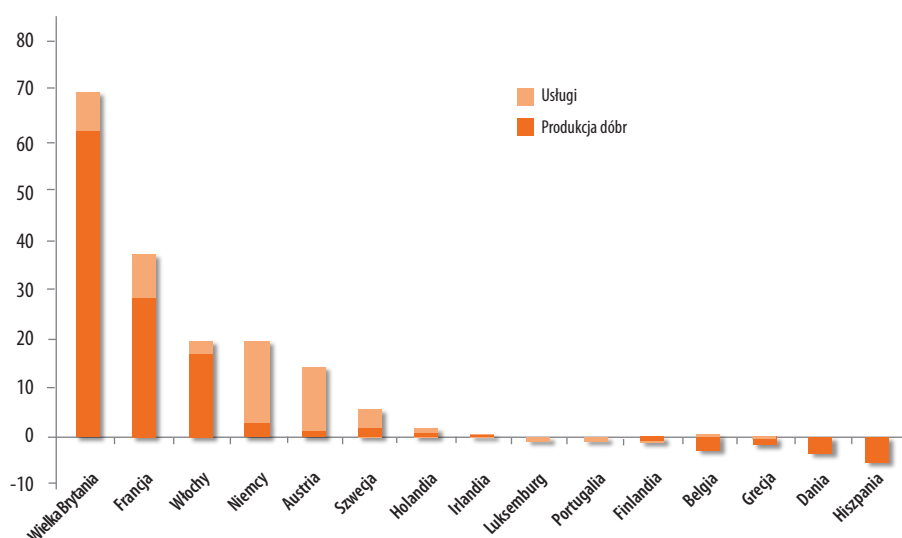
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat

Rozpatrując tę część strumienia dodatkowych dochodów przedsiębiorstw, która przekładana jest na wzrost funduszu płac, otrzymujemy podobne, choć nieco inne wyniki. Największe korzyści notowane są w dalszym ciągu w dużych krajach UE-15 (Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy) oraz ponownie w Austrii. W szczególności, kwota łączna sięga w przypadku Niemiec niemal 2,6 mld euro (9,2 mld zł) w cenach z 2008r. za cały okres 2004-15.

Przechodząc do analizy wielkości netto dodatkowych podatków płaconych przez firmy z krajów UE-15 w ich krajach macierzystych, które uiszczają one w związku z odnoszonymi przez siebie korzyściami z realizacji polityki spójności UE w Polsce, należy odnotować, iż w wielu krajach UE-15, płynący ze strony Polski dodatkowy impuls popytowy może się wiązać ze spadkiem wolumenu podatków netto. Wynika to z ujemnego opodatkowania netto wybranych sektorów, czyli ich subwencjonowania, oraz bliskiego zera udziału opodatkowania netto w produkcie końcowym dla większości spośród pozostałych gałęzi (oszacowania te zawarte zostały w załączniku statystycznym). W największym stopniu dotyczy to rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, górnictwa i wydobywania (szerzej patrz tabela 6.24). Rozkład korzyści w postaci wzrostu wpływów podatkowych jest odmienny niż w przypadku korzyści odnoszonych przez podmioty prywatne.

Państwem, którego budżet powinien odnotować największe przyrosty wpływów od przedsiębiorstw, jest Wielka Brytania – i to niemal dwukrotnie więcej, niż w przypadku Francji, oraz ponad dwukrotnie więcej, niż w przypadku Niemiec. Wynik ten należy jednak traktować z pewną ostrożnością. Przyczyną takiego stanu rzeczy może bowiem być niestety relatywnie najgorsza jakość zgromadzonych w bazie Eurostatu danych makroekonomicznych dla tego kraju²⁰, ze względu na którą konieczne było wykorzystanie najstarszych w całym badaniu danych dotyczących poziomów opodatkowania netto w poszczególnych sektorach gospodarki, w celu aproksymacji proporcji późniejszych.

WYKRES 3. 12. PRZYRÓST PODATKÓW NETTO W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

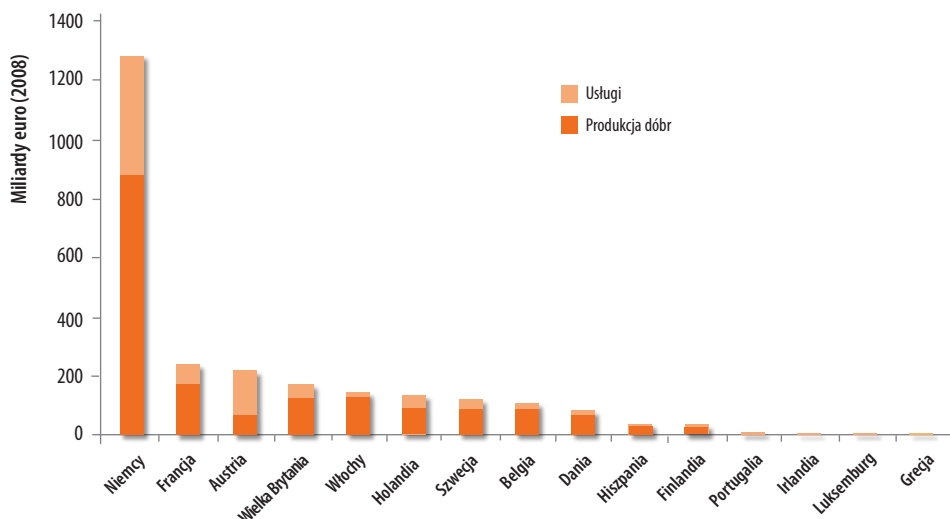
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat

²⁰ Podobny problem występuje dla Hiszpanii i Irlandii, w przypadku których dostępne dane dotyczą wyłącznie jednego roku z okresu badawczego.

W grupie krajów, w których całkowity wolumen podatków netto płaconych przez tamtejsze firmy, wskutek wzrostu eksportu do Polski, spadnie (wynik ujemny), za spadek ten odpowiedzialny jest – co nie jest zaskakujące – sektor produkcyjny, gdzie znaczne korzyści odnotowywać mogą gałęzie cieszące się preferencyjnym traktowaniem w ramach polityki podatkowej. W pozostałych krajach, udział sektora produkcyjnego w dodatkowym strumieniu podatków waha się od ok. 34% dla Szwecji do aż 89% w przypadku Wielkiej Brytanii.

Powyższe rezultaty nie oznaczają jednak ujemnych oszacowań całkowitych zmian wpływów do budżetów władz publicznych. W szczególności, przyrost funduszu płac obejmuje opodatkowanie czynnika pracy. Dane zawarte w tabeli 6.23 przedstawiają oszacowany wzrost wpływów do budżetów instytucji publicznych z tego tytułu. W sumie, wpływ na wielkość środków do dyspozycji władz publicznych jest pozytywny, co obrazuje wykres 3.13.

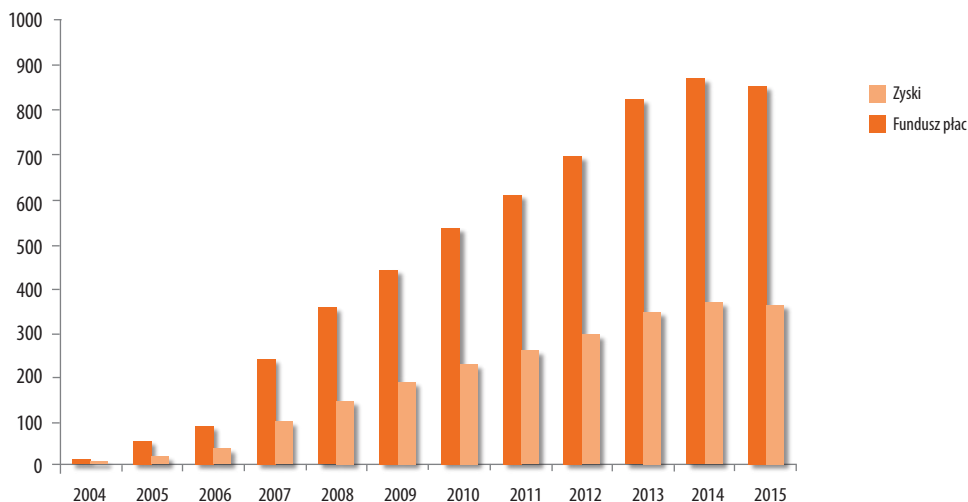
WYKRES 3. 13. ŁĄCZNE ZMIANY WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

W perspektywie czasowej, wszystkie trzy analizowane zmienne charakteryzują się bardzo podobną dynamiką na przestrzeni okresu 2004-15, replikującą w swej istocie dynamikę dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski. Po okresie przyspieszenia, wzrost całkowitego wolumenu zysków przedsiębiorstw – zarówno tych działających w sektorach produkcyjnych, jak i działających w sektorach usługowych – ulega zahamowaniu, a nawet niewielkiemu odwróceniu, w miarę osiągnięcia horyzontu prognozy. Dynamikę tych zmiennych przedstawiono na wykresie 3.14.

WYKRES 3. 14. OSZACOWANE DODATKOWE ZYSKI I WZROST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW KRAJÓW UE-15 W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008 ROKU).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Należy zatem podkreślić fakt, iż rozkład czasowy wpływu korzyści bezpośrednich i pośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce na wzrost zysków i funduszy płac firm z krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych wskazuje, że **do roku 2008 udało się zaobserwować jedynie niewielką część korzyści oczekiwanych w całej perspektywie lat 2004-15**. W przyszłości owe korzystne efekty ulegną bowiem intensyfikacji, co związane będzie z silniejszym napływem funduszy unijnych do Polski oraz stopniowym ujawnianiem się efektów opóźnionych.

Spośród wszystkich oczekiwanych efektów najsilniejszy jest sumaryczny **efekt wzrostu funduszy płac, zwłaszcza w przypadku firm niemieckich**. Znaczący jest też indukowany wzrost zysków, którego doświadczają (i nadal będą doświadczać) zwłaszcza firmy z Niemiec, Austrii, Francji Holandii i Wielkiej Brytanii.

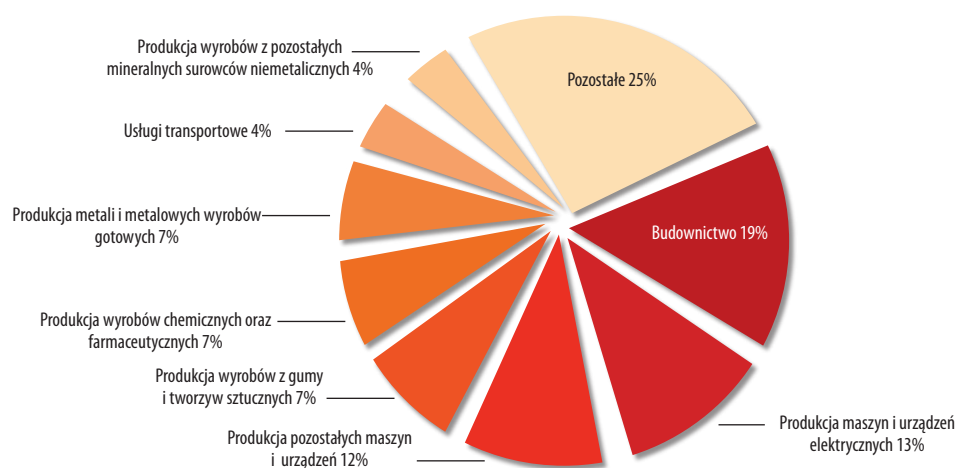
3.2.4. WPŁYW NA WZROST ZYSKÓW I FUNDUSZY PŁAC FIRM Z POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW GOSPODAREK KRAJÓW UE-15 ORAZ PODATKÓW PŁACONYCH PRZEZ NIE W KRAJACH MACIERZYSTYCH

Sektorowa struktura przyrostów zysków i funduszy płac firm UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce jest, w oczywisty sposób, wysoce skorelowana ze strukturą eksportu krajów UE-15 do Polski. **Sektory notujące największe wolumeny eksportu są bowiem jednocześnie tymi, w których przewiduje się najbardziej znaczące zwiększenie zysków i funduszu płac**. Duże korzyści przewidywane są zatem dla takich sektorów przemysłu, jak produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, metali, maszyn i urządzeń precyzyjnych (łącznie dodatkowych ok. 2,7 mld euro do funduszu płac i 0,7 mld euro przyrostu zysków). Wśród sektorów usługowych, największe korzyści przewidywane są w budownictwie (odpowiednio 1 mld euro i 0,5 mld euro), transporcie (ok. 241 mln euro do funduszu płac i 102 mln do zysków przedsiębiorstw) oraz nieruchomościach (odpowiednio 191 i 236 mln euro). Ten ogólny wzorzec sektorowego rozkładu korzyści osiąganego przez firmy krajów UE-15 w niektórych krajach ulega pewnym modyfikacjom związanym z ponadprzeciętnie dużą rolą sektora rolniczego (Francja i Hiszpania) lub usług związanych z dzierżawą i nieruchomościami (Irlandia).

Dodatkowe obciążenia podatkowe, wynikające ze wzrostu eksportu do Polski w latach 2004-15, rozkładają się pomiędzy poszczególne sektory gospodarek krajów UE-15 bardzo nierównomiernie. Za kluczową część dodatkowych wpływów podatkowych odpowiadają te gałęzie gospodarki, w których korzyści ogółem są co do wartości największe, czyli w znakomitej większości budownictwo (ponad 491 mln euro) oraz różne gałęzie przemysłu chemicznego, gumowego, elektromaszynowego i podobne (ponad 1,5 mld euro, z czego prawie 50% przypada na Niemcy).

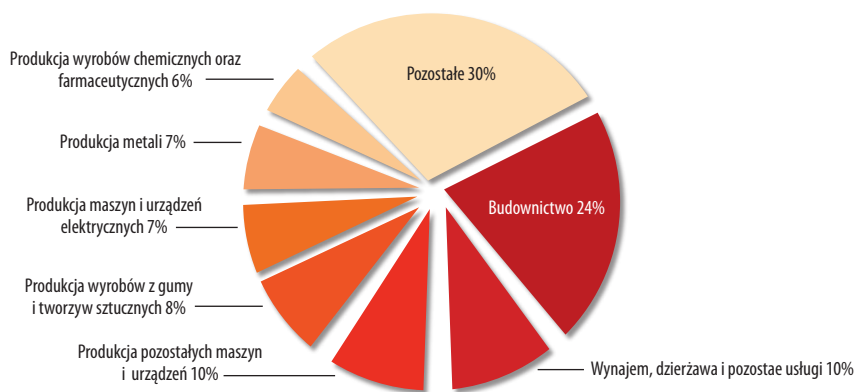
Szczegółowe wyniki w ujęciu sektorowym i dynamicznym przedstawiono na wykresach 3.15-3.20 oraz w tabeli 6.24.

WYKRES 3. 15. OCZEKIWANY WZROST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

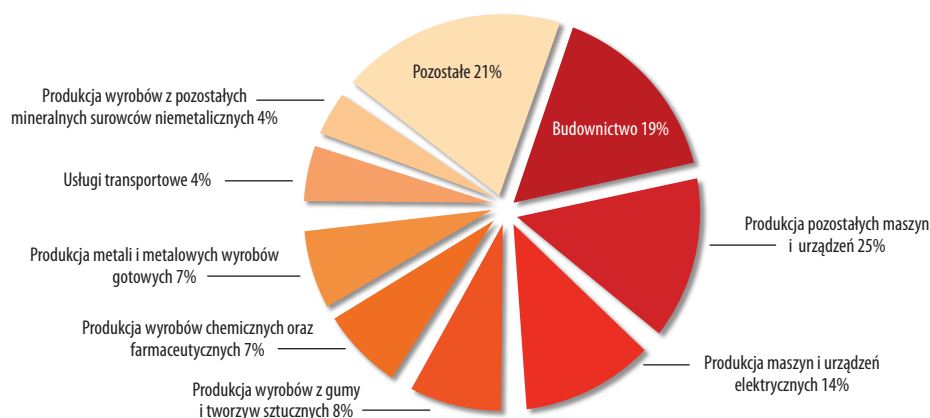
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego.

WYKRES 3. 16. OCZEKIWANY WZROST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 3. 17. OCZEKIWANY WZROST WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 3. 18. PRZYROST FUNDUSZU PŁAC FIRM W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

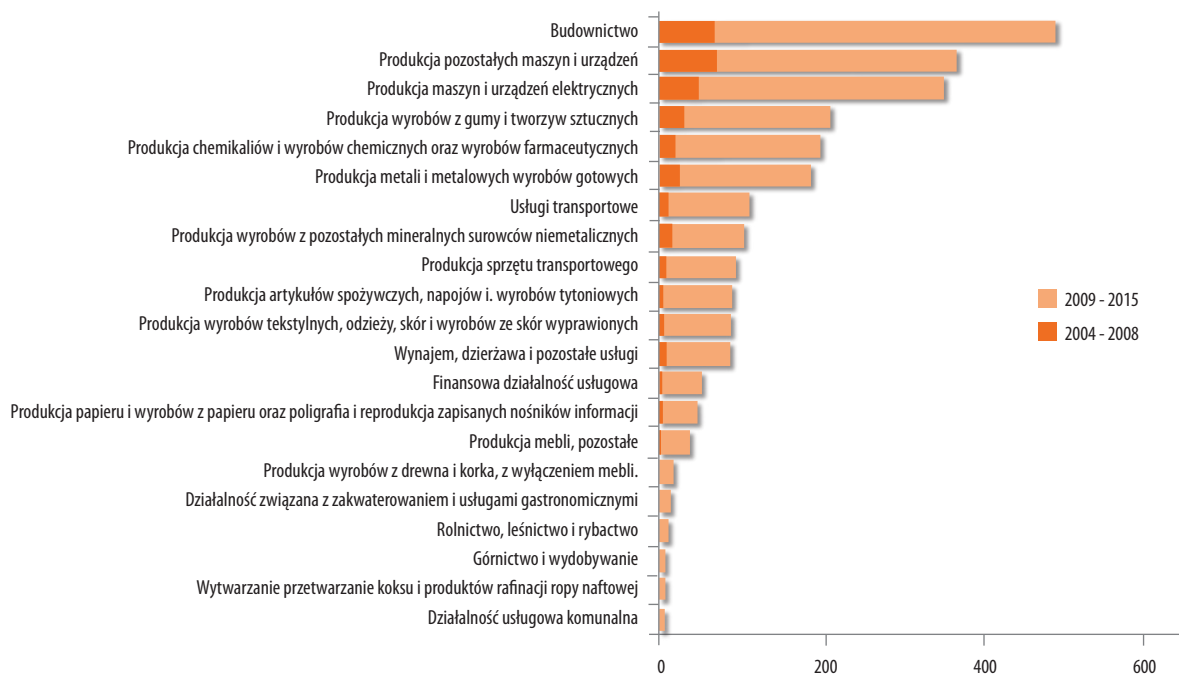
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 3. 19. PRZYROST ZYSKÓW FIRM W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 3. 20. PRZYROST WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH Z POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Po skwantyfikowaniu bezwzględnej siły wpływu funduszy unijnych na rozwój firm z krajów UE-15, ich zyski, fundusze płac i należności podatkowe, przejdziemy do omówienia, jak dodatkowy import, indukowany przez realizację polityki spójności UE w Polsce, **wpływał na zmianę wartości i struktury eksportu krajów UE-15 do Polski** w latach 2004-08. Niestety, z uwagi na brak w bazach danych niezbędnych informacji dla lat późniejszych niż 2004 r. (dla którego dane dostępne są w macierzy podaży w bazie *ESA 95*), konieczne było wykonanie prognoz wolumenu importu Polski w latach 2005-2008 w podziale na gałęzie NACE. Do tego celu wykorzystane zostały prognozy sektorowe *Oxford Economics* dla zmian wielkości produkcji w sektorach polskiej gospodarki, a także, omówiona szczegółowo w załączniku, metodologia szacowania zmian importu towarów i usług z poszczególnych gałęzi. Ta sama metodologia wykorzystana została też do oszacowania importu dodatkowego, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce.

WYKRES 3. 21. UDZIAŁ DODATKOWEGO POPYTU W TWORZENIU EKSPORTU – SEKTORY, KTÓRYCH UDZIAŁ W IMPORTCIE ZWIĘKSZA SIĘ NA SKUTEK REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE (2004-2008).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

W kontekście zależności pomiędzy strukturą eksportu a łącznym dobrobytem kraju eksportującego, przedstawionej w podrozdziale 3.2.2, na szczególną uwagę zasługuje uzyskany dzięki realizacji polityki spójności UE **wzrost znaczenia w strukturze eksportu krajów UE-15 do Polski budownictwa, a także przyrządów i instrumentów precyzyjnych, komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego.**

Indukowane przez realizację polityki spójności UE zmiany w strukturze sektorowej eksportu krajów UE-15 do Polski **należy ocenić jako korzystne.** Obserwujemy bowiem stopniowy wzrost udziału w łącznym wolumenie eksportu produktów wysokiej i średnio-wysokiej technologii, a to właśnie te sektory charakteryzują się ponadprzeciętną jednostkową produktywnością. Ich relatywnie szybszy rozwój powinien więc przełożyć się na wzrost zysków firm i funduszy płac w gospodarkach krajów UE-15, zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na jednego pracownika.

Wśród sektorów produkcyjnych szczególnie silny wpływ można zaobserwować w przypadku zaawansowanych technologicznie sektorów produkcji instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego oraz produkcji komputerów i elektronicznych akcesoriów biurowych. Wynik ten należy zestawić z często przywoływaną teorią ekonomiczną, zgodnie z którą **nowoczesne technologie komputerowe i telekomunikacyjne stanowią przełom pod względem perspektyw wzrostu produktywności gospodarek**, gdyż stając się stopniowo technologią powszechnego zastosowania (zob. Greenwood, Hercowitz i Krusell, 1997; Timmer, Ypma i van Ark, 2003), umożliwiają wzrost jednostkowej produktywności również pozostałym sektorom. Prowadzi to do wniosku, że napływające do Polski fundusze strukturalne UE mogą, po pierwsze, pośrednio reformować (nieznacznie) również strukturę gospodarek będących ich płatnikami netto, a przez to, po drugie, zwiększać ich produktywność.

W całym okresie 2004-2015, wpływ realizacji polityki spójności na strukturę importu jest zbliżony. W przeciwieństwie do samego okresu 2004-2008 jednakże, realizacja polityki spójności, w wyniku odmiennej struktury sektorowej alokacji w perspektywie 2007-2013, sprzyjać będzie także produktom sektorów tradycyjnych, takich jak rolnictwo, leśnictwo i rybactwo oraz górnictwo i wydobywanie.

WYKRES 3. 22. UDZIAŁ DODATKOWEGO POPYTU W TWORZENIU EKSPORTU – SEKTORY, KTÓRYCH UDZIAŁ W IMPORTCIE ZWIĘKSZA SIĘ NA SKUTEK REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE (2004-2015).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Dodatkowo, w załączniku, zamieszczone kompletne dane dla wszystkich sektorów w przekroju czasowym.

Podkreślmy wreszcie na koniec, iż wszystkie wyniki przedstawione w niniejszym podrozdziale dotyczyły wpływu na wielkość i strukturę **eksportu z poszczególnych krajów UE-15 do Polski**. Wpływ na wielkość i strukturę eksportu tych krajów ogółem przedstawiony zostanie w rozdziale 3.2.6. Należy przy tym pamiętać, że ze względu na fakt, że eksport do Polski stanowi na ogół niewielką część łącznego eksportu z krajów UE-15, oszacowane efekty będą, z konieczności, znacznie słabsze.

3.2.6. WPŁYW DODATKOWEGO POPYTU PRODUKCYJNEGO, KONSUMPCYJNEGO I INWESTYCYJNEGO NA STRUKTURĘ CAŁKOWITEGO EKSPORTU KRAJÓW UE-15.

W rozdziale 3.2.5. zaprezentowano oszacowania siły wpływu, jaki realizacja polityki spójności UE w Polsce wywarła lub wywrze na wielkość i strukturę eksportu z krajów UE-15 do Polski. Punktem odniesienia były tam odpowiednie charakterystyki bilateralnej wymiany handlowej między poszczególnymi krajami UE-15 a Polską. Interesujące jest jednak także odniesienie tych efektów do cech całkowitego eksportu tych krajów.

Prognozowany strumień dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski, wynikającego z realizacji polityki spójności, widoczny jest bowiem wyraźnie także w odniesieniu do całkowitego (w przypadku lat 2009-15, prognozowanego) eksportu tych krajów. W bieżącym ćwiczeniu jako punkt odniesienia wykorzystane zostały prognozy przyrostu eksportu dóbr i usług na poziomie agregatów makroekonomicznych (por. podrozdział 3.1.1). Tabela 3.4 przedstawia sektory gospodarek krajów UE-15, w których eksport wywołany realizacją polityki spójności w Polsce stanowić będzie istotną część całkowitego przyrostu globalnego eksportu. W tabeli tej łącznie analizowany jest cały okres 2004-15.²¹

Ponownie pominięte zostały sektory, dla których oszacowane wartości były relatywnie bardzo duże, przy jednoczesnym bardzo niskim poziomie wyjściowym, z uwagi na ryzyko potencjalnie dużych błędów szacunku.²²

Spośród uzyskanych wyników na szczególną uwagę zasługuje **silny wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na eksport niemieckiego sektora budowlanego (ponad 83 proc. eksportu)**, co jest odbiciem nadzwyczaj wysokiego zapotrzebowania na usługi w tym sektorze, generowanego przez

²¹ Zdecydowano się na łączną analizę całego okresu 2004-15 w przypadku omawianego badania, gdyż wielkości dodatkowego importu dóbr i usług pochodzących z poszczególnych gałęzi gospodarek krajów UE-15 w okresie historycznym 2004-08 były niewielkie, przez co zauważalne w sensie procentowym zmiany odnotowano jedynie w niektórych gałęziach gospodarki, które niemal nie prowadziły wymiany handlowej z Polską. To właśnie w odniesieniu do takich gałęzi ryzyko znacznego błędu jest jednak największe.

²² Kompletna tabela zamieszczona została w załączniku.

projekty współfinansowane z funduszy unijnych, którego znaczna część realizowana jest poprzez import z krajów UE-15, w tym zwłaszcza Niemiec. Sektor budownictwa charakteryzuje się przy tym relatywnie **dużym udziałem wpływu bezpośredniego** w całkowitym zwiększeniu polskiego importu, na skutek realizacji polityki spójności (prawie 56 proc.), co oznacza stosunkowo niską wrażliwość prognozowanej wartości na potencjalne zmiany struktury polskiej gospodarki, oddziałujące na kanał wpływu pośredniego.

W przypadku zarówno Niemiec, jak i pozostałych gospodarek, uwagę zwraca również **zauważalny (w kontekście całkowitego wzrostu) wpływ na eksport wybranych sektorów usługowych i produkcyjnych**. Pokazuje to, że realizacja polityki spójności ma potencjał realnego i silnego wpływania nawet na największe gospodarki spośród krajów UE-15 poprzez kanał wymiany handlowej.

TABELA 3. 2. SEKTORY GOSPODAREK KRAJÓW UE-15 CHARAKTERYZUJĄCE SIĘ ZNACZĄCYM RELATYWNYM (W ODNIESIENIU DO PRZYROSTU GLOBALNEGO EKSPORTU) ZWIĘKSZENIEM WARTOŚCI EKSPORTU DO POLSKI.

	MIĘDZY 1% A 5%	POWYŻEJ 5%
Austria	Górnictwo i wydobywanie, transport lotniczy	Budownictwo, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Belgia	Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	–
Dania	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, maszyn i urządzeń, gdzie indziej nieklasyfikowana, wynajem i dzierżawa	–
Finlandia	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, wynajem i dzierżawa, górnictwo i wydobywanie	–
Francja	Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	–
Grecja	Górnictwo i wydobywanie	–
Hiszpania	Budownictwo	–
Holandia	Budownictwo, ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.), wynajem i dzierżawa	–
Irlandia	Budownictwo, górnictwo i wydobywanie	–
Luksemburg	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, pojazdów samochodowych, przyczep i nacze, wynajem i dzierżawa, działalność komercyjna, gdzie indziej nie klasyfikowana	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała
Niemcy	Górnictwo i wydobywanie	Budownictwo
Portugalia	–	Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego, budownictwo, usługi edukacyjne i szkoleniowe
Szwecja	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych oraz metali	Produkcja wyrobów z, produkcja sprzętu telekomunikacyjnego, budownictwo, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, działalność komercyjna, gdzie indziej nie klasyfikowana
Wielka Brytania	–	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, wynajem i dzierżawa
Włochy	Transport lądowy, górnictwo i wydobywanie	–

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Odpowiedź na pytanie o wpływ zwiększenia wymiany handlowej z Polską na agregatowe zmienne makroekonomiczne uzyskana została dzięki analizie wtórnej badań empirycznych w tym zakresie. Opracowania, które zostały wykorzystane na potrzeby bieżącego badania, to **literatura naukowa z zakresu ekonomii empirycznej, w której zaprezentowano oszacowania wpływu zwiększenia eksportu na dynamikę PKB oraz zatrudnienia (szerzej patrz tabela 3.2)**. W przeważającej większości przypadków, przeprowadzone analizy oparte zostały na badaniu efektów zmian całkowitego eksportu (bez żadnego rozbicia sektorowego); jedynie w nielicznych przypadkach przeprowadzono tę analizę w oparciu o dane bardziej szczegółowe. Nigdy nie były to jednak dane w rozbiciu na 55-59 kategorii sektorowych NACE.

Po dokonaniu przekrojowej analizy dostępnej literatury, zdecydowano się wykorzystać w bieżącym opracowaniu **cztery alternatywne oszacowania krańcowego wpływu przyrostu eksportu na przyrost produktywności pracy oraz PKB per capita**. Posłużyły one przełożeniu wartości dodatkowego eksportu, wynikającego z realizacji polityki spójności UE w Polsce, odniesionego do prognoz globalnego eksportu gospodarek poszczególnych krajów UE-15, na dynamiki tychże zmiennych makroekonomicznych.

Tabela 3.3 prezentuje uzyskane rezultaty w odniesieniu do PKB per capita i produktywności pracy. Należy w tym miejscu podkreślić, że dla zwiększenia przejrzystości oszacowanych rezultatów, pod uwagę wzięty został całkowity dodatkowy eksport krajów UE-15 do Polski, czyli skumulowany eksport z całego okresu 2004-2015. Oznacza to, że **dotatkowe zwiększenie poszczególnych miar dochodu, względnie produktywności**, wynikające z realizacji polityki spójności UE w Polsce, **rozłożone jest na cały ten okres**. Rozbicie tych prognoz na poszczególne lata zawarto w załączniku.

TABELA 3.3. WYBRANE SZACUNKI WPŁYWU DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI NA AGREGATOWE ZMIENNE MAKROEKONOMICZNE KRAJÓW EKSPORTUJĄCYCH (W OKRESIE 2004-15).

W KATEGORIACH WZGLĘDNYCH

BADANIE	BADINGER, BREUSS (2005)	FRANKEL, ROMER (1999)	GREENAWAY, MORGAN, WRIGHT (1999)	CRESPO-CUARESMA, WÖRZ (2005)
AGREGAT, NA KTÓRY EKSPORT MA WPŁYW	PRODUKTYWNOŚĆ PRACY W PRZEMYSŁE	WZROST DOCHODU PER CAPITA	WZROST PKB PER CAPITA	WZROST PKB ²³
Austria	0,0347%	0,0520%	0,1369%	0,0143%
Belgia	0,0175%	0,0263%	0,0374%	0,0072%
Dania	0,0186%	0,0279%	0,0732%	0,0071%
Finlandia	0,0104%	0,0156%	0,0499%	0,0020%
Francja	0,0054%	0,0081%	0,0385%	0,0022%
Grecja	0,0020%	0,0030%	0,0245%	0,0007%
Hiszpania	0,0032%	0,0048%	0,0262%	0,0012%
Holandia	0,0148%	0,0222%	0,0406%	0,0053%
Irlandia	0,0055%	0,0083%	0,0083%	0,0023%
Luksemburg	0,0126%	0,0189%	0,0177%	0,0054%
Niemcy	0,0203%	0,0304%	0,0936%	0,0074%
Portugalia	0,0058%	0,0086%	0,0390%	0,0022%
Szwecja	0,0160%	0,0239%	0,0645%	0,0039%
Wielka Brytania	0,0030%	0,0045%	0,0223%	0,0012%
Włochy	0,0056%	0,0084%	0,0396%	0,0023%

²³ Autorzy ci oszacowali osobno wpływ eksportu towarów wysokiej technologii, towarów niskiej technologii oraz produktów spoza przemysłu. W tabeli 3.2 przedstawiony jest ostateczny, zsumowany wpływ dodatkowego eksportu do Polski na wzrost PKB per capita.

W KATEGORIACH BEZWZGLĘDNYCH (CENY STAŁE Z 2008R.)

BADANIE	BADINGER, BREUSS (2005)		FRANKEL, ROMER (1999)		GREENAWAY, MORGAN, WRIGHT (1999)		CRESPO-CUARESMA, WÖ (2005)	
AGREGAT, NA KTÓRY EKSPORT MA WPŁYW	PRODUKTYWNOŚĆ PRACY W PRZEMYSŁE		WZROST DOCHODU PER CAPITA		WZROST PKB PER CAPITA		WZROST PKB	
Waluta	Euro	Złoty	Euro	Złoty	Euro	Złoty	Mln Euro	Mln Złoty
Austria	0,33	1,15	192,10	678,06	32,67	115,49	554,45	1958,05
Belgia	0,19	0,67	89,93	316,67	9,56	33,70	274,09	965,39
Dania	0,16	0,57	121,98	433,27	24,46	87,01	184,32	657,48
Finlandia	0,12	0,41	61,20	215,45	12,79	45,03	46,41	163,38
Francja	0,04	0,15	25,71	90,56	9,77	34,44	510,59	1799,34
Grecja	0,01	0,04	6,95	24,42	4,02	14,14	22,30	78,39
Hiszpania	0,02	0,07	11,31	39,80	4,47	15,73	151,62	533,30
Holandia	0,15	0,52	87,09	306,76	10,85	38,26	383,38	1350,73
Irlandia	0,12	0,41	35,49	125,39	3,98	14,05	58,19	205,55
Luksemburg	0,11	0,40	146,91	517,04	10,13	35,64	24,74	87,05
Niemcy	0,17	0,61	106,16	374,25	21,00	74,11	2347,90	8286,89
Portugalia	0,02	0,06	14,22	50,13	4,80	16,92	48,44	170,81
Szwecja	0,14	0,50	93,72	329,90	17,28	60,89	172,63	607,57
Wielka Brytania	0,03	0,10	15,86	55,87	6,13	21,59	302,56	1065,33
Włochy	0,03	0,12	22,97	80,93	9,06	31,94	399,35	1407,60

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie przeprowadzonego badania oraz H.Badinger, F. Breuss – Trade and productivity: an industry perspective, El Working Paper No. 66, 2005; J.A. Frankel, D. Romer – Does trade cause growth?, American Economic Review, Vol. 89, No. 3, 1999; D. Greenaway, W. Morgan, P. Wright – Exports, export composition and growth, The Journal of International Trade & Economic Development, Vol. 15, No. 2, 1999; J. Crespo-Cuaresma, J. Wörz – On Export Composition and Growth, Review of World Economics, Vol. 141, No. 1, 2005.

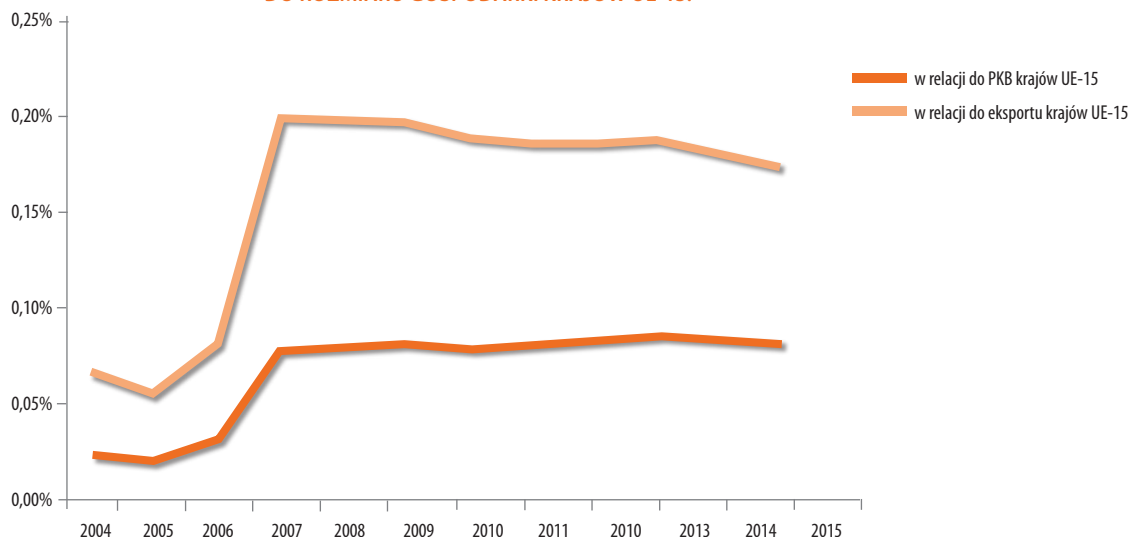
W przypadku wpływu wzrostu eksportu na wielkość zatrudnienia, badania empiryczne są natomiast na ogół niekonkluzywne. Uzyskane wyniki zależą bowiem bardzo silnie od przyjętej metodologii badania, wykorzystanych danych i generalnie nie są odporne na zmiany specyfikacji. Mimo iż intuicyjnie należałoby się spodziewać raczej efektów pozytywnych niż negatywnych (ponieważ wzrost eksportu może spowodować chęć zwiększenia zatrudnienia przez firmy będące eksporterami), to w rzeczywistości wpływ ten jest znikomy i nieistotny statystycznie. Pamiętajmy bowiem o tym, że wzrost eksportu może często świadczyć o zmianie rynków docelowych poszczególnych firm, a nie kreacji dodatkowej produkcji, a nawet jeśli kreacja taka faktycznie ma miejsce, to może to być wzrost bezzatrudnieniowy, tj. znajdujący odzwierciedlenie jedynie we wzroście zasobu kapitału lub jednostkowej produktywności czynników. W związku z tym, **podjęto decyzję, by przyjąć, zgodnie z rzetelną oceną wyników literatury naukowej, hipotezę, iż wpływ dodatkowego eksportu do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, na zatrudnienie w krajach UE-15 będzie – w skali całej gospodarki – nikły.**

Oszacowanie zwiększenia zatrudnienia jest możliwe dla przemysłu, przy przyjęciu dodatkowych założeń. W tym celu wykorzystane zostały oszacowania przyrostu produktywności pracy w przemyśle (tabela 3.3) oraz oszacowania przyrostu funduszu płac (podrozdział 3.2.4). W rezultacie oszacowano, że w całym okresie 2004-2015 zatrudnienie w krajach UE-15 zwiększy się o ponad 150 tysięcy. Oznacza to, że każdy milion euro, wydany przez kraje UE-15 na realizację polityki spójności w Polsce równoznaczny byłby ze stworzeniem 1,61 miejsca pracy w przemyśle. W przypadku Niemiec byłoby to 3,15 miejsca pracy, a w przypadku Austrii 5,39. Jako że dodatkowy eksport w niemal 70 proc. składa się z produktów przemysłowych, oszacowania te stanowią większą część całkowitego wpływu wzrostu eksportu na wielkość zatrudnienia w krajach UE-15. W przypadku Austrii jednak dobra przemysłowe mają jedynie 38 procent udziału w dodatkowym eksporcie do Polski, co oznacza że dodatkowe zatrudnienie w przemyśle stanowi relatywnie niewielką część całkowitego zwiększenia liczby miejsc pracy.

W tabeli 3.3 widoczny jest znikomy wpływ zwiększenia wymiany handlowej krajów UE-15 z Polską, wskutek realizacji w Polsce projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych, na poziom PKB oraz produktywności pracy. Należy jednak podkreślić, że, po pierwsze, faktycznie występuje wpływ dodatni. Po drugie, **niewielka siła wpływu wynika nie z nieistotności wpływu wielkości eksportu na gospodarkę krajów UE-15, ale z niewielkiego rozmiaru pomocy udzielonej Polsce w ramach polityki spójności UE w relacji do całkowitego poziomu omawianych agregatów makroekonomicznych (PKB oraz strumieni eksportu, szerzej patrz wykres 3.23).**

²⁴ Między innymi, przyjęte zostało założenie o tożsamości dynamiki produktywności i wynagrodzeń oraz niezmienności intensywnej podaży pracy. W praktyce, w krótkim okresie można się spodziewać szybszego wzrostu wynagrodzeń, niż produktywności, a także konsumowania znacznej części wzrostu podaży pracy przez zwiększenie intensywnej podaży pracy. Z tego powodu, przedstawione szacunki należy traktować z ostrożnością.

WYKRES 3. 23. ODNIESIENIE CAŁOŚCI ŚRODKÓW OTRZYMANÝCH PRZEZ POLSKĘ W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI DO ROZMIARU GOSPODARKI KRAJÓW UE-15.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej, danych i prognoz Eurostat oraz własnych prognoz.

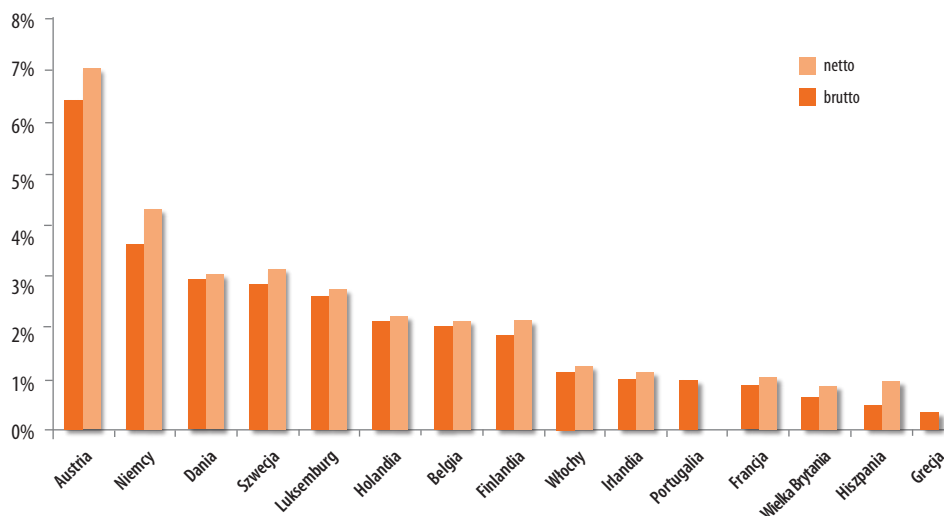
Interesujące jest też pytanie, jak się ma dodatkowy eksport do Polski, wywołany realizacją programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, do wpłat krajów UE-15 do budżetu Wspólnot Europejskich. Pozwoli to odpowiedzieć na pytanie o realny koszt realizowania polityki spójności w Polsce dla krajów UE-15.

W tym celu, dodatkowy eksport odniesiony został do wpłat poszczególnych krajów UE-15 do budżetu wspólnotowego (kategoria brutto). Ponadto, jako punkt odniesienia przyjęta została także różnica ww. wpłat oraz wypłat dla poszczególnych krajów z tytułu realizacji polityki spójności (kategoria netto).

Należy przy tym zauważyć, że wartość przyjęta jako „wpłaty netto” nie uwzględnia środków kierowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (z uwagi na brak danych dla okresu późniejszego niż rok 2006). Przyjęcie, że w okresie 2007-2015 wypłaty dla poszczególnych krajów z systemu zachowują relację przeciętną z okresu 2004-2006 do wypłat w ramach funduszy strukturalnych, oznacza zwiększenie relacji dodatkowego eksportu do Polski do wpłat netto do budżetu Unii Europejskiej w granicach od 0,2 proc. (Holandia) do 2 proc. (Austria).

Dodatkowy eksport do Polski z krajów UE-15, wywołany realizacją polityki spójności, stanowi więc zauważalny odsetek wpłat do budżetu Wspólnot Europejskich. Należy przy tym zauważyć, że kraje UE-15 są także beneficjentami polityk wspólnotowych, co dodatkowo zmniejsza oszacowanie kosztów finansowania działalności wspólnotowej (szerzej patrz wykres 3.24).

WYKRES 3. 24. ODNIESIENIE CAŁKOWITYCH KORZYŚCI KRAJÓW UE-15 WSKUTEK REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO (KATEGORIA BRUTTO) ORAZ WPŁAT POMNIEJSZONYCH O WYPŁATY Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI (KATEGORIA NETTO) W OKRESIE 2004-2015.

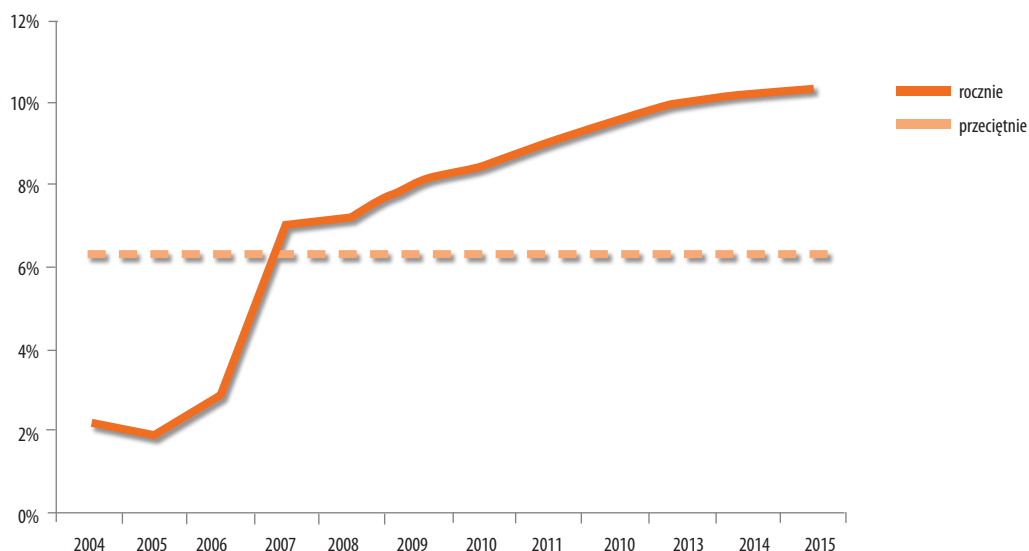

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej, danych i prognoz Eurostat oraz własnych prognoz.

Przeprowadzona analiza wskazuje na istnienie zauważalnego wpływu wydatkowania funduszy strukturalnych w Polsce w postaci zmniejszenia kosztów netto uczestnictwa w finansowaniu budżetu Unii Europejskiej gospodarek krajów UE-15, szczególnie w przypadku krajów położonych najbliżej Polski (Austria, Szwecja, Niemcy). Warto przy tym odnotować, że kraje o relatywnie najmniejszym dodatkowym eksporcie do Polski są równocześnie na ogół albo beneficjentami netto polityk wspólnotowych (Grecja, Portugalia), albo też były nimi w nieodległej przeszłości (Hiszpania, Irlandia).

Co więcej, wykres 3.24 przedstawia też dodatkowy eksport do Polski w odniesieniu do całkowitego budżetu wspólnotowego, którego Polska nie jest przecież jedynym beneficjentem. W szczególności, realizacja polityki spójności w Polsce stanowiła w okresie 2004-2007 mniej niż 3 proc. całkowitego budżetu wspólnotowego. W okresie 2008-2013 udział ten będzie wzrastał, ale w dalszym ciągu pozostanie na poziomie poniżej 10 procent (por. wykres 3.25).

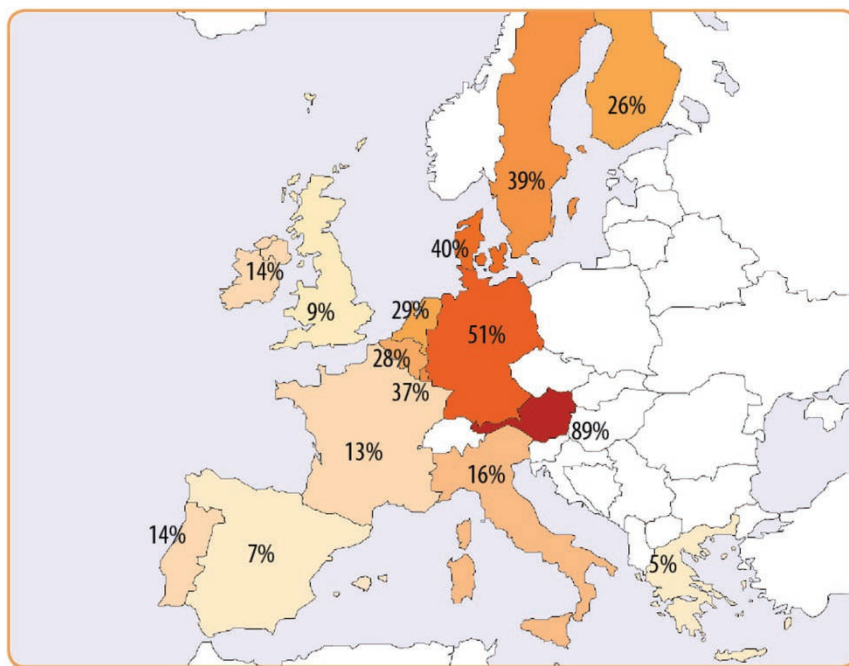
WYKRES 3. 25. ODNIESIENIE ALOKACJI ŚRODKÓW Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI DLA POLSKI (WYŁĄCZAJĄC PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ, WŁĄCZAJĄC PŁATNOŚCI W RAMACH PROGRAMÓW PRZEDAKCESYJNYCH) DO BUDŻETU WSPÓLNOT EUROPEJSKICH.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

Statystyki pokazane na wykresach 3.24 i 3.25 wskazują łącznie na niewielkie realne obciążenie krajów UE-15 realizacją polityki spójności w Polsce: przeciętnie niewiele ponad 6 proc. wpłat do budżetu jest przeznaczonych na ten cel, a dla ośmiu, spośród piętnastu, gospodarek przekłada się to, zgodnie z szacunkami, na dodatkowy eksport do Polski o wartości przekraczającej 2 proc. obciążenia budżetem wspólnotowym.

RYSUNEK 3. 1. ODNIESIENIE DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO (KATEGORIA BRUTTO) W OKRESIE 2004-2015, W CZĘŚCI SKIEROWANEJ DO POLSKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI.

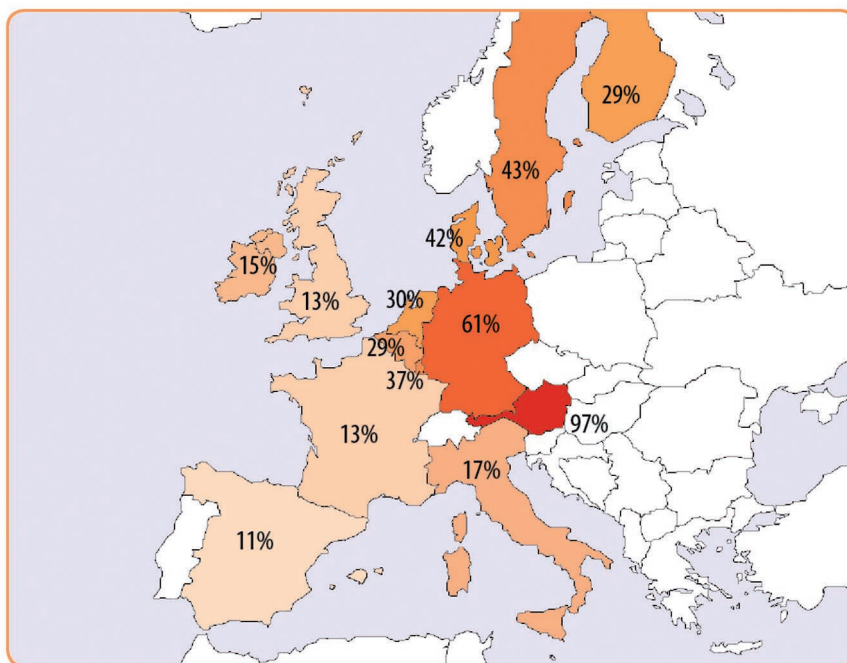

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

Rysunki 3.1 oraz 3.2 uwypuklają niskie realne obciążenie gospodarek krajów UE-15 jeszcze mocniej – w szczególności, analizując relację bilateralną pomiędzy Austrią a Polską, można skłaniać się ku tezie, że ponad 97 proc. wartości wpłat do systemu funduszy wspólnotowych (netto), w części przypadających Polsce, zostanie zrekompensowane dodatkowym importem. Inaczej mówiąc, z każdego euro, jakie gospodarka austriacka wpłaca do budżetu wspólnotowego na rzecz realizacji polityki spójności w Polsce, otrzymuje 89 centów w postaci dodatkowych zamówień eksportowych. Jeżeli natomiast uwzględnimy także korzyści bezpośrednie Austrii z tytułu prowadzenia wspólnotowej polityki spójności, zwrot ten można oszacować na poziomie 97 centów.

W przypadku wszystkich krajów UE-15 traktowanych łącznie, zwrot ten wynosi odpowiednio 25 centów i 32 centy.

RYSUNEK 3. 2. ODNIESIENIE DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO, POMNIEJSZONYCH O WYPŁATY W RAMACH POLITKI SPÓJNOŚCI (KATEGORIA NETTO) W OKRESIE 2004-2015, W CZĘŚCI SKIEROWANEJ DO POLSKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

3. 2. 8. ZWIĘKSZENIE IMPORTU Z KRAJÓW UE-15 – PROGNOZA W ZALEŻNOŚCI OD MAKROEKONOMICZNEGO CENARIUSZA PROGNOSTYCZNEGO DLA GOSPODARKI POLSKIEJ

Oszacowania dodatkowego importu Polski z krajów UE-15, indukowanego przez realizację polityki spójności UE, omówione w rozdziale 3.2.1, opierały się na scenariuszu bazowym prognozy makroekonomicznej autorstwa ekspertów Instytutu Badań Strukturalnych. Zakłada on, iż występująca obecnie recesja będzie obejmowała okres 2009-11. Prognoza IBS obejmuje jednak również dwa inne scenariusze, uwzględniające wystąpienie innej skali wpływu kryzysu finansowego z 2008r. na rozwój gospodarczy Polski w latach 2009-15. Scenariusz II zakłada mniejszą siłę oddziaływania kryzysu niż scenariusz bazowy; scenariusz III – efekt silniejszy.

Różnice w oszacowaniach dodatkowego eksportu, wynikające z przyjęcia odmiennych scenariuszy makroekonomicznych są nieznaczne, co obrazują rezultaty zaprezentowane na wykresie 3.26. Oznacza to, że ewentualne osłabienie dynamiki rozwoju polskiej gospodarki nie powinno w sposób znaczący odbić się na dodatkowym eksporcie krajów UE-15, wynikającym z realizacji polityki spójności UE w Polsce. Dlatego też, w pozostałej części raportu przedstawione zostały rezultaty analizy jedynie dla scenariusza bazowego.

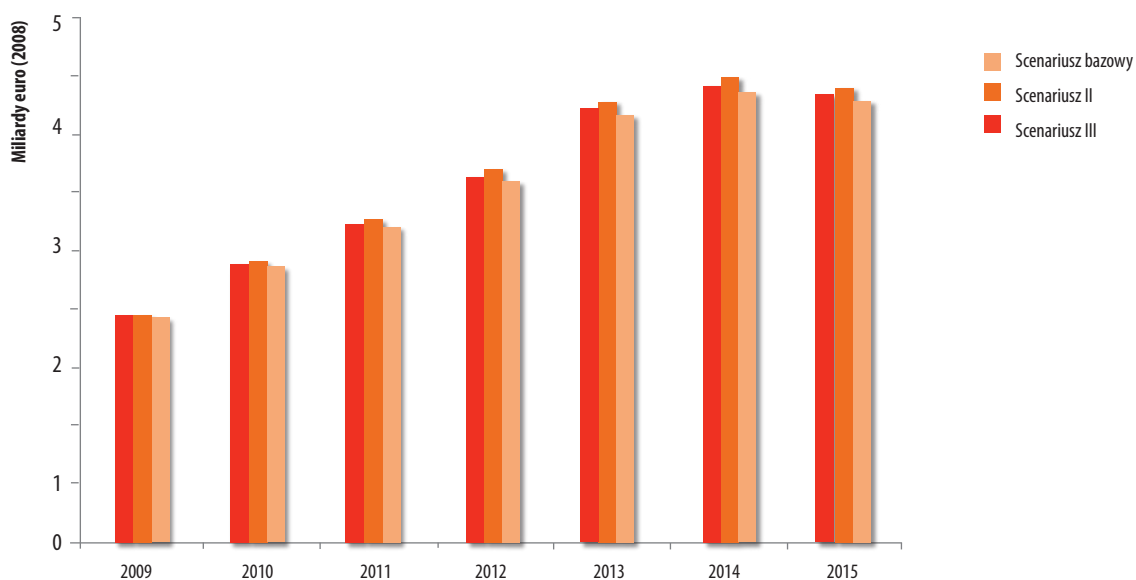
TABELA 3. 4. ZAŁOŻENIA ODNOŚNIE DYNAMIKI PKB W WYKORZYSTANYCH SCENARIUSZACH PROGNOZY MAKROEKONOMICZNEJ DLA OKRESU 2009-2015.

	DYNAMIKA PKB		
	SCENARIUSZ BAZOWY	SCENARIUSZ II	Scenariusz III
2009	2%	3%	1%
2010	2,5%	3,2%	2%
2011	4%	4,59%	4%
2012	5,3%	5,1%	5,3%
2013	5,8%	5,8%	5,8%
2014	5,7%	5,7%	5,7%
2015	5,6%	5,6%	5,6%
2009-2015	35,2%	37,9%	33,2%

Źródło: Opracowanie własne IBS.

Relatywna niewrażliwość rezultatów na koniunkturę gospodarczą wynika z niezależności od niej napływu środków z funduszy strukturalnych, odpowiadających za część bezpośrednią omawianego efektu, a także z niewielkiego udziału całkowitej wartości tychże środków (i ich wpływu) w produkcji krajowym brutto, co oznacza, że wahania dynamiki PKB w niewielkim stopniu przenoszą się na poziom wpływu funduszy unijnych na polską gospodarkę. Duże znaczenie ma natomiast, jak już zostało wspomniane, struktura sektorowa tego wpływu.

WYKRES 3. 26. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-2015 W ZALEŻNOŚCI OD SCENARIUSZA PROGNOZY MAKROEKONOMICZNEJ.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych opisanych w załączniku.

Rezultat ten wskazuje na istotną rolę polityki spójności jako stabilizatora koniunktury.

NAJWAŻNIEJSZE REZULTATY BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO

- Bezpośredni wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na firmy z krajów UE-15, będące wykonawcami projektów w latach 2004-08 wyniósł prawie 25 mld euro, czyli prawie 88 mld zł.
- Uwzględnienie korzyści pośrednich dla przedsiębiorstw z krajów UE-15 znacznie zwiększa uzyskane oszacowanie efektu całkowitego w porównaniu do oszacowań opartych wyłącznie o korzyści bezpośrednie, skwantyfikowane na drodze badania mikroekonomicznego. Łączne korzyści pośrednie są bowiem ponad siedmiokrotnie większe od korzyści bezpośrednich.
- Dotychczas zaobserwowane efekty stanowią jedynie niewielką część dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski prognozowanego na okres 2009-2015.
- Największy udział w efektach mają Niemcy i Austria, a więc kraje położone najbliżej Polski oraz prowadzące z nią najintensywniejszą wymianę handlową.
- Struktura sektorowa dodatkowego eksportu wskazuje na korzystny wpływ dla produkcyjnych gałęzi wykorzystujących nowoczesne technologie.
- Wpływ indukowanego eksportu na agregaty makroekonomiczne w krajach UE-15 jest niewielki, co wynika przede wszystkim z małej skali prowadzenia polityki spójności w Polsce w porównaniu do wielkości gospodarek tych krajów.
- Dodatkowy eksport, uzyskany w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce znacząco zmniejsza koszt realny jej prowadzenia, jaki ponoszą kraje UE-15.
- Polityka spójności UE ma znaczenie stabilizujące dla prowadzących ją gospodarek – jej efekty są mało wrażliwe na występowanie i skalę kryzysu gospodarczego.

Reasumując, efekty bezpośrednie i pośrednie realizacji polityki spójności UE w Polsce wiązać się będą ze znaczącym wzrostem eksportu z krajów UE-15 do Polski. Należy się spodziewać, że największa część oczekiwanych korzyści będzie udziałem Niemiec. W przeliczeniu na jednostkę środków wpłacanych do wspólnej kasy, nieco bardziej skorzysta jednak Austria, w której przypadku 1 euro zainwestowane w dofinansowanie projektów unijnych w Polsce zwróci aż 89 centów w postaci dodatkowych zysków z eksportu. Nieco mniejsze, acz nadal znaczne, efekty odnotują również pozostałe kraje UE-15.

Należy pamiętać, że, w dużej mierze ze względu na rozkład czasowy kwot dofinansowania projektów, w latach 2004-08 udało się zaobserwować jedynie niewielką część prognozowanych korzyści. Według niniejszej prognozy, największego ich natężenia należy oczekiwać w latach 2013-14.

Zgodnie z uzyskanymi oszacowaniami, **całkowite korzyści krajów UE-15, uzyskane dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, są znaczne.** Co prawda, indukowany przez ową politykę dodatkowy import dóbr i usług stanowi istotny odsetek prognozowanych zmian eksportu poszczególnych krajów UE-15 tylko w przypadku wybranych sektorów, ale już w odniesieniu do prognozowanych zmian eksportu do Polski, znaczące efekty odnotowywane są w niemal wszystkich wyróżnionych w badaniu gałęziach. Co więcej, zgodnie ze sporządzonymi prognozami, można się spodziewać intensyfikacji tego procesu w ciągu najbliższych lat.

Największy udział w dodatkowym imporcie przypada na tradycyjnych partnerów handlowych Polski – Niemcy, a w mniejszym stopniu także Francję i Austrię. W przypadku wszystkich tych krajów, dodatkowy eksport do Polski powinien przełożyć się też na znaczące zwiększenie sumarycznych zysków przedsiębiorstw oraz łącznego funduszu wynagrodzeń w gospodarce, z czego wynika także wzrost wpływów do budżetów instytucji publicznych.

Dodatkowy eksport do Polski charakteryzuje się przy tym relatywnie korzystną strukturą sektorową – niemal połowę wartości tworzą dobra i usługi wytwarzane przy użyciu wysokich technologii lub wyższych średnich. Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na pozytywny wpływ na udział w strukturze importu usług biznesowych. Oznacza to pozytywny impuls dla najbardziej produktywnych i najbardziej nowoczesnych gałęzi gospodarek krajów UE-15

Co najistotniejsze, **uzyskane rezultaty wskazują na znaczące zmniejszenie realnego kosztu prowadzenia polityki spójności w Polsce przez kraje UE-15.** Uwzględniając równocześnie znacząco mniejszy udział wpłat do budżetu wspólnotowego w PKB krajów UE-15 niż udział uzyskanego finansowania w PKB Polski, istnieją podstawy do wnioskowania o słuszności stosowania tego instrumentu. W tym kontekście, ograniczony wpływ dodatkowy importu na inne zmienne makroekonomiczne, takie jak PKB i zatrudnienie, powinien mieć dla krajów UE-15 mniejsze znaczenie.

Przeprowadzone badanie wskazuje także na istotną rolę struktury alokacji środków w ramach realizacji polityki spójności. Aby znaczne korzyści mogły osiągać dzięki nim również kraje UE-15, kluczowe jest współfinansowanie projektów związanych z importochłonnymi gałęziami. Innym pozytywnym aspektem realizacji polityki spójności jest, ponadto, jej minimalna zależność od cyklu koniunkturalnego.

Reasumując, koszty prowadzenia polityki spójności w Polsce (znikome w skali całej gospodarki krajów UE-15) są w dużej części rekompensowane dodatkowym eksportem o korzystnej, z punktu widzenia możliwości rozwojowych i dobrobytu społecznego, strukturze sektorowej oraz dużym stopniu niezależności od wahań koniunkturalnych.

4. EFEKTY ZEWNĘTRZNE REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE ODCZUWANE PRZEZ FIRMY Z PAŃSTW UE-15

Skwantyfikowane w powyższych rozdziałach korzyści bezpośrednie i pośrednie, jakie odnoszą firmy z krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności UE w Polsce, wynikać mogą bądź z uczestnictwa firm z tych krajów w realizacji projektów, bądź ze wzrostu eksportu do Polski dóbr i usług. Drugi z tych efektów wynika z kolei z tego, że realizacja projektów współfinansowanych z funduszy unijnych dostarcza Polsce dodatkowych środków, generujących impuls popytowy, którego istotną część stanowi popyt produkcyjny, inwestycyjny i konsumpcyjny na dobra i usługi importowane z krajów UE-15.

Oprócz owych mierzalnych efektów bezpośrednich i pośrednich, realizacja polityki spójności UE w Polsce generuje jednak także o wiele trudniej mierzalne korzystne efekty zewnętrzne. Efektów takich dostarczają w szczególności inwestycje w infrastrukturę podstawową oraz inwestycje o charakterze transgranicznym, którym poświęcono uwagę w niniejszym rozdziale.

Rozdział ten podsumowuje analiza korzyści osiągniętych wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce przez firmy mające swe siedziby w Polsce lecz obciążone zobowiązaniami kapitałowymi wobec krajów UE-15, z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Ze względu na trudność określenia, w jakim stopniu rozwój tych firm dyskontowany jest w Polsce, a w jakim w krajach, z których pochodzi kapitał, prezentowane w niniejszym rozdziale wartości należy traktować z pewną ostrożnością.

4.1. CEL I ZAKRES BADANIA

Celem badania w tym obszarze jest omówienie zakresu i skali efektów zewnętrznych realizacji polityki spójności UE w Polsce, odczuwanych przez firmy z Państw UE-15.

Ponadto omówione zostaną także efekty zewnętrzne realizacji projektów w ramach współpracy terytorialnej (w szczególności projektów transgranicznych oraz międzyregionalnych), mogących oddziaływać bezpośrednio na mieszkańców wybranych regionów innych krajów. Wśród krajów UE-15, oczywistym obszarem zainteresowania były wschodnie landy Niemiec.

Ze względu na niemierzalność omawianych efektów, badanie przeprowadzone zostało w oparciu o dane jakościowe zebrane w ramach bezpośrednich wywiadów pogłębionych. W badaniu wzięło udział 20 firm prowadzących działalność w Polsce, których głównym udziałowcem jest firma mająca swoją siedzibę w jednym z krajów UE-15. Dodatkowo omówiono też grupę 6 projektów o charakterze transgranicznym, współfinansowanych w ramach programu Interreg.

Wspomniana powyżej grupa dwudziestu poddanych badaniu jakościowemu firm wyłoniona została na podstawie wstępnych wyników badania ankietowego CAWI oraz analizy makroekonomicznej: w badaniu uwzględnione zostały przede wszystkim te sektory gospodarki, których udział w gospodarce polskiej jest największy; te, które najwięcej importują z krajów UE-15, oraz te, które najsilniej odczuły efekty realizacji w Polsce polityki spójności UE.

Wywiady pogłębione²⁵ przeprowadzone zostały w następujący sposób. Respondenci byli na początku wywiadu proszeni o odpowiedź na trzy pytania o charakterze zamkniętym, które pozwalały szacunkowo określić wielkość badanej firmy. Kwestionariusz wywiadu zakładał również zadanie szeregu pytań otwartych dotyczących wpływu współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE inwestycji w infrastrukturę podstawową w Polsce na:

- zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku, w szczególności rynków lokalnych i regionalnych, przez produkowane przez daną firmę dobra,
- zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej UE, w tym z byłymi republikami radzieckimi – w szczególności zaś na stopień, w którym dana firma efekt ten odczuła,
- obniżenie kosztów działalności danej firmy.

²⁵ Szczegóły dotyczące metodologii wywiadów pogłębionych, stosowanej podczas analizy wybranych przypadków, zawarto w załączniku niniejszego raportu.

Dodatkowo, w wywiadach określona została względna **skala poszczególnych efektów oraz opóźnienia, z jakimi efekty te się pojawiają**. Wyniki te pozwalają określić, jak silnych efektów zewnętrznych inwestycji w infrastrukturę podstawową można się spodziewać oraz jak dużą część tych efektów są w stanie zaabsorbować firmy z krajów UE-15.

Metodologia studiów przypadków ilustrujących korzyści uzyskiwane przez Państwa UE-15 w wyniku **realizacji projektów w ramach współpracy terytorialnej** (w szczególności: o charakterze transgranicznym i międzyregionalnym) była analogiczna. Ponieważ występują tu jednak pewne różnice, podczas przeprowadzania wywiadów zadawane były nieco inne pytania. Szczegóły znaleźć można w części metodologicznej.

Realizacja **projektów w ramach współpracy terytorialnej** – ze względu na skupienie uwagi badania na Państwach UE-15, mowa tu przede wszystkim o współpracy pomiędzy zachodnimi regionami Polski a wschodnimi regionami Niemiec – **już w założeniach ma przynieść bezpośrednie korzyści regionom obu krajów**. Efekty rzeczowe realizacji tych projektów odnoszą się bowiem do wszystkich objętych nimi regionów, a więc nie tylko regionów Polski. Możliwe jest więc, że beneficjentami takiego projektu będą, np. firmy niemieckie działające w Niemczech lub też mieszkańcy określonych miejscowości w Niemczech. Celem niniejszej części badania będzie więc identyfikacja tego rodzaju efektów i określenie, w jakim stopniu i poprzez jakie mechanizmy współpraca transgraniczna i międzyregionalna z regionami krajów UE-15 może przynosić korzyści tym krajom.

W przypadku **projektów w obszarze ochrony środowiska**, kluczem do odpowiedzi na pytanie badawcze było natomiast zidentyfikowanie grup osób, regionów lub firm z Państw UE-15, które odnoszą korzyści w związku z realizacją ww. projektów. Mogą to być korzyści związane bezpośrednio z poprawą jakości środowiska w krajach UE-15 (np. poprawa czystości powietrza w obszarach przy granicy polsko-niemieckiej), ale także, np. z poprawą walorów turystycznych pewnych regionów Polski czy z zaangażowaniem firm z Państw UE-15 w zadania związane, np. z utylizacją odpadów.

Ze względu na specyficzny charakter projektów w ramach współpracy terytorialnej, celowe było tu przeprowadzenie wywiadów pogłębionych, nie tylko z osobami, które je bezpośrednio koordynowały, ale również z **przedstawicielami samorządu terytorialnego**, którzy dysponują szerszą wiedzą na temat współpracy terytorialnej.

4.2. WPŁYW INWESTYCJI W INFRASTRUKTURĘ PODSTAWOWĄ NA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ ZAGRANICZNYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Inwestycje współfinansowane z funduszy wspólnotowych mogą oddziaływać pośrednio na funkcjonowanie zagranicznych przedsiębiorstw w Polsce poprzez szereg kanałów. Po pierwsze, **mogą one zwiększać możliwości eksploracji polskiego rynku**, w tym rynków lokalnych i regionalnych przez dobra i usługi dostarczane przez firmy z krajów UE 15. Po drugie, mogą **stymulować zwiększenie wolumenu wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej UE**. Po trzecie, mogą one wpływać na **obniżenie kosztów działalności** omawianych przedsiębiorstw. Jednocześnie kanały te, ze względu na **występowanie różnych barier** (których identyfikacja jest jednym z kluczowych wyników niniejszego rozdziału), mogą oddziaływać na firmy w mniejszym stopniu, niż byłoby to możliwe w warunkach optymalnych.

Aby bliżej poznać mechanizmy, poprzez które inwestycje współfinansowane ze środków unijnych wpływają na funkcjonowanie zagranicznych przedsiębiorstw, **przeprowadzono 20 indywidualnych wywiadów pogłębionych** (IDI, and. in-depth interview) z przedstawicielami kadry menedżerskiej firm działających w Polsce, których głównymi udziałowcami są przedsiębiorstwa mające siedziby w krajach UE-15. Prośby o udzielenie wywiadu wystosowane zostały przede wszystkim do przedsiębiorstw, które działają w tych sektorach gospodarki, na których funkcjonowanie, zgodnie z analizą przedstawioną w rozdziałach 2 i 3 niniejszego opracowania, fundusze strukturalne mają potencjalnie największy wpływ. Niestety, wiele spośród zaproszonych firm odmówiło udziału w badaniu, przez co struktura sektorowa respondentów odbiega nieco od pierwotnie zaplanowanej. Mimo to, uzyskane wyniki o charakterze jakościowym pozwalają rzucić światło na kwestię efektów zewnętrznych realizacji projektów infrastrukturalnych.

Spośród przedsiębiorstw, z których przedstawicielami przeprowadzono rozmowę, 6 reprezentowało sektor usług (2 firmy doradcze, 2 ubezpieczeniowe, jedna zajmująca się badaniami rynku, jedna – obsługą nieruchomości), 5 firm reprezentowało sektor produkcji różnego typu dóbr przemysłowych (farmaceutyków, urządzeń elektrycznych, wyrobów z papieru i tektury, środków transportu, produktów chemicznych), kolejne 5 reprezentowało sektor transportu (z czego 4 transportu lądowego i 1 wodnego), 2 prowadziły działalność wydawniczą, jedna zajmowała się produkcją żywności i napojów, i również jedna działała w sektorze budownictwa. Zdecydowana większość rozmówców (13) reprezentowała przedsiębiorstwa duże, zatrudniające więcej niż 200 pracowników (w 9 przypadkach, powyżej 500 pracowników) i generujące roczny obrót w kwocie przekraczającej 50 mln zł (w 2007r.). W badaniu wzięli również udział przedstawiciele dwóch firm średniej wielkości, zatrudniających między 50 do 200 osób. Pozostałych pięciu rozmówców reprezentowało przedsiębiorstwa małe, zatrudniające do 10 osób i generujące obroty nie przekraczające 5 mln zł (w roku 2007). Były to w znacznej mierze przedstawicielstwa zagraniczne ograniczające swoją działalność do promocji i reklamy produktów i usług reprezentowanych przez nie firm, mających siedziby w krajach UE-15.

Wnioski, jakie można wysunąć na podstawie informacji zebranych podczas wywiadów pogłębionych **zaprezentowane zostaną zbiorczo, w podziale na trzy główne obszary problemowe**, które były przedmiotem rozmów. **Trzy wybrane studia przypadków**, ilustrujące mechanizmy, za pośrednictwem których inwestycje współfinansowane ze środków funduszy europejskich faktycznie wpływały na funkcjonowanie konkretnych zagranicznych przedsiębiorstw w latach 2004-08, przedstawione zostaną w załączniku.

Jednym z kluczowych pytań, jakie zadawano firmom w wywiadzie, było to, w jaki sposób inwestycje realizowane w ramach funduszy strukturalnych wpływają na popyt na produkowane przez daną firmę dobra i świadczone usługi. Większość przebadanych przedsiębiorstw zadeklarowała, że po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, systematycznie zwiększały one liczbę i sumaryczną wartość realizowanych zamówień. Respondenci nie byli jednak w stanie powiedzieć, w jakim stopniu za ten wzrost odpowiedzialna jest dobra koniunktura lub sukces wdrażanej przez firmę strategii, a w jakim popyt indukowany przez napływ funduszy strukturalnych. Z drugiej strony, prawie w każdym przypadku potrafili oni wskazać związaną z profilem ich działalności **niszę rynkową, której rozwój był stymulowany dzięki inwestycjom współfinansowanym ze środków unijnych**. Nisze te, po głębszej analizie, okazały się najczęściej obszarami bezpośredniej interwencji programów europejskich, na przykład na rynku szkoleń językowych bądź energii odnawialnej. W przypadku jednej z przebadanych firm, popyt generowany przez napływ funduszy unijnych stanowił dominującą część zamówień na świadczone przez nią usługi.

Zdecydowana większość respondentów **nie potwierdziła jednak, że inwestycje infrastrukturalne współfinansowane ze środków europejskich przyczyniały się do zmniejszenia kosztów prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce**. Taki wpływ – zgodnie z ich deklaracjami – mógłby być widoczny w obszarze transportu drogowego, ale dopiero wtedy, gdyby budowane autostrady, trasy ekspresowe oraz obwodnice utworzyły sieć szybkich połączeń komunikacyjnych obejmujących znaczną część kraju. Tylko kompleksowa poprawa całego systemu komunikacyjnego mogłaby bowiem, ich zdaniem, przynieść znaczącą poprawę szybkości i przewidywalności transportu w Polsce, co obniżyłoby ich koszty. Co więcej, dla wielu spośród przebadanych firm, zwłaszcza działających w sektorze produkcyjnym, problemem jest obecnie nie tylko niewielka szybkość przewozów towarów w Polsce, ale również brak możliwości terminowego ich dostarczenia. Zrealizowane dotąd inwestycje infrastrukturalne mają jeszcze, niestety, charakter rozproszony i fragmentaryczny, w związku z czym nie generują istotnych korzyści dla firm mających rozbudowaną sieć dystrybucji. Na podstawie wyników wywiadów można jednak postawić hipotezę, że **wraz z planowaną w kolejnych latach rozbudową infrastruktury drogowej w Polsce przy wykorzystaniu funduszy unijnych, korzyści z tego tytułu, w postaci zmniejszenia kosztów działalności przedsiębiorstw, będą się stopniowo powiększać**. Świadczyć może o tym fakt, że niektóre spośród zrealizowanych inwestycji już przyniosły znaczące korzyści firmom działającym w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w zamieszczonych poniżej szczegółowych studiach przypadków.

Innym obszarem, na jaki mogły wpłynąć inwestycje infrastrukturalne prowadzone w ramach polityki spójności, jest zwiększenie możliwości eksploatacji polskiego rynku przez zagraniczne przedsiębiorstwa. Niestety, odpowiedzi udzielone w trakcie wywiadów z ich przedstawicielami nie pozwalają wyciągnąć definitywnych wniosków w tym zakresie. Większość przebadanych firm rozszerzyła wprawdzie znacząco swoją obecność na polskim rynku po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, ale respondenci wiązali ten fakt nie z inwestycjami w infrastrukturę podstawową, jakie zostały lub zostaną zrealizowane, ale z samym, związanym z akcesją, otwarciem granic oraz radykalnym zmniejszeniem barier administracyjnych utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej.

Przedstawiciele kadry menedżerskiej, z którymi przeprowadzono wywiady, często zwracali uwagę na to, że reprezentowane przez nich firmy podejmowały decyzje o inwestowaniu w Polsce ze względu na fakt, że jest to duży rynek zbytu, którego potencjał jest dopiero zagospodarowywany. Z ich wypowiedzi można wywnioskować, że **inwestycje infrastrukturalne, współfinansowane ze środków unijnych, mogą nieco przyspieszyć wzrost polskiego rynku, ale nie stanowią przełomu, jeśli chodzi o możliwości jego eksploracji przez zagraniczne przedsiębiorstwa**.

Podobny wniosek można wysunąć – na podstawie przeprowadzonych rozmów – odnośnie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej Unii Europejskiej, prowadzonej przez przedsiębiorstwa mające swoją siedzibę w krajach UE-15. Wprawdzie część firm objętych badaniem potwierdziła wzrost wolumenu prowadzonego przez siebie handlu międzynarodowego, ale kluczowym czynnikiem, który go stymulował, było zniesienie ceł i otwarcie granic, a nie inwestycje infrastrukturalne współfinansowane ze środków unijnych. Można to tłumaczyć faktem, że inwestycje mające na celu poprawę dostępności polskich granic, z wyjątkiem infrastruktury portowej, miały jak dotąd relatywnie niewielką skalę, a niektóre spośród już zrealizowanych nie są w pełni funkcjonalne. Jednym z przykładów – przywołanych przez przedstawiciela firmy działającej w branży transportowej i budowlanej – jest droga ekspresowa S22 łącząca Elbląg z granicą w Grzechotkach, która wprawdzie została oddana do ruchu, ale wciąż nieczynne jest przejście graniczne z Obwodem Kaliningradzkim.

Tylko dwie spośród przebadanych firm podjęły starania mające na celu zdobycie środków z funduszy unijnych na realizowane przez siebie projekty. W jednym przypadku, dotyczącym prowadzenia badań naukowych, starania te zostały uwieńczone sukcesem. Drugi projekt dotyczył inwestycji o cechach innowacyjnych; nie otrzymał on wsparcia ze środków unijnych. Do beneficjentów wymienionych funduszy należy zaliczyć również sześć firm (z 20 objętych badaniem), które wzięły udział w programach szkoleniowych zrealizowanych przy udziale wsparcia Unii Europejskiej. Firmy te były zadowolone z uzyskanego wsparcia i w większości planowały wziąć udział w podobnych projektach w przyszłości.

Podsumowując, informacje zebrane w trakcie wywiadów z przedstawicielami polskich oddziałów zagranicznych przedsiębiorstw pozwalają wskazać szereg kanałów, poprzez które inwestycje infrastrukturalne współfinansowane ze środków unijnych generują korzyści dla firm mających siedziby w krajach UE-15. Po pierwsze, inwestycje te poprawiają jakość sieci połączeń drogowych i kolejowych w Polsce. W konsekwencji wzrasta szybkość i bezpieczeństwo przewozu towarów, co bezpośrednio przekłada się na **zmniejszenie kosztów ponoszonych przez firmy działające w branży transportowej oraz produkcji przemysłowej**. Zrealizowane dotąd inwestycje drogowe i kolejowe współfinansowane ze środków unijnych nie posiadają wystarczającej skali, żeby znacząco usprawnić cały system komunikacyjny Polski. Niemniej tam, gdzie zostały już przeprowadzone, na przykład w obrębie Portu Gdynia, poprawa jest wyraźnie zauważalna, wymiennie wpływając na obniżenie kosztów firm działających w pobliżu. Wraz z upływem czasu i realizacją kolejnych inwestycji, można więc przewidywać, że korzyści te staną się odczuwalne również dla firm działających na terenie całego kraju. Innym kanałem oddziaływania omawianych inwestycji jest indukowany przez nie popyt na usługi budowlane, projektowe i finansowe. Zgodnie z informacjami uzyskanymi

w trakcie wywiadów inwestycje te mogą być źródłem nawet 40 proc. zamówień niektórych zagranicznych firm działających w wymienionych branżach. Nie zanotowano natomiast istotnego wpływu absorpcji funduszy strukturalnych na wielkość wymiany zagranicznej prowadzonej przez firmy mające siedzibę w krajach UE-15. Pewnym wytłumaczeniem tego faktu może być to, że poczynione dotąd inwestycje mające na celu zwiększenie dostępności polskich granic miały, za wyjątkiem infrastruktury portowej, relatywnie niewielką skalę.

4.3. KORZYŚCI W WYNIKU REALIZACJI PROJEKTÓW W RAMACH WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ

Projekty w ramach współpracy terytorialnej realizowane były za pośrednictwem inicjatywy wspólnotowej Interreg. Były to projekty transgraniczne o bardzo zróżnicowanym charakterze: obejmowały one bowiem, m.in., działania z zakresu ochrony środowiska, przeciwdziałania klęskom żywiołowym, rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej, jak też dzielenia się doświadczeniami między instytucjami publicznymi.

Z punktu widzenia teorii ekonomii, celem takich projektów jest dostarczanie dóbr publicznych, przynoszących trudną do wyceny korzyść wielu użytkownikom na raz (co więcej, grupa ostatecznych beneficjentów również bywa trudna do jednoznacznego zidentyfikowania). Jednocześnie dobra te nie są optymalnie dostarczane przez rynek, gdyż pożytek, jaki czerpie z nich lokalna społeczność jest znacznie większy niż przychód, jaki mogliby uzyskać prywatni przedsiębiorcy z ich dostarczenia. Umiejętnie i kompleksowo rozbudowana infrastruktura turystyczna, ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa publicznego może jednak przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców w całym regionie. Rozwój gospodarczy obszarów przygranicznych jest zaś często zależny od współpracy między instytucjami i jednostkami samorządu terytorialnego po obu stronach granicy. Wsparcie takiej współpracy przy realizacji konkretnych inicjatyw jest podstawowym celem IW Interreg.

Wprawdzie wnioskodawcami środków finansowych w tym zakresie są instytucje mające siedzibę w Polsce, ale partnerami w realizacji poszczególnych projektów oraz ich wykonawcami są często instytucje z krajów UE-15, przede wszystkim z Niemiec. Przebieg oraz efekty takiej współpracy zostały zbadane za pomocą indywidualnych wywiadów pogłębionych. Ich celem była, przede wszystkim, identyfikacja osób oraz przedsiębiorstw, które odniosły korzyści z realizacji wsparcia w ramach współpracy terytorialnej. Starano się uzyskać kontakt z koordynatorami projektów obejmujących różne obszary interwencji: ochronę środowiska, ratownictwo, zwalczanie przestępczości, rozbudowę infrastruktury turystycznej bądź współpracę na polu edukacyjnym. Przeprowadzono sześć wywiadów. Cztery spośród nich dotyczyły projektów zrealizowanych w ramach współpracy polsko-niemieckiej; dwa pozostałe obejmowały działania podjęte we współpracy ze wschodnimi sąsiadami Polski. Dwoje rozmówców było przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, pozostałych czterech reprezentowało instytucje podległe bezpośrednio samorządowi, takie jak Wojewódzka Komenda Państwowej Straży Pożarnej bądź Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej.

Podsumowując zebrane w toku badania informacje, warto podkreślić zróżnicowany charakter projektów zrealizowanych w ramach IW Interreg. Dotyczyły one ochrony środowiska, ratownictwa, rozbudowy infrastruktury turystycznej, itp. Większość projektów miała na celu dostarczanie dóbr publicznych, których beneficjentami jest bardzo szerokie spektrum podmiotów, do których należą:

- **Przedsiębiorstwa będące wykonawcami projektów bądź dostawcami dóbr i usług na ich potrzeby.** Można wśród nich wymienić: przedsiębiorstwa robót budowlanych, biura projektowe i architektoniczne, producentów środków transportu, urządzeń ochrony środowiska, sprzętu ratowniczego, przedsiębiorstwa usługowe związane z zagospodarowaniem i utrzymaniem terenów zielonych, firmy szkoleniowe, wydawnictwa, itp. Wśród wymienionych firm znajdowały się zarówno firmy polskie, jak i mające siedzibę w krajach UE-15.
- **Przedsiębiorstwa korzystające bezpośrednio z infrastruktury powstałej w ramach projektów Interreg,** wśród których można wskazać firmy działające w branży turystycznej: biura podróży, organizatorzy imprez masowych, firmy zajmujące się utrzymaniem porządku, utylizacją odpadów, przedsiębiorstwa sektora transportu wodnego i lądowego, instytucje edukacyjne, kulturalne, ochrony zdrowia itp. Wśród wymienionych podmiotów znajdują się instytucje publiczne i prywatne działające zarówno na terenie Polski, jak i innych krajów Unii Europejskiej.
- **Przedsiębiorstwa odnoszące pośrednie korzyści z infrastruktury powstałej w ramach projektów Interreg,** na przykład firmy działające w branży turystycznej, które korzystają na wzmożonym ruchu turystycznym będącym konsekwencją poprawy stanu środowiska, jakości infrastruktury oraz bezpieczeństwa.
- **Ludność zamieszkująca tereny przygraniczne po obu stronach granicy Polski, czerpiąca bezpośrednio korzyści z dóbr i usług dostarczonych w ramach projektów,** na przykład użytkująca infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, korzystająca z miejsc rekreacji i sportu bądź uczestnicząca w wydarzeniach artystycznych zrealizowanych przy wsparciu IW Interreg.
- **Ludność zamieszkująca tereny przygraniczne po obu stronach granicy Polski, czerpiąca pośrednie korzyści z realizacji projektów.** Tego rodzaju beneficjentami są osoby odnoszące korzyści z efektów wdrożenia IW Interreg jedynie pośrednio, na przykład wskutek poprawy bezpieczeństwa, poprawy stanu środowiska, zmniejszenia ryzyka rozprzestrzenienia się skutków klęsk żywiołowych i awarii przemysłowych. Uwzględnić należy tu także osoby korzystające z poprawy ogólnej koniunktury gospodarczej w regionie.

Chociaż beneficjenci projektów zrealizowanych w ramach współpracy terytorialnej należą do licznych i zróżnicowanych grup, to ze względu na charakter omawianego wsparcia nie sposób oszacować w sposób ilościowy, jaka jest skala uzyskanych korzyści ani w jakim stopniu przekładają się one na poprawę funkcjonowania przedsiębiorstw oraz jakość życia ludności. Szczegółowe wnioski o charakterze jakościowym można też wyciągnąć na podstawie przedstawionych w załączniku studiów przypadków.

Warto na koniec podkreślić, że w przypadku każdego z analizowanych projektów, **korzyści realizacji projektów transgranicznych są odczuwalne nie tylko na terenach Polski, ale również w państwach sąsiednich, przede wszystkim w Niemczech**. Przygraniczne regiony Niemiec Wschodnich – składają generalnie słabo zaludnione i odstające gospodarczo od bogatszych regionów tego kraju – silnie korzystają bowiem z efektów konwergencji między instytucjami publicznymi (takimi, jak szkoły, policja, straż pożarna, jednostki administracji) po obu stronach granicy, wywołanych realizacją projektów współfinansowanych przez IW Interreg. Taka **konwergencja instytucjonalna** polega przede wszystkim na podnoszeniu się jakości procedur administracyjnych (w obu regionach) i, ogólniej, potencjału do sprawnej obsługi obywateli oraz rozwiązywania ich problemów. Jak wynika z odpowiedzi ankietowanych respondentów, duże znaczenie mają w tym kontekście kontakty, które nawiązali ze sobą przedstawiciele poszczególnych administracji w ramach projektów Interreg podczas wspólnych seminariów i konferencji, umożliwiających ponadto wymianę dobrych praktyk i doświadczeń.

Pewne wyobrażenie o wartości współpracy transgranicznej, katalizowanej przez realizację projektów Interreg, może też dać wizualizacja sytuacji, która zaistniałaby w przypadku braku ich realizacji. W takim kontekście szczególnie wyraźnie widoczne staje się bowiem wnoszone przez te projekty ożywienie, rozwój i wytworzone więzi o charakterze ponadnarodowym, mające ogromną (choć trudną do uchwycenia w wielkościach pieniężnych) wartość w peryferyjnych, relatywnie słabo rozwiniętych gospodarczo regionach Niemiec. Co więcej, wyniki przeprowadzonych rozmów sugerują jednoznacznie, że projekty „miękkie”, służące nawiązaniu współpracy czy spotkaniom pracowników instytucji publicznych po obu stronach granicy, często budują podstawy dla przynoszących już wymierne korzyści kontaktów biznesowych. Ponadto, sama współpraca transgraniczna, zainicjowana w ramach projektów Interreg, jest często kontynuowana również po wygaśnięciu finansowania ze środków wspólnotowych.

4.4. WPŁYW POLITYKI SPÓJNOŚCI UE NA ROZWÓJ FIRM MAJĄCYCH SWE SIEDZIBY W POLSCE, LECZ POSIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZANIA KAPITAŁOWE W KRAJACH UE-15

Innym godnym omówienia w kontekście niniejszego opracowania efektem pośrednim realizacji polityki spójności UE w Polsce jest **stworzenie dodatkowych możliwości rozwojowych firmom polskim posiadającym zobowiązania kapitałowe w krajach UE-15 z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich**. Korzyści te traktować można – przynajmniej częściowo – jako korzyści odczuwane przez kraje UE-15, gdyż dodatkowe zyski tych firm mogą, jeśli tylko inwestor zagraniczny wyrazi taką chęć, przepłynąć do kraju macierzystego i zostać tam, np. wypłacone w postaci dywidend lub reinwestowane.

Korzyści tych nie włączono do rejestru korzyści pośrednich, skwantyfikowanych w rozdziale trzecim niniejszego opracowania, gdyż, po pierwsze, nie wynikają one z indukowanego realizacją polityki spójności wzrostu zapotrzebowania na dobra i usługi importowane oraz po drugie, trudno o dokładne uchwycenie ich wartości. Z tych względów wyznaczone w bieżącym podrozdziale liczby należy traktować jako **korzyści dodatkowe** względem efektów omówionych w rozdziałach 2 i 3. Niestety, rzetelne oszacowanie tych efektów jest trudne ze względu na brak kompleksowej informacji o strukturze kapitałowej firm oraz ich decyzjach odnośnie transferu zysków do krajów macierzystych. Poniższych wyników nie należy więc raczej traktować jako dokładnych wskaźników, lecz tylko jako wstępną informację odnośnie przewidywanej skali tych efektów.

Procedurę służącą obliczeniu omawianych efektów oparto na **założeniu stałości proporcji dochodów poszczególnych krajów UE-15 z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce do polskiego PKB**. Proporcje te zostały następnie przemnożone przez oczekiwane korzyści całkowite firm polskich z tytułu realizacji polityki spójności UE, wyznaczone zgodnie z metodologią badania makroekonomicznego, omówionego w rozdziale trzecim. Niestety, niedostępne są dane, które umożliwiłyby uwzględnienie zróżnicowania intensywności inwestycji zagranicznych pomiędzy sektorami gospodarki, dlatego też obliczenia oparto na wielkościach zagregowanych.

W oparciu o udostępniane przez Narodowy Bank Polski ²⁶ historyczne dane z lat 2004-07 dotyczące osiągniętych przez kraje UE-15 dochodów z bezpośrednich inwestycji zagranicznych i uzyskane w rozdziale trzecim prognozy łącznych korzyści wypracowywanych przez polskie firmy w latach 2004–15 za pośrednictwem realizowanych w Polsce projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych, oszacowano korzyści w postaci strumieni pieniężnych kierowanych do krajów UE-15. **Łączna wartość tego strumienia osiąga 15 mld zł, czyli 4,3 mld euro** (w cenach stałych z 2008r.). Rozbicie tej kwoty na poszczególne kraje UE-15 zawarto w tabeli 4.1.

²⁶ Dane te zawarte są w dokumencie pt. „Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2007r.” (<http://nbp.pl/publikacje/zib/ZIB2007n.pdf>) oraz analogicznych dokumentach z poprzednich lat.

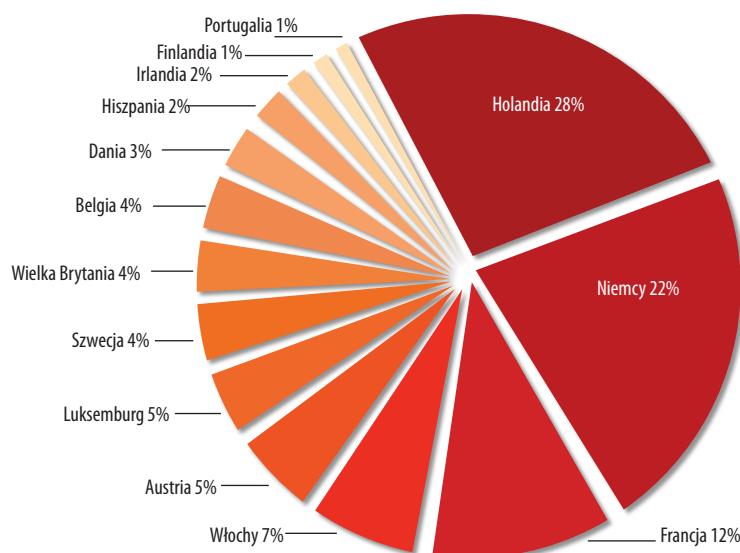
TABELA 4. 1. OSZACOWANE CAŁKOWITE KORZYŚCI Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ KAPITAŁOWYCH, LATA 2004-2015, CENY STAŁE Z 2008 R.

KRAJ	MILIONY ŻŁ	MILIONY EURO	KRAJ	MILIONY ŻŁ	MILIONY EURO
Austria	738,96	210,11	Irlandia	332,73	94,65
Belgia	582,74	165,76	Luksemburg	714,98	203,39
Dania	489,22	139,16	Niemcy	3372,57	959,14
Finlandia	151,83	43,19	Portugalia	91,86	26,11
Francja	1800,54	512,13	Szwecja	609,92	173,45
Grecja	-64,39	-18,32	Wielka Brytania	603,62	171,60
Hiszpania	346,81	98,72	Włochy	992,37	282,12
Holandia	4251,31	1208,87	UE - 15	15015,06	4270,07

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego oraz danych NBP
 Uwagi: ujemne wartości dla Grecji wynikają z faktu, iż dochody z polskich inwestycji bezpośrednich w Grecji były w latach 2004-08 wyższe niż dochody z inwestycji greckich w Polsce.
 W przypadku pozostałych krajów zachodzi relacja odwrotna.

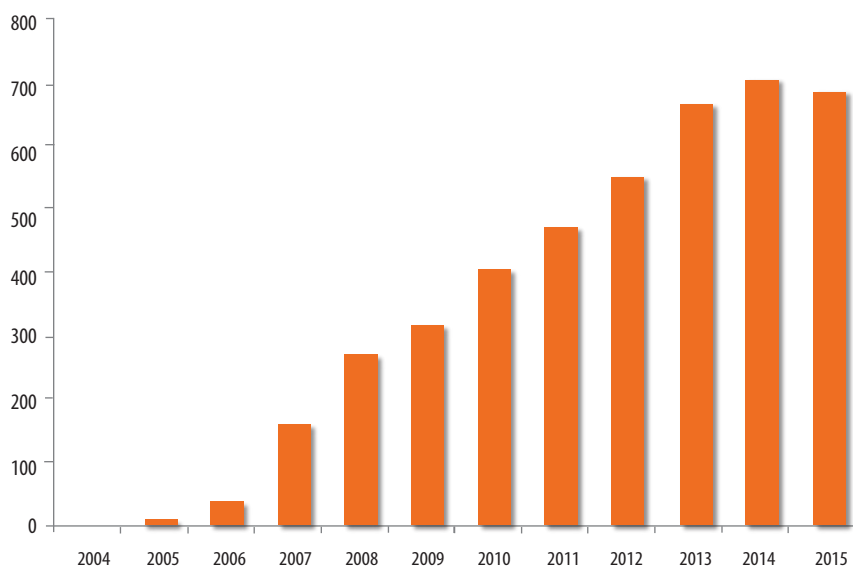
Zgodnie z przedstawionymi powyżej prognozami, **największymi beneficjentami z tytułu zobowiązań kapitałowych w Polsce będą w latach 2004-15 dwie grupy krajów UE-15**: po pierwsze, duże państwa europejskie (w tym Niemcy 959 mln euro, Francja 512 mln euro i Włochy 282 mln euro); po drugie, państwa Beneluksu (Holandia 1209 mln euro, Luksemburg 203 mln euro, czyli więcej niż w Wielka Brytania czy Szwecja!). W przypadku Grecji spodziewany jest przepływ w drugą stronę, z uwagi na utrzymującą się od 2006 r. przewagę dochodów z polskich inwestycji bezpośrednich w tym kraju nad dochodami z inwestycji greckich w Polsce.

WYKRES 4. 1. OSZACOWANE CAŁKOWITE KORZYŚCI DLA FIRM Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ KAPITAŁOWYCH W ROZBICIU NA KRAJE UE-15 W LATACH 2004-15.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego oraz danych NBP

WYKRES 4. 2. OSZACOWANE KORZYŚCI Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ KAPITAŁOWYCH W LATACH 2004-2015 W MILIONACH EURO (W CENACH STAŁYCH Z 2008 R.)

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego oraz danych NBP

W odniesieniu do zmian omawianych efektów w czasie, należy podkreślić, iż w skali całej „starej” Unii Europejskiej zauważalny jest (lub będzie) w latach 2004-15 **postępujący wzrost korzyści krajów UE-15 związanych z realizacją polityki spójności UE w Polsce, realizowanych w postaci dochodów z posiadanych przez nie w Polsce aktywów kapitałowych**. Szczegółowa charakterystyka tego wzrostu jest oczywiście w dużej mierze odzwierciedleniem oszacowań dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski, które z kolei w znacznym stopniu podążają za rozkładem czasowym przeznaczonych dla Polski kwot dofinansowania z funduszy unijnych.

Dynamika omawianych korzyści może być podzielona na fazę początkowego przyspieszenia wzrostu, stabilizacji tempa wzrostu oraz spowolnienia w końcowym okresie. Strumień dochodów osiągnie swoje największe natężenie w roku 2014. W konsekwencji, **na lata 2009-2015 przypada prawie 90% całkowitego przepływu z lat 2004-15**, co oznacza, że korzyści, które zdążyły się już objawić stanowią bardzo niewielką część korzyści spodziewanych w przyszłości. Wyniki zaprezentowano w formie graficznej na wykresie 4.2.

Reasumując, dodatkowe wpływy krajów UE-15 z tytułu zobowiązań kapitałowych firm polskich za granicą stanowią znaczące uzupełnienie efektów bezpośrednich i pośrednich wynikających z dodatkowego importu produkcyjnego i inwestycyjno-konsumpcyjnego. Dotychczas zaobserwować mogliśmy jedynie małą ich część, gdyż efekty te, podobnie jak samo finansowanie z funduszy unijnych, będą największe dopiero w roku 2014. Nieco inny niż w przypadku korzyści indukowanych bezpośrednio przez realizację projektów oraz przez dodatkowy eksport jest natomiast podział tych efektów pomiędzy poszczególne kraje UE-15, co wynika z różnic pomiędzy strukturą handlu zagranicznego Polski a strukturą realizowanych tu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Największym beneficjentem jest tym razem Holandia, która realizuje 28% sumarycznej wartości omawianych korzyści. Należy też pamiętać, że wpływ z tytułu zobowiązań kapitałowych nie można w stu procentach przypisać zagranicznym inwestorom, gdyż jak wskazuje doświadczenie, znaczna część tych środków jest reinwestowana w Polsce, a nie transferowana do kraju macierzystego, gdzie mogłaby ona np. zostać wypłacona w formie dywidend. Dlatego też zdecydowano się omawiane efekty zaprezentować osobno.

Korzyści krajów UE-15, osiągnięte dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, podzielić można na bezpośrednie i pośrednie. Korzyści bezpośrednie odczuwane są natychmiast i związane są nie tyle z efektami i rezultatami, które niosą ze sobą projekt projekty współfinansowane ze środków UE, lecz z samym procesem jego realizacji. Mamy z nimi do czynienia, kiedy firma z kraju UE-15 jest wykonawcą realizowanego w Polsce projektu. Zgodnie z zawartymi w niniejszym opracowaniu szacunkami, korzyści bezpośrednie krajów UE-15 stanowią 5 proc. wszystkich środków wydatkowanych w Polsce w ramach funduszy unijnych. Korzyść, jaką w latach 2000-08 odniosły z tego tytułu omawiane kraje, zamyka się więc w kwocie 4,6 mld złotych (1,18 mld euro), w cenach stałych z 2008 r., przy czym ze względu na charakter przyjętych w badaniu założeń, oszacowanie to uznać należy za konserwatywne. Wykonana pomocniczo analiza dokumentacji wybranych projektów sugeruje bowiem, że efekty te mogą być nieco większe.

Wielokrotnie większe są korzyści pośrednie, wynikające ze zwiększonego – dzięki realizacji polityki spójności UE – popytu Polski na dobra i usługi importowane, w tym w szczególności na produkty i usługi importowane z krajów UE-15. Dodatkowy, indukowany przez fundusze unijne import Polski wiąże się po części z faktem, że realizacja projektów współfinansowanych z funduszy unijnych generuje zapotrzebowanie na podwykonawstwo i dostarczanie dóbr i usług na potrzeby realizacji projektu. Częściej odzwierciedla on jednak bardziej długofalowe efekty, związane z modernizacją gospodarki Polski i zwiększeniem jej potencjału produkcyjnego, skutkującym następnie wzrostem popytu na różnego rodzaju dobra i usługi, w tym importowane. Według zamieszczonych w niniejszym opracowaniu szacunków, całkowite (tj. bezpośrednie i pośrednie) korzyści uzyskane w latach 2004-08 przez kraje UE-15 dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce stanowią kwotę 3,2 mld euro (11,81 mld zł) w cenach z 2008r., czyli 18,5 proc. łącznej wartości środków przepływających do Polski w ramach tej polityki.

Po trzecie, **korzyści te – a zwłaszcza korzyści pośrednie – są bardzo nierównomiernie rozłożone w czasie.** Według zawartych w niniejszym raporcie prognoz, należy się spodziewać, że w ciągu pełnego okresu 2004-15, korzyści krajów UE-15 wyniosą w sumie 24,9 mld euro w cenach stałych z 2008r. Dotychczas zaobserwowany efekt stanowiłby więc zaledwie 13 proc. wartości spodziewanej za cały okres 2004-15. W miarę upływu czasu, wzrastać będzie też rola efektów pośrednich: według prognoz, do roku 2015 stanowiąc one będą łącznie aż 86,5 proc. wszystkich obserwowanych efektów. Wyniki te oparte są na następujących przesłankach: z jednej strony, kwoty finansowania przysługujące Polsce w okresie programowania 2004-06 (wydatkowane do 2008r.) były znacznie niższe niż kwoty w latach 2007-13. Z drugiej strony, efekty pośrednie występują z opóźnieniem, zwłaszcza te wynikające ze wzrostu potencjału nabywczego Polski.

KLUCZOWE WNIOSKI I REKOMENDACJE

- Z każdego euro wydanego na realizację polityki spójności w Polsce, kraje UE-15 otrzymują w postaci dodatkowego eksportu dóbr i usług z powrotem 25 centów, a jeżeli odliczymy od kosztu ich własne wypłaty w ramach polityki spójności, to jest to 32 centy. Dodatkowo, z tytułu większych zobowiązań z tytułu bezpośrednich inwestycji zagranicznych mogą liczyć na (odpowiednio) 4 oraz 5 centów.
- Z realizacji polityki spójności w pierwszej kolejności korzystają przede wszystkim podmioty krajowe. Zwiększony popyt (w tym także produkcyjny) skutkuje jednak istotnym zwiększeniem eksportu przez podmioty zagraniczne. W ten sposób, korzyści odnoszą wszystkie strony.
- Realizacja polityki spójności w znaczący sposób intensyfikuje wymianę handlową pomiędzy Polską a krajami UE-15.
- Strukturę sektorową realizacji polityki spójności w Polsce należy ocenić jednoznacznie korzystnie: obok oczywistych inwestycji wynikających z rozbudowy infrastruktury (usługi budowlane), sprzyja ona modernizacji polskiej gospodarki (w szczególności parku maszynowego), stymuluje rozwój nakierowanych na eksport przedsiębiorstw sektorów wysokiej i średnio-wysokiej technologii w krajach UE-15 oraz sprzyja zmianie wzorców konsumpcyjnych w Polsce na korzyść konsumpcji dóbr produkowanych przez zaawansowane technologicznie sektory o wyższej jednostkowej produktywności.
- Z punktu widzenia stymulowania wymiany handlowej, najkorzystniejsze są duże projekty infrastrukturalne oraz projekty wspomagania przedsiębiorstw.
- Polityka spójności może być stosowana jako instrument w małym stopniu zależny od wahań koniunkturalnych. Z drugiej strony, stopień wykorzystania przyznanych środków ma kluczowe znaczenie, na co pośrednio wskazuje analiza scenariuszy wpływu polityki spójności.
- Projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego mają, w porównaniu do pozostałych funduszy, najniższy potencjał zwiększania importu, zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio.
- W warstwie metodologicznej, wykorzystanie tablic przepływów międzygałęziowych pozwala na pełne oszacowanie korzyści przedsiębiorstw zagranicznych. Dlatego też, metoda ta jest przydatna przy wykonywaniu dalszych badań ewaluacyjnych o zbliżonej tematyce.

Znaczne jest też zróżnicowanie przestrzenne omawianych efektów. Ze względu na bardzo silny związek gospodarczy z Polską, duże rozmiary gospodarki oraz znaczny wkład w finansowanie polityki spójności, **zdecydowanie największe korzyści odnoszą Niemcy. W przeliczeniu na jedno euro wkładu, najbardziej korzysta jednak Austria.** Znaczne korzyści są też udziałem Danii (zwłaszcza korzyści bezpośrednie) oraz Francji.

WYKAZ ZAŁOŻEŃ KONSERWATYWNYCH

- Oparcie definicji przedsiębiorstwa zagranicznego o kryterium siedziby.
- Pominięcie korzyści przedsiębiorstw z krajów UE-15 jako beneficjentów ostatecznych.
- Brak kwantyfikacji pozytywnych efektów zewnętrznych realizacji omawianych projektów, które w okresie 2009-2015 powinny podlegać stopniowej intensyfikacji.
- Rozpatrywanie jedynie wpływu projektów w części finansowanej ze środków wspólnotowych, czyli pominięcie zamówień realizowanych w części wartości realizowanej ze środków krajowych (założenie to minimalizuje ryzyko pominięcia jałowych strat przy wyznaczaniu całkowitych korzyści).
- Wykorzystanie historycznych danych odnośnie importochłonności konsumpcyjno-inwestycyjnej polskiej gospodarki, jak też importochłonności produkcyjnej poszczególnych sektorów, nie uwzględniających jeszcze obniżenia się kosztów transakcyjnych po akcesji Polski do Unii Europejskiej, prowadzącego do intensyfikacji obrotów handlowych między Polską a krajami UE-15.
- Wykorzystanie w badaniu rezultatów modelu EUImpactMod, które na tle innych narzędzi (np. model Hermin) cechują się dużą zachowawczością w ocenie wpływu polityki spójności na polskie PKB.
- Przyjęcie, dla lat 2009-2015, średniorocznego kursu euro na poziomie 3,5 zł/euro. Pomimo, że na początku roku 2009 kurs ten jest znacznie wyższy, co wynika z chwilowych uwarunkowań związanych z kryzysem finansowym, w całym okresie

Po czwarte, oprócz łatwo kwantyfikowalnych korzyści bezpośrednich oraz możliwych do oszacowania metodami makroekonomicznymi korzyści pośrednich, realizacja polityki spójności UE w Polsce jest też źródłem trudniejszych do uchwycenia w sposób ilościowy **efektów wewnętrznych**. Efektów takich, korzystnych w pewnym stopniu również dla firm z krajów UE-15, dostarcza w szczególności realizacja projektów infrastrukturalnych oraz projektów w zakresie współpracy regionalnej. W celu zaprezentowania wagi i sposobu oddziaływania tych efektów, przeprowadzono badanie jakościowe. Z jednej strony, potwierdziło ono, że efekty takie mogą być potencjalnie znaczne; z drugiej strony uwypukliło jednak niewielki zakres zrealizowanych dotąd projektów infrastrukturalnych oraz ich fragmentaryczność (co jest pochodną wysokości środków dostępnych w latach 2004-2008), uniemożliwiającą pełne wykorzystanie generowanych przez politykę spójności efektów wewnętrznych.

Po piąte, oprócz korzyści w postaci dodatkowego eksportu dóbr i usług, można także spodziewać się osiągnięcia korzyści przez przedsiębiorstwa z krajów UE-15 poprzez zwiększenie **zobowiązań z tytułu inwestycji zagranicznych**. Jeśli doliczyć oszacowanie tego procesu do efektu wynikającego ze zwiększenia wymiany handlowej, korzyści całkowite stają się większe o ponad 15 proc.

Po szóste, wyniki badania, zaprezentowane w rozdziałach 2, 3 oraz 4.4 uzyskane zostały przy szeregu założeń o charakterze konserwatywnym. **Oznacza to, że spodziewać się można raczej niedoszacowania wyników niż ich przeszacowania.** Należy ponadto pamiętać, że opisywane badanie dotyczy oczywiście jedynie rezultatów polityki spójności, a nie całkowitych efektów akcesji Polski do Wspólnot Europejskich, które z pewnością są znacząco większe, także w kontekście przedmiotu badania.

Po siódme, analizując, które programy polityki spójności są najbardziej korzystne dla krajów UE-15 pod kątem możliwości wytworzenia dodatkowego eksportu do Polski, szczególną uwagę należy poświęcić efektom pośrednim. Korzyści bezpośrednie stanowią bowiem jedynie niewielką część całkowitego efektu. Na podstawie wyników niniejszego badania łatwo przeprowadzić prostą symulację, pozwalającą na uszeregowanie interwencji poszczególnych funduszy unijnych pod względem generowanych przez nie korzyści dla przedsiębiorstw z krajów UE-15. Rezultaty takiego ćwiczenia²⁷ wskazują na relatywnie najwyższy potencjał napędzania importu przez interwencje EFOiGR, najniższy natomiast - przez interwencje EFS. Wzmacnia to wnioski z analogicznej analizy przeprowadzonej w przypadku badania mikroekonomicznego, omówionego w rozdziale 2 – niewielkie pod względem kwotowym projekty „miękkie”, finansowane ze środków EFS, realizowane są niemal w całości przez podmioty krajowe, a więc w bardzo niewielkim stopniu przekładają się na intensyfikację wymiany handlowej pomiędzy Polską a krajami UE-15. Po drugiej stronie continuum znajdują się natomiast fundusze wspierające rozwój przedsiębiorstw oraz realizację projektów infrastrukturalnych, w szczególności EFOiGR i EFRR.

²⁷ Gdyby całość środków przybywających do Polski w ramach polityki spójności UE wydatkowana była w ramach Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), korzyści firm z krajów UE-15 byłyby o 51% większe niż obecnie. Gdyby całość środków trafiła do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), korzyści te byłyby o 20% większe. Z drugiej strony, gdyby środki te trafiły do EFS, korzyści te byłyby o 22% niższe. Wykorzystanie jedynie Funduszu Spójności (FS) lub Finansowego Instrumentu Orientacji i Rybołówstwa (FIOR) nie zmieniłoby wielkości dodatkowego importu w sposób znaczący.

6.1. ZASADNOŚĆ ZAŁOŻEŃ POLITYKI SPÓJNOŚCI UE WEDŁUG LITERATURY EKONOMICZNEJ

Przeprowadzona w rozdziale pierwszym dyskusja odnośnie sensu ekonomicznego realizacji polityki spójności UE okrojona została do najważniejszych zależności i zjawisk. Ażeby nie utrudniać odbioru całości raportu, pominięto tam jednak kilka istotnych wątków. Wątki te omówione zostaną w poniższych akapitach.

Po pierwsze, **empiryczne dowody na zachodzenie zjawiska konwergencji realnej nie są jednoznaczne** (por. Quah, 1996; Barro i Sala-i-Martin, 2003), wskazują jednakże z reguły na zmniejszanie się w czasie różnic w poziomie rozwoju pomiędzy poszczególnymi regionami w ramach jednego kraju, ewentualnie pomiędzy poszczególnymi krajami w ramach względnie homogenicznego obszaru.

KONCEPCJE SPOZA TEORII WZROSTU A MOŻLIWI WPŁYW FUNDUSZY STRUKTURALNYCH NA GOSPODARKE

Nowa geografia ekonomiczna (NEG) podkreśla rolę efektów sieciowych i korzyści aglomeracji (Fujita i Thisse, 2002). Jeżeli jedno przedsiębiorstwo lokuje swoją siedzibę w danym miejscu, to dla kolejnego korzystniej jest rozpocząć działalność w bezpośrednim sąsiedztwie, niż na obszarze niezindustrializowanym. Ta zależność działa coraz silniej dla każdego kolejnego podmiotu, dopóki rosnące płace i inne czynniki nie sprawiają, że korzyści z klasteryzacji (aglomeracji) przestaną przeważać nad jej kosztami.

Signalling w systemie edukacyjnym, zgodnie z teorią Spence'a (1974), wynika z asymetrii informacyjnej na rynku pracy. Jeśli pracodawcy nie są w stanie ocenić faktycznych kwalifikacji swoich potencjalnych pracowników, to wpływa to niekorzystnie na siłę rynkową tych ostatnich. Osoby o dużej produktywności zainteresowane są więc wysłaniem rzetelnego sygnału do pracodawców, potwierdzającego ich umiejętności i zdolności. Jedną z takich możliwości może być partycypowanie w systemie edukacyjnym. W kontekście rozwoju gospodarczego oznacza to, że kształcenie nie musi istotnie zwiększać produktywności poszczególnych osób: przede wszystkim, dostarcza ono potwierdzenia posiadanych już wcześniej umiejętności. Bezpośrednim wnioskiem z teorii Spence'a jest możliwość zbyt wysokich inwestycji prywatnych w kapitał ludzki, spowodowana chęcią uzyskania przewagi na rynku pracy. W sytuacji tej, subsydiowanie edukacji ze środków publicznych prowadziłyby do jeszcze większego, znacznie większego od poziomu społecznie optymalnego, wydatkowania na ten cel.

Teoria luki technologicznej sugeruje, że jeśli pomoc wydawana jest na promocję postępu technologicznego, to dzięki wykorzystaniu technologii wynalezionych w innych miejscach można przyspieszyć proces konwergencji realnej relatywnie biedniejszych regionów. Adaptacja bądź imitacja technologii zza granicy jest bowiem tańsza od ich wynajdywania. Cappelen et al. (2001) wskazują jednak na brak konsensusu w literaturze odnośnie czynników zmniejszających lukę technologiczną. Mimo to, uznaje się jednak na ogół, iż wydatki na badania i rozwój oraz skoncentrowanie się na przemyśle i usługach wysokich technologii powinny wpływać na przyrost produktywności. Zauważalna jest bowiem pozytywna korelacja pomiędzy wzrostem ekonomicznym w średnim okresie a wydatkami na B+R.

Odwołanie się do nowej geografii ekonomicznej (np. Fujita i Thisse, 2002; zob. Ramka 1) przekonuje z kolei, że **czynnikiem ograniczającym pozytywne oddziaływanie wsparcia strukturalnego na produktywność kapitału prywatnego mogą okazać się efekty sieciowe i rosnące korzyści skali na poziomie mikroekonomicznym**. Środki strukturalne kierowane są bowiem do obszarów relatywnie uboższych, często pozbawionych rozwijających się metropolii oraz charakteryzujących się przestarzałą strukturą sektorową gospodarki, oraz takich, w których ogólny poziom aktywności ekonomicznej jest niski. Ich napływ może opóźnić naturalne procesy koncentracji kapitału w ośrodkach o najwyższym potencjale wzrostu oraz jednocześnie utrudnić zmianę zastanej struktury sektorowej gospodarki na bardziej nowoczesną, o ile procesy takie wymagają znacznej aglomeracji działalności gospodarczej.

Neoklasyczne modele wzrostu, jak np. model Solowa (1956), mogą być rozszerzone o czynnik kapitału ludzkiego (formalnego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i doświadczenia na obecnym miejscu pracy), którego akumulacja podlega analogicznym zasadom, co kapitał fizyczny: inwestycje w tym zakresie również mogą przyspieszać proces konwergencji realnej. Kwestia kapitału ludzkiego wymaga jednak oddzielnej refleksji. Z jednej strony, **podnoszenie kwalifikacji jest bowiem procesem, którego skutki w skali całej gospodarki uwidaczniać powinny się dopiero w średnim i długim okresie** (na co wpływ ma wieloletni okres kształcenia w wieku przedprodukcyjnym, które stanowi najistotniejszy element edukacji). W perspektywie kilkuletniej, wyższe nakłady na edukację wpływają natomiast raczej na sytuację poszczególnych jednostek na rynku pracy, niż na zachowanie agregatowych zmiennych makroekonomicznych, takich jak PKB czy bezrobocie. Większość modeli teoretycznych, jak też ustalenia empiryczne, wskazują jednak na podobny charakter wpływu akumulacji kapitału ludzkiego na konwergencję, co i kapitału fizycznego: im wyższy jest poziom rozwoju regionu, tym

trudniejsze i mniej efektywne jest dalsze zwiększenie inwestycji (por. np. Bils i Klenow, 2000). Istotne znaczenie ma też rozkład poziomy i kierunków wykształcenia w populacji. Postuluje się bowiem, że, po pierwsze, zwrot z edukacji maleje wraz z awansem na kolejne jej szczeble oraz, po drugie, że potencjalny długookresowy wpływ na zwiększenie poziomu produktywności pracy związany jest głównie z kierunkami o charakterze techniczno-inżynierskim oraz ścisłym.

Na gruncie teoretycznym stawiane są także **hipotezy o informacyjnym charakterze motywacji do partycypowania w systemie edukacji** (teoria signalingu Spence'a, zob. Ramka 1). Badania empiryczne wpływu edukacji wskazują przeważnie na współwystępowanie obydwu efektów edukacji, tj. zarówno (i) efektu zwiększania produktywności, jak też (ii) efektu signallingu. W sytuacji tej, ocena ex ante wpływu zwiększenia zewnętrznego finansowania, skierowanego na ten cel, jest dodatkowo utrudniona. **Jeszcze większego znaczenia nabiera bowiem odpowiednie adresowanie środków, zarówno pod względem geograficznym, jak też pod względem charakteru edukacji.** Zawsze istnieje bowiem ryzyko powstania efektu jałowych wydatków w sytuacji, gdy z szansy kształcenia w programach posiadających wsparcie korzystają głównie ci, którzy i tak podjęliby ten wysiłek, nawet gdyby wsparcie nie zostało udzielone. Podkreśla to konieczność poprawnego adresowania środków pomocowych, tj. koncentrację na najmniej rozwiniętych regionach.

Część modeli wzrostu, endogenizujących akumulację kapitału ludzkiego (por. Jones, 2005; Benhabib i Spiegel, 2005), przewiduje, że **osiągnięcie odpowiedniego poziomu rozwoju systemu edukacyjnego jest warunkiem koniecznym rozpoczęcia procesu konwergencji, lecz nie jest jednak w stanie podtrzymać go w długim okresie.** W długim okresie kluczowy staje się bowiem wymiar technologiczny: pełna konwergencja wymaga nie tylko, by zrównały się zasoby czynników produkcji pomiędzy regionami, ale żeby ujednoliceniu uległa także jakość stosowanych technologii. Analogiczny wpływ, jak kapitału ludzkiego, niektóre modele przypisują inwestycjom w kapitał publiczny (np. infrastrukturę podstawową), będący dobrem komplementarnym w stosunku do kapitału prywatnego.

Należy w tym miejscu podkreślić, że w świetle dominujących koncepcji, rozwijanych w ramach teorii wzrostu, **ostatecznym źródłem wzrostu gospodarczego w skali świata jest, w długim okresie, postęp technologiczny.** W kontekście wywoływania i przyspieszania konwergencji międzyregionalnej, większe znaczenie ma jednak proces adaptacji innowacji stosowanych w krajach najbardziej rozwiniętych. Zgodnie z teorią luki technologicznej, wsparcie finansowe procesu adaptacji nowych technologii oznacza, oprócz samego zmniejszenia jej kosztu, także zwiększenie relatywnej ceny prowadzenia innowacyjnych badań. Podobny efekt możliwy jest do osiągnięcia także poprzez wpływanie na większe dopasowanie czynnika pracy do najnowszych technologii, co de facto tożsame jest z inwestycjami w kapitał ludzki. Jednocześnie, w przypadku inwestycji prywatnych, stopień, w jakim działalność innowacyjna wpływa na tempo wzrostu lokalnej gospodarki zależy od możliwości przejścia przez innowatora korzyści z sukcesu. Możliwości te mogą zależeć od instytucjonalno-prawnej obudowy procesu innowacji (np. przez patenty) – dlatego też i skuteczność interwencji może różnić się istotnie pomiędzy krajami. Ponadto, z uwagi na fakt, iż granice pomiędzy faktyczną innowacją a adaptacją jej rezultatów w gospodarce mogą być rozmyte, przewidywanie faktycznego wpływu poszczególnych działań jest trudne.

6.2. METODOLOGIA BADANIA ANKIETOWEGO CAWI

Pytania badawcze dotyczące bezpośrednich oraz pośrednich korzyści odnoszonych przez firmy z krajów UE-15 w związku z realizacją polityki spójności w Polsce **wymagają odpowiedzi szczegółowej, opartej na jak najszerzej, a w miarę możliwości nawet pełnej, próbie projektów.** Kluczowa jest tu bowiem możliwość wnioskowania statystycznego o całości populacji; w przeciwnym razie niemożliwa byłaby przecież rzetelna kwantyfikacja poszczególnych efektów.

Metodologię gromadzenia danych pozwalających odpowiedzieć na te pytania zdecydowano się oprzeć o **ankietę internetową CAWI** (CAWI – ang. Computer Aided Web Interview – ankieta internetowa wspomaganą komputerowo). Wybór ten podyktowany został możliwością łatwego dotarcia do bardzo szerokiej grupy podmiotów, które złożyły pozytywnie zweryfikowane wnioski o dofinansowanie projektów oraz faktem, iż gwarantuje on duży stopień realizacji ankiet.²⁸ Pozostałe argumenty przemawiające za zastosowaniem metody CAWI zawarto w ramce poniżej.

Wybór formularzy internetowych jako podstawowego narzędzia pozyskiwania danych ma też związek ze specyfiką badanej populacji – przede wszystkim jej **dużą liczebnością oraz rozproszeniem kluczowych dla badania informacji,** które utrudnia zbieranie ich w oparciu o analizę dokumentacji. Pełen szablon badania ankietowego CAWI zawarto w osobnym załączniku. O jego ostatecznym kształcie zdecydowało **badanie pilotażowe na niewielkiej podpróbie firm.**

²⁸ Szczegóły dotyczące realizacji próby – istotnie zadowalającej – zawarto w załączniku 6.2.3.

Przewagi badania internetowego nad innymi technikami

Badania ankietowe typu CAWI są bardzo wydajnym narzędziem pozyskiwania informacji od dużych populacji respondentów (Fricker, A. et al. (2005), An Experimental Comparison of Web and Telephone Surveys, *Public Opinion Quarterly* 69(3), 370-392). Z taką też populacją mamy do czynienia w niniejszej analizie. Wysoka jakość wynikowej bazy danych została zagwarantowana dzięki ściśle zdefiniowanym słownikom odpowiedzi oraz poprzedzeniu głównego badania CAWI ankietą pilotażową.

Wykorzystanie innych metod do pozyskiwania kluczowych z punktu widzenia celu badania danych o poszczególnych projektach wymagałoby nieporównywalnie większych nakładów oraz wydłużyłoby czas zbierania informacji. Oparcie głównej części badania na analizie dokumentacji projektowej oznaczałoby znaczne zawężanie badanej próby z powodu czasochłonności analizy pojedynczego projektu. Ponadto, duże różnice w formach sprawozdawczości pomiędzy programami operacyjnymi mogłyby powodować istotnie problemy z porównywalnością otrzymanych wyników. Bardzo liczna populacja dyskwalifikuje także inne metody badawcze wymagające bezpośredniego udziału ankietera przy pozyskiwaniu informacji o pojedynczym projekcie, takie jak badania telefoniczne czy wywiady bezpośrednie.

Podsumowując, badanie internetowe jest dobrze dopasowane do specyfiki projektu oraz umożliwia przeprowadzenie badania na bardzo licznej populacji, co ma kluczowe znaczenie dla jakości oszacowań.

6.2.1. IDENTYFIKACJA ZADAŃ WYKONYWANYCH PRZEZ WYKONAWCÓW POD KĄTEM SEKTORÓW GOSPODARKI

Punktem wyjścia przy określaniu podziału sektorowego gospodarki jest klasyfikacja aktywności gospodarczej NACE. **Jednak duża liczba zawartych w niej kategorii znacznie utrudnia wykorzystanie jej w ankiecie w sposób bezpośredni** – uwzględnienie wszystkich sekcji w pojedynczym pytaniu mogłoby doprowadzić do przypadkowych odpowiedzi respondentów. Problem ten rozwiązano w badaniu poprzez wykorzystanie w kwestionariuszu ciągu **pytań doprecyzowujących** tak, aby uczestnicy badania na poszczególnych etapach ankiety nie musieli wybierać pomiędzy zbyt wieloma możliwościami odpowiedzi. Nazwy i numery sekcji NACE, stanowiące podstawę wnioskowania w niniejszym badaniu, pojawiają się na liście potencjalnych wariantów odpowiedzi dopiero po przypisaniu wykonawcy jednej z trzech najbardziej ogólnych kategorii realizowanych zadań – dostaw, robót budowlanych lub usług. Są to terminy pochodzące z prawa o zamówieniach publicznych, z którym koordynatorzy projektów powinni być w podstawowym zakresie zaznajomieni. Tak skonstruowana sekwencyjność pytań doprecyzowujących służyła zminimalizowaniu odsetka błędnie wypełnionych ankiet. Zasadność zaproponowanej struktury kwestionariusza zweryfikowana została pozytywnie w badaniu pilotażowym.

Lista kategorii NACE, w wersji możliwej do uzyskania w ramach ankiety – czyli nieznacznie zagregowanej względem oryginalnego podziału na 59 kategorii, przedstawiona została w tabeli 6.1. Każdej z kategorii sektorowych, którą wskazać mogą respondenci ankiety, przyporządkowano odpowiednie numery wg oficjalnej nomenklatury NACE.

W tabeli 6.1 zaznaczono w szczególności sektory NACE dostarczające **produktów i technologii innowacyjnych oraz usług bankowych i doradczych**, co do których przeprowadzona została bardziej szczegółowa analiza na etapie badania dokumentacji projektów. Sektory intensywnie wykorzystujące technologię i wiedzę zidentyfikowane zostały przede wszystkim w oparciu o wskazania wynikające z analiz Eurostatu (mowa w szczególności o dokumencie pt. *Technology and knowledge-intensive sectors*, czyli „Sektory intensywnie wykorzystujące technologię i wiedzę” właśnie). Bardziej szczegółowy opis metodologii klasyfikacji zawarto w podrozdziale 6.2.3.

TABELA 6. 1. SEKTOROWA NACE A SEKTORY W BADANIU ANKIETOWYM CAWI.

NACE	NAZWA KATEGORII/PODKATEGORII SEKTOROWEJ	INNOW. (*)
1	DOSTAWY	
1,1	Dostawy produktów sektora przemysłowego	
15, 16	Żywność, napoje i tytoń	
17-19	Tekstylia, odzież	
20	Produkty drewniane (poza meblami)	
21, 22	Produkty papierowe, poligraficzne	
24	Produkty przemysłu chemicznego	tak
23, 25	Produkty przemysłu petrochemicznego, guma, plastik (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	
26-28	Produkty przemysłu hutniczego (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	
29-35	Produkty przemysłu maszynowego (rozbicie na kategorie)	
30-33	Sprzęt elektroniczny i optyczny (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	tak
34, 35	Sprzęt transportowy (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	tak
29	Inne urządzenia maszynowe	tak
36, 37	Inne	
1,2	Dostawy energii i wody	
1,3	Pozostałe dostawy	
1, 2, 5	Dostawy produktów sektora rolniczego, leśniczego, rybołówczego	
10-14	Dostawy produktów sektora wydobywczego	
2	ROBOTY BUDOWLANE	
	Roboty budowlane	
3	ŚWIADCZENIE USŁUG	
50-52	Handel detaliczny i hurtowy, naprawa	
55	Usługi hotelarskie i gastronomiczne	
60-63	Usługi transportowe i turystyczne (rozbicie na kategorie)	
64	Usługi pocztowe i telekomunikacyjne	tak
65-67	Pośrednictwo finansowe i usługi wspierające (rozbicie na kategorie)	tak
70	Wynajem i obsługa nieruchomości	
71	Wynajem ruchomości	
72	Usługi informatyczne	tak
73	Badania i rozwój	tak
74	Usługi przeznaczone dla przedsiębiorców	tak
80	Usługi edukacyjne i szkoleniowe	
85	Usługi zdrowotne i socjalne	
90	Usługi komunalne	
0	Inne usługi	

(*) – symbolem „tak” oznaczone zostały kategorie sektorowe dostarczające produktów i technologii innowacyjnych, a także usług bankowych i doradczych

Zgodnie z powyższą tabelą, jako sektory innowacyjne zostały zakwalifikowane:

- przemysł chemiczny,
- przemysł maszynowy (rozbity na 3 kategorie: przemysł elektroniczny i optyczny,
- przemysł transportowy oraz przemysł produkujący pozostałe urządzenia maszynowe),
- usługi pocztowe i telekomunikacyjne,
- usługi informatyczne,
- badania i rozwój,
- pośrednictwo finansowe, ubezpieczenia oraz usługi wspierające,
- usługi przeznaczone dla przedsiębiorstw.

Podstawą do takiego właśnie podziału kategorii sektorowych NACE był dokument pt. *Technology and knowledge-intensive sectors*, opublikowany przez Eurostat w ramach cyklu publikacji metodologicznych „Eurostat Metadata”, datowany na luty 2008r. Poszczególne sektory gospodarki zostały tam przyporządkowane do zbiorczych grup pod względem poziomu zaawansowania technologicznego (w przypadku sektorów przemysłowych) oraz stopnia oparcia na wiedzy (w przypadku sektorów usługowych). Zaproponowano tam szereg konkurencyjnych metodologii takiego podziału, pozwalając tym samym na dokonanie wyboru w zależności od potrzeb badawczych.

Dokonany w niniejszym badaniu podział *sekcji gospodarki produkujących dobra przemysłowe* oparty został o klasyfikację OECD (*Manufacturing industries classified according to their global technological intensity* – tj. „Gałęzie przemysłu sklasyfikowane według ich globalnej intensywności technologicznej”). Jako innowacyjne wybrano sektory NACE zakwalifikowane w ramach tej metodologii do grup przemysłów *high-technology* oraz *medium-high-technology*. W jednym przypadku konieczne było przy tym zastosowanie uproszczenia, ponieważ podział OECD klasyfikuje części składowe poszczególnych sekcji, a nie sekcje jako całości: jako innowacyjna uznana została cała sekcja nr 35 (przemysł transportowy) pomimo tego, że jedna z jej pięciu części składowych, przemysł okrętowy, nie znajduje się w wykazie sektorów wysokiej technologii. Uproszczenie to było jednak konieczne, aby zebrane dane mogły stanowić wkład do tablicy przepływów międzygałęziowych.

Tego typu problem nie wystąpił natomiast w przypadku podziału sektorów usługowych. Kluczem do wyboru sekcji innowacyjnych była kategoria *knowledge-intensive high technology services*, rozszerzona o usługi finansowe oraz usługi przeznaczone dla przedsiębiorstw. Obie te dołączone sekcje charakteryzują się bowiem dużym stopniem oparcia na wiedzy, a ponadto stanowią istotny element niniejszego badania, ponieważ zawierają w sobie eksponowane tu szczególnie sektory usług bankowych oraz doradczych.

6.2.3. BADANIE CAWI – ASPEKTY TECHNICZNE

Badanie CAWI przeprowadzone zostało przy użyciu sprawdzonych narzędzi informatycznych, wykorzystywanych już wcześniej przez Instytut Badań Strukturalnych w innych projektach. *Interaktywny formularz umieszczony został na zapewniającym pełną poufność przechowywanych danych serwerze zewnętrznym*. Kwestionariusz nie miał charakteru ogólnodostępnego, aby uniemożliwić wypełnianie go przypadkowym osobom. Było to możliwe dzięki generowaniu tzw. kodów dostępu, dzięki którym każdy z respondentów otrzymał unikalny adres URL przeznaczonej dla niego ankiety. Ten sam mechanizm wykluczył także możliwość ponownego wypełnienia już zakończonego kwestionariusza.

Po ostatecznym zidentyfikowaniu próby badawczej, do wszystkich znajdujących się w niej koordynatorów projektów wysłane zostały pocztą elektroniczną zaproszenia do udziału w ankiecie. Zawierały one krótki opis projektu oraz adres internetowy, pod którym znajdował się formularz. Do zaproszeń tych załączony był też list polecający od Ministra Rozwoju Regionalnego, co służyło dodatkowemu zmotywowaniu wnioskodawców do udziału w ankiecie.

Ze względu na specyfikę badania, *nie miało ono charakteru anonimowego*, który zazwyczaj jest wykorzystywany w ankietach ewaluacyjnych. Identyfikacja odpowiedzi poszczególnych respondentów w wynikowej bazie danych stworzyła bowiem możliwość selekcji najciekawszych, z punktu widzenia celów badania, projektów. Wyodrębnione w ten sposób przypadki stały się ważnym punktem wyjścia w kolejnych etapach analizy na poziomie mikroekonomicznym: badaniu dokumentacji oraz wywiadach pogłębionych.

Opublikowanie ostatecznej wersji formularza w Internecie i rozesłanie zaproszeń do udziału w badaniu zostało poprzedzone *ankietą pilotażową*. Ponieważ uczestniczące w niej jednostki nie zostały uprzedzone, iż uczestniczą w pilotażu, a nie badaniu głównym, pozwoliła ona też określić, jaki będzie oczekiwany zwrot ankiet.

Otrzymane w ramach badania CAWI dane stanowiły podstawę następujących etapów analizy na poziomie mikroekonomicznym i makroekonomicznym:

- Oszacowanie liczby zagranicznych wykonawców oraz kwot przekazanych im z tytułu realizacji w Polsce projektów współfinansowanych przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności UE.
- Wyznaczenie dokładnego rozbitcia sektorowego dodatkowego popytu inwestycyjnego i konsumpcyjnego, wygenerowanego dzięki realizacji polityki spójności w Polsce (pytania badawcze nr 1 i 2 w części makroekonomicznej).
- Identyfikacja projektów, które zostaną poddane pogłębionej analizie w ramach badania dokumentacji oraz wywiadów pogłębionych.
- Oszacowanie wpływu realizowanych w Polsce projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na rozwój firm z krajów UE-15 dostarczających do Polski dóbr i usług (pośrednich) niezbędnych do realizacji ww. projektów, w rozbitciu na sektory gospodarki (dodatkowe pytanie badawcze).

Jakość danych uzyskanych poprzez badanie CAWI ma kluczowe znaczenie dla realizacji innych elementów badania. W związku z tym, **zdecydowano się na przeprowadzenie go na całej populacji wnioskodawców, a więc na grupie 86 371 projektów**. Ze względu na ograniczoną dostępność adresów poczty elektronicznej koordynatorów projektów w niektórych przypadkach, konieczne było jednak zmniejszenie tej liczby. Należy jednak nadmienić, iż wśród projektów nie objętych ankietą z powodu braku kontaktu dominowały niewielkie projekty realizowane w ramach SPO Rolnego, których beneficjentami byli rolnicy indywidualni oraz w drugiej kolejności niewielkie projekty w ramach SPO Ryby, adresowane do rybaków. Niewielka obecność takich projektów w próbie nie ograniczała jednak wiarygodności badania, gdyż (i) większość tych projektów nie generowała bezpośrednich korzyści dla firm z krajów UE-15, gdyż albo nie kontraktowała żadnego wykonawcy, albo jedynym wykonawcą była firma polska, (ii) projekty te były bardzo homogeniczne, przez co zasadne było ekstrapolowanie z niewielkiej liczby obserwacji na pozostałą część populacji, (iii) projekty te były bardzo małe pod względem wartości, przez co, mimo ich dużej liczby, obejmowały one niewielki odsetek łącznej wartości finansowania w ramach polityki spójności UE.

Populacja projektów strukturalnych realizowanych w Polsce charakteryzuje się bowiem **bardzo silnie lewostronnie skośnym rozkładem kwoty dofinansowania**: dla przykładu, już pierwszy percentyl projektów gromadzi ponad 50 proc. łącznej kwoty dofinansowania. Dlatego też, do otrzymania wiarygodnych wyników w ujęciu wartościowym istotna jest przede wszystkim silna reprezentacja największych projektów w próbie, posiadających bardzo dużą wartość informacyjną. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia otrzymania wiarygodnych danych o strukturze wykonawców oraz cechach wykorzystywanych w projektach dóbr pośrednich.

Z drugiej strony, konieczne było też uwzględnienie w próbie dużej różnorodności sektorowej realizowanych w Polsce projektów. Zapewnienie reprezentatywności dla wszystkich programów pozwoliło bowiem rzetelnie skwantyfikować (jak się okazuje, znaczne) **różnice między programami**, co do roli przedsiębiorstw zagranicznych oraz struktury sektorowej dokonywanych zakupów.

Ponieważ poziom realizacji próby różnił się znacząco pomiędzy poszczególnymi programami operacyjnymi i priorytetami, uzyskane obserwacje poddano ważeniu. Sposób doboru wag analitycznych przedstawiony został w osobnym podrozdziale.

6.2.4. REALIZACJA PRÓBY

W niniejszym podrozdziale scharakteryzowana zostanie próba, która uchwycona została w badaniu ankietowym CAWI.

W przeprowadzonym na przełomie 2008 i 2009 r. badaniu CAWI uzyskano odpowiedzi dotyczące 6187 projektów o łącznej wartości 23,4 mld zł (w cenach stałych z 2008r.). Wnioskodawcami we wszystkich przypadkach były podmioty polskie.²⁹ W przypadku 1463 projektów o łącznej wartości 1,68 mld zł nie wykazano żadnych wykonawców, z którymi podpisano by umowy. W pozostałych 4726 projektach, 92 proc. środków zostało wydanych przy pomocy umów z wykonawcami. W ramach tych projektów zawarto w sumie 13 126 umów z wykonawcami, o łącznej wartości 19,9 mld zł. Oznacza

²⁹ Za podmioty polskie uznano podmioty mające swe siedziby w Polsce.

to, że prawie 80 proc. wszystkich środków zostało rozdysponowane do wykonawców projektów (szerzej patrz tabela 6.2). Ze względu na niemożliwość zdobycia informacji odnośnie pozostałych 20 proc., analiza korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15 ogranicza się do środków wydanych przy pomocy umów z wykonawcami. Zakładamy przy tym, że kwoty te, wydatkowane na wynagrodzenia, pokrycie kosztów administracyjnych, itd., przekładają się na wzrost popytu konsumpcyjnego w Polsce.

Projekty zawarte w próbie dofinansowane zostały z funduszy UE łączną kwotą 16 mld zł, co oznacza, iż próba pokrywa 33 proc. wartości wszystkich środków finansowanych z funduszu spójności. Stanowi to więc dobrą podstawę do wnioskowania o całości środków wspólnotowych. Konstrukcja wag analitycznych, umożliwiającą takie wnioskowanie, przedstawiona została w następnym podrozdziale.

TABELA 6.2. CHARAKTERYSTYKA WARTOŚCI PROJEKTÓW OBJĘTYCH DOFINANSOWANIEM Z FUNDUSZY UE W PRÓBIE I OGÓŁEM (W MLD ZŁ)

OGÓŁEM	W PRÓBIE	POKRYCIE PRÓBY	WARTOŚĆ
WARTOŚĆ			
projektów ogółem	78,34	24,97	32%
projektów z umowami	71,44	23,29	33%
projektów bez umów	6,91	1,68	24%
wynikająca z umów	58,72	19,88	34%
WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA Z UE:			
ogółem	50,65	17,25	34%
w projektach z umowami	46,18	16,10	35%
w projektach bez umów	4,46	1,15	26%
na które opiewają umowy	37,55	13,67	36%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Wszystkie wartości podano w cenach stałych (mld zł 2008). Przez projekty z umowami są rozumiane projekty, w których zawarto umowę przynajmniej z jednym wykonawcą. Wartości ogółem otrzymano poprzez odpowiednie przeważenie wyników z próby (patrz załącznik metodologiczny). Z populacji projektów wyłączone zostały osie priorytetowe SPO Rolny i SPO Ryby skierowane do odbiorców indywidualnych. Podane wartości nie uwzględniają ich.

Analizę wielkości korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15 warto uzupełnić o wyniki dotyczące liczby umów oraz firm-wykonawców. Dokładnie 458 z 13 126 umów, które znalazły się w próbie, zostało podpisane z podmiotami z krajów UE-15. Ponieważ pojedyncze firmy występowały w więcej niż jednym projekcie, w próbie daje się wyodrębnić 375 różnych firm zagranicznych będących wykonawcami projektów współfinansowanych z funduszy europejskich.

Uogólniając wyniki na całość funduszy strukturalnych, wraz z Funduszem Spójności, można stwierdzić, że w latach 2000-08 zostało zawartych 81 637 umów. W liczbie tej mieści się też 1909 umów zawartych przez 1563 firmy z krajów UE-15.

6.2.5. WYZNACZENIE WAG ANALITYCZNYCH

Łączna wartość dofinansowania wszystkich zidentyfikowanych w ramach badania CAWI projektów stanowi 33 proc. całkowitej wartości środków wspólnotowych. Aby móc wnioskować o wielkościach poszczególnych efektów bezwzględnych w odniesieniu do całej populacji projektów, należy oczywiście uwzględnić ten fakt. Zidentyfikowanych efektów nie można jednak po prostu przemnożyć przez trzy, gdyż realizacja próby różniła się istotnie pomiędzy programami operacyjnymi. Dla poszczególnych programów wahała się ona od 4,3 proc. (SPO Ryby) do 51 proc. (Interreg); istotne różnice pojawiały się także pomiędzy poszczególnymi priorytetami w ramach programów operacyjnych. Ilustracją takiego stanu rzeczy jest tabela 6.3. Konieczne stało się zatem dobrać wag analitycznych dla poszczególnych obserwacji tak, by uwzględnić zróżnicowanie stopnia realizacji próby dla różnych programów i priorytetów. Tam, gdzie liczebność zrealizowanej próby na to pozwalała, w badaniu różnicowano więc wagi analityczne według poszczególnych priorytetów; w pozostałych przypadkach (Fundusz Spójności, Interreg, Equal) wyznaczono wspólną wagę dla całego programu.

Ponadto, celem dokładniejszego wyizolowania efektów napływu środków unijnych do Polski, w procedurze doboru wag analitycznych uwzględniono także (na poziomie priorytetów) fakt częściowego finansowania projektów z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Zamiast łącznej wartości

projektów brano więc pod uwagę tę część ich wartości, która sfinansowana została dzięki środkom unijnym. Dlatego też, ostateczne wagi wykorzystane dla obliczenia wartości kontraktów uwzględniają udział środków wspólnotowych w całkowitym finansowaniu projektów. Oczywiście, w przypadku obliczenia liczby projektów oraz ich sumarycznej wartości na potrzeby opisu populacji przebadanej za pomocą CAWI, czynnik ten nie był brany pod uwagę.

Uwzględniając liczebność próby w poszczególnych działaniach i priorytetach oraz wszystkie wymienione powyżej czynniki, przyjęto konstrukcję wag na poziomie priorytetów poszczególnych programów zgodnie z poniższym wzorem:

$$\gamma_{pi}^1 = \frac{\varphi_{pi}}{\theta_{pi}}, \text{ gdzie:}$$

θ_{pi} – realizacja próby,

φ_{pi} – poziom dofinansowania z funduszy wspólnotowych,

pi – program i priorytet.

Wagi analityczne γ_{pi}^1 obliczone zostały zatem jako iloraz wartości łącznego dofinansowania w ramach danego priorytetu, otrzymanej z dokumentacji programów zawierającej tablice finansowe oraz sumarycznej wartości projektów z tego priorytetu, zidentyfikowanych w badaniu CAWI.

W przypadku liczby projektów oraz ich całkowitej wartości, stosuje się natomiast wzór o postaci:

$$\gamma_{pi}^2 = \frac{1}{\theta_{pi}}$$

Wagi przyjęte dla poszczególnych priorytetów przedstawiono w tabeli 6.3.

TABELA 6. 3. UDZIAŁ FUNDUSZY UNIJNYCH, REALIZACJA PRÓBY I WAGI ANALITYCZNE, WYKORZYSTANE W ANALIZIE REZULTATÓW BADANIA CAWI.

PROGRAM	PRIORYTET	UDZIAŁ FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH W FINANSOWANIU PROJEKTÓW W DANEJ OSI PRIORYTETOWEJ	REALIZACJA	WAGA γ_{pi}^1	PROGRAM	PRIORYTET	UDZIAŁ FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH	REALIZACJA	WAGA γ_{pi}^1
SPO RZL	0ś 1	75,0%	36%	2,08	ZPORR	0ś 1	71,6%	38%	1,89
	0ś 2	75,0%	8%	9,77		0ś 2	73,2%	37%	2,00
	0ś 3	75,0%	0%	brak		0ś 3	75,0%	52%	1,45
SPO WKP	0ś 1	67,5%	35%	1,93	PO PT	0ś 4	75,0%	0%	179,12
	0ś 2	33,9%	29%	1,16		0ś 1	75,0%	29%	2,54
	0ś 3	74,9%	19%	3,92		0ś 2	75,0%	20%	3,84
SPO Rolny	0ś 1	63,7%	8%	8,17	SPOT	0ś 3	75,0%	2%	45,04
	0ś 2	75,6%	3%	25,40		0ś 1	67,6%	80%	0,85
	0ś 3	75,0%	2%	45,59		0ś 2	75,0%	21%	3,52
SPO Ryby	0ś 1	75,0%	0,005%	14562,02	Fundusz Spójności	0ś 3	75,0%	2%	46,17
	0ś 2	87,5%	0%	brak		76,8%	46%	1,66	
	0ś 3	71,5%	12%	5,83		Interreg	75%	51%	1,48
	0ś 4	60,1%	4%	16,38		Equal	75%	19%	3,96
	0ś 5	75,0%	0%	brak					

Źródło: Opracowanie rezultatów CAWI oraz dokumenty programowe Programów Operacyjnych i Inicjatyw Wspólnotowych, realizowanych w Polsce w latach 2004-2006.

6.2.6. SZCZEGÓLNE WYNIKI BADANIA CAWI

TABELA 6. 4. WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z PAŃSTW UE-15 A) Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH ORAZ B) ŁĄCZNIE Z WKŁADEM KRAJOWYM

	FUNDUSZE WSPÓLNOTOWE		ŁĄCZNIE Z WKŁADEM KRAJOWYM	
	zł 2008	€ 2008	zł 2008	€ 2008
Badania i rozwój	432 812	118 636	1 276 901	350 004
Budownictwo	1 168 980 344	297 430 676	1 549 102 088	394 418 417
Edukacja/szkolenia	4 830 052	1 293 239	6 471 962	1 732 809
Handel hurtowy i detaliczny	1 383 388	355 876	2 804 118	717 271
Hotele i restauracje	89 305	24 479	119 073	32 638
Pozostałe usługi dla biznesu	142 904 880	36 211 768	186 938 225	47 385 169
Usługi związane z komputerami	393 255	103 775	1 123 628	296 787
Wypożyczanie maszyn i urządzeń	35 019	9 603	46 693	12 804
Wytwarzania urządzeń biurowych i komputerów	640 726	169 791	1 631 781	433 584
Wytwarzanie drewna i produktów drewnianych	6 218 714	1 596 679	17 860 967	4 584 055
Wytwarzanie gumy i plastiku	8 225 514	2 141 772	24 267 268	6 318 750
Wytwarzanie innych maszyn i urządzeń	779 013 168	200 124 170	2 065 570 588	531 032 095
Wytwarzanie mebli i innych produktów oraz recykling	11 112 095	2 944 578	27 116 928	7 134 020
Wytwarzanie pozostałych niemetalowych produktów mineralnych	10 440 897	2 705 695	29 974 710	7 769 762
Wytwarzanie pozostałych urządzeń transportowych	645 870	169 845	1 905 475	501 083
Wytwarzanie produktów metalowych	4 786 536	1 311 372	14 045 630	3 849 118
Wytwarzanie samochodów	1 627 678	416 505	2 170 921	555 518
Wytwarzanie urządzeń precyzyjnych	175 386 278	45 610 276	377 194 845	98 064 549
Wytwarzanie urządzeń RTV i komunikacyjnych	8 244 005	2 259 648	14 558 766	3 990 526
Wytwarzanie żywności i wyr. tytoniowych	38 107 623	9 755 263	96 075 104	24 594 495
Wytwarzanie urządzeń i maszyn elektrycznych	75 740 851	19 713 032	187 315 572	48 391 043
SUMA	2 439 239 011	624 466 677	4 607 571 242	1 182 164 497

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

TABELA 6. 5. WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW.

	FUNDUSZE WSPÓLNOTOWE		ŁĄCZNIE Z WKŁADEM KRAJOWYM	
	zł 2008	€ 2008	zł 2008	€ 2008
Austria	280 871 540	70 753 193	420 559 319	106 543 087
Belgia	9 649 230	2 486 501	19 866 338	5 171 531
Dania	322 705 450	82 296 682	864 983 168	220 804 072
Finlandia	3 446 772	876 974	7 100 340	1 811 775
Francja	130 643 401	33 471 384	191 969 767	49 391 547
Hiszpania	886 204	241 288	2 614 518	711 857
Holandia	87 121 888	22 215 725	197 857 484	50 578 181
Irlandia	54 656 984	13 864 592	71 193 687	18 059 385
Niemcy	1 349 147 141	346 614 582	2 348 852 282	604 502 554
Portugalia	20 614 800	5 224 459	26 877 908	6 812 119
Szwecja	6 668 048	1 754 946	11 873 124	3 116 885
Wielka Brytania	44 444 443	11 603 205	106 366 084	27 751 436
Włochy	128 383 109	33 063 147	337 457 224	86 910 067

	FUNDUSZE WSPÓLNOTOWE		ŁĄCZNIE Z WKŁADEM KRAJOWYM	
	zł 2008	€ 2008	zł 2008	€ 2008
Razem UE-15	2 439 239 011	624 466 677	4 607 571 242	1 182 164 497
Polska	34 932 315 914	8 991 142 579	53 672 634 426	13 834 092 816
Inne państwa	177 680 097	46 232 099	437 914 621	113 776 189
Suma	37 549 235 023	9 661 841 355	58 718 120 288	15 130 033 501

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI. W tabeli nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż ani żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

6.2.7. METODOLOGIA EKSTRAPOLACJI NA LATA 2009-15.

W celu oceny wielkości bezpośredniego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na podmioty z krajów UE-15 w latach 2009-2015, ekstrapolowano na ten okres wyniki dotyczące oddziaływania funduszy w latach 2000-2008, o którym dane uzyskano przy pomocy badania CAWI. Dla nowych programów przyjęto strukturę udziału krajów i sektorów z odpowiadających im programów z lat 2000-2006 zgodnie z tabelą 6.6.

TABELA 6. 6. ODWZOROWANIE PROGRAMÓW NA LATA 2007-13 DO PROGRAMÓW Z LAT 2004-06

PROGRAMY NA LATA 2007-13		PROGRAMY NA LATA 2004-06	
Nazwa	Udział w funduszach wspólnotowych	Nazwa	Udział w funduszach wspólnotowych
Programy w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, w których Polska uczestniczy	2%	Interreg	2%
PO Innowacyjna Gospodarka	12%	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	10%
PO Infrastruktura i Środowisko	42%	Fundusz Spójności i SPO Transport	46%
PO Kapitał Ludzki	15%	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	4%
PO Rozwój Polski Wschodniej	3%	ZPO Rozwoju Regionalnego	27%
Regionalne Programy Operacyjne	25%		
PO Pomoc Techniczna	0,8%	PO Pomoc Techniczna	0,1%
SUMA	100%	SUMA	88%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania dokumentów programowych.

Uwagi: Z polityki spójności na lata 2007-13 wyłączone zostało rolnictwo i rybołówstwo, w związku z czym nie uwzględniono odpowiedników dla SPO ROL i SPO Ryby; Nie uwzględniono również programu EQUAL, który nie ma bezpośredniej kontynuacji w nowej perspektywie programowania.

Poszczególne programy przyporządkowano sobie poprzez odpowiadający im zakres zadań. W związku z całkowitym wyłączeniem rolnictwa i rybołówstwa z ram polityki spójności UE w nowym okresie programowania, nie uwzględniono ich odpowiedników z poprzedniego okresu.

Za punkt wyjścia w konstrukcji niniejszej ekstrapolacji przyjęto plan finansowy Komisji Europejskiej na poszczególne lata okresu 2007-13 (por. tabela 6.7). Biorąc jednak pod uwagę stan wykorzystania funduszy w latach 2007-2008 oraz doświadczenia z okresu 2004-2006 przyjęto, że całość wydatków z okresu 2007-13 zostanie odsunięta w czasie o 2 lata, przy zachowaniu założonej przez Komisję Europejską relacji pomiędzy kolejnymi latami. Jest to uzasadnione założenie, gdyż zgodnie z informacjami o wdrażaniu NSRO, do 11 stycznia 2009 wydano 0,3 proc. środków przeznaczonych na lata 2007-13. Nie znaleziono też znacząco prognoz dotyczących wydatków w poszczególnych latach (w podziale na programy operacyjne), ani też innych danych (np. szczegółowych planów Komisji Europejskiej), na podstawie których takie prognozy mogłyby zostać stworzone.

TABELA 6. 7. ALOKACJA FUNDUSZY POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE W LATACH 2007-13.

ROK	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wartość (mld €, ceny bieżące)	8,13	8,66	9,21	9,44	10,02	10,61	11,21

Źródło: Dane Komisji Europejskiej.

W oparciu o te dane dokonano prognozy wielkości dofinansowania, które trafi do wykonawców z krajów UE-15. Prognozy te zaprezentowano w głównym tekście raportu, w załączniku 6.6.

6.3. METODOLOGIA BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO

Opis metodologii przeprowadzonego badania dzieli się na cztery części. W pierwszej z nich zaprezentowane zostaną wykorzystane w badaniu dane: podane zostaną ich źródła, podstawowe charakterystyki oraz zasadność ich wykorzystania w badaniu. W drugiej części, uwaga skupiona zostanie natomiast na problemach, z jakimi należy się uporać przy gromadzeniu danych na poziomie zagregowanym oraz sektorowym. Omówione zostaną przypadki, w których nawet najlepsze dostępne dane są niekompletne bądź zawierają nieaktualne obserwacje; omówiona zostanie metodologia imputacji takich brakujących obserwacji, wykorzystana w badaniu. W części trzeciej szczegółowo omówione zostaną przyjęte w niniejszym badaniu założenia. Ostatni podrozdział bieżącego rozdziału poświęcony zostanie natomiast omówieniu – krok po kroku – procedury, jaka przeprowadzona została, aby zrealizować pierwszy cel szczegółowy niniejszego badania ewaluacyjnego.

Słowniczek pojęć związanych z tablicą przepływów międzygałęziowych

Produkt globalny gałęzi gospodarki – łączna wartość dóbr lub usług wyprodukowanych przez daną gałąź gospodarki krajowej w danym roku, niezależnie od dalszego przeznaczenia. Produkt globalny dzielony jest pomiędzy zużycie pośrednie (zużycie jako „półproduktów” materiałów potrzebnych do produkcji w poszczególnych gałęziach gospodarki) oraz zużycie końcowe, czyli konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport.

Produkt końcowy gałęzi gospodarki – produkt globalny pomniejszony o zużycie pośrednie. Produkt końcowy dzielony jest pomiędzy konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport. Na mocy tożsamości rachunków narodowych, zsumowany produkt końcowy wszystkich gałęzi gospodarki jest tym samym, co PKB kraju plus łączny import (tj. suma importu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego).

Import produkcyjny (materiałowy) – import dóbr i usług celem wykorzystania (zużycia) w procesie produkcyjnym poszczególnych gałęzi gospodarki krajowej.

Import konsumpcyjny – import dóbr i usług przeznaczonych do konsumpcji.

Import inwestycyjny – import dóbr i usług wykorzystywanych w inwestycjach w kapitał trwały.

Współczynnik importochłonności gałęzi gospodarki – udział procentowy importu produkcyjnego w produkcie globalnym danej gałęzi gospodarki.

Wartość dodana gałęzi gospodarki stanowi sumę zysków i funduszy płac wszystkich firm w tej gałęzi. Na mocy równania bilansowego, wytworzony w danej gałęzi gospodarki produkt globalny wymaga poniesienia kosztów równych sumie kosztów materiałowych (uwzględniających koszt dóbr i usług importowanych), zużycia majątku trwałego oraz płac. Pozostała część produktu globalnego stanowi zysk przedsiębiorstw.

W celu uzyskania oszacowania wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na wzrost importu z 15 krajów, będących członkami Unii Europejskiej przed rokiem 2004, wykorzystane zostały dane pochodzące z następujących źródeł:

- **Baza STAN OECD**, z której zaczerpnięto informacje o bilateralnych i globalnych przepływach handlowych pomiędzy badanymi krajami, w podziale na branże (za wyjątkiem usługowych). Baza obejmuje dane do roku 2004. W dominującej większości przypadków, podział danych na sektory pokrywa się z klasyfikacją NACE. Część sektorów NACE o zbliżonym charakterze została jednakże poddana tam pogrupowaniu. Są to:
 - b) górnictwo i wydobywanie,
 - c) produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych,
 - d) produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych,
 - e) produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji.

W badaniu wykorzystane zostały dane na temat eksportu całkowitego oraz eksportu do Polski krajów UE-15 (dla wszystkich dostępnych sektorów, względnie grup sektorów NACE) z roku 2004. Baza danych dostępna jest na portalu OECD.

- **Baza OECD Statistics on International Trade in Services**, z której zaczerpnięto informacje o bilateralnych i globalnych wolumenach handlu usługami badanymi krajów, w podziale na branże. Konstrukcja i zawartość bazy jest analogiczna do opisanej powyżej bazy STAN OECD. Baza ta pozwala uzupełnić dane odnośnie handlu międzynarodowego o informacje związane z sektorami usługowymi. Zgromadzone w omawianej bazie dane nie obejmują, co prawda, wszystkich sektorów usługowych, wyszczególnionych w ramach klasyfikacji NACE, jednak większość pominiętych sektorów nie jest przedmiotem wymiany międzynarodowej. Mowa tu o następujących sektorach:
 - a) handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa,
 - b) działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
 - c) badania naukowe i prace rozwojowe,
 - d) wynajem i dzierżawa.

W skali całego badania, wynikające z ominięcia tych sektorów potencjalne zniekształcenie wyników jest bardzo małe – oszacowany łączny indukowany popyt dla nich wynosi jedynie ok. 1 proc. całkowitego wpływu.

Podobnie jak w przypadku bazy STAN OECD, w badaniu wykorzystane zostały dane na temat eksportu całkowitego i eksportu do Polski krajów UE-15 (dla wszystkich dostępnych sektorów, względnie grup sektorów NACE) z roku 2004. Baza danych dostępna jest na stronie internetowej OECD.

- **Baza ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables**, dostępna na portalu Eurostat, zawierająca tablice podaży, tablice przepływów międzygałęziowych, tablice wykorzystania oraz tablice przepływu dóbr importowanych wybranych krajów. Wszystkie tablice opisują gospodarki w podziale na 55 (jak w przypadku Polski) lub 59 gałęzi, zgodnie z klasyfikacją NACE.

Tablice wykorzystania opisują absorpcję produktów poszczególnych gałęzi, w podziale na zużycie w procesach produkcyjnych pozostałych sektorów, konsumpcję, inwestycje, zmiany zapasów oraz eksport.

Tablice podaży zawierają dane na temat wytwarzania produktów poszczególnych gałęzi przez poszczególne sektory³⁰ oraz ich import.

Tablice przepływów międzygałęziowych opisują wielkości wykorzystania produktów poszczególnych gałęzi gospodarki do produkcji pozostałych produktów. Uwzględniają także dane o imporcie, eksporcie i zużyciu konsumpcyjnym i inwestycyjnym. Należy przy tym odnotować, że dane odnośnie wymiany międzynarodowej dla każdego z wymienionych typów tablic dostępne są w podziale na dwie grupy partnerów handlowych: kraje UE-15 oraz pozostałe.

Tablice przepływów dóbr importowanych zawierają informacje o wykorzystaniu przez sektory gospodarki importującej dóbr poszczególnych sektorów wytworzonych za granicą. Dostępność danych dla poszczególnych lat zależy od krajów i rodzaju tablicy. Macierze przepływów

³⁰ Należy w tym miejscu odnotować, że produkty poszczególnych sektorów nie są wytwarzane jedynie przez sektory, do których produkty te są przypisane. Przykładowo, w 2004 roku ponad 15 proc. produkcji metali prostych, będących produktem sektora przetwórstwa metali prostych, zostało wytworzonych w ramach górnictwa metali.

gałęziowych i macierze przepływów towarów importowanych dostępne są dla wszystkich krajów UE-15 oraz Polski, co najwyżej dla roku 2000; niestety, nie są one dostępne dla lat późniejszych. Dla większości spośród szesnastu badanych krajów, macierze podaży i popytu są jednak dostępne także dla lat późniejszych, najczęściej do roku 2004 włącznie. Wyjątkami są Luksemburg (dane dostępne do 2006 roku włącznie), Portugalia i Szwecja (dane dostępne do 2005 roku włącznie), Irlandia (dane dostępne do 2002 roku włącznie), Wielka Brytania (dane dostępne do 2003 roku włącznie) oraz Grecja (dane dostępne do 1999 roku włącznie). Metody postępowania w przypadku braku danych dla pożądaných lat, przedstawione zostaną w punkcie następnym.

- **Prognoza makroekonomiczna dla Polski**, sporządzona przez ekspertów Instytutu Badań Strukturalnych. Prognoza dotyczy lat 2009-2015 i przedstawia trzy scenariusze, uwzględniające trzy warianty siły oddziaływania kryzysu z lat 2008-2009 na gospodarkę realną. W niniejszym badaniu wykorzystane zostały prognozy dotyczące poziomu Produktu Krajowego Brutto oraz łącznego importu.
- **Estymacja wpływu wydatkowania środków w ramach funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski, wykonana przy pomocy modelu EUImpactMOD**, opracowanego w ramach projektów realizowanych przez Instytut Badań Strukturalnych. Analizie poddane zostały trzy scenariusze. Jako scenariusz bazowy wybrano wariant pośredni (szerzej patrz 6.9). Rezultaty skwantyfikowane są tu jako odchylenie od poziomu produktu polskiej gospodarki, jaki zostałby uzyskany w danym roku, gdyby środków tych nie wydatkowano. Estymacja wpływu dotyczy okresu 2004-2020. Szacunki wykonane zostały przy pomocy modelu klasy DSGE (dynamicznego stochastycznego modelu równowagi ogólnej), co pozwala na ocenę wpływu polityki strukturalnej przy uwzględnieniu dostosowawczych działań wszystkich podmiotów działających w gospodarce. Pełny raport, opisujący założenia i rezultaty badania dla scenariusza zachowawczego, „Wpływ funduszy unijnych na gospodarkę Polski w latach 2004-2020”, dostępny jest na stronach internetowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Instytutu Badań Strukturalnych. Opis scenariuszy zawarty został w załączniku 6.9.
- **Prognoza sektorowa dla Polski wykonana przez Oxford Economics**, wykorzystana jako odniesienie dla uzyskanych rezultatów. Prognoza obejmuje dynamiki rozwoju sektorów przetwórczych (wyodrębnionych zgodnie z klasyfikacją NACE) dla lat 2004-2010 oraz ich dynamiki średnioroczne dla lat 2011-2015. W przypadku pozostałych sektorów, prognozy dotyczą nie pojedynczych gałęzi, ale ich grup. W szczególności, dotyczy to (w ramach poszczególnych punktów):
 - a) rolnictwa, leśnictwa i rybactwa,
 - b) górnictwa i wydobywania,
 - c) wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz poboru, uzdatniania i dostarczania wody,
 - d) usług (poza wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, itd. oraz budownictwem).

Prognozowane dynamiki odniesione zostały do poziomu produktu poszczególnych branż, dostępnych w macierzy podaży dla roku 2004, zawartej w bazie ESA 95. Pozwoliło to na uzyskanie **prognoz poziomu produkcji poszczególnych sektorów**. Prognoza dla polskiej gospodarki dostępna jest na stronie internetowej *Oxford Economics*.

- **Dane i prognozy zmian eksportu towarów i usług krajów UE-15, produktu krajowego brutto, indeksów cenowych, populacji, dochodów oraz produktywności pracy, a także produktywności pracy w przemyśle w latach 2004-2006**, które to informacje zawarte są w bazie danych *Eurostat*. W badaniu wykorzystano **dane historyczne dotyczące dynamik wspomnianych agregatów makroekonomicznych i demograficznych dla lat 2004-2007** (w wyjątkowych przypadkach, także dane dla lat 2000-2003) **oraz prognozy dla lat 2008-2010**. W przypadku dynamik wymiany międzynarodowej, dostępne są rozdzielne informacje dla towarów i usług. Uzyskane za ich pomocą oszacowania całkowitych strumieni wymiany handlowej posłużyły jako punkt odniesienia dla uzyskanych oszacowań dodatkowego importu.

Dane historyczne oraz prognozy produktu krajowego brutto, populacji, dochodów oraz produktywności pracy wykorzystane zostały w kroku ósmym badania (por. podrozdział 6.3.4), pozwalając na oszacowanie wpływu zmiany wartości strumieni eksportu na gospodarkę w odniesieniu do jej aktualnego poziomu, czyli obliczenia wpływu w kategoriach bezwzględnych. Indeksy cenowe posłużyły natomiast urealnieniu wszelkich dynamik i wielkości bezwzględnych, szacowanych i prognozowanych w toku badania. Pozwala to uzyskanie bezpośredniej porównywalności danych z poszczególnych lat.

- **Oficjalne informacje Komisji Europejskiej** odnośnie **rocznych budżetów Unii Europejskiej oraz alokacji środków z funduszy strukturalnych**. Dane odnośnie wpłat do budżetu dostępne są dla lat 2004-2009 (dla roku 2009 jest to projekt budżetu), natomiast alokacje środków z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności – dla lat 2004-2013. Dane dostępne są w podziale na poszczególne lata oraz poszczególne kraje członkowskie Wspólnot Europejskich. Są one dostępne na stronie Komisji Europejskiej.
- **Średnioroczne kursy walut NBP**. Dla okresu 2009-2015 przyjęto kurs złotego w stosunku do euro na poziomie 3,5. Ponieważ wyjściowe obliczenia prowadzone są w polskich złotych, tak wysoki kurs jest założeniem konserwatywnym i prowadzić może do niedoszacowania wyników wyrażonych w euro, a nie przeszacowania w złotych.

Niestety, z uwagi na wysoki stopień szczegółowości danych, potrzebnych przy realizacji bieżącego badania, napotkano kilkakrotnie na problemy z ich dostępnością bądź aktualnością. **W wielu przypadkach** – jak można było zauważyć już w poprzednim podrozdziale – **dostępne dane dotyczyły, niestety, bardziej ograniczonego zakresu czasowego oraz wyższego poziomu agregacji**, niż wymagały tego potrzeby bieżącego badania. Mowa tu o następujących problemach:

A. Łączne ujęcie wybranych sektorów przetwórczych, rolnictwa, leśnictwa i rybactwa oraz górnictwa i wydobywania w przypadku danych STAN OECD oraz prognozy Oxford Economics. Z uwagi na zbliżony charakter i stopień zaawansowania technologicznego poszczególnych sektorów wchodzących w skład wyżej wymienionych grup (w ramach tychże grup), nie zniekształca to wniosków wynikających z przeprowadzonej analizy.

B. Brak danych dla wybranych sektorów usługowych w przypadku bilateralnych strumieni wymiany międzynarodowej. Jak już zostało wspomniane w podrozdziale poświęconym omówieniu wykorzystanych źródeł danych, w przypadku dużej części sektorów, których dotyczy ten problem, szacowany dodatkowy import jest zerowy. Wynika to z braku wymiany handlowej usługami tych gałęzi w roku 2004. Z uwagi na specyfikę tych branż (są to m.in. edukacja oraz administracja publiczna), w przypadkach tych nie należy się spodziewać zaistnienia znaczących międzynarodowych przepływów. Brak danych o międzynarodowym handlu usługami dotyczy jednakże także czterech sektorów, dla których szacowany dodatkowy import jest dodatni. Są to:

- a) handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa,
- b) działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
- c) badania naukowe i prace rozwojowe,
- d) wynajem i dzierżawa.

W powyższych przypadkach, struktura handlu zagranicznego (w podziale według krajów eksportujących) została aproksymowana przeciętną strukturą dla pozostałych branż usługowych, dla których dane zawarte były w bazie OECD *Statistics on International Trade in Services*. W skali całego badania, wynikające z tej aproksymacji potencjalne zniekształcenie jest niewielkie z uwagi na marginalne znaczenie wspomnianych gałęzi – **oszacowany łączny dodatkowy popyt dla nich wynosi 1 proc. całkowitego wpływu wydatkowania środków UE w Polsce**.

C. Łączne ujęcie dynamiki dla całego sektora usług w przypadku prognozy Oxford Economics. Jak już zostało wspomniane, prognozowane dynamiki rozwoju sektorów usługowych w Polsce dotyczą całej grupy gałęzi, a nie poszczególnych gałęzi z osobna. W przeprowadzonej analizie przyjęto więc, że każdy z sektorów usługowych charakteryzował się i będzie się charakteryzował identycznym tempem rozwoju, wspólnym dla całej grupy.

W rzeczywistości, poszczególne sektory usługowe mogą się jednak charakteryzować znacząco odmiennymi dynamikami w przekroju całego okresu 2004-2015. Omawiane założenie wykorzystywane jest jednak jedynie jako punkt odniesienia dla uzyskania prognoz zmian importu z zastosowaniem metody wykorzystywanej w głównej części badania, więc nie powinna znacząco zmienić uzyskiwanych wyników.

D. Macierze przepływów międzygałęziowych, w tym szczególnie istotna dla bieżącego badania macierz opisująca gospodarkę Polski, dostępne są co najwyżej do roku 2000. **Dla uzyskania możliwie najbardziej aktualnych informacji o strukturze przepływów pomiędzy poszczególnymi gałęziami gospodarki, skonstruowana została więc macierz dla roku 2004 na podstawie dostępnych dla tego roku macierzy podaży oraz macierzy wykorzystania**. Przyjęte założenia i metoda konstrukcji przedstawione zostały w podpunkcie 2.2.3, pozycja 2, gdzie podkreślono także rolę założeń, które w procesie tym musiały zostać uwzględnione.

E. Prognozy makroekonomiczne dla krajów UE-15, zaczerpnięte z bazy danych Eurostatu, dostępne są jedynie do roku 2010 włącznie. Co więcej, prognozy te mogły zostać rozszerzone o przewidywania instytucji rządowych lub niezależnych instytutów naukowych³¹ jedynie w przypadku Austrii (lata 2011-2012), Belgii (lata 2011-2013) oraz Holandii (rok 2011).

W przypadku pozostałych gospodarek oraz pozostałych lat, **założone zostały dynamiki oparte na ekstrapolacji trendu utrzymującego się w latach poprzedzających**. Analogiczna uwaga odnosi się do prognoz PKB gospodarek UE-15, dla których zostały wykorzystane prognozy Eurostatu, dostępne do 2010 roku włącznie, a dla lat następnych – ekstrapolacje trendu na podstawie danych obejmujących okres 1995-2010. Z uwagi na wysokie wielkości agregatów ekonomicznych, w porównaniu do szacowanego dodatkowego importu, ograniczone różnice założonych i faktycznych dynamik nie będą prowadzić do istotnej zmiany rezultatów i wniosków, wyrażanych w punktach procentowych.

³¹ *Są to, odpowiednio, Mittelfristige Prognose der Österreichischen Wirtschaft 2008-2012, Institut für Höhere Studien (IHS), Lipiec 2008; Economische vooruitzichten, Federaal Planbureau, Maj 2008; Actualisatie Economische Verkenning 2008-2011, Centraal Planbureau, sierpień 2008*

W przypadku wielkości populacji, założone zostało utrzymanie się w okresie 2011-2015 przeciętnej dynamiki z lat 2004-2010; w przypadku dochodów ludności, dla okresu 2008-2015 założona została ich relacja do PKB równa przeciętnej relacji z lat 2004-2007. Założenia te nie wiążą się z dużym ryzykiem zniekształcenia rezultatów, z uwagi na bardzo niską zmienność w czasie wspomnianych kategorii.

Podobnie, w przypadku produktywności pracy założona została dla okresu 2011-2015 przeciętna dynamika z okresu 2005-2010. Otrzymane współczynniki wykorzystane zostały do oszacowania i prognozowania zmian produktywności pracy w przemyśle przetwórczym od roku 2007 do roku 2015. Założenie to mogło więc wywrzeć wpływ wyłącznie na oszacowania wpływu zmiany wartości strumieni eksportu do Polski na całość gospodarki poszczególnych krajów UE-15 w odniesieniu do aktualnego poziomu ich PKB per capita czy też produktywności pracy, czyli obliczenia wpływu w kategoriach bezwzględnych.

F W przypadku danych odnośnie wpłat do budżetu Wspólnot Europejskich, dostępnych tylko dla lat 2004-2009 (przy czym budżet na 2009r. jest jedynie prognozą), konieczne było przeprowadzenie ekstrapolacji obserwowanych trendów na lata 2010-15. W celu zmaksymalizowania wiarygodności przeprowadzonych imputacji, przyjęto następujące założenie: **dla lat 2010-13 zmiany wielkości wpłat do budżetu wspólnotowego będą proporcjonalne do zmian wielkości środków przekazywanych poszczególnym krajom w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE**. Dla lat 2014-15 założono natomiast utrzymywanie się średniorocznego tempa zmian z okresu 2009-2013. Oznacza to przyjęcie założenia, że przynajmniej w początkowym okresie kolejnej perspektywy polityk wspólnotowych, jej założenia nie będą znacząco odmienne, co do struktury wpłat i wypłat do budżetu, od założeń w perspektywie bieżącej.

G Indeksy cen w krajach UE-15 i w Polsce (dane historyczne dla lat 2004-2008 oraz prognoza dla roku 2009).

W przypadku lat 2010-2015, dla krajów UE-15 przyjęta została **jednolita dynamika zmian poziomu cen, wynosząca 2% w skali roku**, zaś dla Polski 2,5% w skali roku, co jest zbliżone do przeciętnej dynamiki poziomu cen w okresie 2005-2009. Oszacowania te niezbędne były jedynie przy wykorzystaniu prognoz dotyczących budżetu Wspólnot Europejskich i wypłat z niego, ponieważ te – jako jedyne – wyrażone zostały w cenach bieżących. Wszystkie pozostałe prognozy, zarówno zewnętrzne, jak i wykonane w ramach badania, dotyczą dynamik zmiennych realnych, wyrażonych w cenach stałych z 2008r.

H Rezultaty badania CAWI oraz sporządzona na ich podstawie prognoza na okres 2009-2015, które omówione zostały szczegółowo w części raportu poświęconej badaniu korzyści bezpośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce.

6.3.3. OMÓWIENIE ZAŁOŻEŃ BADANIA

Analizę makroekonomiczną, służącą kwantyfikacji korzyści pośrednich, jakie uzyskują kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce, przeprowadzono w oparciu o szereg założeń. Przyjęcie owych założeń było warunkiem koniecznym, by analizy takie – na danych pochodzących w dużej mierze ze źródeł wtórnych – można było w ogóle przeprowadzić; jednak ich niespełnienie w rzeczywistości może nieco zaburzyć uzyskane wyniki. W badaniu oparto się na następujących założeniach:

1. Proporcjonalność wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę względem struktury sektorowej alokacji środków wydatkowanych w ramach realizacji polityki spójności w Polsce (w postaci kontraktów dla polskich wykonawców), uzyskanej jako rezultat badania CAWI. Ponieważ badanie CAWI zostało wykonane na wyższym poziomie agregacji, niż obliczenia wykonywane w ramach kroków 1-5 badania makroekonomicznego, w sześciu przypadkach konieczne było rozbięcie uzyskanej struktury. W tym celu wykorzystano dane o strukturze produkcji w Polsce w 2004 roku, pochodzące z tablicy podaży.

Założono przy tym, że środki nie przeznaczone na kontrakty z wykonawcami wydatkowane zostały – pośrednio lub bezpośrednio – na konsumpcję. Rozkład wydatków o charakterze konsumpcyjnym zaczerpnięty został z macierzy wykorzystania dla polskiej gospodarki w 2004 roku. Dla lat 2009-2015, czyli okresu nie objętego badaniem CAWI, struktura wpływu uzyskana została za pomocą ekstrapolacji opisanej w punkcie 6.2.7.

2. Z uwagi na brak w bazie ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables macierzy przepływów międzygałęziowych dla Polski dla roku późniejszego niż 2000r., macierz tą skonstruowano dla 2004r. na podstawie danych zawartych w dostępnych dla tego roku macierzach podaży i wykorzystania. Obie te macierze pozwalają połączyć poszczególne sektory z produktami poszczególnych sektorów.³² Dla skonstruowania macierzy przepływów międzygałęziowych, łączącej produkcję poszczególnych sektorów z popytem pośrednim poszczególnych sektorów (a nie produktami poszczególnych sektorów), konieczne było zatem przyjęcie pewnych założeń odnośnie rozkładu wykorzystania przez poszczególne sektory poszczególnych

³² Należy bowiem pamiętać, że produkty, nazywane produktem danego sektora, nie są wytwarzane jedynie w obrębie tejże gałęzi gospodarki.

produktów pomiędzy poszczególnymi gałęziami. Przyjęto założenie, iż zapotrzebowanie każdego sektora na każdy z rodzajów produktów jest zaspakajane w pierwszej kolejności przez własną produkcję, a w drugiej kolejności – proporcjonalnie do wielkości produkcji danego typu produktów wszystkich pozostałych gałęzi, pomniejszonych o zużycie własne, a także produktów importowanych, w podziale na kraje UE-15 i pozostałe. Założenie to, choć w znacznym stopniu arbitralne, pozwala jednak oprzeć badanie na danych nowszych niż 2000r., przez co znacznie zwiększona została wiarygodność i aktualność wyprowadzonych wniosków. Z drugiej strony, należy mieć na uwadze fakt, iż macierz przepływów międzygałęziowych, na podstawie której dokonano oszacowania przyrostu produktu globalnego w gospodarce polskiej wskutek realizacji polityki spójności UE w naszym kraju, nie jest rzeczywistą macierzą z roku, dla którego przeprowadzane jest oszacowanie, a nawet nie jest rzeczywistą macierzą z 2004r. – jest ona bowiem jedynie oszacowaniem owej macierzy dla roku 2004. Może to prowadzić do pewnych błędów w wynikach, lecz nie powinny być one systematyczne, tj. zaburzone w tę samą stronę, w górę albo w dół.

3. **Stołość w czasie** (oszacowanej jak powyżej) **macierzy przepływów międzygałęziowych gospodarki Polski**. W rzeczywistości, wskutek zmian technologicznych, macierz ta ulegać będzie stopniowym (na ogół niewielkim, ewolucyjnym) zmianom. Nie mamy jednak żadnych informacji odnośnie sektorów, które zmieniają swoją strukturę kosztów wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Przyjęcie stałości owej macierzy wydaje się więc założeniem rzutuującym w małym stopniu na uzyskane wyniki.
4. **Stoły poziom cen względnych** (międzysektorowych) w Polsce i krajach UE-15. Na etapie przetwarzania danych przyjętą jednostką był polski złoty w cenach stałych z 2004 roku. Ostateczne wyniki przedstawione będą jednak zarówno w polskich złotych, jak i w euro. Dla uzyskania spójności danych zewnętrznych, wyrażonych w wartościach pieniężnych, wykorzystano deflatory z bazy danych Eurostatu. Założenie to jest ściśle związane z założeniem trzecim.
- 5 **Stołość w czasie relacji między wewnętrznym** (tzn. w ramach polskiej gospodarki) **a zewnętrznym** (tzn. poprzez import) **sposobem zaspokajania popytu pośredniego na produkty poszczególnych gałęzi gospodarki**. Relacje te przyjęto na poziomie z 2004r., tj. najpóźniejszego, dla którego dostępne są dane. Oznacza to, iż założono, że wzrost PKB Polski z roku na rok rozkładać się będzie, w wymiarze popytowym, w ustalonym stopniu pomiędzy towary i usługi importowane oraz krajowe. Można jednak podejrzewać, że importochłonność polskiej gospodarki będzie raczej wzrastać niż spadać; w ostatnich latach obserwujemy bowiem, że w procesie konwergencji gospodarki Polski względem UE-15, wolumen handlu zagranicznego Polski rośnie szybciej niż PKB. Oznacza to, że przyjęte tu założenie stałości współczynników importochłonności sektorów polskiej gospodarki może prowadzić do (nieznacznego) niedoszacowania korzyści dla Państw UE-15, płynących z realizacji polityki spójności UE w Polsce.
6. **Stołość w czasie relacji zapotrzebowania na import konsumpcyjno-inwestycyjny w relacji do całkowitego końcowego wykorzystania produktów poszczególnych gałęzi**. Z uwagi na słabą dostępność danych sektorowych odnośnie importu konsumpcyjnego i inwestycyjnego, zawartych jedynie w macierzy przepływów międzygałęziowych produktów importowanych, udostępnianej przez Eurostat (*ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables*), założona relacja oparta jest danych z roku 2000 – jedynego dostępnego w przypadku Polski. Podobnie jak w przypadku punktu powyższego, założenie to może prowadzić do nieznacznego niedoszacowania siły omawianych efektów.
7. **Stołość w czasie macierzy struktury importu produkcyjnego**. Relacje te przyjęto na poziomie z 2004r., a więc roku, w którym rozpoczyna się zasięg czasowy badania. Zmiany technologiczne powodować będą jednak najprawdopodobniej zmiany w owej macierzy; niestety, nie zostały sformułowane żadne makroekonomiczne prognozy tych zmian, a ich skonstruowanie wykracza znacznie poza zakres bieżącego opracowania. Nie należy się jednak spodziewać, by błędy oszacowania, wynikające z niespełnienia tego założenia, mogły systematycznie zaburzać uzyskiwane wyniki, czy to w górę czy w dół.
8. **Stołość w czasie macierzy całkowitego importu Polski w podziale na sektory i poszczególne kraje UE-15**. Należy się spodziewać, iż w ogólności kierunku, z których przyplływają do Polski dobra i usługi importowane, mogą ulegać zmianie w czasie, gdyż procesy zmiany technologicznej faworyzować będą te kraje, które w danych gałęziach produkcyjnych bądź usługowych się wyspecjalizowały. Nie mamy jednak żadnych informacji odnośnie krajów, które zmieniają swój udział procentowy importu *Polski wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce*. Przyjęcie stałości owej macierzy wydaje się więc założeniem rzutuującym w małym stopniu na uzyskane wyniki.
9. W badaniu wykorzystane zostały także prognozy makroekonomiczne realnych zmian wartości eksportu gospodarek Państw UE-15, w rozbiciu na towary i usługi. Prognozy te zostały zdezagregowane pomiędzy poszczególne kategorie sektorowe wg klasyfikacji NACE, celem oszacowania względnych efektów realizacji polityki spójności UE w Polsce, przy założeniu **stałości w czasie struktury sektorowej eksportu krajów UE-15**. Struktura ta wyznaczona została w oparciu o macierze wykorzystania dla poszczególnych krajów, wzięte z bazy Eurostatu pt. *ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables*.³³ Założenie to nie powinno zaburzyć uzyskanych wyników w sposób zauważalny, gdyż stopniowe zmiany struktury eksportu gospodarek krajów UE-15 odbywać się będą bez związku z realizacją polityki spójności UE w Polsce. Przyjęte założenie stałości struktury dotyczy przecież zarówno łącznego eksportu, jak i eksportu indukowanego przez ową politykę.

³³ Dla większości krajów dane pochodzą z roku 2004; wyjątkami są Irlandia, Grecja i Wielka Brytania, dla których najświeższe dane pochodzą, odpowiednio, z lat 2002, 1999 i 2003; dla Portugalii dostępne są natomiast także dane szczegółowe dla roku 2005, a dla Luksemburga dla lat 2005-2006. Dane te zostały zatem wykorzystane zamiast standardowych oszacowań. Dla lat 2005-2010, źródłem dynamik realnych eksportu dóbr i usług jest Eurostat. Dla lat 2011-2015, dynamiki dla wybranych lat pochodzą z krajowych prognoz średniookresowych. W pozostałych przypadkach wykonana została ekstrapolacja trendu krótkookresowego.

Przedstawiliśmy założenia, na których opiera się przeprowadzona tu analiza, przedstawimy szczegółowo jej metodologię.

Badanie makroekonomiczne zrealizowane zostało w ośmiu następujących po sobie krokach. Ich szczegółowemu omówieniu poświęcono następną podrozdział.

6.3.4. BADANIE MAKROEKONOMICZNE KROK PO KROKU

Krok 1. Oszacowanie przyrostu produktu brutto, indukowanego przez napływ środków strukturalnych, w podziale na sektory gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały następujące dane: (i) estymacja wpływu realizacji polityki spójności na gospodarkę Polski w latach 2004-08, wraz z prognozą na okres 2009-15; (ii) dane o wielkości PKB Polski w poszczególnych latach, wraz z prognozą na okres 2009-15; oraz (iii) rezultaty badania CAWI.

Ewaluacja wpływu funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski, uzyskana dzięki wykorzystaniu modelu EUImpactMOD, skwantyfikowana została jako procentowe odchylenie od poziomu produktu, jaki zostałby uzyskany w danym roku, gdyby środków tych nie wydatkowano. Aby uzyskać zatem bezwzględną wielkość owego wpływu, niezbędne było przemnożenie tego odchylenia przez całkowitą wielkość PKB w Polsce w poszczególnych latach. W przypadku konstrukcji prognozy na lata przyszłe, posłużono się natomiast prognozą poziomu PKB sporządzoną niezależnie przez ekspertów IBS.

Uzyskany w ten sposób wektor bezwzględnych wartości wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę w rozbiu na lata, przemnożony został przez wektor struktury sektorowej alokacji środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, uzyskany na podstawie badania CAWI.

W rezultacie, otrzymana została tablica wpływu funduszy strukturalnych na produkt brutto poszczególnych sektorów gospodarki polskiej i poszczególne lata 2004-08 oraz prognoza na 2009-15r. Wszystkie te wielkości mierzone są w wartościach bezwzględnych, tj. w złotych lub w euro oraz cenach stałych z 2008r.

Krok 2. Oszacowanie dodatkowego importu inwestycyjnego³⁴ i konsumpcyjnego,³⁵ w podziale na sektory, z których pochodzą importowane produkty.

W kroku tym wykorzystane zostały następujące dane: (i) rezultaty kroku 1, (ii) współczynniki importochłonności³⁶ poszczególnych sektorów polskiej gospodarki, oszacowane na podstawie macierzy podaży i wykorzystania (ang. supply and use tables) oraz (iii) współczynniki importochłonności inwestycyjno-konsumpcyjnej, oszacowane na podstawie macierzy struktury importu oraz macierzy podaży.

Współczynniki importochłonności dla każdej gałęzi gospodarki Polski obliczone zostały poprzez podzielenie importu całkowitego (którego wartości, w podziale na import z krajów UE-15 i wszystkich pozostałych gospodarek, podane są w macierzy podaży) przez wartość krajowej podaży poszczególnych produktów gałęzi (informacje również zawarte są w macierzy podaży).

Ponieważ jednak wpływ funduszy w kroku 1 obliczany jest jako wpływ na produkt brutto poszczególnych sektorów, dodatkowy produkt końcowy (tj. przyrost produktu brutto plus przyrost importu) oszacowany został (dla każdej gałęzi i każdego roku badania) jako suma wzrostu produktu brutto oraz iloczynu wzrostu produktu brutto i odpowiednich współczynników importochłonności.

Otrzymane w ten sposób wektory wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na produkty końcowe poszczególnych gałęzi polskiej gospodarki przemnożone zostały przez współczynniki importochłonności konsumpcyjno-inwestycyjnej gospodarki Polski, obliczone jako relacja importu konsumpcyjnego i inwestycyjnego produktów poszczególnych branż oraz produktu końcowego w tych branżach. Uzyskane w ten sposób oszacowanie dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego przedstawione zostało w rozbiu na gałęzie, z których pochodzą importowane produkty, tj. odpowiednie gałęzie gospodarek eksportujących.

W rezultacie, w kroku tym otrzymano dwa rezultaty: (i) tablicę przyrostu produktu końcowego³⁷ w poszczególnych gałęziach gospodarki Polski – rezultat pośredni, do wykorzystania w kroku 3; oraz (ii) tablicę dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego, w rozbiu na gałęzie gospodarek eksportujących – rezultat końcowy. Oba wyniki uzyskane zostały z osobna dla poszczególnych lat 2004-08 oraz 2009-15 (prognoza).

³⁴ Import inwestycyjny – import dóbr i usług wykorzystanych w inwestycjach w kapitał trwały.

³⁵ Import konsumpcyjny – import dóbr i usług przeznaczonych do konsumpcji.

³⁶ Współczynnik importochłonności gałęzi gospodarki – udział procentowy importu w produkcie globalnym danej gałęzi gospodarki.

³⁷ Produkt końcowy gałęzi gospodarki – produkt globalny pomniejszony o zużycie pośrednie. Produkt końcowy dzielony jest pomiędzy konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport. Na mocy tożsamości rachunków narodowych, zsumowany produkt końcowy wszystkich gałęzi gospodarki jest tym samym, co PKB kraju plus łączny import (tj. suma importu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego).

Krok 3. Oszacowanie przyrostu produktu globalnego,³⁸ w podziale na sektory gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat pośredni kroku 2, tj. tablica dodatkowego produktu końcowego poszczególnych gałęzi gospodarki oraz (ii) oszacowanie macierzy przepływów międzygałęziowych dla Polski, otrzymane na podstawie macierzy podaży oraz macierzy zużycia dla polskiej gospodarki.

Zgodnie z metodą Leontiewa, przyrost produktu globalnego w poszczególnych gałęziach gospodarki Polski (czyli produktu końcowego poszczególnych gałęzi, powiększonego o zużycie pośrednie) wyznaczony został w oparciu o macierz przepływów międzygałęziowych. Wykorzystany został przy tym następujący wzór:

$$x=(I-A)^{-1}y,$$

gdzie A jest macierzą struktury kosztów polskiej gospodarki (tj. każdy element macierzy A , wyliczonej bezpośrednio z tablicy przepływów międzygałęziowych, $a_{ij}=x_{ij}/X_j$, jest udziałem materiałów pochodzących z gałęzi i -tej w łącznym produkcie gałęzi j -tej), I jest macierzą jednostkową, y jest wektorem przyrostu produktu końcowego, a x jest wektorem przyrostu globalnego. Wzór ten wykorzystany został osobno dla każdego z lat 2004-08 (a także dla każdego z lat prognozy 2009-15).

W rezultacie, dzięki zastosowaniu metody Leontiewa, otrzymano tablicę przyrostu produktu globalnego, w rozbiciu na poszczególne gałęzie polskiej gospodarki oraz lata 2004-08 i 2009-15 (prognoza).

Krok 4. Oszacowanie dodatkowego importu produkcyjnego w podziale na poszczególne gałęzie gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat kroku 3 oraz (ii) współczynniki importochłonności produkcyjnej, oszacowane na podstawie macierzy podaży oraz macierzy zużycia (w sposób analogiczny do oszacowania macierzy przepływów międzygałęziowych w kroku 3).

Współczynniki importochłonności produkcyjnej poszczególnych gałęzi obliczone zostały na podstawie macierzy podaży i macierzy zużycia z 2004r. poprzez podzielenie importu poszczególnych gałęzi przez ich produkt globalny. Otrzymane w ten sposób współczynniki przemnożono następnie przez prognozowany przyrost produktu globalnego każdej gałęzi na skutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Czynność taką powtórzono dla każdego z lat 2004-08, a także 2009-15 (okres prognozy).

W rezultacie, otrzymano tablicę przyrostu importu produkcyjnego poszczególnych gałęzi gospodarki Polski, w rozbiciu na lata 2004-2015. Tablica ta stanowi uzupełnienie tablicy przyrostu importu

Krok 5. Oszacowanie dodatkowego importu produkcyjnego Polski w rozbiciu na poszczególne gałęzie gospodarek eksportujących (tj. gospodarek krajów UE-15).

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat kroku 4 oraz (ii) macierz struktury sektorowej importu Polski.

Macierz struktury sektorowej importu oszacowana została na podstawie tablicy przepływów międzygałęziowych produktów importowanych. Macierz ta w sposób kompletny opisuje strukturę gałęziową importu każdego sektora polskiej gospodarki: każdy jej element b_{ij}/b_j oznacza udział importu produktów pochodzących z gałęzi i -tej w łącznym imporcie gałęzi j -tej. Następnie, dla każdego roku z osobna, tę samą macierz struktury importu przemnożono przez uzyskany w kroku 4 wektor przyrostu importu produkcyjnego poszczególnych gałęzi gospodarki Polski w danym roku.

W rezultacie otrzymano tablicę dodatkowego importu produkcyjnego, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, w rozbiciu na gałęzie gospodarek eksportujących oraz poszczególne lata 2004-08 oraz 2009-15 (prognoza). Tablica ta stanowi uzupełnienie tablicy dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego, uzyskanej już w kroku 2.

Krok 6. Rozbicie dodatkowego importu Polski, indukowanego przez realizowaną tu politykę spójności UE, na poszczególne kraje UE-15.

W kroku tym zostały wykorzystane: (i) rezultat końcowy kroku 2, (ii) rezultat końcowy kroku 5 oraz (iii) macierz struktury importu polskiej gospodarki w 2004r. w podziale na poszczególne kraje UE-15 oraz poszczególne gałęzie gospodarki, oszacowana na podstawie danych STAN OECD oraz OECD Statistics on International Trade in Services.

³⁸ Produkt globalny gałęzi gospodarki – łączna wartość dóbr lub usług wyprodukowanych przez daną gałąź gospodarki krajowej w danym roku, niezależnie od dalszego przeznaczenia. Produkt globalny dzielony jest pomiędzy zużycie pośrednie (zużycie jako „półproduktów” materiałów potrzebnych do produkcji w poszczególnych gałęziach gospodarki) oraz zużycie końcowe, czyli konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport.

Głównym elementem bieżącego kroku było **przemnożenie wektorów dodatkowego importu konsumpcyjno-inwestycyjnego oraz materiałowego przez macierz struktury importu polskiej gospodarki z krajów UE-15 według gałęzi gospodarki**. W rezultacie otrzymano dwie macierze opisujące, odpowiednio, dodatkowy import konsumpcyjno-inwestycyjny oraz produkcyjny, indukowany przez realizację polityki spójności UE w Polsce, w rozbięciu na poszczególne kraje UE-15 oraz gałęzie ich gospodarek.

Ostateczne oszacowania dodatkowego importu uzyskane zostały jako zsumowanie importu konsumpcyjno-inwestycyjnego i produkcyjnego, a także wpływu bezpośredniego, czyli wartości kontraktów zawartych z przedsiębiorstwami z krajów UE-15, który oszacowany został na podstawie badania CAWI.

W rozdziale poświęconym wynikom badania, dla zredukowania liczby wymiarów i klarowniejszej prezentacji uzyskanych rezultatów, posługiwać będziemy się też wynikami zagregowanymi dla całego okresu 2004-08, 2009-15 (okres prognozy) oraz całego okresu 2004-2015. Łącznej analizie poddane zostaną też popyt pośredni konsumpcyjno-inwestycyjny, pośredni popyt produkcyjny oraz popyt bezpośredni.

Krok 7. Odniesienie uzyskanych rezultatów do dotychczasowej struktury handlu międzynarodowego krajów UE-15.

W kroku tym zostały wykorzystane: (i) oszacowane w kroku 6 (w tym prognozowane na lata 2009-15) wielkości dodatkowego importu produktów pochodzących z poszczególnych gałęzi gospodarek poszczególnych krajów UE-15, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, (ii) dane o strukturze gałęziowej całkowitego eksportu poszczególnych krajów UE-15, wraz z prognozą jej ewolucji w okresie 2008-15, (iii) dane o całkowitym imporcie z krajów UE-15 (traktowanych sumarycznie) oraz współczynnika importochłonności poszczególnych sektorów gospodarki Polski, w rozbięciu na lata 2004-08, a także (iv) prognozy rozwoju poszczególnych sektorów polskiej gospodarki w okresie 2009-15 oraz (v) dane o wpłatach poszczególnych krajów UE-15 do budżetu Unii Europejskiej w latach 2004-15 (zob. opis w rozdziale 6.3.1).

Efektem końcowym tego kroku jest możliwość przeprowadzenia analizy zmian struktury handlu międzynarodowego gospodarek krajów UE-15 pod wpływem realizacji polityki spójności UE w Polsce, zarówno globalnie, jak i w relacji z Polską.

Prognozy sektorowe *Oxford Economics* rozwoju polskiej gospodarki, obejmujące dynamikę wzrostu poszczególnych sektorów w latach 2004-2015 (dla okresu 2011-2015 są to średnioroczne tempa, dla lat wcześniejszych – tempa dla poszczególnych lat), **odniesione zostały do poziomu produktu globalnego poszczególnych gałęzi polskiej gospodarki w roku 2004. Dane te dostępne są w macierzy podaży dla roku 2004**, zawartej w bazie ESA 95.

Dla wartości tych powtórzone zostały procedury składające się na kroki 2-6 bieżącej analizy, co pozwoliło na oszacowanie względnych zmian importu do Polski produktów poszczególnych gałęzi w okresie 2004-08 oraz 2009-15 (prognoza). Stanowi to punkt odniesienia dla dalszych szacunków wpływu środków strukturalnych: porównanie obydwu zestawów wartości pozwala bowiem na ocenę **wpływu przyspieszenia rozwoju wybranych sektorów w polskiej gospodarce, osiągniętego dzięki środkom z funduszy strukturalnych UE, na import z krajów UE-15**.

Ponadto, uzyskane oszacowania dodatkowego importu z krajów UE-15 do Polski odniesione zostały do zmian importu obliczonych na bazie prognozy makroekonomicznej. W tym wypadku, punktem odniesienia jest zmiana wywołana wzrostem otwartości całej polskiej gospodarki przy stałej strukturze importu.

Uzyskane wyniki porównane zostały także z prognozowanymi wartościami całkowitego eksportu, w podziale na sektory i kraje UE-15, zarówno globalnego, jak i w relacji z Polską. W tym celu wykorzystane zostały prognozy makroekonomiczne realnych zmian wartości eksportu gospodarek państw UE-15, w rozbięciu na towary i usługi. W prognozie tej przyjęto założenie stałości struktury eksportu globalnego krajów UE-15, opartej na macierzach wykorzystania z bazy *ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables*.

Na koniec, wartości dodatkowego eksportu poszczególnych krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, odniesione zostały do wielkości środków, które kraje te przeznaczają na finansowanie budżetu Unii Europejskiej. Wykorzystane zostały w tym celu oficjalne dane Komisji Europejskiej.

Krok 8. Wyprowadzenie wniosków o wpływie realizacji Polityki Spójności UE w Polsce na PKB i zatrudnienie w krajach UE15 na podstawie literatury przedmiotu

Wpływ wzrostu eksportu poszczególnych krajów UE-15 na ich PKB i zatrudnienie oszacowany został w sposób wtórny, wykorzystujący wyniki innych badań z różnych źródeł. Rezultaty przeprowadzonej meta-analizy stanowią podstawę do udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze omówione w rozdziale 3.1.

6.4.1. METODOLOGIA WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Istotnym elementem analizy na poziomie mikroekonomicznym jest zbadanie wpływu efektów rzeczowych realizacji polityki spójności w Polsce, w szczególności inwestycji w infrastrukturę podstawową, na funkcjonowanie wybranych firm z krajów UE-15. W przeciwieństwie do wcześniejszych modułów badania, punktem wyjścia są tutaj **dane jakościowe uzyskane dzięki indywidualnym wywiadam pogłębionym**. Tego typu analiza stanowi ciekawą oraz ważną, z punktu widzenia celu ewaluacji, dopełnienie pozostałych elementów badania mikroekonomicznego, dzięki ujęciu efektów polityki spójności z punktu widzenia pojedynczych przedsiębiorstw mających siedziby w krajach UE-15.

W celu odpowiedzi na pytanie badawcze dotyczące efektów zewnętrznych realizacji polityki spójności UE w Polsce, przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami kadry menedżerskiej 20 przedsiębiorstw działających w Polsce, których głównymi udziałowcami są firmy mające siedziby w krajach UE-15.

Celem wywiadów bezpośrednich było uzyskanie informacji na temat korzyści, jakie uzyskują przedsiębiorstwa zagraniczne w wyniku realizacji **inwestycji infrastrukturalnych** w Polsce. Trzema głównymi wymiarami, w których korzyści te były analizowane są:

- Zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku,
- Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej UE,
- Obniżenie kosztów działalności firmy.

Podstawowymi kryteriami selekcji firmy do wywiadu pogłębionego (ang. in-depth interview, IDI) były (i) stopień jej zaangażowania w działalność gospodarczą w Polsce³⁹ oraz (ii) sektor gospodarki, w którym ona działa (przy czym ważne jest tu, by struktura gałęziowa wybranych przypadków była podobna do struktury całej polskiej gospodarki oraz by uwzględnione w niej były w szczególności te gałęzie, które skorzystały na realizacji polityki spójności UE w Polsce najbardziej).

Z punktu widzenia głównych celów tej części analizy, konieczne było skoncentrowanie uwagi zespołu badawczego na przedsiębiorstwach działających w tych sektorach gospodarki, na które inwestycje w infrastrukturę podstawową mogły oddziaływać w największym stopniu. Dlatego do badania wytypowano przede wszystkim następujące kategorie firm:

- Sieci handlu detalicznego,
- Firmy transportowe,
- Przedsiębiorstwa budowlane,
- Firmy działające w sektorze energetycznym,
- Przedsiębiorstwa produkcyjne dóbr inwestycyjnych,
- Przedsiębiorstwa produkcyjne dóbr konsumpcyjnych,
- Firmy usługowe.

Po sporządzeniu listy około 200 przedsiębiorstw spełniających wymienione kryteria, rozesłano do nich prośby o zgodę na przeprowadzenie wywiadu. Większość spośród zaproszonych firm udzieliła odpowiedzi odmownej, dlatego struktura objętych badaniem przedsiębiorstw odbiega od wcześniej planowanej. **Szczegółowa charakterystyka próby badawczej znajduje się w rozdziale 4.2 niniejszego opracowania**. Wywiady pogłębione przebiegały według ściśle ustalonego scenariusza, który zamieszczono poniżej.

Metodologia studiów przypadków w oparciu o wywiady pogłębione została wykorzystana również w odniesieniu do, uzupełniającej część mikroekonomiczną niniejszego badania, **analizy korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji projektów w ramach współpracy terytorialnej**. Głównymi celami badania były: identyfikacja tych korzyści, oszacowanie ich skali oraz określenie przedsiębiorstw oraz grup społecznych, które były ich największymi beneficjentami. Aby studia przypadków miały możliwie pełny charakter, wytypowano do nich 6 projektów zrealizowanych w ramach

³⁹ Priorytetowo były traktowane firmy, które znalazły się na liście największych inwestorów zagranicznych w Polsce w 2006 r. przygotowanej przez PAIiZ i dostępnej w serwisie <http://www.paiz.gov.pl>.

programu INTERREG, z których każdy należał do odrębnej kategorii spośród następujących:

- Projekt mający na celu ochronę środowiska naturalnego;
- Projekt w zakresie ochrony przed przestępczością;
- Projekt przewidujący poprawę infrastruktury turystycznej;
- Projekt mający na celu podniesienie potencjału służb ratowniczych;
- Projekt w zakresie edukacji;
- Projekt mający na celu rozbudowę lub modernizację obiektów sportowych i miejsc rekreacji.

Większość analizowanych projektów była realizowana we współpracy polsko-niemieckiej, ale badaniu poddano również dwa projekty realizowane w partnerstwie z innymi krajami. Wszystkie wytypowane projekty były realizowane przez instytucje publiczne, w tym dwa bezpośrednio przez jednostki samorządu terytorialnego. Źródłami informacji do studiów przypadków były sprawozdania z realizacji projektów oraz wywiady z ich koordynatorami, które przebiegały według ustalonego wcześniej scenariusza.

SCENARIUSZ WYWIADÓW Z PRZEDSTAWICIELAMI ZAGRANICZNYCH FIRM DZIAŁAJĄCYCH W POLSCE

** Ankieter rozpoczyna wywiad odczytując poniższe wprowadzenie:*

Dzień dobry, nazywam się i reprezentuję Instytut Badań Strukturalnych. Na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego prowadzimy obecnie badania dotyczące wpływu, jaki na funkcjonowanie przedsiębiorstw ma realizacja polityki spójności w Polsce.

Gwarantujemy, że wyrażone przez Pana sądy i opinie będą w pełni poufne. Wywiad zostanie nagrany, jednak ani nagranie, ani informacje o Pana/Pani firmie nie zostaną przekazane żadnym osobom postronnym. Opinie zebrane w trakcie tego wywiadu zostaną przedstawione zbiorczo w raporcie, razem z opiniami innych badanych osób. Prosimy zatem, aby zechciał Pan odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących wpływu publicznych inwestycji infrastrukturalnych na funkcjonowanie Pana/Pani firmy.

Na początek chciałbym dowiedzieć się kilku informacji o Pana/Pani firmie, które pozwolą w przybliżeniu określić jej wielkość. Będę czytał kolejne pytania, a następnie poszczególne warianty odpowiedzi. Proszę wskazać tę spośród nich, która wyda się Panu/Pani najodpowiedniejsza.

[1] Ilu pracowników jest w przybliżeniu zatrudnionych w polskim przedstawicielstwie reprezentowanej przez Pana/Pani firmy?

- 1 – 10;
- 10 – 50;
- 50 – 200;
- 200 – 500;
- > 500.

[2] Jakie w przybliżeniu obroty handlowe osiągnęło polskie przedstawicielstwo reprezentowanej przez Pana/Pani firmy w roku 2007?

- < 1 mln zł.;
- 1 – 5 mln zł.;
- 5 – 50 mln zł.;
- 50 – 500 mln zł.;
- > 500 mln zł.

[3] Jak określiłby/określiłaby Pan/Pani znaczenie polskiego przedstawicielstwa dla funkcjonowania reprezentowanej przez Pana/Pani firmy? Proszę wybrać najwłaściwszą Pana/Pani zdaniem odpowiedź.

- Polskie przedstawicielstwo generuje większość przychodów całej firmy;
- Polskie przedstawicielstwo znacznie wyróżnia się spośród innych przedstawicielstw pod względem generowanych przychodów;
- Polskie przedstawicielstwo nie wyróżnia się ani pozytywnie, ani negatywnie na tle przychodów generowanych przez inne przedstawicielstwa;
- Polskie przedstawicielstwo generuje znacząco mniejsze przychody (na tle innych przedstawicielstw);
- Trudno powiedzieć.

Po otrzymaniu odpowiedzi na wyżej wymienione pytania, ankieter przechodzi do drugiej części wywiadu wygłaszając następujące wprowadzenie:

W dalszej części wywiadu chcielibyśmy uzyskać od Pana/Pani bardziej szczegółowe informacje na temat wpływu inwestycji realizowanych w ramach polityki spójności na funkcjonowanie reprezentowanej przez Pana/Pani firmy. Pytania mają charakter otwarty.

**Zadawane pytania należy dostosować do respondenta. Jeżeli udziela wyczerpujących informacji samodzielnie bez konieczności dopytywania można ograniczyć się do pytań głównych 4,5,6). Jeśli udzielane przez niego odpowiedzi są niepełne bądź nie na temat, należy zadawać pytania uzupełniające (4a, 4b, 4c...). W miejscach, w których pojawia się znak „/” należy wybrać najwłaściwsze sformułowanie spośród alternatyw.*

- [4] Jak zmieniły się warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez Państwa firmę w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej?
- [4a] Czy akcesja Polski do Unii Europejskiej zwiększyła możliwości eksploracji polskiego rynku przez Pana/Pani firmę? W jakim stopniu?
- [4b] Czy akcesja Polski do Unii Europejskiej wpłynęła na zmniejszenie się kosztów funkcjonowania Pana/Pani firmy? W jakim stopniu?
- [4c] Czy akcesja Polski do Unii Europejskiej spowodowała wzrost zagranicznej wymiany handlowej Pana/Pani firmy z krajami „starej” Unii, lub krajami spoza Wspólnoty? W jakim stopniu?
- [4d] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani oszacować, w jakim stopniu wzrósł popyt na usługi Pana/Pani firmy w wskutek realizacji publicznych inwestycji infrastrukturalnych po akcesji Polski do Unii Europejskiej?
- [5] Czy potrafiłby/potrafiłaby Pan/Pani wskazać inwestycje w infrastrukturę podstawową (transportową, wodno-kanalizacyjną, energetyczną, telekomunikacyjną) zrealizowaną w ostatnim czasie w Polsce, która w znaczący sposób przyczyniła się do rozwoju Pana/Pani firmy?
- [5a] W jaki sposób wpływ tej konkretnej inwestycji zaznaczył się w obszarze kosztów funkcjonowania Pana/Pani firmy, możliwości eksploracji polskiego rynku lub wielkości wymiany zagranicznej? Mógłby/mogłaby Pan/Pani krótko to scharakteryzować?
- [5b] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani wskazać, jak szybko wpływ tej inwestycji na funkcjonowanie Pana/Pani firmy stał się widoczny?
- [6] Czy Pana/Pani firma uczestniczyła bezpośrednio w realizacji projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej? W jakiej ilości?

SCENARIUSZ WYWIADÓW Z KOORDYNATORAMI PROJEKTÓW REALIZOWANYCH W RAMACH INTERREG

** Ankieter rozpoczyna wywiad odczytując poniższe wprowadzenie:*

Dzień dobry, nazywam się i reprezentuję Instytut Badań Strukturalnych. Na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego prowadzimy obecnie badania dotyczące korzyści, jakie czerpią państwa UE-15 z realizacji polityki spójności. Jednym z elementów badania jest analiza projektów realizowanych w ramach INTERREG, których beneficjentami są mieszkańcy i przedsiębiorcy regionów przygranicznych. Chcielibyśmy uzyskać od Pana/Pani kilka informacji na temat tych projektów.

Gwarantujemy, że wyrażone przez Pana/Panią sądy i opinie będą w pełni poufne. Wywiad zostanie nagrany, jednak ani nagranie, ani informacje o Pana/Pani gminie/powiecie/instytucji nie zostaną przekazane żadnym osobom postronnym. Opinie zebrane w trakcie tego wywiadu zostaną przedstawione zbiorczo w raporcie, razem z opiniami innych badanych osób.

Przedmiotem naszej rozmowy będą korzyści związane z realizacją projektów o charakterze międzyregionalnym. Wiem, że Państwa gmina/powiat/instytucja wzięła udział w realizacji projektu **tu wymienić nazwę projektu*, który koncentrował się na: działaniach edukacyjnych/ rozwoju infrastruktury turystycznej/rozbudowie obiektów sportowych/wzmocnieniu potencjału służb ratowniczych/ochronie środowiska/zwalczaniu przestępczości.

Chciałbym/chciałabym w związku z tym zapytać

**zadawane pytania należy dostosować do respondenta. Jeżeli udziela wyczerpujących informacji samodzielnie, bez konieczności dopytywania, można ograniczyć się do pytań głównych (1,2,3,4,5,6,7). Jeśli udzielane przez niego odpowiedzi są niepełne bądź nie na temat, należy zadawać pytania uzupełniające (1a, 1b, 1c...). W miejscach, w których pojawia się znak „/” należy wybrać najwłaściwsze sformułowanie spośród alternatyw.*

- [1] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani opisać w skrócie na czym polegał koordynowany przez Pana/Panią projekt, jaka była jego geneza, cele i sposób realizacji?
- [2] Czy podczas planowania i realizacji projektu byli zaangażowani partnerzy zagraniczni? W jakiej liczbie?
- [2a] Jaka była rola partnerów zagranicznych? W jakie czynności byli zaangażowani?
- [2b] Jak układała się z nimi współpraca?
- [2c] Czy efekty realizacji projektu mogłyby być osiągnięte na porównywalnym poziomie, gdyby projekt nie był realizowany we współpracy z partnerem zagranicznym?
- [2d] Czy wśród wykonawców zadań przewidzianych w projekcie były firmy zagraniczne?
- [3] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani wskazać, w jaki sposób i w jakim stopniu projekt mógł przyczynić się do rozwoju gospodarczego regionu, szczególnie w branży turystycznej?
- [3a] W jakim stopniu wzrost ruchu turystycznego miał miejsce w Polskich, a w jakim w regionach za granicą?

**Pytania 3 i 3a dotyczą projektów z zakresu infrastruktury turystycznej oraz rozbudowy obiektów sportowych i miejsc rekreacji.*

- [4] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani wskazać, w jaki sposób projekt mógł przyczynić się do poprawy stanu środowiska w regionie?
[4a] W jakim stopniu wpływ ten dotyczy obszarów Polski, a w jakim obszarów za granicą?
[4b] Czy poprawa stanu środowiska zakładana w projekcie może przyczynić się do rozwoju turystyki w regionie? W jakim stopniu?

**Pytania 4, 4a, 4b dotyczą projektów z zakresu ochrony środowiska.*

- [5] Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani wskazać, w jakim stopniu projekt przyczynił się do poprawy bezpieczeństwa na obszarze Polski, a w jakim stopniu za granicą?

**Pytanie 5 dotyczy projektów z zakresu zwalczania przestępczości oraz wzmocnienia potencjału służb ratowniczych.*

- [6] Czy z infrastruktury powstałej w ramach tego projektu w bezpośredni lub pośredni sposób korzysta ludność lub przedsiębiorstwa z obszarów za granicą?

[6a] Jakie firmy i jakie branże mogą potencjalnie najbardziej skorzystać z infrastruktury powstałej w wyniku realizacji projektu?

- [7] Czy zainicjowane przy okazji realizacji projektu kontakty międzyregionalne przyczyniły się do rozwoju współpracy przy innych projektach lub w innych obszarach?

6.4.2. WYBRANE STUDIA PRZYPADKÓW, SŁUŻĄCE IDENTYFIKACJI EFEKTÓW ZEWNĘTRZNYCH INWESTYCJI W INFRASTRUKTURĘ PODSTAWOWĄ

STUDIUM PRZYPADKU: TRANSFENNICA POLSKA SP. Z.O.O.

Jednym z miejsc, w których zrealizowano znaczne inwestycje współfinansowane ze środków unijnych, jest Port Gdynia. Przebudowano tam kanał portowy (część prac już wykonano, część jeszcze trwa), rozbudowano infrastrukturę terminalu kontenerowego oraz zmodernizowano układ komunikacyjny terminalu promowego. Poprawiony został też dostęp drogowy do portu dzięki budowie nowej ulicy Polskiej oraz trasy Kwiatkowskiego. Inwestycje te powinny przełożyć się na wzrost przepustowości, szybkości i bezpieczeństwa przeładunków towarowych w Gdyni. Można oczekiwać, że przełoży się to w zauważalnym stopniu na zmniejszenie kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw działających w porcie, zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku oraz wzrost prowadzonej przez nie zagranicznej wymiany handlowej.

Aby bliżej przyjrzeć się rzeczywistym korzyściom, jakie odczuwają firmy z wymienionych inwestycji, przeprowadzono wywiad bezpośredni z dyrektorem firmy Transfennica Polska Sp. z.o.o., której głównym udziałowcem jest fiński armator zajmujący się towarowymi przewozami morskimi, przede wszystkim pomiędzy portami basenu Morza Bałtyckiego oraz Północnego. Głównym obszarem funkcjonowania spółki w Polsce jest działalność handlowa w zakresie transportu towarów między polskim Portem Gdynia a portami fińskimi. Prace portowe, takie jak załadunek towarów na statek oraz ich wyładunek i ewentualnie przeładunek na inne środki transportu są wykonywane albo przez klientów we własnym zakresie albo zlecane spółkom zewnętrznym.

W ciągu ostatnich kilku lat Transfennica Polska zanotowała znaczny wzrost wymiany handlowej między Polską a Finlandią, chociaż trudno powiedzieć, w jakim stopniu jest to zasługą działań marketingowych firmy bądź dobrej koniunktury, a w jakim popytowi indukowanemu przez fundusze unijne. To, co rzeczywiście daje się zauważyć, to zmiana struktury importu z Finlandii do Polski, w którym zaczynają dominować nowe i używane maszyny służące do budowy dróg i obiektów inżynierskich. W zestawieniu z wynikami części 2 i 3 niniejszego badania, zasadna jest hipoteza, że część popytu na te maszyny, a więc również popytu na usługi związane z ich przewozem świadczone przez grupę Transfennica, jest spowodowana wzmocnionymi inwestycjami realizowanymi dzięki wykorzystaniu środków wspólnotowych.

Inwestycje infrastrukturalne, szczególnie te zlokalizowane w sąsiedztwie Portu Gdynia, mają również istotny wpływ na koszty działalności armatora, chociaż ich potencjał w tym zakresie nie jest w pełni wykorzystany. Już w chwili obecnej, w wyniku modernizacji kanału portowego w Gdyni, szybkość i bezpieczeństwo manewrów wykonywanych przez statki w porcie uległy zwiększeniu, co przekłada się na efektywniejsze wykorzystanie jednostek pływających oraz zmniejszenie ryzyka uszkodzenia przewożonych przez nie ładunków. Wzrost bezpieczeństwa przekłada się również na zmniejszenie liczby statków pomocniczych koniecznych do asystowania większym jednostkom w porcie, co otwiera drogę do zmniejszenia wysokości opłat pobieranych przez Zarząd Portu Gdynia. Aby jednak było to możliwe, konieczne jest dostosowanie regulacji portowych do nowych warunków żeglugi.

Inwestycje infrastrukturalne poprawiające dostępność komunikacyjną gdyńskiego portu nie przekładają się jednak, jak dotąd, w widoczny sposób na zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku przez grupę Transfennica, chociaż – zgodnie ze słowami prezesa polskiej filii armatora – zauważalne jest skrócenie czasu, jaki mija od momentu nadania towaru przeznaczonego do wysłania za granicę do momentu jego dotarcia do portu. Innymi słowy, usprawniony został transport dóbr od i do terminali morskich Gdyni. Korzyść tę odczuli jednak w większym stopniu nadawcy i odbiorcy tych towarów niż sami armatorzy.

Patrząc jednak na problem w szerszej perspektywie, należy stwierdzić, że w wyniku poczynionych inwestycji poprawiła się konkurencyjność relatywnie przyjaznego środowiska transportu morskiego, co może się przełożyć na wzrost ilości dóbr przewożonych tą drogą. Co ważne, wzrost ten nie musi odbywać się kosztem innych gałęzi transportu, gdyż poprawa efektywności przewozów morskich może wpłynąć na zwiększenie całkowitego wolumenu wymiany handlowej między Polską a krajami UE-15.

Podsumowując, informacje zebrane w trakcie wywiadu z prezesem Transfennica Polska pozwalają stwierdzić, że inwestycje związane z modernizacją Portu Gdynia korzystnie wpływają na funkcjonowanie działających w nim armatorów. Poprawiło się bezpieczeństwo oraz szybkość manewrów prowadzonych w porcie, co bezpośrednio przyczyniło się do spadku kosztów działalności przewoźników morskich, ale także otworzyło drogę do dalszego ich zmniejszenia w przyszłości. Co więcej, poprawa dostępności terminali portowych Gdyni przekłada się na poprawę konkurencyjności przewozów morskich, co w dłuższej perspektywie może spowodować wzrost wielkości rynku dla tej formy transportu. Nie należy również zapominać, że inwestycje realizowane ze środków unijnych są odpowiedzialne za wygenerowanie części popytu na usługi świadczone przez armatorów.

STUDIUM PRZYPADKU: ŻURAW GROHMANN SP. Z O.O.

Innym sektorem gospodarczym, oprócz branży transportowej, którego funkcjonowanie mogła w poważnym stopniu zmienić absorpcja środków unijnych, jest budownictwo. Przykładem firmy, która odniosła korzyści z realizacji inwestycji infrastrukturalnych jest Żuraw Grohmann Sp. z o.o., której głównym udziałowcem jest niemiecki Grohmann GmbH. Spółka świadczy usługi w zakresie wynajmu i obsługi żurawi samochodowych i wieżowych, przewozu ładunków ciężkich i ponadgabarytowych oraz doradztwa technicznego. Gwałtowny rozwój firmy miał miejsce po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, które wiązało się z otwarciem granic oraz znacznym uproszczeniem przepisów dotyczących sprowadzania i użytkowania urządzeń dźwigowych. Inwestycje infrastrukturalne współfinansowane ze środków unijnych miały swój udział w rozwoju spółki Żuraw Grohmann, gdyż generowały (oraz generują nadal) znaczną część realizowanych przez nią zamówień.

Precyzyjne szacunki w tym zakresie nie są niestety możliwe ze względu na to, że firma nie zawsze ma dostęp do informacji o źródłach finansowania realizowanych przez nią inwestycji, jednak wg dyrektora ds. produkcji w firmie Żuraw Grohmann Sp. z o.o., inwestycje publiczne związane z budową dróg, obiektów inżynierskich oraz obiektów kubaturowych (w tym stadionów), z których większość jest realizowana przy udziale środków unijnych, generują od 30 do 40 proc. portfela zamówień firmy. Pozostałe kontrakty pochodzą najczęściej od zagranicznych deweloperów zajmujących się budową obiektów mieszkaniowych i biurowych.

Żuraw Grohmann uczestniczy również w realizacji inwestycji w krajach bałtyckich, tj. na Litwie, Łotwie i w Estonii. Ekspansja międzynarodowa firmy nie jest jednak stymulowana przez inwestycje infrastrukturalne współfinansowane ze środków unijnych, tym bardziej, że stosunkowo niewiele z nich miało jak dotąd na celu zwiększenie dostępności komunikacyjnej wschodnich granic Polski. Większe znaczenie miało w tym przypadku otwarcie granic, zniesienie ceł i usprawnienie przepisów towarzyszące akcesji krajów bałtyckich do Unii Europejskiej. Firma dwukrotnie podejmowała również próby rozpoczęcia działalności na Ukrainie, jednak ze względu na liczne przeszkody prawne i administracyjne, w obu przypadkach się to nie udało. Podsumowując, wzrost możliwości eksploracji polskiego rynku oraz rynków zagranicznych jest stymulowany przede wszystkim poprzez usunięcie barier administracyjnych utrudniających swobodne prowadzenie działalności gospodarczej. Wpływ inwestycji infrastrukturalnych zaznacza się w tym przypadku dopiero w drugiej kolejności.

STUDIUM PRZYPADKU: GENERALI PTE S.A.

Działalność firm branży usługowej wydaje się mniej zdeterminowana przez infrastrukturę podstawową niż w przypadku przedsiębiorstw sektora produkcyjnego czy transportowego. Realizacja inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych wymaga jednak, oprócz robót budowlanych, również obsługi od strony finansowej. Inwestycje takie mogą więc stać się istotnym źródłem popytu dla instytucji finansowych. Aby bliżej przyjrzeć się tej kwestii, przeprowadzono wywiady z przedstawicielami towarzystw ubezpieczeniowych. Potwierdzili oni, że inwestycje infrastrukturalne nie wpływają bezpośrednio na koszty prowadzonej przez ich firmy działalności gospodarczej. Nie zwiększają one również w istotny sposób możliwości eksploracji polskiego rynku, ale mogą oddziaływać w dużym stopniu na popyt na realizowane przez nie usługi finansowe i ubezpieczeniowe.

Zgodnie ze słowami jednego z członków zarządu Generali PTE S.A., blisko 30% przychodów z ubezpieczeń majątkowych udzielanych przez firmę jest generowana przez poręczenia ubezpieczeniowe dla firm realizujących inwestycje infrastrukturalne prowadzone przy udziale funduszy unijnych.

STUDIUM PRZYPADKU: „PARTNERSTWO DLA RATOWNICTWA”

Przykładem zadania mającego na celu poprawę bezpieczeństwa publicznego w rejonach przygranicznych jest projekt pt. Partnerstwo dla ratownictwa. Transgraniczny system przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, klęskom żywiołowym i wielkoobszarowym pożarom lasów, realizowany przez zachodniopomorską Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej we współpracy ze starostwem powiatu Uecker-Randow w Niemczech, odpowiedzialnym za nadzór nad jednostkami straży pożarnej po niemieckiej stronie. Celem projektu było wzmocnienie potencjału służb ratowniczych w polskich i niemieckich powiatach przygranicznych w regionie Szczecina. Podjęto w tym celu zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczego oraz przeprowadzono wspólne ćwiczenia służb straży pożarnej oraz konsultacje w zakresie przeciwdziałania skutkom awarii przemysłowych. Działania te przyczyniły się do zmniejszenia ryzyka rozprzestrzenienia się zagrożeń związanych z wymienionymi awariami. Do beneficjentów projektu należy zaliczyć:

- kilkanaście zakładów przemysłowych ulokowanych w regionie objętym wsparciem (na przykład zakłady chemiczne w Schwedt), w związku ze zmniejszeniem ryzyka poniesienia znacznych szkód w wyniku rozprzestrzenienia się skutków awarii przemysłowych lub klęsk żywiołowych;
- ludność zamieszkującą powiaty przygraniczne leżące zarówno po polskiej, jak i niemieckiej stronie granicy, w wyniku zwiększenia potencjału służb pożarowych i ratowniczych;
- przedsiębiorstwa działające w branży turystycznej, dzięki zmniejszeniu ryzyka poważnego skażenia środowiska w wyniku awarii przemysłowych;
- dostawców sprzętu ratowniczego sfinansowanego w ramach projektu, będących najczęściej podmiotami zagranicznymi, na przykład koncern Scania.

Ze względu na losowy charakter awarii przemysłowych, klęsk żywiołowych oraz innych zdarzeń, które wymagają interwencji służb ratowniczych, korzyści z realizacji omawianego projektu są trudne do wyceny w kategoriach ilościowych. Pojazdy, które zostały w jego ramach zakupione są wykorzystywane kilkanaście razy w roku. Zostały one użyte m.in. przy interwencji w przypadku wycieku z chłodni oraz wypadku cysterny przewożącej chlor. Dotąd nie było konieczności ich wykorzystania na terenie Niemiec, lecz taka możliwość istnieje. Warto podkreślić, że gęstość rozmieszczenia jednostek ratowniczych jest na terenie Polski większa niż po drugiej stronie granicy. Można więc powiedzieć, że chociaż w ramach omawianego projektu wzmocnieniu uległy przede wszystkim polskie służby pożarowe, to istotne korzyści odniosły z tego również niemieckie powiaty przygraniczne, gdyż w razie zagrożenia pomoc może przyjść najszybciej ze strony Polski. Ten pozytywny efekt został dodatkowo wzmocniony i utrwalony dzięki temu, że zawiązana na potrzeby projektu współpraca jest w dalszym ciągu kontynuowana i prawdopodobnie zaowocuje realizacją kolejnych wspólnych projektów w przyszłości.

STUDIUM PRZYPADKU: „TRANSGRANICZNA INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA”

Inną inwestycją realizowaną w ramach współpracy regionalnej był projekt o nazwie *Transgraniczna infrastruktura turystyczna – ekologiczne zagospodarowanie polany leśnej „Głębokie” w Szczecinie*, zrealizowany przez Urząd Miasta Szczecina w partnerstwie z niemieckim stowarzyszeniem Waldschule zajmującym się edukacją ekologiczną i turystyką. Projekt ten jest częścią szerszego planu zakładającego zbudowanie leśnego kompleksu edukacyjno-rekreacyjnego na terenie Puszczy Wkrzańskiej znajdującej się częściowo na terytorium Niemiec.

Polana „Głębokie” jest przystankiem na polsko-niemieckim szlaku turystycznym. W ramach projektu na jej obszarze powstały obiekty małej architektury, miejsca rekreacji oraz infrastruktura do uprawiania sportów i gier zespołowych. Wszystkie wykonane przy tej okazji oznaczenia zostały napisane w dwóch językach, polskim i niemieckim. Na polanie organizuje się liczne imprezy masowe. W wielu z nich uczestniczą też Niemcy, którzy oprócz rekreacji zapoznają się z historią i dziedzictwem kulturowym regionu. Korzyści powstałych dzięki realizacji omawianego projektu nie można wprawdzie skwantyfikować, ale można wskazać licznych jego beneficjentów. Zagospodarowanie polany leśnej „Głębokie” znakomicie uzupełnia ofertę turystyczną Szczecina, szczególnie jeśli uwzględnić fakt, że jest ono elementem szerszego przedsięwzięcia, jakim jest rozbudowa polsko-niemieckiego szlaku edukacyjno-przyrodniczego w Puszczy Wkrzańskiej. Można więc uznać, że korzystają na tym nie tylko turyści odwiedzający polanę, ale też firmy, których działalność jest związana z branżą turystyczną, czyli biura podróży, hotele, punkty gastronomiczne, sprzedawcy pamiątek, itd. Warto też podkreślić, że Puszcza Wkrzańska, na której terenie został zrealizowany omawiany projekt, leży zarówno po stronie polskiej, jak i niemieckiej. W związku z tym, należy uznać, że korzyści z realizacji omawianego projektu czerpią nie tylko firmy polskie, ale również mające siedzibę w Niemczech. Do szerszej grupy beneficjentów należy również zaliczyć polską i niemiecką ludność zamieszkującą okolice Szczecina, która wykorzystuje infrastrukturę sportową i rekreacyjną powstałą na polanie „Głębokie” oraz bierze udział w imprezach masowych, które są na niej organizowane.

STUDIUM PRZYPADKU: „WSPÓLNE GRANICE, WSPÓLNE BEZPIECZEŃSTWO”

Trzecim, wartym przybliżenia projektem realizowanym we współpracy terytorialnej jest działanie pod nazwą Polska, Białoruś, Ukraina – wspólne granice, wspólne bezpieczeństwo, realizowane przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie razem z analogicznymi służbami przygranicznych okrę-

gów Ukrainy i Białorusi. W ramach projektu w ciągu dwóch lat zorganizowano cykl sześciu szkoleń dla polskich i ukraińskich policjantów/milicjantów oraz czterech dalszych szkoleń, w których uczestniczyli dodatkowo milicjanci białoruscy. Tematyka zajęć obejmowała zwalczanie przestępczości gospodarczej, korupcji, przemytnictwa, handlu ludźmi, a także terroryzmu. Szczególny nacisk położono na zagadnienia międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. W ramach projektu opublikowano również polsko-ukraiński i ukraińsko-polski specjalistyczny słownik ułatwiający porozumiewanie się między policjantami z dwóch stron granicy. Powstał również specjalny elektroniczny formularz ułatwiający i przyspieszający oficjalną komunikację między komendami tych dwóch krajów. Sesje szkoleniowe służyły nie tylko doskonaleniu zawodowemu, ale były również okazją do wzajemnego poznania się między polskimi, ukraińskimi i białoruskimi policjantami i milicjantami. Nawiązane w ten sposób kontakty pozwalają skuteczniej zwalczać przestępczość międzynarodową. Jest to istotna korzyść, jaką odnosi ludność całej Unii Europejskiej, chociaż nie sposób wskazać konkretnych grup beneficjentów omawianego projektu. Jego efekty dodatkowo wzmacnia to, że podjęta w jego ramach współpraca, szczególnie między Polską a Ukrainą, jest kontynuowana w kolejnych projektach.

6.5. ANALIZA DOKUMENTACJI

Celem analizy dokumentacji jest triangulacja metod badawczych względem badania CAWI. Na jej podstawie nie jest jednak możliwe – ze względu na niewielką liczebność próby – rzetelne wnioskowanie o całej populacji projektów. Informacje zdobyte podczas analizy dokumentacji umożliwiły natomiast lepsze zaprojektowanie badania CAWI, a w procesie opisu wyników umożliwiają one przedstawienie uzyskanych wyników w nieco innym świetle, dzięki przyjęciu odmiennych założeń badawczych.

Analiza dokumentacji służyła określeniu kraju pochodzenia firm zaangażowanych w realizację wybranych projektów oraz rozmiaru i struktury procentowej przepływów finansowych w ramach tychże projektów.

Analiza ta ma również dwa inne cele. Z jednej strony, **umożliwia ona sprawdzenie zgodności wyników badania CAWI**; z drugiej strony, **jest ona alternatywna względem analizy CAWI, gdyż w przedstawionym poniżej opisie użyto odmienniej, bardziej restrykcyjnej definicji firmy zagranicznej.** Za firmę „zagraniczną” uznano bowiem w analizie dokumentacji firmę, w której większość udziałów ma przedsiębiorstwo zlokalizowane poza terytorium Polski. W szczególności więc zarówno niezależne oddziały firm zagranicznych w Polsce, jak i polskie firmy z udziałem kapitału zagranicznego uznawane są za firmy zagraniczne. Dzięki takiemu podejściu możliwe jest uzyskanie oszacowania **szerszej zakrojonego wpływu wydatków z funduszy strukturalnych na gospodarkę państw UE-15** niż to miało miejsce w przypadku badania CAWI, szczególnie w wypadku Funduszu Spójności i SPO Transport. W przypadku pozostałych programów, ze względu na liczebność próby, analiza ta dostarcza jedynie informacji o charakterze jakościowym.

6.5.1. WYBÓR PRÓBY DO ANALIZY DOKUMENTACJI

Próba do analizy dokumentacji wybrana została według algorytmu uwzględniającego podstawowe statystyki charakteryzujące poszczególne grupy projektów. Statystyki te zaprezentowano w tabeli 6.8.

Łatwo zauważyć, że **projekty w ramach wymienionych 16 programów cechują się bardzo dużym zróżnicowaniem.** Najliczniej reprezentowane są projekty z programu *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*, które stanowią niemal 60% całkowitej liczby projektów. Jednocześnie jednak charakteryzują się one najmniejszą średnią wartością projektu (244 tys. zł), a w konsekwencji stanowią jedynie 13% wartości wszystkich funduszy.

Dla kontrastu, **warto zwrócić uwagę na projekty w ramach Funduszu Spójności UE.** Stanowią one jedynie 1,5 promila całkowitej liczby projektów, ale jednocześnie ich średnia wartość jest kilka do kilkuset razy większa od średniej wartości projektów w innych grupach, a łącznie odpowiadają one za ponad 30% wszystkich wydatków w ramach funduszy. W konsekwencji można się więc spodziewać, że ich wpływ na gospodarkę krajów UE-15 będzie też największy.

Algorytm losowania brał więc pod uwagę zarówno wielkość projektu, udział programu w całości wydatków funduszu, jak i liczbę projektów w ramach poszczególnych programów. **Zdecydowany priorytet przypisano jednak wielkości projektu,** gdyż większe projekty (co do zasady) zawierają większą ilość informacji.

TABELA 6. 8. PODSTAWOWE STATYSTYKI OPISOWE CHARAKTERYZUJĄCE ANALIZOWANE PROJEKTY.⁴⁰

NAZWA PROGRAMU	LICZBA PROJEKTÓW	UDZIAŁ W CAŁKOWITEJ LICZBIE PROJEKTÓW %	ŚREDNIA WARTOŚĆ PROJEKTU W ZŁ	WARTOŚĆ CAŁKOWITA PROJEKTÓW W ZŁ	UDZIAŁ W CAŁKOŚCI FUNDUSZY %
Fundusz Spójności	130	0,15	220 614 966	28 679 945 544	30,62
Interreg Polska-Białoruś-Ukraina	162	0,19	1 216 968	197 148 861	0,21
Interreg Polska-Czechy	178	0,21	553 867	98 588 362	0,11
Interreg Polska-Litwa-Kaliningrad	154	0,18	685 547	105 574 185	0,11
Interreg Polska-Meklemburgia	165	0,19	861 587	142 161 783	0,15
Interreg Polska-Słowacja	71	0,08	806 260	57 244 429	0,06
Interreg Polska-Brandenburgia	97	0,11	1 718 977	166 740 784	0,18
Interreg Polska-Saksonia	94	0,11	1 419 904	133 470 984	0,14
Pomoc techniczna	143	0,17	1 011 197	144 601 185	0,15
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	104	0,12	6 738 753	700 830 272	0,75
Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich	51 293	59,39	243 883	12 509 511 489	13,36
Rozwój zasobów ludzkich	4 013	4,65	2 013 986	8 082 123 895	8,63
Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	3 275	3,79	414 560	1 357 685 480	1,45
Transport	115	0,13	62 353 154	7 170 612 668	7,66
Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	13 662	15,82	1 071 184	14 634 515 982	15,63
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	12 715	14,72	1 531 535	19 473 464 211	20,79
Suma	86 371	100	1 084 324	93 654 220 115	100,00

Źródło: obliczenia własne IBS

Tabela 6.9 przedstawia liczbę projektów wybranych z poszczególnych programów do próby, na podstawie udziału całkowitej wartości projektów skorygowanych o liczbę projektów na rynku. Z powodu niewielkiej liczby projektów, a także relatywnie niewielkiej ich wartości, Inicjatywa Wspólnotowa Interreg, PO Pomoc Techniczna i Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL połączone zostały w jedną grupę, z której wylosowane zostały 2 projekty do próby.

Aby zapewnić obecność największych projektów w próbie, 10 projektów wylosowanych zostało z grupy 100 największych projektów (pod względem wartości prognozowanej).

TABELA 6. 9. LICZBA PROJEKTÓW WYBRANYCH DO PRÓBY Z POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW.

NAZWA PROGRAMU	LICZBA PROJEKTÓW WYBRANYCH DO PRÓBY	W TYM SPOŚRÓD 100 NAJWIĘKSZYCH PROJEKTÓW
Fundusz Spójności	14	3
Interreg/Pomoc techniczna/EQUAL	2	–
Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich	6	–
Rozwój zasobów ludzkich	5	1
Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	1	–
Transport	5	2
Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	7	2
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	10	2

Źródło: obliczenia własne IBS.

⁴⁰ Wartość projektu wpisywana jest na podstawie wartości prognozowanych (a nie wartości wykonanych), ponieważ nie wszystkie projekty zostały całkowicie rozliczone do dnia 31.03.2008 (np. w Funduszu Spójności jedynie 3 z 131).

Z powodu niskiej średniej wartości projektów w ramach programów *Interreg, Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*, a także *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb* zdecydowano, że do próby losowane były tylko projekty o wartościach powyżej 250 tys. zł (wartość wybrana arbitralnie), gdyż mniejsze mogą nie gwarantować wystarczającej ilości informacji. Ten sam warunek zaaplikowano do projektów z innych programów; w głównej mierze ma to usunąć ze zbioru projekty o źle wpisanych wartościach (w bazie znalazło się, m.in., 138 projektów o prognozowanej wartości 0). Powyższa reguła zawężyła liczbę projektów do 25602.

Ostateczną listę wylosowanych projektów utworzono metodą losowania warstwowego. Odpowiednie liczby projektów z poszczególnych programów operacyjnych (wymienione w tabeli 6.9) zostały zatem wybrane losowo spośród całej puli projektów realizowanych w ramach tychże programów. Wymienione osobno w tabeli 6.9 projekty duże zostały również dobrane losowo spośród odpowiednio zawężonych populacji (ograniczonych do 100 projektów największych pod względem wartości prognozowanej).

6.5.2. WYNIKI ANALIZY DOKUMENTACJI

Pierwsza część omówienia wyników analizy dokumentacji skoncentrowana zostanie na projektach z Funduszu Spójności i SPO Transport. W dalszej części rozdziału zaprezentowana zostanie natomiast analiza dokumentacji innych programów. Ostatnia część analizy dotyczy 20 dodatkowych projektów wylosowanych po skończeniu badania CAWI.

6.5.3. FUNDUSZ SPÓJNOŚCI I SPO TRANSPORT

Fundusz Spójności i SPOT mają kluczowe znaczenie z punktu widzenia celu projektu, czyli oceny wpływu wydatków w ramach funduszy na gospodarkę płatników netto, z dwóch powodów. Po pierwsze, na programy te przypada łącznie 38,27%⁴¹ wartości przypiętych do Polski funduszy unijnych. Po drugie, ich charakterystyka wskazuje, że zaangażowanie firm zagranicznych w ich realizację powinno być znaczące.

W ramach Funduszu Spójności realizowanych było 130 projektów o średniej wartości 220 mln złotych, w SPO Transport – 115 projektów o średniej wartości 62,3 mln zł. Taka wielkość projektów powoduje, że – z jednej strony – przy niemal wszystkich zakupach usług i towarów musiały być organizowane przetargi, w których, zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem, uczestniczyć mogły również firmy zagraniczne. Z drugiej strony, intuicja oraz wyniki badania CAWI wskazują, że **udział firm zagranicznych w dużych inwestycjach jest relatywnie większy niż w mniejszych**. W niewielkich pod względem wartości projektach koszty dotarcia na rynek mogą być bowiem zbyt duże w stosunku do wielkości przychodów. Przy dużych inwestycjach ten fakt ma relatywnie niewielkie znaczenie.

Wielkość projektów i ich charakterystyka powodują, że **to właśnie Fundusz Spójności i SPO Transport powinny mieć największy wpływ na gospodarkę krajów UE-15, które są płatnikami netto tych funduszy**, a udział owych programów we wpływie na gospodarkę tych krajów prawdopodobnie przekroczy ich 38% udział w wartości całych funduszy strukturalnych i spójności.

Przewidywany duży wpływ projektów realizowanych w ramach tych programów spowodował, że podczas tworzenia próby projektów wylosowanych do analizy dokumentacji, programom tym przepisany został najwyższy priorytet. Z 50 projektów aż 14 wylosowanych zostało z Funduszu Spójności (co stanowi ponad 10% wszystkich projektów w ramach tego programu), natomiast z SPO Transport – 5 projektów. W poniżej analizie uwzględnione zost nie również pięć projektów z listy rezerwowej SPO Transport.

Analiza dokumentacji oparta została na jednym, upraszczającym badanie, założeniu:

- W przypadku konsorcjów, wartość projektu dzielona jest równo pomiędzy uczestników konsorcjum.⁴²

Założenie to może nie odpowiadać rzeczywistości, ale w dostępnej dokumentacji projektowej brak jest, niestety, informacji o podziale tych kwot, a dokumentacja przetargowa jest trudno dostępna.

Warto również pamiętać, że pod uwagę była brana najbardziej aktualna dostępna dokumentacja. W wypadku wielu projektów, w szczególności z Funduszu Spójności, nie zakończono jeszcze realizacji projektów, a więc również lista wykonawców zagranicznych może nie być kompletna.

⁴¹ 30,62% to Fundusz Spójności, a 7,7% - SPO Transport.

⁴² Chyba, że dostępne są dokładne informacje.

FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

W ramach Funduszu Spójności wspierane są duże projekty inwestycyjne w dwóch obszarach: środowiska i transportu. Do analizy dokumentacji wylosowano 14 projektów, spośród których 9 dotyczyło obszaru ochrony środowiska (1 to gospodarka odpadami stałymi, 8 gospodarka wodno-ściekowa), 5 sektora transportu (2 budowy autostrad i 3 dotyczące kolei).

W wylosowanej grupie projektów podpisanych zostało od jednej do 18 umów z podwykonawcami. Często podwykonawcami były konsorcja złożone z 2, 3 lub 4 firm, zarówno polskich jak i zagranicznych.

Łączna wartość kontraktów z podwykonawcami wyniosła 1 155 milionów euro (4 562 mln zł), a w realizacji kontraktów brały udział firmy z 12 państw. Wykres 6.4 i tabela 6.10 pokazują udział firm z poszczególnych krajów w wartości wszystkich kontraktów, a także wielkość przepływów finansowych do 12 państw.

WYKRES 6.1. UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z 12 PAŃSTW W WARTOŚCI WSZYSTKICH KONTRAKTÓW W RAMACH WYŁOSOWANYCH PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

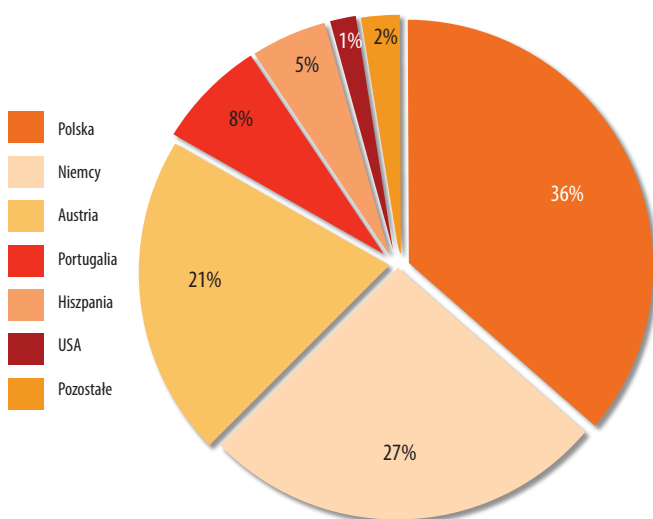

TABELA 6.10. CAŁKOWITA WARTOŚĆ UMÓW PODPISANYCH W RAMACH PROJEKTÓW (W EURO I ZŁOTYCH)

KRAJ POCHODZENIA	WARTOŚĆ KONTRAKTÓW	
	W MLN EURO	W MLN ZŁOTYCH
Polska	419,0	1655,1
Niemcy	307,3	1213,8
Austria	242,3	957,1
Portugalia	87,0	343,7
Hiszpania	37,2	146,9
USA	10,3	40,7
Szwecja	9,6	37,9
Dania	8,5	33,6
Wielka Brytania	5,5	21,4
Francja	1,6	6,3
Holandia	1,5	5,9
Belgia	0,3	1,2
Suma	1 130	4562

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów

W realizacji analizowanych projektów brały udział firmy z 12 państw (w tym spoza UE – tylko firmy z USA, które były odbiorcami 1% wydatków). Kontrakty o największej sumarycznej wartości podpisano z firmami polskimi, które otrzymały łączną zapłatę 419 milionów euro (1,66 mld złotych). Z krajów Unii Europejskiej największymi wykonawcami były firmy niemieckie i austriackie, które otrzymały odpowiednio 307 i 242 miliony euro.

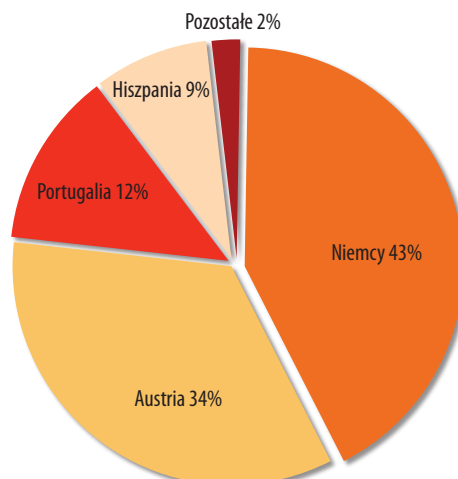
W poniższej tabeli zaprezentowano dezagregację wydatków w analizowanej grupie przedsiębiorstw zagranicznych względem sekcji NACE.

⁴³ W dokumentacji Funduszu Spójności dostępne były dane jedynie w euro. Przeliczenie następuje po średnim kursie z lat 2004-2008 (a więc w okresie realizacji projektów), który wynosił 3,95 zł za euro.

TABELA 6.11. UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z 12 PAŃSTW W WARTOŚCI WSZYSTKICH KONTRAKTÓW W RAMACH WYŁOSOWANYCH PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

SEKCJA NACE:	
F - Budownictwo	96,3%
K - Administracja, obsługa finansowa	3,6%
C - Sprzęt i maszyny	0,1%

WYKRES 6.2. CAŁKOWITA WARTOŚĆ UMÓW PODPISANYCH W RAMACH PROJEKTÓW (W EURO I ZŁOTYCH)

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów

Ponad 96% wydatków z Funduszu Spójności, które trafiły do wykonawców zagranicznych, dotyczyło wydatków w zakresie budownictwa (NACE F). W tej grupie największymi wykonawcami były firmy niemieckie i austriackie, które odpowiadały za ponad trzy czwarte wydatków. Ponadto, do NACE K zakwalifikowano wydatki związane głównie z administracją i nadzorem robót budowlanych, przygotowaniem studiów wykonalności i innych wydatków. W sekcji C notowane były wydatki związane głównie z dostarczeniem maszyn i urządzeń.

SPO TRANSPORT

W ramach SPO Transport wspierane były projekty infrastrukturalne, takie jak budowa lub modernizacja dróg, linii kolejowych, mostów czy portów, jak również zakup pojazdów transportu publicznego.

Wyłosowane projekty charakteryzowały się **mniejszą liczbą podwykonawców niż projekty z Funduszu Spójności, rzadziej były też realizowane przez konsorcja firm**. W 10 wyłosowanych projektach łączna wartość umów podpisanych z wykonawcami równa była 995 mln złotych. Wykonawcy pochodzili z 6 państw. Zaprezentowane poniżej tabela i wykres charakteryzują pochodzenie wykonawców realizujących projekty w ramach SPO Transport i wielkość kontraktów z nimi podpisanych.

WYKRES 6.3. UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z 6 PAŃSTW W WARTOŚCI WSZYSTKICH KONTRAKTÓW W RAMACH WYŁOSOWANYCH PROJEKTÓW SPO TRANSPORT

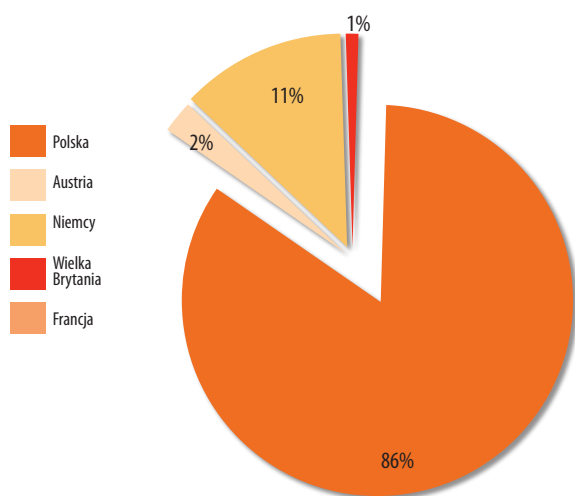

TABELA 6.12. CAŁKOWITA WARTOŚĆ UMÓW PODPISANYCH W RAMACH PROJEKTÓW (W ZŁ)

KRAJ POCHODZENIA	WARTOŚĆ KONTRAKTÓW (MLN ZŁ)
Polska	850,6
Niemcy	109,7
Austria	19,1
Wielka Brytania	14,3
Francja	1,6
Włochy	0,07
Suma	995

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów

W przeciwieństwie do grupy projektów wylosowanych z puli Funduszu Spójności, w projektach SPO Transport uczestniczyło relatywnie mniej wykonawców z krajów Unii Europejskiej. Z ogólnej sumy 995 milionów złotych, na firmy niemieckie, austriackie, brytyjskie, francuskie i włoskie przypadło jedynie 145 milionów, co stanowi 15%. Ponownie największymi wykonawcami były firma niemiecka (11% i ponad 100 mln zł) i austriacka (2% i 19 mln zł). Firmy niemiecka, austriacka i brytyjska realizowały projekty budowy dróg (a więc NACE F), natomiast firma francuska i włoska zajmowały się administracją (NACE K).

6.5.4. POZOSTAŁE PROGRAMY

W poniższej części zaprezentowana zostanie analiza dokumentacji projektów z pozostałych programów operacyjnych. Udział wykonawców zagranicznych w tych programach, ze względu na skalę i typ projektów, powinien być znacznie mniejszy niż w wypadku zaprezentowanych powyżej projektów z Funduszu Spójności i SPO Transport.

W przeciwieństwie do programów z Funduszu Spójności i SPO Transport, wartość umów podpisywanych z wykonawcami zagranicznymi odnosi się do wartości całego projektu, a nie tylko wszystkich umów podpisanych z podwykonawcami. Jest to spowodowane mniej dokładnymi danymi zawartymi w dokumentacji projektów oraz inną ich charakterystyką⁴⁴.

SPO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH

W ramach programu SPO RZL realizowane są zadania mające na celu wzrost zatrudnienia i spójności społecznej poprzez inwestycje w kapitał ludzki oraz wsparcie osób niepełnosprawnych. Działania mają więc głównie charakter szkoleń, doradztwa zawodowego i akcji promocyjnych. A priori oczekuje się więc udziału firm zagranicznych głównie w organizacji akcji promocyjnych (zagraniczne domy mediowe), a w dużo mniejszym stopniu – w prowadzeniu samych szkoleń.

Do analizy dokumentacji wylosowano 5 projektów z SPO RZL. W czterech z tych pięciu wylosowanych projektów nie brali udziału żaden wykonawca zagraniczny. W piątym projekcie o wartości 156 milionów zaangażowane były 2 firmy spoza Polski, w konsorcjach z firmami polskimi. Firma z USA przeprowadziła badanie audytowe w ramach projektu (NACE K) o wartości 242 tys. zł. Firma z USA i Irlandii (dom mediowy) realizowała zadania promocyjno-informacyjne (NACE K) na sumę 5 mln 300 tys. zł, co stanowiło 3% wartości całego projektu.

IW INTERREG, PO POMOC TECHNICZNA I IW EQUAL

Niska średnia jak i sumaryczna wartość projektów z tych trzech programów spowodowały, że do analizy dokumentacji wylosowano spośród nich jedynie dwa projekty: jeden z programu Pomocy Technicznej i jeden z Interreg. W realizacji pierwszego z wylosowanych projektów nie brały udziału firmy zagraniczne. W programie Interreg, w projekcie szkoleniowym o wartości 630 tys. zł, kursy językowe (NACE M) przeprowadziła firma niemiecka (o wartości 93 tys. zł, co stanowi 15% wartości całego projektu).

SPO RYBOŁÓWSTWO I PRZETWÓRSTWO RYB 2004-2006

Celem projektów realizowanych w ramach programu SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb jest podniesienie konkurencyjności sektora i racjonalizacja gospodarki zasobami. **Większość projektów dotyczyła złomowania kutrów rybackich lub premii dla rybaków zaprzestających działalności. Były to więc projekty nie mające żadnego bezpośredniego wpływu na gospodarkę płatników netto.**

Z racji relatywnie niewielkiej liczby projektów w programie wylosowano tylko jeden projekt do analizy dokumentacji. Wykonawcą był oddział firmy zagranicznej pochodzącej z Danii, a wartość całego projektu wynosiła 1 mln zł. Wśród usług zrealizowanych w ramach projektu znalazła się dostawa maszyn i urządzeń (NACE C) od dostawców z Danii, których wartość stanowiła 696 tys. zł.

⁴⁴ W projektach Funduszu Spójności i SPO Transport umowy z podwykonawcami stanowią najczęściej ponad 90% wartości projektu, więc udział wykonawców zagranicznych dobrze odzwierciedla potencjalne korzyści dla Polski i państw UE-15 płynące z ich realizacji. W wypadku projektów z innych programów udział ten jest znacząco niższy.

SPO RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA

W ramach SPO Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wspierane były projekty mające na celu poprawę konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Do analizy dokumentacji wylosowano 10 projektów. Z powodu uwarunkowań prawnych dokumentacja projektów, w których beneficjentami były osoby fizyczne, nie została udostępniona Wykonawcy. Dlatego też przeanalizowano jedynie projekty realizowane przez osoby prawne.

Całkowita wartość wszystkich 10 projektów równa była niemal 80 mln złotych. W wypadku 6 projektów wykonawcami były firmy polskie. W największym projekcie o wartości 50 mln złotych ponad 99% wartości kontraktu przypadło firmie z Wielkiej Brytanii, która dostarczyła maszyny (NACE C). W pozostałych trzech projektach, firmy zagraniczne (dwie niemieckie i jedna duńska) były również dostawcami maszyn (NACE C), a z 15,7 mln złotych wartości tych projektów otrzymały odpowiednio 270 tys. zł (firma duńska) i niemal 8 mln zł (firmy niemieckie).

ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO

W ramach ZPORR realizowane są projekty mające na celu wzrost atrakcyjności regionów, głównie poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną. Firmy z państw UE-15 mogą więc potencjalnie uczestniczyć w realizacji zadań budowlanych.

Z powodu dużego udziału projektów ze ZPORR (zarówno pod względem liczby, jak i całkowitej wartości), do analizy dokumentacji wylosowano 10 projektów. 4 wylosowane projekty dotyczyły stypendiów naukowych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a więc nie miały one bezpośredniego wpływu na gospodarkę unijną. 5 projektów zaklasyfikować można do NACE F: 2 z nich dotyczyły robót drogowych, dwa budowy budynków, a jeden budowy urządzeń kanalizacyjnych. W żadnym z tych projektów nie brali udziału wykonawcy zagraniczni. Ostatni projekt dotyczył dostawy sprzętu medycznego na kwotę 1,9 mln zł, wykonawcą była firma zagraniczna, ale ze Stanów Zjednoczonych.

Mimo że w wylosowanej próbie projektów nie brali udziału wykonawcy z krajów UE-15, profil projektów wskazuje na ich udział w innych projektach realizowanych w ramach ZPORR, który potwierdzony został przez badanie CAWI.

SPO WSPARCIE KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Zgodnie z nazwą, program ten miał na celu wsparcie konkurencyjności przedsiębiorców (ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw). W ramach projektów dokonywano najczęściej odnowy parku maszynowego i inwestycji modernizacyjnych, a więc potencjalny udział dostawców zagranicznych był wysoki. Do analizy dokumentacji wylosowano 7 projektów.

W trzech wylosowanych projektach nie brali udziału żadeni podwykonawcy zagraniczni i nie były zakupywane dobra zagraniczne⁴⁵. W realizacji czterech projektów brali udział podwykonawcy zagraniczni. Szczegóły prezentuje tabela 6.13.

TABELA 6.13. WIELKOŚĆ PROJEKTU, KRAJ POCHODZENIA WYKONAWCY I RODZAJ USŁUGI W PROJEKTACH, W KTÓRYCH UCZESTNICZYLI PODWYKONAWCY ZAGRANICZNI.

Nr	WIELKOŚĆ PROJEKTU	KRAJ POCHODZENIA WYKONAWCY	RODZAJ USŁUGI	WIELKOŚĆ KONTRAKTU	NACE
1	534 tys. zł	Włochy	Dostawa maszyn	470 tys. zł	C
2	1 143 tys. zł	USA	Dostawa maszyn	718 tys. zł	C
		Niemcy	Dostawa maszyn	266 tys. zł	C
3	1 750 tys. zł	Austria	Leasing (bank)	1 750 tys. zł	K
		Czechy	Dostawa maszyn leasingowanych	1 100 tys. zł	C
4	934 tys.	Japonia	Dostawa maszyn	75 tys. zł	C

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów.

W 3 projektach brali więc udział podwykonawcy z krajów UE-15 (Włochy, Niemcy, Austria), którzy byli producentami zakupionych maszyn bądź obsługiwali (poprzez polski oddział) realizację projektu od strony finansowej.

⁴⁵ Lub wnioski o płatność nie precyzowały pochodzenia dóbr.

6.5.5. ANALIZA DOKUMENTACJI DODATKOWYCH 20 PROJEKTÓW

Na podstawie wyników badania CAWI wyłoniono 20 dodatkowych projektów do analizy dokumentacji. Wybrano przy tym projekty charakteryzujące się największym zaangażowaniem podwykonawców z krajów UE-15 w wartościach absolutnych. Z tego powodu, aż 10 projektów wylosowano z Funduszu Spójności, natomiast 7 z SPO Transport. Wszystkie te projekty były w gronie 20 największych projektów realizowanych w ramach tych programów. Dodatkowo wybrano dwa projekty o bardzo wysokim udziale przedsiębiorstw z krajów UE-15 z projektu Interreg i jeden z WKP.

FUNDUSZ SPÓJNOŚCI I SPO TRANSPORT

Łączna wartość umów podpisanych w ramach wylosowanych 10 projektów równa była niemal 8 mld złotych. Udział wykonawców z poszczególnych krajów w ramach tych umów przedstawia wykres 6.7 i tabela 6.14.

WYKRES 6.4. UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z 14 PAŃSTW W WARTOŚCI WSZYSTKICH KONTRAKTÓW W RAMACH WYLOSOWANYCH PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

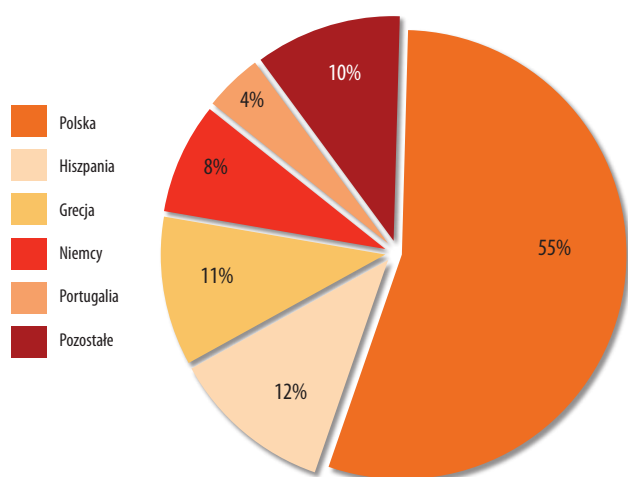

TABELA 6.14. CAŁKOWITA WARTOŚĆ UMÓW PODPISANYCH W RAMACH PROJEKTÓW (W EURO I ZŁOTYCH)

KRAJ POCHODZENIA	WARTOŚĆ KONTAKTÓW	
	W MLN EURO	W MLN ZŁOTYCH
Polska	1114,4	4401,8
Hiszpania	241,2	952,6
Grecja	213,5	843,3
Niemcy	169,6	670,1
Portugalia	79,3	313,1
Francja	53,8	212,4
Szwecja	53,0	209,4
Austria	45,5	179,8
Holandia	18,1	71,4
W. Brytania	13,2	52,0
Dania	8,9	35,2
Korea	8,5	33,5
Belgia	1,7	6,7
USA	0,6	2,5
Kanada	0,2	0,6
Suma	2021,4	7984,6

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów.

W wypadku projektów wylosowanych na podstawie badania CAWI, udział wykonawców zagranicznych był większy nie tylko w wartościach absolutnych, ale także relatywnych. Wartość umów podpisanych z nimi stanowiła bowiem aż 45% wartości wszystkich umów. Największymi wykonawcami były firmy hiszpańskie (241 mln euro), greckie⁴⁶ (213 mln euro) i niemieckie (170 mln euro). 97% wartości wszystkich projektów można przypisać do NACE F, a więc były to roboty budowlane. Jedynie niecałe 3% zaliczają się do NACE K; były to głównie zlecenia nadzoru nad realizacją projektu i przygotowania dokumentów.

SPO TRANSPORT

W 6 projektach w ramach SPO Transport wartość wszystkich umów warta była 1,86 mld złotych. Ponownie, w porównaniu do Funduszu Spójności, mniejszy był udział wykonawców zagranicznych (tabela 6.15).

⁴⁶ Kontrast nieobecności firm greckich wśród wykonawców projektów w ramach badania CAWI oraz ich znaczną obecność w analizowanej dokumentacji wynika najprawdopodobniej z różnych definicji firmy zagranicznej przyjmowanych w obu badaniach.

WYKRES 6.5. UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z 8 PAŃSTW W WARTOŚCI WSZYSTKICH KONTRAKTÓW W RAMACH WYŁOSOWANYCH PROJEKTÓW SPO TRANSPORT

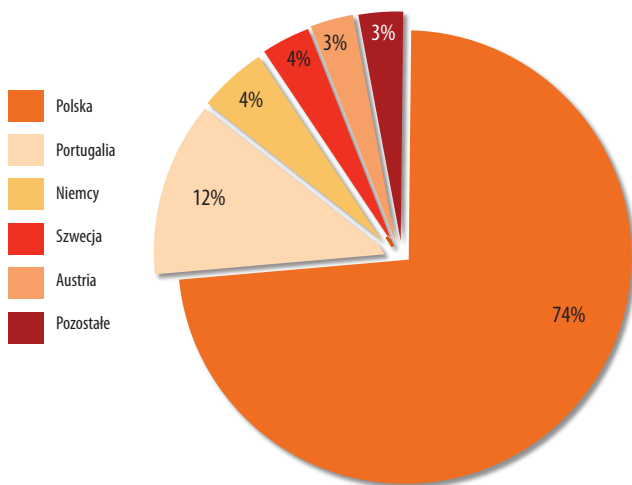

TABELA 6.15. CAŁKOWITA WARTOŚĆ UMÓW PODPISANYCH W RAMACH PROJEKTÓW (W MLN ZŁ)

KRAJ	WARTOŚĆ KONTRAKTÓW
Polska	1 375,6
Portugalia	231,8
Niemcy	77,1
Szwecja	68,7
Austria	55,4
Kanada	37,8
Francja	6,4
Holandia	6,4
Suma	1 859,1

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów

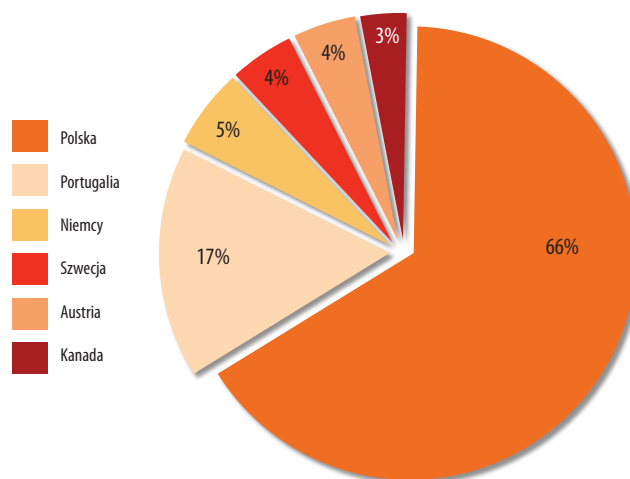
Największymi wykonawcami były firmy polskie, które zrealizowały niemal trzy czwarte projektów. Firmy portugalskie zyskały najwięcej spośród państw UE-15 (232 mln zł), a firmy niemieckie, szwedzkie i austriackie po około 50-80 mln.

Projekty realizowane w ramach SPO Transport przyporządkować można do trzech sekcji NACE: F (budownictwo), C (sprzęt i maszyny), K (obsługa finansowa i administracyjna). Podział wydatków między poszczególne sekcje przedstawiają tabele 6.16-6.17.

PODZIAŁ WYDATKÓW WZGLĘDEM SEKCJI NACE

SEKCJA	WARTOŚĆ W MLN ZŁ	UDZIAŁ
NACE F	1 398,5	75,2%
NACE C	447,5	24,1%
NACE K	13,2	0,7%

UDZIAŁ WYKONAWCÓW W REALIZACJI ZADAŃ Z SEKCJI NACE C

Źródło: opracowanie własne IBS na podstawie dokumentacji projektów.

Ponad 24% wydatków skierowanych zostało na zakup lub renowację pojazdów szynowych, a projekty te realizowane były przez firmy polskie. Dlatego też na prawym wykresie zaprezentowano udział wykonawców w realizacji projektów zaklasyfikowanych do sekcji NACE F, czyli robót budowlanych.

⁴⁵ Lub wnioski o płatność nie precyzowały pochodzenia dóbr.

PROJEKTY Z INNYCH PROGRAMÓW

Dwa projekty wylosowano też z programu Interreg. Oba dotyczyły robót budowlanych (NACE F) i realizowały je konsorcja firm austriackich i niemieckich. W pierwszym z nich z całkowitej wartości projektu 17,6 mln zł - 93% trafiło do wykonawców (16,5 mln zł), a w drugim z 13,7 mln - 88% (12 mln).

Trzeci wylosowany projekt pochodził z programu SPO WKP i jego wykonawcami byli wyłącznie dostawcy zagraniczni. Maszyny (NACE C) w projekcie dostarczyły firmy z Włoch (208 tys. zł) i Niemiec (508 tys. zł), a całkowita wartość projektu zamknęła się w kwocie 716 tys. zł.

6.5.6. PODSUMOWANIE

Analiza dokumentacji była działaniem uzupełniającym badanie CAWI. Przyjęto w niej o wiele bardziej liberalną (niż w przypadku badania CAWI) definicję firmy zagranicznej, obejmującą także firmy o kapitale zagranicznym z siedzibą w Polsce. To, w połączeniu z algorytmem losowania, faworyzującym największe projekty (a więc również te, mające największy wpływ na gospodarkę), spowodowało, że zdiagnozowany w badaniu udział firm zagranicznych w realizacji projektów w ramach SPO Transport i Funduszu Spójności był znacznie większy niż w badaniu CAWI.

Zgodnie z wynikami badania CAWI, w ramach tych programów największymi wykonawcami były firmy budowlane (NACE F), a wśród firm z UE-15 prym wiodły firmy niemieckie i austriackie. Co do dalszych pozycji w „klasyfikacji” sektorów i krajów, występują tu pewne rozbieżności ze względu na różnice definicyjne.

W wylosowanych projektach SPO RZL i ZPORR nie brały udziału firmy zagraniczne. Relatywnie duży udział podwykonawców z zagranicy wystąpił w projektach SPO WKP, a większość umów zaklasyfikowano do NACE C, gdyż dotyczyły one głównie dostawy maszyn i urządzeń.

Należy podkreślić, że o ile badanie CAWI operuje konserwatywną definicją firmy zagranicznej, a przez to raczej niedoszacowuje niż przeszacowuje omawiane efekty, tak w analizie dokumentacji posłużono się definicją szerszą, dzięki czemu wielkość korzyści okazała się tu znacznie większa (i prawdopodobnie nieco przeszacowana).

6.6. PROGNOZA MIKROEKONOMICZNA

Sporządzenie prognozy dla dynamiki bezpośrednich korzyści osiągniętych przez firmy z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce w latach 2009-15 wymaga uwzględnienia informacji dotyczącej kwot, jakie zostaną przez UE wyasygnowane dla Polski w poszczególnych latach okresu programowania 2007-13 oraz przyjęcia szeregu założeń.

Prognoza płatności na okres 2009-2015 uzyskana została poprzez przesunięcie alokacji 2007-2013 o dwa lata w przód, co z jednej strony odpowiada zasadzie „n+2” alokacji funduszy unijnych, z drugiej natomiast uwzględnia też niskie realne wykorzystanie alokacji w początkowych latach okresu programowania 2007-2013.

Łączna wartość środków przeznaczona dla Polski w ramach polityki spójności UE w okresie programowania 2007-13 to (w cenach z 2008r.) 60,3 mld euro,⁴⁷ czyli 211,1 mld zł. Szczegółowe rozbięcie tej kwoty na poszczególne lata zawarto w kolumnach po lewej stronie tabeli 6.17. Jak widać, zgodnie z prognozą Komisji Europejskiej, środki będą równomiernie (z dokładnością do zmian cen) wydawane w poszczególnych latach. Zmieni się jednak podział kwoty łącznej między poszczególne programy operacyjne (zakładając odpowiedniość programów z okresów programowania 2004-2006 i 2007-2013), przez co nieznacznie zmieni się też prognozowana struktura sektorowa bezpośrednich korzyści osiągniętych przez firmy z krajów UE-15 oraz podział korzyści pomiędzy poszczególne kraje.

Przyjęte założenie o podziale na lata jest odmienne od prognoz płatności w tym okresie, sporządzonych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego⁴⁸ co przenosi się na prognozę wpływu bezpośredniego.⁴⁹ Oznacza to, że uzyskane prognozy wpływu bezpośredniego cechują się potencjalnie zbyt wyso-

⁴⁷ Wartość ta uzyskana została na podstawie informacji o wartości alokacji w cenach bieżących (w sumie w całym programowaniu 2007-2013 jest to 67,284 mld euro – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2007) oraz założonego kursu waluty i deflatorów (szerzej patrz załącznik 6.3.1 i 6.3.2).

⁴⁸ W szczególności, zgodnie z prognozą MRR, rozkład środków w okresie 2008-2015 wynosi 4, 6, 13, 14, 17, 22, 14, 9 proc.; zgodnie z przyjętym założeniem, byłoby to 0, 13, 14, 14, 15, 15, 16 proc.

⁴⁹ Nie wpływa to jednak na prognozę wpływu pośredniego, którego rozkład w czasie wynika z oszacowań EUImpactMod.

kim stopniem równomierności rozkładu w okresie 2009-2015. Rozkład w czasie jest jednak relatywnie mało istotnym wymiarem prognozy, a przyjęte założenie nie ma wpływu na pozostałe aspekty badania. Co więcej, płatności nie muszą występować w tym samym czasie, co wymiana dóbr i usług, która jest istotą problemu. Są one jedynie najlepszym dostępnym przybliżeniem.

Kluczowymi założeniami, na których bazuje niniejsza prognoza, jest (i) stałość struktury sektorowej wydatkowania środków w ramach projektów współfinansowanych przez poszczególne fundusze europejskie oraz (ii) stałość odsetka wartości środków kontraktowanych w ramach poszczególnych sektorów do wykonawców zagranicznych z krajów UE-15. Wszystkie te proporcje przyjęto na poziomach z lat 2004-08, wyznaczonych dzięki badaniu ankietowemu CAWI. W prognozie uwzględniono jednak zmianę struktury alokacji pomiędzy poszczególnymi programami, zgodnie ze specyfikacją w załączniku 6.2.7.

Należy się zatem spodziewać, iż z łącznej kwoty 60,3 mld euro, czyli 211,1 mld zł, **około 2,8 mld euro (9,8 mld zł), a więc 4,6 proc.** trafi bezpośrednio do wykonawców z krajów UE-15. W poprzednim okresie 2004-08 wielkość ta była o 0,5 pp. wyższa. Różnica ta wynika z zakładanego spadku udziału kwot przekazywanych wykonawcom w ramach umów w całkowitej wartości projektów; ta zmiana z kolei jest konsekwencją realokacji środków do innych programów operacyjnych w okresie programowania 2007-13 w porównaniu do okresu 2004-06, którego oddziaływanie zostało zmierzone za pomocą badania CAWI. Szczegóły metodologiczne stojące za tymi wynikami przedstawiono w załączniku.

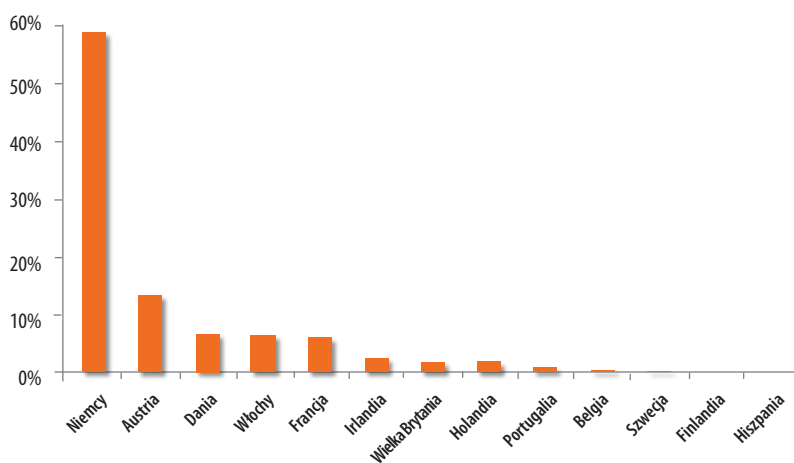
TABELA 6.17. OCZEKIWANA WIELKOŚĆ ALOKACJI FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH W POSZCZEGÓLNYCH LATACH

Rok	ŁĄCZNIE		W TYM: DO FIRM Z KRAJÓW UE-15	
	MLD ZŁ	MLD EURO	MLD ZŁ	MLD EURO
2009	27,6	7,9	1,28	0,37
2010	28,7	8,2	1,33	0,38
2011	29,7	8,5	1,38	0,39
2012	29,7	8,5	1,38	0,39
2013	30,8	8,8	1,43	0,41
2014	31,8	9,1	1,47	0,42
2015	32,8	9,4	1,52	0,43
razem	211,1	60,3	9,8	2,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI i danych Komisji Europejskiej.

Podział bezpośredniego oddziaływania funduszy wspólnotowych alokowanych w Polsce na wykonawców z poszczególnych krajów UE-15 przedstawia natomiast wykres 6.7. Ze względu na założenia przyjęte przy konstrukcji prognozy, należy spodziewać się, że podział ten będzie podobny do podziału zaobserwowanego już w latach 2004-08. Dominować będą – i to z ponad pięćdziesięcioprocentowym udziałem – Niemcy; znacznych korzyści mogą się spodziewać także firmy z Austrii, Danii, Francji i Włoch.

WYKRES 6.7. PROGNOZOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW WEDŁUG POCHODZENIA WYKONAWCÓW.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Na wykresie nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

Zgodnie z niniejszą prognozą, do firm z Niemiec powinno zatem trafić aż 1,6 mld euro (5,8 mld zł) w cenach z 2008r. Znacznie mniej środków, bo 376 mln euro (1 316 mln zł), przepłynie do przedsiębiorstw austriackich, a 190 mln euro (665 mln zł) do przedsiębiorstw duńskich. Wartość środków wspólnotowych, które – zgodnie z niniejszą prognozą – trafią w ciągu całego okresu 2009-15 do firm z poszczególnych krajów UE-15 przedstawia tabela 6.18.

Jeśli chodzi o podział przyszłych bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce pomiędzy poszczególne sektory gospodarki, niniejsza prognoza zakłada, iż będzie on odtwarzany również w przyszłych latach. Dlatego też potwierdzeniu ulega fakt, iż sektorem, na który fundusze wspólnotowe będą oddziaływać najsilniej, zarówno w odniesieniu do całości alokowanych środków, jak i umów z firmami z krajów UE-15, będzie **sektor budownictwa**. Szczegółowy rozkład sektorowy absorpcji środków z funduszy europejskich w okresie prognozy zawarto na wykresie 6.8. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku okresu 2000-2008, zwraca uwagę dominacja robót budowlanych, które w dużej części wykonywane są jednak przez polskie przedsiębiorstwa. Ponownie, kraje UE-15 będą znaczącymi dostawcami nowoczesnych produktów przemysłowych – przede wszystkim maszyn i urządzeń, ale także instrumentów i urządzeń precyzyjnych. Przedsiębiorstwa z krajów UE-15 odgrywają relatywnie dużą rolę także w sektorze „działalności komercyjnej, gdzie indziej niesklasyfikowanej”. Dział ten obejmuje przede wszystkim usługi biznesowe o wysokiej produktywności, takie jak usługi prawne, księgowo, zarządcze, architektoniczne, inżynierskie i marketingowe.

TABELA 6.18. PROGNOZOWANA STRUKTURA ALOKACJI FUNDUSZY UNIJNYCH POMIĘDZY WYKONAWCÓW Z POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW UE-15.

	MLN EURO	MLN ZŁ	UDZIAŁ
Austria	376	1 316	0,84%
Belgia	13	46	0,03%
Dania	190	666	0,43%
Finlandia	2	7	0,00%
Francja	169	590	0,38%
Hiszpania	5	5	0,00%
Holandia	52	181	0,12%
Irlandia	70	246	0,16%
Niemcy	1 650	5774	3,69%
Portugalia	27	93	0,06%
Szwecja	10	36	0,02%
Wielka Brytania	55	193	0,12%
Włochy	182	637	0,41%
Razem EU-15	2 797	9 791	6,26%
Polska	41 700	145 949	93,26%
Inne państwa	214	751	0,48%
Razem	44 712	156 491	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników CAWI i danych Komisji Europejskiej.

Uwagi: Fundusze unijne rozdysponowane przy pomocy umów z wykonawcami. W tabeli nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

WYKRES 6.8. PROGNOZOWANA STRUKTURA BRANŻOWA ŚRODKÓW WSPÓNOTOWYCH KONTRAKTOWANYCH DO WSZYSTKICH WYKONAWCÓW (LEWY WYKRES) ORAZ WYKONAWCÓW Z PAŃSTW UE-15 (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Strukturę sektorową środków wspólnotowych, które trafią do firm z państw UE-15 przedstawiono w tabeli 6.19.

TABELA 6. 19. PLANOWANA WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z PAŃSTW UE-15 W LATACH 2009-15. (CENY Z 2008R.)

	MLN EURO	MLN ZŁ	UDZIAŁ
Budownictwo	1514,4	5300,6	54,1%
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	698,1	2443,2	25,0%
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	260,1	910,3	9,3%
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	183,5	642,4	6,6%
Produkcja urządzeń elektrycznych	57,3	200,4	2,0%
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	17,6	61,5	0,6%
Działalność usługowa indywidualna, pozostała	14,0	49,1	0,5%
Produkcja metali	13,5	47,1	0,5%
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	13,0	45,5	0,5%
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	9,8	34,2	0,3%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	7,5	26,4	0,3%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	2,4	8,3	0,1%
Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa	2,0	7,2	0,1%
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	1,0	3,6	0,0%
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	1,0	3,5	0,0%
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	0,7	2,5	0,0%
Badania naukowe i prace rozwojowe	0,7	2,4	0,0%
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	0,6	2,2	0,0%
Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń	0,1	0,4	0,0%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,1	0,3	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników CAWI i danych Komisji Europejskiej

6.7. TABLICE STATYSTYCZNE PRZEDSTAWIAJĄCE WYNIKI BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO

TABELA 6. 20. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2008 W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH.

	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)	MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	166,97	45,70
Górnictwo i wydobywanie	196,01	53,66
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	351,38	95,48
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	231,83	63,47
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	79,08	21,57
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	166,02	45,48
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	120,62	33,03
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	920,82	252,26
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	986,08	270,21
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	477,94	131,01

	MILIONY ŻŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)	MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)
Produkcja metali	429,67	117,34
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	507,03	138,91
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1961,14	522,25
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	358,98	98,28
Produkcja urządzeń elektrycznych	505,72	137,49
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	240,10	65,76
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	489,55	130,47
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	385,48	105,58
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	76,56	20,79
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	128,29	35,08
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	166,97	45,70
Górnictwo i wydobywanie	196,01	53,66
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	351,38	95,48
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	231,83	63,47
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	79,08	21,57
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	166,02	45,48
Wytwarzanie i przetwarzanie koks i produktów rafinacji ropy naftowej	120,62	33,03
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	920,82	252,26
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	986,08	270,21
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	477,94	131,01
Produkcja metali	429,67	117,34
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	507,03	138,91
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0,94	0,26
Budownictwo	2066,65	551,75
Handel	1,40	0,36
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	31,98	8,78
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	196,24	53,78
Transport lotniczy	96,97	26,56
Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	44,37	12,15
Działalność pocztowa i kurierska	42,27	11,57
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	41,93	11,49
Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	75,57	20,69
Wynajem i dzierżawa	103,41	28,35
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	60,12	16,44
Badania naukowe i prace rozwojowe	3,98	1,09
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	243,00	64,82
Działalność edukacyjna i szkoleniowa	4,83	1,29
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	16,40	4,49

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 6. 21. OSZACOWANY DODATKOWY PRZYRÓST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW UE-15 W OKRESIE 2004-2015
W PODZIALE NA KRAJE ORAZ DOBRA I USŁUGI

KRAJ	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)			MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)		
	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE
Austria	313,3	755,8	1 069,1	88,9	213,9	302,8
Belgia	176,3	60,9	237,2	50,1	17,3	67,3
Dania	146,3	26,5	172,8	41,2	7,5	48,8
Finlandia	142,7	19,6	162,2	40,5	5,6	46,1
Francja	485,8	313,9	799,7	138,1	89,0	227,1
Grecja	68,2	8,1	76,2	19,4	2,3	21,7
Hiszpania	288,8	29,1	317,9	82,1	8,3	90,4
Holandia	395,6	171,9	567,4	112,4	48,8	161,2
Irlandia	46,3	127,6	173,9	13,2	36,1	49,2
Luksemburg	13,8	24,1	37,9	3,9	6,8	10,8
Niemcy	1 741,5	1 466,0	3 207,6	494,2	415,2	909,4
Portugalia	23,9	42,8	66,8	6,8	12,2	19,0
Szwecja	260,0	47,9	307,9	73,9	13,6	87,5
Wielka Brytania	396,1	250,7	646,9	112,3	71,3	183,6
Włochy	220,3	74,3	294,6	62,6	21,1	83,7

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

TABELA 6. 22. OSZACOWANY DODATKOWY PRZYRÓST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW UE-15 OKRESIE 2004-15
W PODZIALE NA KRAJE UE-15 ORAZ DOBRA I USŁUGI

KRAJ	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)				MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)			
	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE	W TYM PODATKI	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE	W TYM PODATKI
Austria	585,3	1 059,1	1 644,5	719,6	166,2	299,8	465,9	203,9
Belgia	699,5	90,0	789,5	389,3	198,7	25,6	224,3	110,6
Dania	664,5	80,9	745,3	292,7	186,5	23,0	209,4	82,3
Finlandia	272,0	22,6	294,7	114,9	77,3	6,4	83,7	32,6
Francja	1 227,6	433,5	1 661,2	717,0	348,5	123,0	471,5	203,5
Grecja	54,4	5,9	60,3	21,5	15,5	1,7	17,2	6,1
Hiszpania	376,3	31,0	407,3	144,8	106,9	8,8	115,7	41,2
Holandia	816,2	338,7	1 155,0	470,1	231,6	96,2	327,8	133,4
Irlandia	45,1	79,2	124,3	21,0	12,8	22,4	35,2	6,0
Luksemburg	35,9	30,7	66,6	20,3	10,2	8,7	18,9	5,8
Niemcy	6 493,9	2 750,9	9 244,9	4431,5	1 842,5	778,9	2 621,4	1256,6
Portugalia	49,5	86,7	136,2	44,3	14,1	24,6	38,7	12,6
Szwecja	703,7	182,6	886,3	404,6	200,0	51,9	251,8	115,0
Wielka Brytania	806,0	395,9	1 201,9	367,1	228,8	112,5	341,3	104,2
Włochy	969,6	87,9	1 057,6	441,7	275,1	25,0	300,2	125,4

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

TABELA 6. 23. OSZACOWANY PRZYROST PODATKÓW NETTO PŁACONYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA UE-15 OKRESIE 2004-15 W SWOICH KRAJACH MACIERZYSTYCH W PODZIALE NA KRAJE ORAZ DOBRA I USŁUGI

KRAJ	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)			MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)		
	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE	PRODUKCJA DÓBR	USŁUGI	ŁĄCZNIE
Austria	5,35	45,97	51,32	1,51	13,01	14,52
Belgia	-7,84	3,56	-4,28	-2,21	1,01	1,20
Dania	-9,73	0,80	-8,92	-2,76	0,23	-2,53
Finlandia	-2,20	-0,04	-2,24	-0,62	-0,01	-0,64
Francja	99,23	30,48	129,72	28,18	8,65	36,83
Grecja	-5,10	0,10	-5,00	-1,45	0,03	-1,42
Hiszpania	16,18	0,97	-15,21	-4,61	0,27	-4,33
Holandia	2,85	3,83	6,68	0,82	1,09	1,90
Irlandia	2,00	0,36	2,36	0,57	0,10	0,67
Luksemburg	-0,64	-0,13	-0,77	-0,18	-0,04	-0,22
Niemcy	11,12	57,45	68,58	3,04	16,28	19,32
Portugalia	-0,82	-0,85	-1,67	-0,23	-0,24	-0,47
Szwecja	8,38	11,57	19,95	2,37	3,29	5,65
Wielka Brytania	217,86	25,61	243,47	61,67	7,29	68,96
Włochy	60,67	8,10	68,77	17,22	2,30	19,52

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

TABELA 6. 24. OSZACOWANE KORZYŚCI ODNOŚZONE PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA KRAJÓW UE-15 Z TYTUŁU DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI W LATACH 2004-2015 W ROZBICIU NA SEKTORY (KLASYFIKACJA NACE)

SEKTOR	MILIONY ZŁOTYCH (CENY STAŁE Z 2008 R.)				MILIONY EURO (CENY STAŁE Z 2008 R.)			
	FUNDUSZ PŁAC	W TYM PODATKI	ZYSKI	WPŁATY DO BUDŻETÓW NETTO	FUNDUSZ PŁAC	W TYM PODATKI	ZYSKI	WPŁATY DO BUDŻETÓW NETTO
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	316,9	132,5	512,8	32,9	90,3	37,73	146,1	9,4
Górnictwo i wydobywanie	401,3	179,5	326,0	92,8	114,1	51,04	92,7	26,4
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	686,2	295,7	320,9	309,5	195,4	84,18	91,3	88,1
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	650,7	285,7	146,3	308,8	185,3	81,38	41,7	87,9
Produkcja wyrobów z drewna i korka z wyjątkiem mebli	116,6	52,7	47,7	55,9	33,1	14,98	13,6	15,9
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	343,9	150,7	146,4	157,8	97,9	42,88	41,7	44,9
Wytwarzanie i przetwarzanie koks i produktów rafinacji ropy naftowej	41,8	17,4	54,5	24,2	11,9	4,96	15,5	6,9
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	1 431,2	634,9	640,5	702,2	407,1	180,58	182,2	199,7

SEKTOR	MILIONY ZŁOTYCH (CENY STAŁE Z 2008 R.)				MILIONY EURO (CENY STAŁE Z 2008 R.)			
	FUNDUSZ PŁAC	W TYM PODATKI	ZYSKI	WPLĄTY DO BUDŻETÓW NETTO	FUNDUSZ PŁAC	W TYM PODATKI	ZYSKI	WPLĄTY DO BUDŻETÓW NETTO
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1 552,8	702,1	462,7	744,1	440,9	199,39	131,4	211,3
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	779,1	341,9	226,9	365,7	221,3	97,12	64,4	103,9
Produkcja metali i metalowych wyrobów gotowych	1 379,2	608,5	419,9	654,3	391,6	172,79	119,2	185,8
Produkcja maszyn i urządzeń, nigdzie indziej nieklasyfikowana	2 390,4	1049,4	774,2	1 305,7	673,1	295,55	218,4	368,1
Produkcja maszyn i urządzeń elektrycznych, precyzyjnych, komputerów, sprzętu medycznego i optycznego	2 680,7	1191,8	468,5	1 244,4	760,1	337,94	132,8	352,8
Produkcja sprzętu transportowego	722,9	323,8	80,3	336,0	205,5	92,06	22,9	95,5
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	306,0	136,5	91,5	133,8	87,1	38,85	26,0	38,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów kanalizacyjnych	1,6	0,7	2,9	1,1	0,5	0,21	0,8	0,3
Budownictwo	3 610,9	1652,2	1 919,4	1 736,3	1 021,6	467,40	542,9	491,2
Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa	3,2	1,3	1,2	1,4	0,9	0,36	0,3	0,4
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	100,3	42,0	45,3	43,6	28,5	11,94	12,9	12,4
Usługi transportowe	848,9	357,3	360,1	389,1	241,5	101,63	102,4	110,7
Finansowa działalność usługowa, w tym ubezpieczeniowa i reasekuracyjna	348,8	147,4	225,1	178,2	99,3	41,96	64,1	50,7
Wynajem, dzierżawa i pozostałe usługi	675,3	260,8	835,4	300,9	191,5	73,99	236,8	85,3
Edukacja	40,2	17,1	5,1	15,8	11,4	4,85	1,4	4,5
Pozostała działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	46,7	18,5	24,7	18,6	13,3	5,25	7,0	5,3

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

W tabeli 6.25 zawarto oszacowany **dotatkowy eksport krajów UE-15 (traktowanych łącznie) do Polski**, wyrażony jako procent przyrostu ich całkowitego eksportu do Polski. Tabela 6.26 przedstawia natomiast dodatkowy eksport krajów UE-15 do Polski (w identycznym ujęciu względnym) **w podziale na sektory**. O **zmianie znaczenia produktów z danej gałęzi w całkowitej strukturze eksportu do Polski** świadczy więc odniesienie względnej zmiany wielkości eksportu dóbr i usług produkowanych w danym sektorze (tabela 6.26) do względnej zmiany całkowitego eksportu (tabela 6.25). To oznacza, że jeżeli wartość dla danego sektora, zamieszczona w tabeli 6.26, jest większa w danym roku od wartości zamieszczonej w tabeli 6.25, udział danego sektora w strukturze eksportu do Polski w danym roku wzrósł. Jeśli jest ona natomiast mniejsza, jego udział uległ zmniejszeniu. W tabeli 6.26, sektory, których udział w strukturze eksportu do Polski wzrósł na skutek realizacji polityki spójności UE w naszym kraju, **wyróżnione zostały kolorem**.

Z tabeli 6.26 usunięte zostały przypadki sektorów o bardzo niskiej wartości importowanych produktów w roku 2004. Z uwagi na niski poziom bazowy, szacunki przyrostu eksportu w tych sektorach narażone były na bardzo dużą wariację zmian oraz znaczne błędy, mogące przejawiać się w wielokrotnym wzroście wartości.⁵⁰

⁵⁰ Mowa tu o sektorze Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa

TABELA 6. 25. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2008, W ODNIESIENIU DO CAŁKOWITEGO WZROSTU EKSPORTU Z KRAJÓW UE-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA LATA.

	2004	2005	2006	2007	2008
Dodatkowy eksport wynikający z polityki spójności w odniesieniu do całkowitego przyrostu eksportu	0,6%	3,7%	3,2%	9,9%	15,6%

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 6. 26. STRUKTURA POLSKIEGO IMPORTU Z KRAJÓW UE-15 W 2004 ROKU ORAZ OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-08, W ODNIESIENIU DO CAŁKOWITEGO WZROSTU EKSPORTU UE-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA SEKTORY KRAJÓW EKSPORTUJĄCYCH I LATA.⁵¹

STRUKTURA W ROKU 2004	SEKTOR	2004	2005	2006	2007	2008
1,7%	Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	0,0%	7,4%	1,6%	12,6%	23,0%
0,5%	Górnictwo i wydobywanie	0,0%	3,3%	1,6%	8,6%	15,6%
3,8%	Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	0,0%	1,4%	4,9%	11,3%	22,7%
5,9%	Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	0,1%	-1,8%	2,3%	25,5%	28,7%
0,9%	Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	0,0%	1,5%	2,5%	7,6%	15,2%
4,1%	Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	0,0%	0,7%	1,2%	4,7%	8,3%
2%	Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	0,0%	-2,3%	1,0%	7,8%	14,4%
14,4%	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	0,0%	1,2%	1,5%	7,4%	13,3%
5,5%	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	0,1%	2,7%	4,2%	16,9%	34,4%
1,9%	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	0,1%	3,2%	3,3%	14,5%	34,5%
7%	Produkcja metali	0,0%	1,0%	1,8%	7,4%	12,8%
4,6%	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	0,0%	1,3%	2,0%	9,7%	18,4%
12,8%	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1,0%	7,5%	8,6%	12,4%	14,3%
1,1%	Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	0,1%	24,5%	3,6%	23,4%	32,0%
4,1%	Produkcja urządzeń elektrycznych	0,6%	2,4%	2,9%	8,4%	15,1%
3,3%	Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	0,0%	0,6%	0,4%	2,8%	5,2%
1,7%	Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	2,8%	9,3%	8,3%	23,9%	23,1%
14%	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	0,0%	0,5%	0,5%	3,0%	4,3%
2,2%	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	0,0%	1,2%	4,8%	9,8%	11,4%
1,5%	Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	0,0%	1,4%	1,3%	6,2%	9,6%
0,1%	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0,0%	0,8%	1,6%	3,3%	6,1%
0,6%	Budownictwo	-719,7% ⁵²	26,8%	36,8%	44,9%	89,1%

⁵¹ Wartość ujemna oznacza zmniejszenie wartości całkowitej polskiego importu; w tych przypadkach, oddziaływanie funduszy wspólnotowych polega na zmniejszaniu skali spadku wartości eksportu.

⁵² Wynik ten jest skutkiem faktu, iż prognoza dla zmiany całkowitego eksportu z krajów UE-15 do Polski dla roku 2008 (tj. liczba w mianowniku), wg Oxford Economics, była niewielką liczbą ujemną.

STRUKTURA W ROKU 2004	SEKTOR	2004	2005	2006	2007	2008
0,4%	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,0%	1,1%	2,1%	4,7%	8,8%
1,0%	Transport lądowy oraz transport rurociągowy	0,1%	1,3%	1,8%	4,0%	8,1%
0,7%	Transport lotniczy	0,0%	0,7%	1,1%	2,4%	4,5%
0,1%	Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	0,0%	0,3%	0,5%	1,0%	1,8%
0,3%	Działalność pocztowa i kurierska	0,0%	0,6%	0,9%	2,0%	3,5%
0,6%	Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	0,0%	0,7%	1,0%	2,2%	4,0%
0,2%	Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubez. społ.)	0,0%	0,8%	1,1%	2,3%	3,8%
0,1%	Wynajem i dzierżawa	0,1%	2,4%	3,2%	7,0%	14,8%
0,8%	Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	0,0%	0,8%	1,4%	2,9%	4,6%
0,1%	Badania naukowe i prace rozwojowe	0,0%	0,7%	1,2%	3,7%	6,9%
1,6%	Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	5,0%	4,2%	3,5%	4,6%	7,2%
0,2%	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,0%	0,7%	1,0%	2,1%	3,5%

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 6. 27. ODNIESIENIE DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI DO WPLĄT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO (KATEGORIA BRUTTO), A TAKŻE DO WPLĄT POMNIEJSZONYCH O WYPŁATY W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI (KATEGORIA NETTO) W OKRESIE 2004-2015, W CZĘŚCI SKIEROWANEJ DO POLSKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI ORAZ WPLĄTY NETTO POMNIEJSZONE O DODATKOWY EKSPORT (KATEGORIA BEZWZGLĘDNA).

	BRUTTO	NETTO	BEZWZGLĘDNIE (MILIONY EURO, W CENACH Z 2008 ROKU)
Austria	89%	97%	5,2
Belgia	28%	29%	2942,3
Dania	40%	42%	1214,0
Finlandia	26%	29%	876,9
Francja	13%	14%	13020,7
Grecja	5%	Beneficjent netto	-421,3
Hiszpania	7%	11%	5395,3
Holandia	29%	30%	3860,3
Irlandia	14%	15%	1154,0
Luksemburg	36%	37%	160,5
Niemcy	51%	60%	5929,8
Portugalia	14%	Beneficjent netto	-1265,3
Szwecja	39%	43%	1393,6
Wielka Brytania	9%	13%	7249,6
Włochy	16%	17%	8429,4

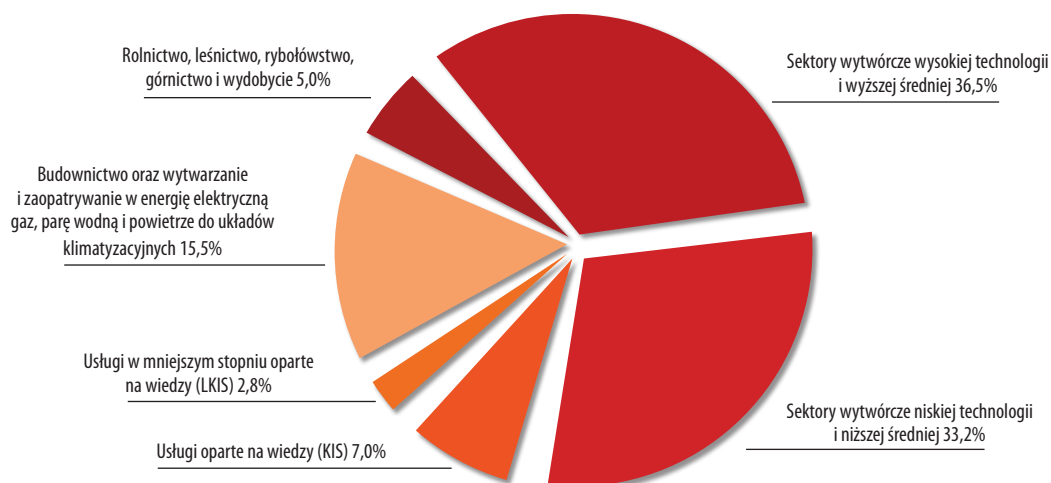
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Oszacowanie dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w naszym kraju, na cały okres 2004-15, przedstawione zostało już w rozdziale 3.2. Bieżący załącznik poświęcony zostanie przedstawieniu rezultatów dla okresu 2009-2015. Prognoza wpływu wydatkowania funduszy unijnych w Polsce na firmy z krajów UE-15 przedstawiona zostanie tu w sposób głębszy i bardziej wieloaspektowy. Przedstawione rezultaty, podobnie jak miało to miejsce w przypadku omówienia rezultatów badania makroekonomicznego w rozdziale 3.2, są odpowiednie dla bazowego scenariusza makroekonomicznego. Co więcej, wykorzystanym kursem euro jest także 3,5 zł. Podstawowe rezultaty dla kursu na poziomie 4 zł, zamieszczone zostały w części trzeciej niniejszego załącznika.

6.8.1. STRUKTURA SEKTOROWA PROGNOZOWANEGO IMPORTU W OKRESIE 2009-2015

Wykres 3.19 przedstawia **strukturę sektorową prognozowanego dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski**. Zwraca uwagę mniejszy niż w okresie 2004-08 udział sektorów wytwórczych wysokiej i wyższej średniej technologii, większy natomiast sektorów wytwórczych niskiej i średniej niższej technologii.

WYKRES 6. 8. DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW EU-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA POZIOM TECHNOLOGICZNEGO ZAAWANSOWANIA GAŁĘZI PRODUKUJĄCYCH TOWARY I USŁUGI EKSPORTOWANE (LATA 2009-2015).

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI, danych opisanych w załączniku oraz klasyfikacji poziom technologicznego gałęzi NACE Eurostat - http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/htec/htec_agg_nace.pdf.

Tabela 6.28 przedstawia dodatkowy eksport krajów UE-15, w podziale na sektory gospodarek eksportujących. **Kluczowym faktem jest tu oczywiście znacząca intensyfikacja indukowanej przez realizację polityki spójności UE w Polsce wymiany handlowej po roku 2008**. Wynika to bezpośrednio ze znacznego zwiększenia wielkości środków przeznaczanych na realizację polityki spójności w Polsce w tych latach.

TABELA 6. 28. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-2015, W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH (SCENARIUSZ BAZOWY).

	MILIONY ZŁOTYCH (CENY Z 2008 ROKU)	MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	2148,89	613,97
Górnictwo i wydobywanie	1558,23	445,21
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	4322,16	1234,90
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	2903,94	829,70
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	530,52	151,58
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	1503,53	429,58
Wytwarzanie i przetwarzanie koks i produktów rafinacji ropy naftowej	1134,61	324,17
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	7441,55	2126,16
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	5516,43	1576,12
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	2746,58	784,74
Produkcja metali	2401,60	686,17
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	2967,64	847,90
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	7399,09	2114,03
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	2200,23	628,64
Produkcja urządzeń elektrycznych	2718,10	776,60
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	1969,24	562,64
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	2423,09	692,31
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	3216,27	918,94
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	359,91	102,83
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	1165,83	333,10
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	10,16	2,90
Budownictwo	11724,95	3349,99
Handel	7,39	2,11
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	292,89	83,68
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	1269,46	362,70
Transport lotniczy	749,21	214,06
Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	584,12	166,89
Działalność pocztowa i kurierska	494,60	141,31
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	389,35	111,24
Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	852,75	243,64
Wynajem i dzierżawa	617,62	176,46
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	428,11	122,32
Badania naukowe i prace rozwojowe	26,78	7,65
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	1557,33	444,95
Działalność edukacyjna i szkoleniowa	49,08	14,02
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	138,85	39,67

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Prognozowaną wielkość dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski w okresie 2009-15, w odniesieniu do łącznego wolumenu eksportu tych krajów do Polski, zawarto w tabeli 6.29. Widzimy zatem, że, po pierwsze, eksport ten będzie znacznie większy niż eksport obserwowany dotąd, czyli w latach 2004-08. Po drugie, według bieżących oszacowań, wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce najsilniej zaznaczony będzie dopiero w latach 2013-14. W tabeli 6.30 zawarto te same wyniki, zdekomponowane na poszczególne sektory NACE gospodarek eksportujących. W obydwu tabelach, wszystkie kraje UE-15 potraktowano łącznie.

TABELA 6. 29. PROGNOZOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-15 W ODNIESIENIU DO CAŁKOWITEGO WZROSTU EKSPORTU UE-15 DO POLSKI.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dodatkowy eksport w odniesieniu do całkowitego	19,3%	23,9%	25,9%	27,8%	30,6%	30,0%	27,3%

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Porównanie wolumenu dodatkowego eksportu, zawartego w tabeli 6.29, z jego wielkościami w rozbięciu na kategorie sektorowe, pozwala rozstrzygnąć o tym, jak realizacja polityki spójności UE w Polsce wpłynie na strukturę wymiany handlowej poszczególnych krajów UE-15 z Polską. Dynamikę tych zjawisk można uchwycić w następujący sposób: otóż wpływ dodatkowego importu z krajów UE-15, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, na wielkość udziału danego sektora w całkowitej strukturze eksportu tych krajów jest dodatni, jeżeli przyrost względny importu towarów i usług danego sektora (tabela 6.30) jest większy od względnego przyrostu importu całkowitego (tabela 6.29). W tabeli 6.30 gałęzie charakteryzujące się wzrostem udziału w strukturze eksportu krajów UE-15 do Polski wyróżnione zostały kolorem.

Podobnie, jak w przypadku okresu 2004-08, na szczególną uwagę zasługują tu w pierwszej kolejności budownictwo (w przypadku którego dynamika eksportu do Polski wyjątkowo silnie opierać się będzie na realizacji polityki spójności), produkty rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, górnictwa i wydobywania, żywność oraz tekstylia, jak również produkcja narzędzi i instrumentów precyzyjnych, komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego.

Ponadto, w przypadku okresu 2009-15, pozytywny wpływ realizacji polityki spójności w Polsce na import towarów i usług z krajów UE-15 stanowić będzie istotną część całkowitej dynamiki praktycznie we wszystkich sektorach gospodarki.

Kierunek wpływu dodatkowego importu na udział poszczególnych gałęzi w strukturze jest zbliżony w obydwu badanych okresach, tj. w okresie historycznym oraz w okresie prognozy. W okresie 2009-15, a szczególnie w latach 2012-2013r., wpływ ten będzie jednak znacznie silniejszy.

Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku okresu 2004-08, ze względu na potencjalnie duże obciążenie względnych wskaźników błędem szacunku, z tabeli 6.30 usunięte zostały przypadki sektorów o bardzo niskiej wartości importowanych produktów w roku 2004 i oszacowanym wielokrotnym wzroście wartości.⁵³

⁵³ Jest to Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa.

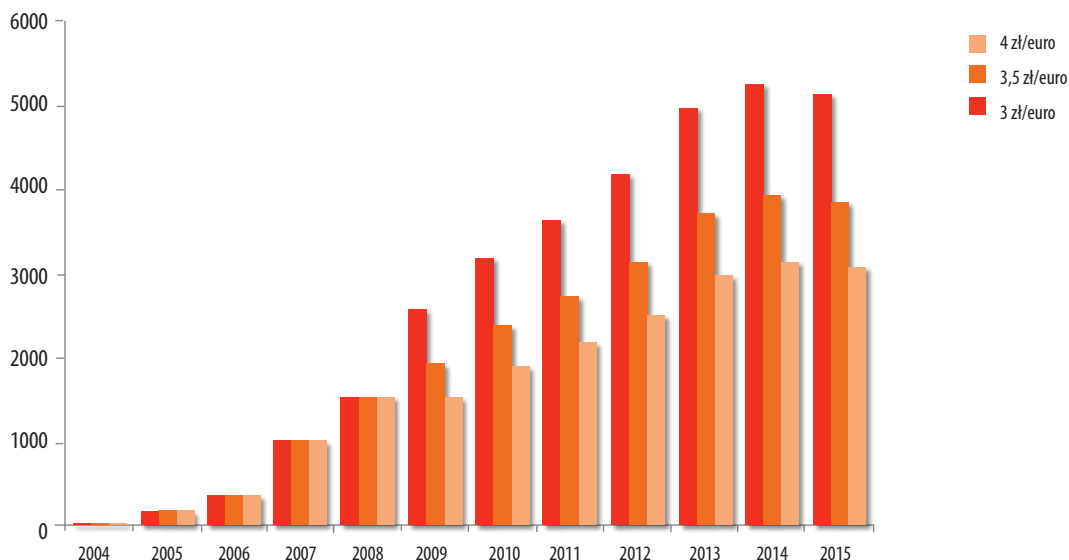
TABELA 6. 30. PROGNOZOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-2015, W ODNIESIENIU DO PROGNOZOWANEGO WZROSTU EKSPORTU UE-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA SEKTORY KRAJÓW EKSPORTUJĄCYCH I LATA (SCENARIUSZ BAZOWY).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	41,5%	46,0%	51,1%	58,1%	58,1%	53,3%	41,5%
Górnictwo i wydobywanie	19,2%	23,9%	26,7%	29,6%	33,5%	33,3%	30,4%
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	38,8%	36,0%	39,6%	43,8%	49,7%	49,6%	45,3%
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	53,7%	72,3%	80,4%	87,7%	98,1%	96,4%	87,0%
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	20,3%	22,0%	24,2%	27,3%	27,3%	25,1%	20,3%
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	12,2%	13,5%	14,8%	16,7%	16,5%	14,9%	12,2%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	24,5%	27,5%	30,5%	34,8%	34,8%	31,9%	24,5%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	20,0%	22,0%	24,1%	27,0%	26,7%	24,1%	20,0%
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	39,5%	44,1%	48,7%	55,1%	54,8%	49,9%	39,5%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	40,3%	44,4%	49,3%	55,9%	55,8%	51,0%	40,3%
Produkcja metali	16,0%	18,0%	19,9%	22,5%	22,3%	20,4%	16,0%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	21,3%	23,8%	26,3%	29,6%	29,4%	26,7%	21,3%
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	29,2%	29,3%	30,6%	33,0%	32,6%	30,3%	29,2%
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	31,8%	34,0%	35,9%	38,8%	36,9%	32,2%	31,8%
Produkcja urządzeń elektrycznych	18,3%	20,2%	21,9%	24,2%	23,8%	21,5%	18,3%
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	10,0%	10,8%	11,7%	13,0%	12,7%	11,4%	10,0%
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	47,7%	48,7%	49,9%	52,8%	51,5%	47,3%	47,7%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	7,2%	8,4%	9,1%	10,2%	10,0%	9,0%	7,2%
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	12,9%	14,9%	16,7%	19,3%	19,5%	18,2%	12,9%
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	19,3%	21,1%	23,2%	26,1%	26,0%	23,8%	19,3%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	21,4%	23,8%	26,4%	29,9%	29,8%	27,1%	21,4%
Budownictwo	312,6%	329,9%	344,8%	373,1%	374,5%	356,7%	312,6%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20,9%	22,6%	24,4%	26,9%	26,0%	23,1%	20,9%
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	15,5%	17,4%	19,3%	21,9%	21,9%	20,1%	15,5%
Transport lotniczy	10,0%	10,9%	11,9%	13,3%	13,1%	11,7%	10,0%
Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	6,3%	6,8%	7,4%	8,1%	7,9%	7,0%	6,3%
Działalność pocztowa i kurierska	11,8%	13,0%	14,3%	16,0%	15,8%	14,3%	11,8%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	10,4%	11,4%	12,4%	13,7%	13,4%	12,0%	10,4%
Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	11,4%	12,1%	12,7%	13,6%	12,8%	11,1%	11,4%
Wynajem i dzierżawa	25,4%	27,3%	29,1%	31,7%	30,3%	26,4%	25,4%
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	9,7%	10,6%	11,4%	12,7%	12,3%	11,0%	9,7%
Badania naukowe i prace rozwojowe	12,9%	14,2%	15,4%	17,1%	16,8%	15,3%	12,9%
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	16,2%	16,7%	16,8%	17,5%	16,8%	15,2%	16,2%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8,1%	8,7%	9,3%	10,1%	9,7%	8,6%	8,1%

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Założenie odnośnie kursu euro wpływa oczywiście jedynie na wartości (wyrażone w euro) dodatkowego importu do Polski w okresie 2009-2015. O ile przy kursie na poziomie 3,5 zł/euro, całkowity dodatkowy import do Polski w okresie 2004-2015 jest wart 24,9 mld euro, to w przypadku kursu 4 zł/euro, wynosiłby on 20,6 mld euro, a w przypadku kursu 3 zł/euro, wynosiłby on 32,1 mld euro. Szczegółowy rozkład na lata przedstawia wykres 6.9.

WYKRES 6. 9. WARTOŚĆ W MILIONACH EURO DODATKOWEGO IMPORTU DO POLSKI Z KRAJÓW UE-15, W ZALEŻNOŚCI OD PRZYJĘTEGO KURSU EURO W ZŁOTYCH.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Tabela 6.31 przedstawia wrażliwość prognozy dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski. Założenia poszczególnych scenariuszy przedstawione zostały w tabeli 3.4. Przy założeniu, że prawdziwy okazałby się scenariusz optymistyczny (II), całkowity dodatkowy import dóbr i usług w okresie 2009-2015 byłby o 1,5 proc. większy, niż ma to miejsce w przypadku scenariusza bazowego. W przypadku scenariusza pesymistycznego (III), rezultat ten byłby o 1,4 proc. mniejszy, niż w przypadku scenariusza bazowego.

TABELA 6. 31. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-2015 W ZALEŻNOŚCI OD SCENARIUSZA PROGNOZY MAKROEKONOMICZNEJ.

	MILIONY EURO (CENY Z 2008 ROKU)			W RELACJI DO SCENARIUSZA BAZOWEGO	
	SCENARIUSZ BAZOWY	SCENARIUSZ II	SCENARIUSZ III	SCENARIUSZ II	SCENARIUSZ III
2009	1940	1952	1922	100,64	99,05
2010	2390	2420	2357	101,24	98,61
2011	2730	2776	2691	101,68	98,59
2012	3143	3191	3097	101,55	98,56
2013	3720	3779	3666	101,58	98,53
2014	3931	3993	3873	101,58	98,53
2015	3845	3905	3789	101,57	98,54
W sumie	21699	22017	21394	101,47	98,60

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych opisanych w załączniku.

Przedstawione rezultaty badania oparte zostały na jednym z trzech scenariuszy EUImpactMod (szerzej patrz załącznik 6.3.1). Poszczególne warianty rezultatów, jakich dostarcza model różnią się oceną siły wpływu polityki spójności na polską gospodarkę.

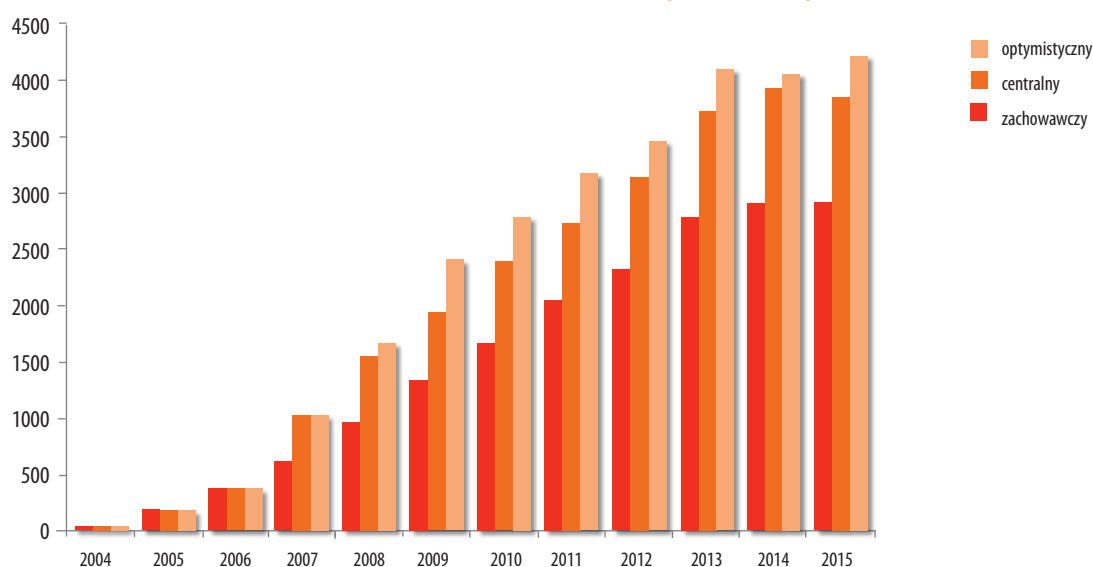
TABELA 6. 32. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2009-2015 W ZALEŻNOŚCI OD SCENARIUSZA EUIMPACTMOD.

	PKB W RELACJI DO USTALONEJ ŚCIEŻKI PRODUKTU (100 = PKB NA USTALONEJ ŚCIEŻCE)		
	SCENARIUSZ ZACHOWAWCZY	SCENARIUSZ CENTRALNY	SCENARIUSZ OPTYMISTYCZNY
2004	100	100	100
2005	100	100	100
2006	100	100	100
2007	101	101	101
2008	101	102	102
2009	101	102	103
2010	102	103	104
2011	102	103	104
2012	103	104	104
2013	103	104	105
2014	103	104	104
2015	103	104	104
Udział wartości funduszy w dodatkowym strumieniu PKB	93%	64%	57%
Suma odchyłeń od ścieżki ustalonej produktu (w punktach procentowych)	19,7	28,8	32,3

Źródło: Opracowanie własne IBS.

Pomimo, że różnice w każdym z lat badania nie przekraczają, co do średniej, jednego punktu procentowego, wybór scenariusza wpływu polityki spójności na polską gospodarkę prowadzi do wyraźnych różnic w oszacowaniu całkowitego dodatkowego eksportu, co obrazuje wykres 6.10. Należy przy tym zauważyć, że, na tle alternatywnych modeli, wszystkie scenariusze EUImpactMod cechują się umiarkowaną oceną skali wpływu. W kontekście omawianego badania oznacza to konserwatywne oszacowanie wielkości dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności.

WYKRES 6. 10. WARTOŚĆ W MILIONACH EURO DODATKOWEGO IMPORTU DO POLSKI Z KRAJÓW UE-15, W ZALEŻNOŚCI OD PRZYJĘTEGO SCENARIUSZA SIŁY WPŁYWU POLITYKI SPÓJNOŚCI NA POLSKĄ GOSPODARKĘ.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych opisanych w załączniku.

TABELA 6. 33. WPŁYW REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI NA PKB POLSKI W OKRESIE 2009-2015, W ZALEŻNOŚCI OD MODELU/OPRACOWANIA.

	PKB W RELACJI DO USTALONEJ ŚCIEŻKI PRODUKTU (100 = PKB NA USTALONEJ ŚCIEŻCE)		
	CGE-PREVISION	MaMor2	HERMIN IV (TYLKO NSRO 2007-2013)
2004	100	100	100
2005	100	100	100
2006	100	100	100
2007	100	101	100
2008	101	102	101
2009	102	103	103
2010	103	103	105
2011	103	104	107
2012	104	105	109
2013	104	106	112
2014	105	108	110
2015	106	108	109
Suma odchyłeń od ścieżki ustalonej produktu (w punktach procentowych)	28,9	42	57,2

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie T. Kaczor, K. Soszyński - Wpływ NPR 2004-2006 i NSS 2007-2013 na spełnianie przez Polskę kryteriów z Maastricht, Prevision, Warszawa, 2008; T.Kaczor, R.Socha - „Badanie wpływu Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 na wybrane wskaźniki dokumentów strategicznych, IBnGR, Warszawa, 2008; J. Bradley et al. - Ocena wpływu Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 na polską gospodarkę przy pomocy modelu makroekonomicznego HERMIN, WARR, Wrocław, 2006.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej.